

Secūdus.

sicut ipse perfectus est: cum nullius esse perfectus sit sicut esse diuinū: nec alicuius opatio possit esse pfectio: q̄ sua substantia: nec ē aliq̄s alius itellec̄ q̄ oīa etiam q̄ deus facere pōt cognoscat: q̄ sic di nā essentia cōphenderet: illa ē q̄ intellectus alius cognoscit n̄ oīa vna ⁊ eadē opatione cognoscit: i cōpabiliter igitur deus sup oīa brūs ē. ¶ Itē q̄n to aliqd̄ magis vnitū ē: tanto bonitas eius ⁊ v̄tus pfectior: ē: opatio autē successiua fm diuersas ptes t̄pis diuidit: nullo igit̄ mō eius pfectio pōt cōpari p̄fectioni opationis q̄ est absq̄ successione tota si mul ⁊ p̄cipue si non i momēto trāseat s; in eimuz maneat: diuī autē intelligē ē absq̄ successiōe totū sil emalit̄ ex̄ns: n̄m at̄ itelligē successione h; i q̄tū adūḡit ei p̄ actōis cōtinuū ⁊ tēpus: diuī igit̄ bitu do i infinitū excedit hūanā: sicut duratio emital̄ excedit nūc t̄pis fluēs. ¶ Ad hec fatigatio ⁊ ocu pationes variē q̄bus necē est cōtēplationē nostrā in hac vita itēpolari in qua consistit p̄cipue hūa nā felicitas si qua ē: p̄ntis vite errores ⁊ dubitatio nes ⁊ casus varij quibus subiacet p̄ns vita: osten dūt oīo icōpabile esse hūanā felicitatē p̄cipue h̄ vite diuī beatitudinē. ¶ Amp̄. p̄fectio diuī bea titudinis cōsiderari pot̄ ex hoc q̄ oīes beatitudi nes cōplectit̄ fm p̄fectissimū modū: de cōtēplatiā q̄dē felicitate h; p̄fectissimā sui ⁊ alioz p̄petuam cōsiderationē: de actiua vō vita n̄ vniū hoīs aut dom̄ aut ciuitatis aut regnī s; totius vniuersi gu bernationem: falsa enim felicitas ⁊ terrena nō h; nisi quādā v̄n̄bram illius felicitatis p̄fectissime consistit enim in quib; secundum Boetium. s. in voluptate: diuitijs: p̄tate: dignitate: ⁊ fama: h; at̄ de' excellētissimā delectationē de se ⁊ v̄se gaudij de oib; bonis absq̄ cōtrarij admixtiōe: pro diuī t̄ijs vō h; oīmōdā sufficiētiā i se ip̄o oīum bono rū vt supra oīsū ē: p̄ p̄tate h; infinitā v̄tutē: p̄ di gnitate h; oīum entū p̄matū ⁊ regimē: pro fama amirationē oīs intellectus ip̄m v̄tūq̄ cognoscē tis. Ip̄si igitur qui singulariter beatus est: honor sit ⁊ gloria in secula seculozum amen.

Explicit liber primus Incipit secundus. Continuatō sequētis ad precedentia. Cap. I.

Editatus sum i

oibus operib; tuis: ⁊ in factis manū tuarū meditabar. Rei cuius libet perfecta cognitio haberi nō pōt nisi ei' opatio cognoscat. Ex mō. n. opatiōis ⁊ sp̄e mēsurā ⁊ q̄litas v̄tutis pen satur: v̄tus vō mām rei mōstrat: fm hoc. n. vnun quodq̄ natū ē opari q̄ actu talē nām sortit. Est autē duplex rei opatio vt phis tradit in. ix. meta phisice: Una quidē q̄ in ip̄o operante manet ⁊ ē ipsius opantiā p̄fectio: vt sentire intelligere ⁊ vel le. Alia vero que in exteri. zē rem transit que est

perfectio facti qd̄ per ipsam constituit: vt calefacere secare ⁊ edificare: vtrāq̄ autē dictarū opationum cōpetit deo q̄dē p̄ma i eo q̄ intelligit vult gaudet ⁊ amat: alia vero in eo q̄ res in eē producit ⁊ eas cōseruat ⁊ regit. Quia vero p̄ma opatio p̄fectō opantiā ē: secūda vero p̄fectio facti: agēs aut nālī p̄us facto ē ⁊ cā ipsius: o; q̄ p̄ma dictarū opatio nū sit rō secūde ⁊ eam p̄cedat nālī sicut cā effe ctū: quod q̄dē in rebus hūanis manifeste apparz. Consideratio enī ⁊ volūtas artificis p̄ncipiū est ⁊ rō edificationis: p̄ma igit̄ dictarū opationū tanq̄ simplex opatiōis p̄fectio: opatiōis vendicat sibi no mē v̄l etiā actiōis: secūda vō eo q̄ sit p̄fectio facti factionis nomē assumūt: vñ manufacta dicunt q̄ p̄ actionē hūisimōi ab artifice in eē p̄cedūt: de p̄ ma autē dei opatiōe in p̄cedēti libro iā dixim' vbi est actū de cognitioē ⁊ volūate diuī. vñ ad cōple tā diuī vitatis considerationē restat nūc de secun da opatiōe tractare p̄ quas. s. res p̄ducunt ⁊ gu bernantur a deo: quē quidē ordinē ex p̄missis ver bis sumere possumus: p̄mittit nāq̄ p̄me opatio nis meditationē cuz dicit: medi. sū in oi. op. tu. vt opatio ad diuī intelligere v̄l velle referat: subiū git vō factiōis med tationē cū dicit: ⁊ in fac. ma. t. me. vt per facta man' ipsius intelligam' celuz et terrā ⁊ oīa q̄ p̄cedūt in esse a deo: sicut ab artifice manufacta procedunt.

Consideratio creaturarū vtilis est ad fidei instructionem. II

Quisimōi quidez

dinorū factorum meditatio ad fidez hūanam instruendā de deo necāria est. p̄mo quidē q̄: ex factorū meditatiōe diuīnā sapientia v̄tūq̄ possum' ⁊ amirari ⁊ cōsiderare. Ea enim que arte sunt: ipsius artis sunt respēt a tua v̄t̄pote ad similitudinem artis facta: deus at̄ sua sapia res in esse p̄duxit p̄pter qd̄ in ps̄ dicit: Oīa in sapientia fe. Unde ex factorū consideratio ne diuīnā sapientiam colligere possumus: sicut in rebus factis ⁊ quādā cōmunicationem sue simi litudinis sp̄eram. Dicitur. n. Eccl. p̄mo. Effudit illam. s. sapiam super omnia opera sua. vnde ps̄ cum diceret. Mirabilis fac. est sci. tu. ex me. p̄for. est ⁊ non po. ad eā: ⁊ adiungeret diuīne illumina tionis auxiliū: cum dicit nox illuminatio mea. ⁊c. ex consideratione diuīnoz operum se adiu tum ad diuīnā sapientiam cognoscendam con fitetur dices. Mirabilia opera tua ⁊ anima mea cognoset nimis. q̄. hec p̄sideratio in amirationem altissime dei v̄tutis ducit ⁊ per p̄ns in cordibus hoīnum reuerentiā dei parit: oportet enim quod virtus facientis eminentior rebus factis intelligat Et ideo dicitur Sap. xij. Si virtutem et opera eorum scilicet celi et stellarum et elementoz: mū

Liber.

di mirati sunt scilicet pbi et intelligant qm̄ qui se
cit hec: fortior est illa. et Ro. p̄mo dicit. Inuisibi
lia dei p̄ ea que facta sūt intellecta conspiciunt se:
quod eius vir. Et dicit. Ex hac aut̄ admiratiōe dei
timor p̄cedit et reuerētia. Un̄ dicit Jere. x. Magnū
ē nomē tuū in fortitudine: quis n̄ timebit te o rex
gentiū. Tertio hec consideratio aīas hoīuz i amo
rē dīne bonitatis accēdit: q̄cqd. n. bonitatis et p̄fe
ctionis in diuersis creaturis p̄ticulariter distribu
tū ē: totum in ipso vniuersaliter est adunatū sicut
in fonte totius bonitatis vt in p̄mo libro ostensuz
est: si igitur creaturarum bonitas pulchritudo et
suauitas sic aīas hoīum allicit: ipsius dei fontis
bonitas riuulis bonitatis in singulis creaturis rep
tis diligenter cōpata aīas hoīum inflāmas tota
liter ad se trahet: vnde in ps. dicit. Delectasti me
dōne in fac. tu. et in opibus ma. t. ex. et alibi d̄ filiis
hoīum dicit. Inebriabūtur ab vber. do. tue quasi
qm̄ apud te est fons vite: et Sap. xij. dicitur p̄tra
quosdā. Ex his que vident bona. s. creaturis que
sunt bona p̄ quādā participatiōe nō potuerunt
intelligere eū qui est. s. vere bonus imo ipsa boni
tas vt in p̄mo ostensum est. Quarto hec cōside
ratio hoīes i quādā similitudinē dīne p̄fectiōis cō
stituit: oñsum est enī in p̄mo libro q̄ de cognoscē
do se ip̄m in se oīa alia intuet: cū igit christiana fi
des hoīes de deo p̄ncipaliter instruit. et per lumē diuī
ne reuelatiōis eū creaturarū cognitorē facit: fit i
homine quedā diuīne sapientie similitudo. // Hic
est qd̄ dicit. Cor. iij. Nos vero oēs reuelata facie
gloriam dei speculantes in eandē imaginē trāsfor
mamur. Sic igitur patet q̄ consideratio creatu
raz pertinet ad instructiōe fidei christiane: et iō
dicitur. Eccl. xlij. Demor ero operū dñi: et que vi
dī aīnūciabo in fimonibus domini opera eius.

Q cognoscē naturas creaturarū valet ad destrūē
dum errores qui sunt circa deum. III.

Et etiam necessa
ria creaturarū cōsideratio nō soluz
ad veritatis instructiōe s; etiam ad
errores excludēdos. Errores namq; qui circa crea
turā sunt interdum a fidei vitate abducūt fm̄ q̄
vere dei cognitiōi repugnāt: hoc aut̄ multiplici
ter contingit. p̄mo quidē ex hoc q̄ creaturarū
nām ignorātes i hoc peruertūt qñq; q̄ id qd̄ non
pōt nisi ab alio eē p̄mā cām et deū cōstituit nihil
vltra creaturas q̄ vident estimātes: sicut fuerūt il
li qui corpus qd̄cunq; deū estimauerūt: de q̄bus
dicitur Sap. xij. Qui aut̄ ignē aut̄ sp̄ritū aut̄ ci
tātū aerē aut̄ gyrū stellarū aut̄ nimīā aquā aut̄ so
lem et lunā deos putauerūt. Scōo ex hoc q̄ illud
qd̄ dei solus est: creaturis aliquibus ascribūt qd̄
etiā ex errore circa creaturas contingit: qd̄ enī nā

rei alicui nō patit ei non attribuit nisi qd̄ eius nā
ignoratur: sicut si hoī attribuetur hęc tres pedes:
qd̄ aut̄ solius dei est: nā creature nō patit: sicut qd̄
solius hoīs ē nō patit alteri rei nā: ex hoc ergo q̄
nā creature ignorat p̄dictus error cōtingit: et con
tra hunc errorem dicit Sap. xij. Incōicabile nomen
lignis et lapidibus iposuerūt. In hūc errorem labūt
qui rerū creatiōe vel futuroz cognitiōe vl̄ mi
raculoz operatiōe alijs causis q̄ deo ascribunt.
Tertio vō ex hoc q̄ diuīne v̄tuti i creaturas ope
ranti aliqd̄ detrahatur p̄ hoc q̄ creature nā igno
rat: sicut p̄ in his qui duo rerū p̄ncipia cōstituit
et qui res nō ex diuīna volūtate sed ex necessitate
nature a deo procedere asserunt: et illi etiam q̄ res
vel oēs vel quasdā diuīne p̄ouidentie subtrahūt:
aut eū nō posse p̄ter solitū cursū opari negāt: hec
enī oīa diuīne derogant p̄tati: cōtra q̄a dicit Job
xxij. Quasi nihil possit facere oipotēs estimabāt
eum: et Sap. xij. Virtutē ostendis tu: qui non cre
deris eē in v̄tute cōsumatus. // Quarto homo q̄ p̄
fidē in deū ducitur sic in vltimū sinez ex hoc q̄ i
rat nās rerū et p̄ p̄ns gradū sui ordinis i vniuerso
aliquibus creaturis se putat esse subiectū quibus
superior ē: vt p̄ in illis q̄ voluntates hominū astris
supponūt. Cōtra quos dicit Jere. x. A signis celi
nolite metuerē q̄ gētes timēt: et in illis qui āglos
creatores animarū existimāt: et aīas hoīum eē mor
tales: et si qua silia hoīuz derogāt dignitati. Sic q̄
p̄ falsam eē quorūdā sniam qui dicebāt nihil inī
esse ad fidei veritatē quid de creaturis q̄sq; sc̄toret
dūmō circa deū recte sentiat: vt Aug. narrat in
libro de origie anime. nā error circa creaturas re
dundat i falsam de deo sciam: et hoīum mentes a
deo abducit: i quē fides dirigere nitit: dū ip̄as qui
busdā alijs causis supponit. Et ideo illi qui circa
creaturas errāt penas sicut infidelib; scriptura cō
minat dicens in ps. Quoniā nō intellexerūt opera
domini et in opera manū eius destrues illos: et nō
edificabis eos. Et Sap. ij. Hec cogitauerunt et er
rauerunt: et subiungit. Non iudicauerunt hono
rem animarum sanctarum.

Q aliter considerat de creaturis philosophus
et aliter theologus. IIII

Manifestum ē autē
ex p̄dictis q̄ consideratiōe circa
creaturas habet doctrina fidei chri
stiane in q̄tū in eis resulat qdā dei similitudo et i
q̄tū error in ipsis inducit in diuīnoz errorem: et sic
alia ratione subijciuntur p̄dicte doctrine et p̄hie
humane: nā p̄hia hūana eas considerat fm̄ q̄ h̄
modi sunt: vnde et fm̄ diuersa rerū genera diuer
se p̄tes p̄hie iueniunt. fides autē christiana eas cō

liber at nō in q̄tū hōiū mō: utp
ignis cōtē in q̄tū diuīnā altitud
iq; deū quōq; mō ordinat. vt. n.
ria dñi p̄mā ē opus eius: nōne
sanctus oīa mirabilia sua: et p̄
circi creaturas et philosophus
philosophus nāq; cōsiderat illa
p̄na cōuenit sicut ignis ferri su
solū cōsiderat circa creaturas q̄
q̄ sit ad deū relata: utpote q̄ si
sunt deo subiecta et hōiū mōi
doctrinae fidei imputandū si m
tes p̄mittat: vt celi figuram
Sic enī nec naturalis circa
cōsiderat q̄ geometria: s; solū
sibi in q̄tū est minus cognitiō
creaturas cōtē a philosopho
p̄ alia et alia p̄ncipia tradunt
gumētū assumit ex p̄p̄ta rerū
et cā p̄mā: utpote quia sic diuīn
hoc in glām dei cōtē: vel qd̄ dei
v̄tū ip̄a maxima sapia dicit debet
mā cām cōsiderat fm̄ illud. Deo
v̄tū et inuoluetur corā p̄p̄ta. Et
p̄ncipali philosophia hūana e
dum et p̄ncipia philosophie
p̄cedit: nam et apud philoso
phia v̄tū oīum scientiarū de
sūm ostendit: et inde etiam
v̄tūq; doctrina p̄cedit: nam
p̄hie q̄ creaturas sc̄tēt: et p̄
cognitiōe p̄ducit: p̄mā ē cōlū
et v̄tūm de deo: in doctrina
turas non nō in ordine ad deū
ē cōsideratiō dei: et postmodū
p̄tētia: utpote dei cognitiōe
negatiōe alia intuet: v̄tū fm̄ hū
in deo in p̄mo libro sūt dicit
ip̄m v̄tū p̄sequendum.

Quo libet.

Erit autē
secutiōe nota v̄
ductiōe rerū i
ctiōe. Tertio vō de ip̄ari re
ctari nā quōsi ad fidei p̄
Deo cōp̄tū vt sit alijs p̄

Appo
tur q̄ in super
mus nūc q̄ oīq;

Secundus.

siderat nō in q̄tū huiusmodi: utpote ignē in q̄tū ignis ē: sed in q̄tū diuinā altitudinē reputant ⁊ in ip̄s deū quōq̄ mō ordinat. vt. n. *Ecc̄i. xliij. di.* *Gloria dñi plenū ē opus eius: nōne dñs fecit enarrare sanctos oīa mirabilia sua: ⁊ ppter hoc etiam alia circa creaturas ⁊ philosophus ⁊ fidelis cōsiderat philosophus nāq̄ cōsiderat illa q̄ eis fm nām p̄ priā cōueniūt sicut ignis ferri sursum: fidelis autē ea solū cōsiderat circa creaturas q̄ eis cōueniunt fm q̄ sūt ad deū relata: utpote q̄ sūt a deo creata q̄ sūt deo subiecta ⁊ huiusmodi: vñ nō ē ip̄fectioni doctrine fidei imputandū si multas rerū p̄p̄tates p̄mittat: vt celi figuram: motus qualitatem.*

Sic enī nec naturalis circa lineā illas passiones considerat q̄s geometra: s̄z solum ea que accidunt sibi in q̄tū est iminus corpis nālīs. Si q̄ vō circa creaturas cōiter a philosopho ⁊ fidelis cōsiderant p̄ alia ⁊ alia p̄ncipia tradunt: nā philosophus argumētū assumit ex p̄p̄tēs rerū causis: fidelis autē ex cā p̄ma: utputa quia sic dinitus ē traditū: vt q̄ hoc in gl̄iam dei cedit: vel q̄ dei p̄tās est infinita: vñ ⁊ ip̄a maxia sapia dici debet: utpote sup̄ altissimā cam cōsideras fm illud *Deui. iij.* *Dec ē sapia v̄a ⁊ intellectus corā ppl̄is.* Et ppter hoc sibi q̄si p̄ncipali philosophia hūana deseruit: ⁊ ideo indum ex p̄ncipia philosophie hūane sapia diuina procedit: nam ⁊ apud philosophos p̄ma philosophia v̄tis oīum scientiarū documētis ad suū p̄p̄sitiū ostendendū: exinde etiam est q̄ nō eodē ordine v̄traq̄ doctrina procedit: nā in doctrina philosophie q̄ creaturas secūdū se p̄siderat ⁊ ex eis in dei cognitionē p̄ducit: p̄ma ē cōsideratio de creaturis ⁊ vltima de deo: in doctrina vero fidei que creaturas non nisi in ordine ad deū considerat: p̄mo ē cōsideratio dei ⁊ postmodū creaturarū: ⁊ sic ē p̄fectior: utpote dei cognitioni similitudine q̄ se ipsū cognoscēs alia intuet: vñ fm hūc ordinē post ea q̄ in se de deo in p̄mo libro sūt dicta: de his que ab ip̄o sunt restat p̄sequendum.

Ordo dicendotum. V.

Rit autē hic p̄fectiois ordo vt p̄mo agamus de p̄ductioe rerū i eē: Sc̄do de earū disti-
ctioe. Tercio vō de ip̄sarū rerū p̄ductarū ⁊ disti-
ctarū nā quātū ad fidei pertinet v̄tatem.

Deo cōpetit vt sit aliq̄s p̄ncipiū cēndi. VI.

Apponentes igitur q̄ in superiorib⁹ oīsa sūt: ostēda-
mus nūc q̄ cōpetit deo vt sit aliq̄s ef-

fendi p̄ncipiū ⁊ cā. **O**stēdū ē. n. supra p̄ demonstra-
tionē. *Art. eē aliq̄s p̄mā cām efficientē quā deus
dicimus: efficiēs autē cā suos effect⁹ cōducit ad eē:
deus igit aliq̄s cā cēndi existit.* **I**te ostensū ē i p̄ri-
mo libro p̄ rōnē eiusdē: eē aliq̄d p̄mū mouēs imo-
bile q̄ deū dicim⁹: p̄mū autē mouēs in quolibet
ordine motuū ē cā oīuz motuū q̄ sūt illius ordiē:
cū igitur multa ex motibus celi p̄ducant in esse i
quoz ordine deū esse p̄mū mouēs ostensū est: oī
q̄ deus sit multis rebus cā cēndi. **A**mp. q̄ p̄
se alicui cōuenit nā iter ei in eē necesse ē: sicut hōi
rationale ⁊ igni sursum moueri: agere autē per se ali-
quē effectū cōuenit enti in actu. nā vñq̄q̄ agēs
secūdum hoc agit q̄ in actu est: oē igitur ens actu
natū ē agere aliq̄d actu exnō: s̄z de⁹ est ens actu vt
in p̄mo libro ostensū est: igit sibi cōpetit agē aliq̄d
ens actu cui sit cā effendi. **A**d hec signum p̄fe-
ctionis in rebus inferioribus ē q̄ p̄nt sibi silia facē
vt p̄z per philosophū in. iij. metaphisice: deus at
ē maxie p̄fect⁹ vt in p̄mo oīsum ē: ipsi igit cōpetit
facere aliq̄d sibi sile: ens in actu vt sic sit cā effēdi.

Ite oīsum est in p̄mo libro q̄ de⁹ vult suū eē ali-
is cōicare p̄ modū similitudinē: de p̄fectioe autē vo-
lūtatis ē q̄ sit actionis: ⁊ motus p̄ncipiū vt p̄z in
iij. de aīa: cū igit diuina volūtās sit p̄fecta nō deerit
ei virtus p̄municandi esse suum alicui per modū
similitudinē: ⁊ sic erit ei causa effendi. **A**d hec
q̄to alicuius actiois p̄ncipium est perfectius tā-
to actionē suam potest in plura extendere ⁊ magis
remota: ignis enim si sit debilis solum propi-
qua calefacit: si autem sit fortis etiaz remota: act⁹
autem purus qui deus est perfectior: ē q̄ act⁹ po-
tentie p̄mixtus: sicut in nobis est. actus autē actio-
nis p̄ncipium est: cum igitur per actum qui i no-
bis est possumus non solum in actiones in nobis
manentes sicut sunt intelligere ⁊ velle: sed etiam i
actiones que in exteriora tēdunt per quas aliqua
facta producimus: multo magis deus potest per
hoc q̄ actu est non solum intelligere ⁊ velle: sed
etiam producere effectum: sic potest ali⁹ esse cā
effendi. **H**inc est q̄ dicitur *Job. v.* *Qui facit
magna ⁊ mirabilia ⁊ inscrutabilia absq̄ numero.*

De potētia actiua sit in deo. VII.

Hoc autē appa-
ret q̄ de⁹ ē potens: ⁊ q̄ ei conuenien-
ter potentia actiua attribuitur. **P**o-
tentia enim actiua est p̄ncipium agendī in aliud
secundum q̄ est aliud: deo autem conuenit eē ali-
is p̄ncipium effendi: ergo cōuenit sibi esse poten-
tem. **A**mp. sicut potentia passiuā sequit ens ē
potentia ita potētia actiua sequitur ens in actu

vnū qdāq. n. ex hoc agit qd est actu: patit vō ex eo qd ē potētia: s; deo cōuenit eē actu igit puenit sibi potētia actiua. Ad hec dina pfectio oīuz pfectō nes in se includit vt in pmo libro ostensum ē: vītus aut actiua de pfectiōe rei ē: vnū qdāq. n. tanto maioris vītutis iuenit q̄to pfectius ē: vītus igit actiua deo nō pōt deesse. Propterea oē qd agit potēs ē agere: nā qd nō pōt agere ipossibile ē agere 7 qd ipossibile est agē necē est nō agē: deo at ē agēs 7 mo uēs vt supra ostensū ē: igit potēs ē agē: 7 potētia ei cōueniēter ascribitur actiua s; nō passiua. Hic est qd i p̄s dicit. Potēs es dñe. Et alibi. Potētiā tuā deo 7 iusticiā tuā vīq; in altissima que fecisti magnalia

Dei potētia sit eius substātia. VIII.

Hoc autē ulterius cōcludi pōt qd dina potētia sit ipsa dei substātia. Potētia. n. actiua ppetit alicui fm qd est actu deo aut ē actus ipse: nō autē ē ens actu p aliquē actū qd nō sit qd ē ipse: cū i eo nulla sit potētiālis vt in pmo libro ostensū est: est igit ipse sua potētia. Ad hec oīs potēs qd nō ē sua potētia ē potēs picipatiōe potētie alicui: de deo aut nihil pōt dici picipatiue: cū sit ipm suū eē vt in pmo libro ostensū est: igit ipse sua potētia. Amp. potētia actiua ad pfectionē nō ptinet vt ex p̄dictis p; oīs autē dina pfectio i ipso suo eē cōine tur vt i pmo libro ostensū ē: dina igit potētia nō est aliud ab ipso eē eius: deo aut ē suū eē vt i pmo oī sū ē: igit sua potētia. Itē in reb' q̄rū potētie non sunt earū substātie ipse potētie sūt accntia: vñ potētia nālis i secūda spē q̄lratia ponit: in deo at nō pōt eē aliqd accntis vt i pmo ostensū ē: deus igitur ē sua potētia. Propterea oīe qd est p aliud reducif ad id qd est p se sic ad p̄mū: alia vō agētia reducū tur in deūz sic in p̄mū agēs: est igit agens p se: qd aut p se agit p sua eētā agit id aut quo qd agit ē eius actiua potētia ipsa igitur dei essentia est eius actiua potētia.

Dei potētia sit eius actio. IX.

Hoc autē ostendi pōt qd potētia dei nō sit aliud qd sua actio. Que enī vñ 7 eidem sunt ead sibi iuicē sūt eadē: dina aut potētia ē eius substātia vt ostensum ē: eius etiā actio est eius substātia vt in pmo libro ostensum ē de intellectuāli opatō ne: eadē enīz rō in aliq; cōpetit: igit in deo non est aliud potētia 7 aliud actio. Itē actio alicui rei est quoddā cōplemētū potētie eius: cōpatur enīz ad potētiā sicut secūdus ad p̄mū: dina autē potē tia non cōplet alio qd se ipsa: cū sit ipsa dei essentia in deo igit non est aliud potētia 7 aliud actio. Amp. sicut potētia actiua est aliqd agens: ita

essentia eius est aliqd ens: sed dina potētia ē eius essentia vt ostensū est: s; suū agē ē suū esse: sed eius esse est sua substātia: 7 sua substātia est sua potē tia 7 sic vt prius: s; dina actio est sua substātia.

Ad hec: actio que nō est substātia agētia inest ei sicut accidens subiecto: vnde 7 actio in nouē pre dicamenta accidentis cōputatur. in deo aut non potest esse aliquid per modū accidentis: i deo igit sua actio nō ē aliud a sua substātia 7 a sua potētia Qualiter potētia in deo dicat.

Quia vero nihil ē sui ipsius pncipiū: cū dina actio non sit aliud qd eius potētia: manifestum est ex p̄dictis qd potētia nō dicit in deo sicut pncipiū actionis: sed sicut pncipiū facti: 7 qd potētia respectū ad alterū iporat i rōne pncipy: ē enī po tētia actiua pncipiū agēdi in aliud vt p; p p̄m in. v. metaph. manifestū est qd potētia dicit de deo p respectū ad sacra fm rei vītate nō p respectum ad actionem nisi secundum modum intelligēdi prout intellectus noster diuersis conceptionibus vtrūq; considerat. s. diuinā potētiā 7 eius actio nē: vnde si aliq; actiones deo cōueniāt qd nō i aliqd factū trāseāt sed maneāt in agēte: respectu harūz non dicit in deo potētia nisi secūdū modū intelli gēdi nō fm rei vītate: huiusmōi aut actiōes sūt intelligē 7 velle: potētia igit dei ppe loquēdo non respicit huiusmōi actiones: sed solos effectus: itel lectus igit 7 volūtas in deo nō sunt vt potētie: s; solum vt actiones. Patet etiā ex p̄dictis qd multitudo actionū que deo attribuūtur vt itell gere: velle producere res 7 similia: non sunt diuer ses res: cum quelibet harum actionum in deo sit ipsum eius esse quod est vnum 7 idem. Quomō autem multiplicitas significationis vnus rei vñ tati non p̄iudicat: ex his que in primo libro ostē sa sunt manifestum esse potest.

De deo dicat aliqd relatiue ad creatas. XI

Sed autem potētia deo pueniat respectu suoz effectūū potētia at rōne pncipy heat vt dēm est: pncipiū autem relatiue ad pncipatum dicitur manifestū ē qd aliquid relatiue pōt dici de deo i re spectu suoz effectūū. Itē nō pōt intelligi aliqd relatiue dici ad alterū nisi ecōuerso illud relatiue diceretur ad ipsum: sed res alie relatiue dicuntur ad deum vtpote secūduz suum esse quod a deo habent vt oīsum est ab ipso dependētes: deo igit ecōuerso relatiue ad creaturas dicitur. Ad hec similitudo ē relatio quedā: deo aut sicut 7 cetera agētia sibi simile agit. dicitur igitur aliqd relatiue

relatio. Amp. ita ad scitū rela tū nō solū suū ipse: sed etiā a lo aliqd relatiue dicit de deo ad alia. nō dicit relatiue ad motū: 7 agēs i agēs 7 motus nō motū vt oīsum ipso relatione. Itē p̄mū relati p̄mū sit: sūmā: oīsum est aut in mū ens 7 sūmā bonū: p; igit qd latius dicitur.

Relationes dicte de deo ad reatū in deo.

Huiusmōi

Relationes que sūt ad reatū in deo eē nō p̄m. Hic accntia in subiecto: cū in ipso in pmo libro ostensū est: etiā potē tiā: cū in relatione sūt qd fm mō ē hūi vt p̄m dicit i p̄dicatōe: ita hoc ipm qd ē ad aliud dicitur sū qd ē ad aliud oī: qd mō ad ipso esse nec intelligi sine eo possit: oportet substātia ad alio extrinsecū esse de eē p se ipm necē esse vt in pmo li bro igit huiusmōi relatiōes fm re sū ē in pmo libro qd de oīsum enī pat igit de ad alia entia sicut i p̄tra qd eius mensura est: nā ex est: opio vel oīo vera vel falli camēnie: sicut aut h; ad scitū relatiō fm re i subiecto nō est h; i in. v. metaph. scilicet dicitur re ipsum relatiue qd aliqd aliud a dicitur igit relatiue deo nō sūt re lationes solite dicit de deo nō solū qd sit in actu s; enī respectu eoz: de oīsum sicut h; respectu eoz: dicitur sūmā bonū: s; eius qd ē actu ad ipso potētia nō sūt relationes reales: sicut relatiōes actu in eoz: sicut relatiōes sūt maiorē binarū ipse ē p̄mū: vñ nō aliter relatiō qd ad ea qd sūt potētia: nō mutua p̄ductiō nō igit relatiō ad alia qd in ipso eoz: Amp. cū dicitur aduenit necē ē illud motū vt cōdēs relatiōes aut quedā de nō sicut de ē dñs vel quōdā nō nouo incipit esse: s; igit p̄dicatō ter in deo existit sicut qd aliqd ueniret: 7 sic qd mutari vt p se cōtrariū in pmo libro ostensū ē. Relationes dicte de deo ad reas extra eozm creatas.

Secundus.

de ipso. **A**mp. scia. ad scitu relatiue dicitur: us aut no sola sui ipsius: sed etia alioz sciam hz: igit aliqd relatiue dicit de deo ad alia. **A**d hec mo nes dicit relatiue ad motu: z agēs ad factu: de at ē agēs z mouēs nō motū vt oñsum ē: dicit igit de ipso relationes. **I**te p̄mū relationē quādam i portat s̄lr sūmū: oñsum est aut in p̄mo ipm eē p̄ mū ens z sūmū bonuz: p̄z igit q̄ multa de deo re latīue dicuntur.

Q relationes dicte de deo ad creaturas n̄ sūt realiter in deo. XII.

Huiusmodi aut re

lationes que sūt ad suos effectus reali ter i deo eē n̄ p̄nt. **N**ō. n. i eo eē possēt sic accētia in subiecto: cū in ip̄o nullū sit accēs vt in p̄mo libro oñsum ē: nec etiā possent esse ip̄a dei subiecta: cū. n. relatiua sint q̄ fm eē ad aliud qdā mō se hnt vt phus dicit i pdicamētis: o3 q̄ dei sub iecta hoc ip̄m qd ē ad aliud diceret: q̄ aut hoc ip sū qd ē ad aliud oī: qdāmō ab ip̄o depēdet: cū nec esse nec itelligi sine eo possēt: oporteret igit q̄ dei substantia ab alio extrinseco esset dependens: z sic n̄ eēt p se ip̄m necē esse vt in p̄mo libro oñsum ē: n̄ sūt igit huiusmōi relatiōes fm rē i deo. **I**te ostē sū ē in p̄mo libro q̄ de oīum entū ē mensura: cō pat igit de ad alia entia sicut scibile ad sciam no strā qd eius mensura est: nā ex eo q̄ res ē vel non est: opio vel oīo vera vel falsa est fm phm in pdi camentis: scibile aut h̄ ad sciam relatiue dicit tñ relatio fm rē i scibili nō est h̄ i scia tñ: vñ h̄z phm in. v. metaphisice: scibile dicit relatiue non quia ipsum referat: h̄z q̄ aliqd aliud ad ipsum refertur dicte igit relatiōes i deo nō sūt realiter. **A**d hec re latiōes pdicte dicit de deo nō solū respectu eozuz q̄ sūt in actu h̄z etiā respectu eozuz q̄ sūt i potētia: qz z eozuz sciam hz: z respectu eozuz dicit z p̄mū ens z sūmū bonū: h̄z eius qd ē actu ad id qd nō est actu. h̄z potētia nō sūt relationes reales: als sequeret q̄ essent infinite relatiōes actu in eodē: cū numeri in finiti in potētia sint maiores binario qbus oibus ipse ē prior: de aut nō aliter refert ad ea q̄ sūt actu q̄ ad ea q̄ sūt potētia: qz nō mutat ex hoc q̄ aliq̄ producit: nō igit refert ad alia p relationē realiter in ip̄o exntem. **A**mp. cuiq̄z aliqd de nouo aduenit necesse ē illud mutari vel per se vel p ac cidēs: relatiōes aut quedā de nouo dicunt de deo sicut q̄ de ē dñs vel gubernator: huius rei que de nouo incipit esse: si igit pdicaret aliq̄ relatio reali ter in deo existēs seqret q̄ aliqd deo de nouo ad ueniret: z sic q̄ mutaret v̄l p se vel p accidēs: cuius cōtrariū in p̄mo libro ostensum est.

Q relationes qbus deus ad res alias refert n̄ sūt res extra deum existentes. XIII.

Non autem potest

dici q̄ relationes pdicte sint existē tes exterius q̄ res aliq̄ extra deū. **C**ū enī deus sit p̄mū entū z sūmū bonoz oporteret ad illas etiā relatiōes q̄ sūt aliq̄ res dei relationes alias cōsiderare: z si dicte ille sint itez res aliq̄e oportebit iterū relatiōes aduenire z sic in infinitū: nō igit relationes qbus deus ad res alias refertur sunt res aliq̄e extra deū existēs. **I**te duplex ē modus quo aliquid denotiatiue predicat: denotiat enī aliquid ab eo quod extra ipsū est: sicut a loco dicitur aliquid esse alicubi z a tpe aliquando: ali quid vō denotatur ab eo qd inest: sicut ab albedi ne albus: a relatione vō nō inuenit aliqd denotari q̄ exterius existēt: h̄z inherēte: nō en. denotat ali quia p̄ nisi a p̄nitare q̄ ei inē nō igitur pōt esse q̄ relationes qbus deus ad creaturas refert sint res aliq̄ extra ip̄z: cū igit ostēsū sit q̄ nō sint i ip̄o rea lit z tñ dicit de deo: reliquit q̄ ei attribuāt fm so lū itelligētie modū ex eo q̄ alia referūt ad ip̄m: in tellect. n. n̄ itelligēdo aliqd referri ad alterū eo i telligit relatiōē illius ad ip̄m q̄uis secundū rem q̄nqz nō referat. **E**t sic etiā p̄z q̄ alio mō dicit de deo pdicte relatiōes z alia q̄ de deo pdicant: nam oia alia vt sapia volūtas et cēntiā pdicant: relatiō nes vō pdicte mīme h̄z fm modū itelligēdi tantū nec tñ itellectus ē falsus. **E**x hoc. n. ip̄o q̄ intel lectus n̄ itelligit relationes dinorū effectū imina ri in ipsum deum: aliqua predicat relatiue de ip̄o sicut z scibile relatiue itelligimus z significamus ex hoc q̄ scientia refertur ad ipsum.

Q multas relationes dici de deo non derogat simplicitati diuine. XIII.

Potest etiam ex his

q̄ diuine simplicitati nō derogat si multe relationes de ip̄o dicuntur q̄ uis eius essentia nō significēt qz sequūt itelligēdi modū: nihil enī prohibet itellectū nostrum intel ligere multa: multipliciter referri ad id quod est i se simplex: vt sic ipsū simplex sub multiplici rela tione consideret z quanto aliquid est magis sim plex tanto est maioris virtutis z p̄ncipiū plurium ac per hoc multipliciter relatu3 itelligitur: sicut punctum plurium est p̄ncipiū q̄ linea et linea q̄ superficies: hoc igit q̄ multa relatiue de deo dicuntur eius summe simplicitati attestatur.

Q omnia que sūt: a deo sunt. XV.

Non vero ostensū

est q̄ deus est aliq̄bus eēndi p̄ncipiuz oportet vterius oñdere q̄ nihil p̄ter ip̄m ē nisi ab ip̄o. **E**ssē. n. qd alicui p̄uenit nō fm

Secundus.

determinatā spēz: tale autē agens est agens particularis: cause enim causatis proportionales sunt: agens igitur quod requirit ex necessitate materiam preiacentem ex qua operatur est agens particulare: deus autem est agens sicut causa vltis efficiendi: ut supra ostensum est: igitur ipse in sua actione materiam preiacentem non requirit.

Item quāto aliquis effectus est vltior: tanto habet propriam causam altiorē: quia quāto causa est altior: tanto ad plura virtus eius extendit: esse autem est vltius quod moueri: sūt enim quedam entia immobilia: ut et philosophi tradunt ut lapides et huiusmodi: quod si supra causam que non agit nisi mouendo et transmutando sit illa causa que est primum efficiendi principium: hoc autem ostendimus esse deum: deus igitur non agit tantum modo mouendo et transmutando: deus autem quod non potest producere res in esse nisi ex materia preiacente agit solum mouendo et transmutando: facere enim aliquid ex materia et per motum vel mutationem quandam: non ergo impossibile est producere res in esse sine materia preiacente: producit igitur deus res in esse sine materia preiacente.

Preterea quod agit tantum per motum et mutationem: non perit vlti cause et quod est esse in per motum et mutationem: sit ens ex non ente simpliciter: sed ens hoc ex non ente hoc: deus autem est vltis efficiendi principium ut ostensum est: non igitur sibi competit agere tantum per motum aut per mutationem: neque igitur sibi competit indigere preiacenti materia ad aliquid faciendum.

Amplius: vniuersum quod agit sibi sicut agit quod agit ad vniuersum quod agit sibi per actum: et illius igitur agentis erit producere effectum: quando aliquo modo formam materie inherenter quod est actu per formam sibi inherenter et non per totam substantiam suam: vnde philosophus in vii. methaphisicorum probat quod res materiales habentes formas in materia generantur a materialibus agentibus habentibus formas in materia non a formis per se existentibus: deus autem non est ens actu per aliquid sibi inherens sed per totam suam substantiam ut supra probatum est: igitur proprius modus sue actionis est producere rem subsistentem totam non solum rem inherenter. scilicet formam in materia: per hunc autem modum agit omne agens quod materiam in agendo non requirit: deus igitur materiam preiacentem non requirit in sua actione.

Item materia comparatur ad agens sicut recipiens actionem que ab ipso est: actus enim qui est agens ut a quo: est patientis ut in quo: igitur requiritur materia ab alio agente ut recipiat actionem ipsius: ipsa enim actio agentis in patiente recepta est actus patientis et forme: aut aliqua inchoatio forme in ipso: deus autem non agit actione aliqua quam necesse sit in alio quo patiente recipi: quia sua actio est sua substantia ut supra probatum est: non igitur ad producendum effectum requirit materiam preiacentem.

Preterea de agens quod in agendo requirit materiam preiacentem habentem proportionatam sue actioni: ut quicquid est in virtute age-

tis totum sit potentia materia: alias non posset in actu producere quicquid est in sua virtute actua: et sic frustra haberet virtutem ad illa: materia autem non habet tale proportionem ad deum: non enim in materia est potentia ad quatuordecim quod: vniuersum ut patet per philosophum in iii. physicorum: causa autem diuina potentia sit simplex et infinita: ut in primo ostensum est: deus igitur non requirit materiam preiacentem ex qua de necessitate agat.

Ad hec diuersarum rerum diuersae sunt materiae: non enim eadem materia spiritualium et corporalium nec corporum celestium et corruptibilium: quod quidem ex hoc patet quod recipere quod est proprietatem materiae non eiusdem rationis est in predictis: nam receptio que est in spiritualibus est intelligibilis sicut intellectus recipit species intelligibilem non finem esse materiae: corpora vero super celestia recipiunt in nouatione situs. **N**on autem in nouatione efficiendi sicut corpora inferiora: non est igitur vna materia que sit in potentia ad esse vltimae: ipse autem deus est totum esse alicuius vltimae: ipsi igitur nulla materia proportionaliter respondet: non igitur materiam ex necessitate requirit.

Amplius: quorundam in rerum natura est aliqua proportio et aliquid ordinis: vniuersum eorum esse ab alio vel ambo ab alio tertio ordinem in vno consistitui respondendo ad aliud: alias ordinem vel proportionem esset a casu que in primis rerum principibus ponere est impossibile: quod sequeretur omnia magis alia esse a casu: si igitur sit aliqua materia diuine actioni proportionalata ordinem vel alterum sit ab altero vel vtriusque a tertio: sed eorum deus sit primum ens et prima causa: non potest esse effectus materiae nec potest esse ab aliqua tertia causa: reliquit igitur si in eis sit aliqua materia proportionalata diuine actioni quod illius ipse sit causa.

Ad hec quod est in entibus primum ordinem eorum que sunt: si enim non essent causa non essent ab ipso ordinata ut iam ostensum est: inter actum autem et potentiam talis est ordinem quod licet in vno et eodem quod quandoque est potentia quandoque actu potentia sit prior: tunc quod actus licet actus sit prior: natura: tamen simpliciter loquendo oportet actum potentiam priorē esse: quod patet ex hoc quod potentia non reducit in actum nisi per ens actu: sed materia est ens in potentia: quod ordinem quod deus qui est actus primus et purus sit simpliciter ea prior: et per consequens causa ipsius non est sue actioni presupponitur materia ex necessitate.

Item materia prima aliquo modo est: quia est ens in potentia deus autem est causa omnium que sunt ut supra ostensum est: deus igitur est causa materie prime cui nulla preexistit: diuina igitur actio materiam preiacentem non requirit. **H**anc autem veritatem diuina scriptura confirmat dicens **S**ecundum primum. **I**n principio creauit deus celum et terram: nihil enim est aliud creare quam absque materia preiacenti aliquid in esse producere. **E**t hoc autem confutatur error antiquorum philosophorum qui ponebant materiam omnino nullam causam esse eorum actionibus particularium agentium spirituum: debebant aliquid actioni preiacere: ex quo opinionem sumpserunt omnibus communem quod ex nihilo

libro p[ri]mo res in esse. **N**o.

Hoc autem appa

deus in eis res p[ri]mo et nullo p[ri]mo
fuit sicut ex materia. **S**ed in eis aliquid
fuit aliud illi aut si non fuit p[ri]mo
quod effectus producat ex nullo p[ri]mo
aliquid illi preexistit: aut est p[ri]mo
si possibile in causis materialibus:
probat in ii. metaphisicorum autem
quod primum quod aliud non p[ri]mo
quod non potest esse ipse deus
enim in primo libro quod ipse deus
us rei nec potest esse aliud in
causa efficiendi ut ostensum est
us in productione sui effectus non
in preiacentem ex qua operatur. **A**mplius
in forma superinducta consideratur
in operari ergo ex materia preiacente
na quodque modo est agens in libro

nihil sit: qd quidē in particularibus agētibz ve
rū ē: ad vltis aut agētis qd est totius esse actiū co
gnitionē nondū peruenerant quoniā nihil in sua
actione presupponere necesse est.

¶ Creatio nō ē motus neqz mutatio. XVII.

Hoc autē ostenso

manifestū est qd dei actio q̄ est absqz
mā p̄iacente ⁊ creatio vocatur nō sit
motus neqz mutatio p̄pe loquēdo. **¶** Mor. n. ois
vel mutatio ē actus existētis i potētia fm qd huius
modi: in hac aut actioē n̄ p̄existit aliqd i potētia
qd suscipiat actionē vt iam ostensū est: igit nō est
motus neqz mutatio. **¶** Itē extrema motus vel mu
tationis cadūt i eundē ordinē vel qz sunt sub vno
genē sicut cōtraria vt p̄z in motu augmenti ⁊ alte
rationis ⁊ fm locū lationis: vel qz cōicant in vna
potētia māe vt priuatio ⁊ foia in generatione et
corruptione: neutriū aut pōt dici in creatione: po
tētia. n. ibi nō ē nec aliquid eiusdē generis quod
p̄supponat creationi vt p̄batū est: igit non est ibi
neqz motus neqz mutatio. **¶** Preterea in omni mu
tatione vel motu o3 esse aliquid aliter se h̄ns nūc
⁊ prius: hoc enī ipsū nomē mutationis ostēdit
vbi aut tota substantia rei in eē p̄ducit nō pōt esse
aliqd idē aliū ⁊ aliū se h̄ns: qz illud nō eēt p̄ductū
s3 p̄ductioni p̄suppositū nō est q̄ creatio mutatio

¶ Ad hec o3 qd mot⁹ vel mutatio duratiōe p̄cedat
id qd fit p̄ mutationē vel motū: qz factū eē ē p̄nci
piūm q̄ctis ⁊ terminus motus: vnde o3 omne mu
tationē esse motū vel terminū motus q̄ est succes
siuus: ⁊ p̄pter hoc qd fit non est: qz q̄diu durat
motus aliquid fit ⁊ non est: in ipso autē termino
motus in quo incipit quies: iaz non fit aliqd s3 fa
ctum est: in creatione autem non potest hoc esse:
quia si ipsa creatio p̄cederet vt motus vel muta
tio oporteret sibi p̄stitui aliquod subiectum: qd
est contra creationis rationem: creatio igitur nō
est motus neqz mutatio.

¶ Creatio nō potest ipugnari p̄ rōnes sūptas
ex nā motus vel mutationis. XVIII.

Hoc autē appa

ret vāitas ipugnatiū creationē p̄ ra
tionē sumptas ex nā motus vel mu
tationis: vtpote qd o3 creationē vt ceteros motus
vel mutationes esse in aliquo subiecto: ⁊ qd o3 nō
esse transmutari in esse: sicut ignis transmutatur
in aerē: nō. n. est creatio mutatio sed ipsa depēden
tia esse creati ad p̄ncipiū a quo instituit: ⁊ sic ē de
genē relationis: vnde nihil p̄hibet eam in creato
esse sicut in subiecto: dicit tñ creatio esse mutatio
q̄da fm modū itelligēdi tñ: in q̄ntuz s. intellectus
noster accipit vnā ⁊ eandē rē vt nō extrem p̄us: et
postea existētē. **¶** Apparet aut si creatio relatio q̄

dā est qd res quedaz ē ⁊ neqz increata est neqz alia
creatione creata: cū. n. effectus creatus realiter de
pendeat a creatore: o3 huiusmodi relationē eē rez
quādā: ois aut res a deo in eē p̄ducit: est igit in eē
a deo p̄ducta non tñ alia creatione creata q̄ ipsa
creatura prima que per eā creata dicit: qz acciden
tia ⁊ forme sicut per se non sunt: ita nec per se cre
antur: cum creatio sit productio entis: sed sicut in
alio sunt: ita in alijs creatis creantur. **¶** Preterea
relatio non refertur ad aliam relationem quia sic
esset abire in infinitum sed per se ipsam refertur
quia essentialiter relatio est: non igitur alia creati
one opus est qua ipsa creatio creatur ⁊ sic in infi
nitum procedatur.

¶ Creatio est absqz successione. XIX.

Apparet autē ex

p̄dicti qd ois creatio absqz successioe
est: nā successio p̄pria est motui: crea
tio aut neqz ē motus neqz terminus motus sic ge
neratio: igitur nulla est in ipso successio. **¶** Itē i oi
motu successiuo ē aliqd mediū ini eius extrema:
quia mediū est ad qd cōtinue motū p̄mo venit q̄
ad vltimū: ini esse aut ⁊ nō esse q̄ sunt quasi extre
ma creatiois nō pōt esse aliqd mediū: igit nō est i
creatione successio. **¶** Ad hec in omni factione i q̄
est successio: fieri est ante factū esse vt p̄bat in. vi.
philicoy: hoc aut in creatione non potest accidē:
qz fieri qd p̄cederet factū esse creature indigeret
aliquo subiecto qd non posset esse ipsa creatura
de cuius creatione loquimur: quia illa non est are
factū esse nec etiam in factore: non enī moueri est
actus mouētis sed moti: relinquit igit qd fieri habe
ret pro subie: to aliquam materiā facti p̄existen
tem: qd est contra rationē creationis: impossibile ē
icitur in creatione successione esse. **¶** Amp: omne
factionem successiuaz in tēpore o3 esse: prius enī
⁊ posterius in motu numerant tēpore: simul autē
diuiditur motus ⁊ tempus ⁊ id super quod tran
sit motus: quod quidem in motu locali manife
stum est: nam in medietate temporis regulariter
motum pertransit mediuz magnitudinis diuisio
autem in formis respondens diuisioni temporis
attenditur secundum intensionem et remissionē:
vt si aliquis in tanto tempore tantum calescit: ⁊ in
minori minus: secundum hoc igit potest esse succes
sio in motu vel quacūqz factione qd id fm quod ē
motus ē diuisibile vel fm quantitatē vt in motu
locali ⁊ in augmento: vel fm intensionē ⁊ remissi
onem sicut in alteratione: hoc aut secundum con
tingit dupliciter. **¶** Uno modo quia ipsa forma q̄
est terminus motus est diuisibilis secundum inre
sionē ⁊ remissionem: sicut patet cū aliquid moue
tur ad albedinem. **¶** Alio modo quia talis diuisio
contingit in dispositionibus ad talem formam:

scilicet huiusmodi successio est p̄ albe
dinem circa dispositiones ad formam: ip
solutate creati nō est diuisibilis
qz substantia nō suscipit magis ⁊ mi
ne p̄dione dispositioes m̄ n̄ p̄cessit
p̄e māe ē relatiōe igit qd i creatio
successio. **¶** Preterea successio i
et o3 tū māe p̄uenit qd nō suffici
ad receptionē foie dispositio: vñ qd
dispositio ē ad formam recipit i
qz dicitur p̄m̄ ip̄ ē in vna dispositio
ad p̄dione dispositio i actu illūmīnati
redu ē p̄e illūmīnabilis s3 solū m
illūmīnati qd fit p̄m̄ creatio
tur ē p̄e māe: nec aliqd dicit agi
postea p̄ motū ei adueniat cū sit
mo h̄ o3 p̄ dione dispositio ē relatiōe
instāti: vñ sicut aliquid dicit creat
illūmīnati ⁊ illūmīnati ē. **¶** Itē ē
na creatioe recipit idē substantia facta
In p̄ncipio creati de celo: ⁊ terra
ipsa substantia p̄ncipio: t̄pore expon
diuisibile vt in. vi. philicoy p̄ p̄o ad
Nullam eorū potest creare.

Hoc au

ret eadem qd nulla
p̄ motū creatioe
corpus agit nō moueat eo qd p̄
tione ē s3 vel factiois ⁊ factiois
loco sicut vt b̄t i. vi. philicoy: lo
corpus nō p̄ motū: nō s3 agi
si i t̄pore dicit igit sit p̄ actione: cor
creatio aut vt ostendit nō h̄y su
igitur p̄uolū ⁊ corpore q̄ctas p̄ mo
tū. **¶** Preterea ois agens qd a
deitate mouet illud i qd agit
cōuenit dispositioe factiois ⁊ ag
agens agit sicut sicut: vñ si agens i
se t̄pore agit p̄ motū variatōe
t̄pore: vñ qd q̄dam renouatio disp
sine motū: nō p̄dione ante cor
nō motū ut p̄dione dicitur igit
one nō p̄ motū vel mutatione: s3
nō est mutatio nec motus vt solū
corp⁹ p̄dē aliqd p̄dione creatio
⁊ factū oportet sibi esse illūmīn
torius substantia facti qd nō tota
sicut eōdē t̄pore: p̄bat p̄m̄ in. vi.
sine mā q̄ tota se agit nō pōt esse
fm quā sola forma i actu dicit
tota sua substantia agit: nō tota
agens agit p̄ formā q̄ actum est
substantia agere potest: nō est
nūq̄ de nullo corpore p̄t dicit

sicut fieri ignis successiuu est p alteratione ptece dentez circa dispoñes ad formā: ipsum autē esse substantiale creature nō est diuisibile mō predicto qz substantia nū suscipit magis 7 min⁹: nec i creatō ne pcedunt dispoñes mā n̄ pexistēte: naz dispo ex pre m̄e ē: relinqt igit qz i creatōe nō pōt esse aliq successio. ¶ Preterea successio i reruz factionib⁹ ex defectu m̄e puenit q nō sufficiētē ē a pncipio ad receptionē foze disposita: vñ qñ m̄a iam pfecte dispoñta ē ad formā: eā recipit i istā: 7 inde est qz qz diaphanū sp ē in vltia dispoñe ad lucez statum ad pñtiaz lucidi i actu illūinat: nec aliqz motus pcedit ex pre illumiabilis s3 solū mō? localis ex pre illuminatis p quē fit pñs: i creatōe at n̄hil pexistit tur ex pre m̄e: nec aliqz oē agēti ad agendū qd postea p motū ei adueniat cū sit immobilis vt in p mō b⁹ opis ostēsus ē: relinquit igit qz creatio sit in instā: vñ simul aliqd dū creat creatū ē: sic simul illuminat 7 illuminatū ē. Et idē ē qz scriptura dī na creationē rez: i diuisibili factā pñunciat dicens In pncipio creauit de⁹ celus 7 terrā: qd quidez pncipiu Basilii pncipiuz tpis exponit qd o3 esse in diuisibile vt in. vi. phisicoz probatur.

Nullum corp⁹ potest creare. XX

Et hoc autē appa

ret euidēt q nulluz corp⁹ pōt aliqd p modū creatōis pducē. Nulluz. n. corp⁹ agit nisi mōueat eo q oporteat agēs 7 patiēns eē sit vel faciens 7 factū: sū aut sūt q in eodē loco sūt vt hēt i. v. phisicoz: locū aut nō acquirat corp⁹ nisi per motū: nullū autē corp⁹ mouet nisi i tpe: qd qd igit sit p actionē corp⁹ sit successiue creatio aut vt oñsum est nō h3 successiones: nihil igitur potest a corpe qcunqz p modū creatōis p duci. ¶ Preterea oñe agens qd agit i qrtū mouet de necessitate mouet illud i qd agit: factū. n. 7 passū cōsequit dispoñem facientis 7 agētis: eo q omne agens agit sibi sūle: vñ si agens n̄ i eadem dispoñe se hñs agit in qrtū p motū variat: o3 q etiam i patiente 7 factō qdam renouatio dispoñum fiat: qd sine motu esse nō pōt: oñe autē corp⁹ nō mouet nisi motū ut probatū est: nihil igit sit a corp⁹ acti one nisi p motū vel mutationē fact: creatio autē nō est mutatio nec motus vt oñsum est: igit nullū corp⁹ pōt aliqd pducē creando. ¶ Item cū agens 7 factū oporteat sibi esse sūta: n̄ pōt esse pductiuū totius substantie factū qd nō tota sua substantia agit sicut eōuerso: pbat phus in. vii. metaphi. q foza sine m̄a q tota se agit n̄ pōt esse cā pxiā gnationis sūm quā sola forma i actu educit: nullū autē corp⁹ tota sua substantia agit: rsi totū agat: qz cum oñe agens agat p formā q actum est: illud soluz p suā substantia agere poterit cū? est tota sua stātia forma: qd de nullo corpe pōt dici: cū oñe corp⁹ hēat

mām eo q oñe corpus est mutabile: q nullum corpus potest aliquid pducere sūm totā eius substantiam: quod est de ratioe creatōis. ¶ Amp. creatio nō est nisi potentie infinite: tanto enī est maior potentie agens aliqd quanto potentia magis ab actu distantes i actum reducere pōt: vt quod pōt ex aq ignez pducē qz quod ex aere vñ vbi oio potētia pxiā subtrahit: excedit ois determinate substantie pportio: 7 sic necesse est potentia agentia q aliqd instituit nulla potentia pexistente excedē omnes pportiones q posset pviderari ad potentia agentis aliqd ex m̄a faciētis: nulla at potentia corp⁹ est infinita vt pbat a philosopho in. vii. phisicoz: nullum igitur corpus potest aliquid creare qd est ex nihilo aliquid facere. ¶ Ad hec mouēs 7 motū faciens 7 factū o3 simul esse vt pbat i. vii. phisicoz: corpus autem agens non potest adesse suo effectui nisi per cōtactū quo tāgentia vltima fiunt simul: vñ impossibile est aliquod corpus agē nisi tangendo: tactus autem alicuius ad alterū est 7 sic vbi nō est aliquid preexistens preter agens sic in creatione accidit: tactus esse non potest: nulluz igitur corpus potest agere creando. ¶ Pater igitur falsitas positōis quorūdā dicentū substantia celestiuū corp⁹ cām materie elementorum esse: cū materia causam habere non possit nisi id qd creando agit: eo q ipsa est primum motus 7 mutatiōis subiectum.

Solius dei est creare. XXI.

Et premissis etiam

ulterius ostendi potest q creatio est ppria dei actio: 7 q ei⁹ solius est creare. Sum. n. secundum ordinem agentiu sit ordo actionū eo q nobilioris agentis nobilior est actō oportet q pma actio sit pmi agentis propria: creatio autem est prima actio eo q nullam aliam p supponit: omnes alie presupponunt eam: est igit creatio propria dei solius actio qui est agens primum. ¶ Item ex hoc ostensum est q deus creat res: quia nihil potest esse preter ipsum ab eo non creatum: hoc autem nullū aliq conuenire potest cum nihil aliud sit vniuersalis causa essendi: nisi deus: soli ergo deo competit creatio sicut ppria eius actio. ¶ Ad hec effectus suis causis proportionaliter respondet vt scilicet effectus i actu causis actualibus attribuamus: 7 effectus i potentia causis que sunt in potentia: 7 similiter effectus p ticularis causis particularibus: vniuersalibus vero causis vniuersales effectus vt docet philosophus in. ij. metaphisice: esse autem est causatum primum: quod ex ratione sue cōmunitatis appareret: causa igitur propria essendi prima simpliciter est agens primum 7 vniuersale quod deus ē: alia vero agentia non sunt causa essendi simpliciter:

sed cā effēdi hoc vt hoīem vel albū: eē autē simplr p creationē catur q̄ nihil p̄supponit qz nō pōt ali qd̄ p̄existē qd̄ sit extra ens simplr: p̄ alias factiōes sit hoc ens vel tale: nā ex ente p̄existēte sit hoc ens vel tale: q̄ creatio ē p̄p̄a dei actio. ¶ **Amp.** q̄cqd̄ ē catur fm̄ aliquā nām nō pōt eē p̄ma cā illius nāe s̄z secūda q̄ istū umētalit: fortēs. n. qz h̄z sue hūānitatis cām: nō pōt eē p̄ma hūānitatis cā: qz hūānitatis sua si sit ab aliquo catur seq̄ret q̄ eēt sui ipsi cā cū sit id qd̄ est p̄ hūānitatē: q̄ iō o3 qz generas vni uocū sit q̄i agēs istrumētale respectu eius qd̄ ē cā p̄maria ton^o sp̄i. Et idē ē qz o3 oēs cās inferiores agētes reduci i cās superiores sicut istrumētales in p̄marias: oīs autē alia subitātia p̄ter deū h̄z eē causatū ab alio vt supra p̄batū est: ipossibile ē igit qz sit cā effēdi nisi sicut istrumētalis q̄ agēs i v̄. utē alteri: istrumētū autē nūq̄ adhibet ad causādū aliqd̄ nisi p̄ viā mot^o: ē. n. rō istrumētū qz sit motū mōti: creatio autē nō ē mot^o vt ostēsū ē: nulla igit subitātia p̄ter deū pōt aliqd̄ creare. ¶ **Itē** istrumētū adhibet p̄p̄i cōueniētā ei^o cū catur vt sit mediū int̄ cām p̄mā q̄ catur q̄ attingat vtrūqz: et sic influētia p̄mā pueniat ad catur p̄ istrumētū: vñ o3 qz sit aliqd̄ recipiēs p̄mā influētā i co qd̄ per istrumētū catur qd̄ ē contra rationē creationis: nā nihil p̄supponit: relinquit igit qz nihil aliud p̄ter deū pōt creare neqz sicut p̄ncipale agēs neqz i cut istrumētū. ¶ **P̄terea** oē agēs istrumētale exequit actionē p̄ncipalis agētis p̄ aliquā actionē p̄ p̄mā q̄ cōnālē sibi: sicut calor nālis generat carnēz dissoluēdo q̄ dirigēdo: q̄ terra operat ad p̄fectio nē scanni secando: si igitur aliqua creatura sit q̄ operat ad creationem sicut istrumētū p̄mā creatis: o3 qz hoc operet p̄ r̄ aliquā actionē debitam q̄ p̄p̄iam sue nāe: effectus autē respondēs actioni p̄p̄ie istrumētū ē p̄o: i via generationis q̄ effect^o recipiēs p̄ncipali agētī: ex quo p̄ouenit qz p̄mo agētī finis vltimus respōdet: prius enī est factio li gni q̄ foīa scāni: q̄ digestio cibi q̄ generatō carnis oportebit igit aliqd̄ esse effectū p̄ p̄p̄iā operatio nē istrumētalis creatis qd̄ sit prius i via generatio nē q̄ eē qd̄ est effectus respondens actioni p̄mā creatis: hoc autē est ipossibile: nā quāto ali qd̄ ē cōiūs tāto ē prius in via generationis: sicut p̄ us est aīal qz homo in generatione hoīs sicut p̄h̄s dicit in libro de generatione aīaliū: ipossibile est q̄ qz aliqua creatura creet sicut p̄ncipale agēs aut istrumētalit. ¶ **Itē** qz ē fm̄ aliquā nām t̄m̄: nō pōt eē simplr illius nāe cā: eēt. n. sui ipsius cā: pōt autē esse causa illius nāe in hoc: sicut Plato ē causa hūāne nature i Sorte: nō autē simpliciter eo qz ipse est creatus in humana natura: qd̄ autē ē causa alicuius in hoc est attribuens naturā communē alicui per quod specificat vel indiuiduatur quod nō potest esse per creationē que nihil pre

supponit cui aliquid attribuat per actionē: ipossibile ē igit aliquid ens creatū eē causāz alterius p̄ creationē. ¶ **Amp.** cū oīe agēs agat fm̄ qz actu est oportet modū actiōis esse fm̄ modū actus ill^o rei: vñ calidū qd̄ ē magis in actu caloris magis ca lefacit cuiuscūqz igit actus determinatur ad genus q̄ ad sp̄m q̄ accēs: eius virtutē o3 eē determinatā ad effectus siles agētī i q̄tū huiusmodi: ex eo qz om ne agēs agit sibi simile: nihil autē qd̄ h̄z esse deter minatū pōt esse simile effectui generis vel speciei eiusdem nisi secundum rationē generis vel speciei nam secundū qz est hoc aliqd̄ vñūquodqz est ab alio distinctū: nihil igitur cuius esse finitū est pōt per suam actionem esse causa finalis alterius nisi quātū ad hoc qz habet genus aut speciem nō aut quantū ad hoc qz subsistit ab alijs distinctū: oīe igitur agēs finitū p̄supponit ad suā actionem: hoc vnde causatū suū indiuidualiter subsistit: nō ergo creat: sed solū hoc est agentis cuius esse est i finitū qd̄ est oīs entis cōprehendēs similitudinēz vt supra ostēsū est. ¶ **Ad** hoc cū oīe quod sit ad hoc fiat vt sit: oportet si aliquid fieri dicat quod prius fuerit qz hoc non fiat per se sed per accidēs: per se vero illud qd̄ prius non fuerit vt si ex albo fiat nigrū sit qd̄ nigrū q̄ coloratū: s̄z nigrum per se quia sit ex non nigro: coloratum autem per accidens: nam prius coloratum erat: sic igitur cū sit aliquid ens vt homo vel lapis: homo quidē per se sit: quia ex nō homie: ens autē p̄ accidens: quia non ex non ente simplr sed ex nō ente hoc vt p̄h̄s dicit in p̄mo p̄h̄sicoz: cū ergo aliquid sit oīno sit ex non ente: ens per se sit: oportet igitur qz ab eo qui est per se causa essendi procedat nam esse eius proportionaliter reducuntur in causas: hoc autē est p̄mū ens solum quod est cā entis i quā tū huiusmodi est: alia vero sunt causa essendi per accidens q̄ non esse per se: cum igitur producere ens ex non ente p̄existente sit creare: oportet qz soli^o de sit creare. ¶ **Huius** autem veritati sacre scriptu re auctoritas attestatur que decem oīa creasse af firmat **Gen** p̄mo. In principio creauit deus celuz q̄ terram **Damas.** etiam in secūdo sui p̄mi libri dicit. **Quicunqz** vero aiunt angelos creatores esse cuiuscunqz subitātie: hi omnes sunt patris sui oīa bolū filij creature. n. existentes nō sunt creatores. **Per** hoc autem destruitur quorūdā philosopho rum error qui dixerūt deū creasse p̄mā substan tiā separatā q̄ ab ea fuisse creatā scōbz q̄ sic quodā ordine vsqz ad vltimam.

Deus sit onipotens.

XXII.

Hoc autē appa ret qz dina vt nō determinat ad aliqd̄ vñū effectuz. Si enī solius dei creare

et ab ipso immediate pducta esse o...
 a p̄ducta non possunt nisi, per mo...
 hōi autē sit oī factiōne sepa...
 compositi: ex materia et forma q̄...
 e illi oī mō corporalis: hoc igitur...
 p̄dicere vtrūqz immediate effect...
 i vno producēte immediate plure...
 materia est determinata ad vñū...
 immediate: qz si p̄ media p̄duceret...
 dīuersitas ex parte mediaz: cāp...
 materia qz idē agēs e eadem ac...
 hōe effect^o fm̄ materia dīuersitat...
 qz indurat tūz q̄ liquefacit ce...
 non est determinata ad vñū effe...
 vñū perfecta ad ea omnia se exte...
 p̄ se et proprius effectus se exte...
 edificatiua ad oīa se extendit si...
 sunt rationē habere dom^o vñū...
 se cā essendi a esse est eius prop...
 supradictis p̄p̄ ad oīa illa se exte...
 enī nō repugnant. n. in quēdam...
 esse possit nō eēt per se cā entis...
 hōis omis. nō autē entis repugna...
 tis quod est non ens. oīa igitur de...
 se rōz: nō entis nō includit. hoc...
 actiōis implicat. relinquitur igit...
 nō nō implicat deus potest. ¶ **Amp.**
 i q̄tū actū eēt igitur modū...
 agentis ē mod^o sue virtutis in...
 hōiem q̄ ignis ignē: dē at est...
 um p̄fectionis vñū ut supra o...
 virtus actiua perfecta ad oīa se...
 repugnant rationi ens qd̄ est...
 est solū qd̄: contradicōne impli...
 p̄ter hoc dicit potest. ¶ **Amp.**
 ut responder potētis actiua: po...
 per actū est sicut materia p̄pter...
 autem ens in potētia p̄fect qz sit...
 tūe dīuine cōiūs in actu: oīoīa...
 nō ē illa vna actiua agētis: que...
 crepōtū: cū tū nihil sit oīoīa in...
 hōc modū videtur: qz oīa que sūt...
 generatiua. n. corruptiua possūt...
 p̄ virtutē actiua que tū corruptō...
 cipiū actiua i natura: n. corruptō...
 agēs dīp̄tē corpus vñū: vñū...
 respectu ton^o entis creati: hō...
 tis creati: totū hoc ens per se...
 pōt: i potētia at entis creati...
 ato nō repugnat sicut i potētia...
 q̄ natura humana nō tollit. ¶ **P̄terea** qz effectus aliqd̄...
 cuius agētis pōt ex trib^o entis...
 qz nō h̄z cū agētē affirmatū...
 enim oē agit sibi sicut aliqd̄ mod^o

Secundus

est ab ipso immediate producta esse oportet quod quocumque a sua causa produci non possunt nisi per modum creationis: huiusmodi autem sunt omnes substantie separate que non sunt compositae ex materia et forma quae esse nunc supponat et sicut omnia materialia: haec igitur diuersa existunt praedictae uirtutis immediate plures effectus: non ex materia est determinata ad unum effectum dico autem immediate: quod si per media produceret posset prouenire diuersitas ex parte mediae causa. dico etiam non ex materia quod idem agens et eadem actio causa facit diuersos effectus secundum materiam diuersitatem: sicut calor ignis qui indurat lutum et liquefacit ceram: dei igitur uirtus non est determinata ad unum effectum. **I**tem omnia uirtus perfecta ad ea omnia se extendit ad que suus per se et proprius effectus se extendere potest: sicut edificatio ad omnia se extendit si perfecta sit quae possunt ratione habere domum. uirtus autem diuina est per se causa efficiendi et esse est eius proprius effectus ut ex praedictis patet: sed ad omnia illa se extendit que rationi entis non repugnant: si enim in quenda terminum effectum uirtus eius possit non esse per se causa entis in quantum huiusmodi: sed huiusmodi entis autem entis repugnat oppositum entis quod est non ens. omnia igitur deus potest que in se ratione non entis non includit. haec autem sunt que praedicta ratione implicat. relinquatur igitur quod quicquid praedictio non implicat deus potest. **A**d hoc oem agens agit in quantum actu est: secundum igitur modum actus uniuscuiusque agentis est modus sue uirtutis in agendo. homo enim generat hominem et ignis ignem: deus autem est actus perfectus in se omnia perfectiones habens ut supra ostensum est. **E**st igitur sua uirtus actiua perfecta ad omnia se habens quocumque non repugnant rationi eius quod est esse in actu: hoc autem est solum quod contradictione implicat: omnia igitur praeter hoc deus potest. **A**mplius omni potestate passiuue respondet potentia actiua: potentia enim propter actum est sicut materia propter formam. non potest autem ens in potentia sequi quod sit actu nisi per uirtutem alicuius existens in actu: ociosa enim est igitur potentia nisi esset uirtus actiua agentis: que eam in actu reducere possit cum tamen nihil sit ociosum in rebus naturae: et per hunc modum uidemus quod omnia que sunt in potentia magis generabilia et corruptibilia possunt reduci in actum per uirtutem actiuam que est in corpore celesti quod est primum principium actiuum in natura: sicut autem corpus celeste est primum agens respectu corporum inferiorum: ita deus est primum agens respectu totius entis creati: quicquid igitur est in potentia entis creati: totum hoc deus per suam uirtutem actiuam facere potest: in potentia autem entis creati est omne quod entis creato non repugnat sicut in potentia naturae humane sunt omnia quae naturam humanam non tollunt. omnia igitur deus potest. **P**reterea quod effectus aliquis non subsit potentie alicuius agentis potest ex tribus contingere. **U**no modo per hoc quod non habet cum agente affinitatem uel similitudinem: agens enim oem agit sibi simile alio modo. unde uirtus que est

in semine hominis non potest producere brutum uel planta: hominem autem potest qui tamen praedicta excedit. **A**lio modo propter excellentiam effectus quod transcendit proportionem uirtutis actiue: sicut uirtus actiua corporalis non potest producere substantiam separatam. **T**ertio modo propter maiorem determinatam ad effectum in quem agens agere non potest: sicut carpentarius non potest facere serram quia sua arte non potest agere in ferrum ex quo fit serra: nullo autem istorum modorum potest aliquis effectus subtrahi diuina uirtuti: neque enim propter dissimilitudinem effectus aliquid ei impossibile esse potest: cum oem ens in quantum habet esse sit et simile ut supra ostensum est: nec etiam propter effectus excellentiam cum ostensum sit quod deus est supra omnia entia in bonitate et perfectione: nec item propter defectum materie: cum ipse sit causa materie quae non est possibilis causari nisi per creationem: ipse etiam in agendo non requirit materiam cum nullo preexistente rebus in esse producat: et sic propter materie defectum et actio in pedem non potest ab effectus productione: restat igitur quod diuina uirtus non determinat ad aliquem effectum sed simpliciter omnia potest: quod est eius esse omnipotentem. **H**inc est etiam quod diuina scriptura fide tenet dum hoc tradit. **D**icit enim. **S**en. xvij. ex ore dei. **E**go deus omnipotens ambula coram me et esto perfectus: et **J**ob. xli. **S**cio quia omnia potest: et **L**uce. i. ex ore angeli. **N**on erit impossibile apud deum omne uerbum. **P**er hoc autem euacuatur quorundam philosophorum error quod posuerunt a deo inmediate produci unum effectum tantum quasi uirtus eius ad illius productionem determinata esset: et quod deus non potest aliquid facere nisi secundum quod cursus rerum naturalium se habet: de quibus dicitur **J**ob. xxxij. **Q**uasi nihil possit omnipotens estimabant eum.

Quod deus non agit per necessitatem naturae. **XXIII.**

Et hoc autem ostendit quod deus agit in creaturis non ex necessitate sed per naturam arbitrii uoluntatis. **O**mnis enim agentis per necessitatem naturae uirtus determinat ad unum effectum: et inde est quod omnia naturalia semper conueniunt eodem modo nisi sit impedimentum: non autem uoluntaria: diuina uirtus autem non ordinatur ad unum effectum tantum ut supra ostensum est: deus igitur non agit per necessitatem naturae sed per uoluntatem. **A**d hoc quicquid non implicat contradictionem subest diuina potentie ut ostensum est: multa autem non sunt in rebus creatis que tamen si essent contradictionem non implicarent: sicut patet praecipue circa numerum et quantitates et distantias stellarum et aliorum corporum in quibus si aliter se haberet ordo rerum: contradictionem non implicaretur: multa igitur subsunt diuinae potentie que in rerum natura non inueniuntur: quicquid autem eorum que potest facere quedam facit et quedam non facit: agit per electionem

Liber

uoluntatis et non per necessitatem nature: deus igitur non agit per necessitatem nature: sed per uoluntatem.

Item unumquodque agens hoc modo agit secundum quod similitudo facti est in ipso. omne enim agens agit sibi simile: omne autem quod est in alio est in eo per modum eius in quo est: cum igitur deus sit per essentiam suam intelligens ut supra probatum est et quod similitudo effectus sui sit in eo per modum intellectibilem igitur per intellectum agit: intellectus autem non agit aliquem effectum nisi mediante uoluntate cuius obiectum est bonum intellectum quod mouet agere ut finis. deus igitur per uoluntatem agit non per necessitatem nature.

Amplius secundum philosophum in 10. meth. duplex est actio una que manet in agente et est perfectio ipsius ut uidetur. alia que transit in exteriora: et est perfectio facti sicut comburere in igne: diuina autem actio non potest esse de genere illarum actionum que non sunt in agente cum sua actio sit sua substantia ut in primo ostensum est. et igitur quod sit de genere illarum actionum que sunt in agente et sunt quasi perfectio ipsius. huiusmodi autem non sunt nisi actiones cognitionis et appetentis: deus igitur cognoscendo et uolendo agit et operatur: non igitur per necessitatem nature sed per arbitrium uoluntatis.

Ad hoc deum agere propter finem ex hoc manifestum esse potest quod uoluntatis non est actus sed ad aliquod bonum ordinatur. ut patet per philosophum in 11. meth. primum autem agens propter finem et est agens per intellectum et uoluntatem. ea enim que intellectu caret: agunt propter finem sicut in finem ab alio directa: quod quidem in artificialibus patet: nam sagitte motus est ad determinatum signum ex directione sagittantis: sicut autem esse et in naturalibus: ad hoc enim quod aliquid directe in finem debitum ordinetur requiritur cognitio ipsius finis: et eius quod est ad finem et debite proportionis inter utrumque quod solus intelligens est: cum igitur deus sit primum agens non agit per necessitatem nature sed per intellectum et uoluntatem.

Preterea quod per se agit prius est eo quod per aliud agit. omne enim quod est per aliud reducitur in id quod est per se ne in infinitum procedatur: qui autem sue actiois non est deus non per se agit: agit enim quasi ab alio actum non quasi per se ipsum agens: et igitur primum agens hoc modo agere quod sui actus deus sit: non est autem aliquid deus sui actus nisi per uoluntatem: et igitur deum qui est primum agens: per uoluntatem agere non per nature necessitatem.

Ad hoc primo agenti debet prima actio sicut et primo mobili primum motus: sed naturalis actio uoluntatis est prior quam actio nature. illud enim naturalis prius est quod est perfectius sed in uno quodam sit tempore posterior. actio autem agentis per uoluntatem est perfectior quod ex hoc patet quod perfectiora sunt ea apud nos que per uoluntatem agunt quam que per nature necessitatem: ergo deo quod est primum agens debet actio que est per uoluntatem.

Amplius ex hoc idem apparet quod ubi coniungitur utraque actio: superior est uirtus que agit per uoluntatem ea que agit per naturam et utitur ea quasi instrumentum. nam in homine superior est intellectus qui agit per uoluntatem quam anima uege-

tabilis que agit per nature necessitatem: diuina autem uirtus est superior in omnibus entibus igitur ipsa agit in res omnes per uoluntatem non per nature necessitatem.

Item uoluntas habet per obiectum bonum secundum rationem boni natura autem non attingit ad commune rationem boni sed ad hoc bonum quod sua perfectio: cum igitur omne ne agens agat secundum quod ad bonum intendit: quia finis mouet agere: oportet quod agens per uoluntatem ad agens per necessitatem nature comparetur sicut agens uniuersale ad agens particulare: agens autem particulare se habet ad agens universale sicut et que posterior et sic eius instrumentum: ergo oportet quod primum agens sit uoluntarium et non per necessitatem nature agens. Hanc etiam ueritatem diuina scriptura nos docet. Dicitur enim in psalmo. Omnia quecumque uoluit dominus fecit: et Epistolam. I. Qui operatur omnia secundum consilium uoluntatis sue: et huiusmodi in libro de synodo. Quibus creaturis substantiam uoluntas dei attulit. Et. j. Talia enim cuncta creata sunt quia ea deus facere uoluit. Per hoc etiam re mouetur error quorundam philosophorum qui dicebant deum agere per nature necessitates.

Deus per suam sapiam agit. .XXIII.

Hoc autem apparet quod deus effectus suos perducit secundum suam sapiam. Uoluntas enim ad agendum ex aliqua apprehensione mouet: bonum enim apprehensum est obiectum uoluntatis: deus autem est agens per uoluntatem ut ostensum est: cum igitur in deo non sit nisi intellectualis apprehensio nihilque intelligat nisi intelligendo se: quem intelligit esse sapientem esse: relinquit quod omnia deus secundum suam sapiam operatur.

Item: omne agens agit sibi simile: unde et quod secundum hoc agat unumquodque agens secundum quod habet similitudinem sui effectus: sicut ignis calefacit secundum modum sui caloris: sed in quo libet agente per uoluntatem in quantum huiusmodi: est similitudo sui effectus secundum intellectus apprehensionem si enim solum secundum nature dispositionem inesset similitudo effectus agentis uoluntario: non ageret nisi unum: quia ratio naturalis unius est una ratio: omne igitur agens uoluntarium perducit effectum secundum rationem sui intellectus: deus autem agit per uoluntatem ut ostensum est igitur per sapiam sui intellectus res in esse producit.

Amplius secundum philosophum in primo metaph. ordinare sapientia est: ordinatio enim aliquorum fieri non potest nisi per cognitionem habitudinis et proportionis ordinato: ad inuicem et aliquid aliud quod est finis eorum: modo enim aliquorum ad inuicem est propter ordinem eorum ad finem: cognoscere autem habitudines et proportionem aliquorum ad inuicem est solius habentis intellectus iudicare autem de aliquibus per causam altissimam sapientie est: et sic oportet quod omnis ordinatio per sapiam alii cuius intelligens fiat: unde et in mechanicis ordinatores

edificatorum sapientes illi artificij dicitur
sunt a deo per se aduice habent
licet in se non in pluribus. et sic
licet per se esse ordinando: deus igitur
res in esse producit. Ad hoc ea
trahuntur agibilia sic ac si unum quod
operari: ad transit in exteriora
biles dicitur: et sic patet per res create
et factibiles: et sic est ut sic dicitur per
obies create ad deum sicut artificia
sed artifice per ordinem sue sapie et intell
in esse producit: et deus ois create
sui intellectus fecit. Docet autem diuina au
matur: nam est in ps. Omnia in sap
puer. iij. Dominus sapia habetur
excluditur quod error quod dicitur
diuina uoluntate dependere ab alijs
no posse.

De premissis
accipit potest quod deus
quod in dicitur no posse.
sapiam in deo est potentia actus: po
ua in deo non est ut supra in primo
et utriusque potentia uicem potest
no potest que potest potentia pa
huiusmodi sit inchoandum est: primo
tencia actus est ad agere. potest
secunde in illis solus est potentia
habere christi subiecta: cum igitur
passiva non sit: quod ad sui esse
no potest: no potest igitur deus esse
quod huiusmodi. Ad hoc huiusmodi
ut motus actus: deus igitur cui
no comparatur: non potest. P
ostendit et concludit quod no potest in
sua mutatione spiritus: quod no potest
uoluntatis aut generari aut con
cum uoluntate quodammodo conueniunt: sicut
lo habere potest. Preterea defectus
uoluntatis deus: et uoluntatis in sub
manere: et nulla in se non potest defectus
cum fatigatio in se non potest uoluntatis
per defectum habitudinis: quod non potest
nulla potest. Amplius non potest uoluntatis
partibus: non sit nullum quod non
liter aut nec potest potest nec potest
cuius hoc ois in perfectione et perfectione
Rursus quod potest actus obiectum
faciunt: nulla aut potentia operatio
ratio sui obiecti: sicut uoluntatis non
uoluntatis in actu: quod non potest
et rotem etiam in se non potest
est facti: Quod est sicut huiusmodi

Secundus

edificiorū sapientes illi? artificij dicūt: res āt que sunt a deo pducte ordiez adiucē habēt no casua lē: cū sit semp uel ut in pluribus. 7 sic p3 q de res esse pduxit eas ordinādo: deus igit p suā sapiam res i esse produxit. ¶ Ad hoc ea que si a uolūta te: uel sunt agibilia sic act? vritū q sūt pfectiones operantis: uel transeūt in exteriorē matiaz q facti biles dicūtur: 7 sic p3 q res create sūt a deo sic fac te: factibiliū āt rō est ars sic dicit phīs: cōparāt q oēs res create ad deū sicut artificia ad artificez sed artifex p ordinē sue sapie 7 itellect? artificia in esse producit: q 7 deus oēs creaturas p ordinez sui itellectus fecit. Hoc āt dīna auctoritate confir matur: nā oī in ps. Omnia in sapientia fecisti. et puer. iij. Dominus sapia fūdauit terrā. Per h āt excluditur qūdā error q dicebat oia ex simplici dīna uolūta dependere absq aliq rōe.

Qualiter deus omnipotens dicatur quedam no posse.

.XXV.

Ex premissis autē

accipi pōt q quīs deus sit oīpotēs: ali q n dicitur no posse. Ostēsi ū est enīz supra in deo cē potētia actiua: potētia vō passi ua in deo no esse ut supra i primo li. oīsum ē: fm āt utraqz potētia dicimur posse: illa igitur deus no potest que posse potētie passiue est: que aut hmoi sūt iuestigandū est: primo quidē igitur potētia actiua est ad agere. potētia āt passiua ad ef se: unde in illis solis est potētia ad esse que mām habēt prietati subiectaz: cū igitur in deo potētia passiua no sit: qdēquid ad suū esse no pertinet: de? no potest: no potest igitur deus eē corpus aut ali quid huiusmōi. Ad hoc hmoi potētie passi ue motus actus ē: deus igitur cui potētia passiua no competit: mutari no potest. Potest āt ulter? ostēdi 7 concludi q no potest mutari fm singu las mutationū spēs: ut q no potest augeri uel mi nui aut alari aut generari aut corumpi. Amp. cum deficere quoddā corūpi sit: sequitur q i nul lo deficere potest. ¶ Preterea defectus oīs f3 pri uationē aliqua ē: priuationis āt subiectū potētia materie est: nullo igit mō pōt deficere. ¶ Ad hoc cū fatigatio sit p defectū uirtutis obliuio autem lper defectum scientie: p3 q neqz fatigari neqz ob uisci potest. ¶ Amp. neqz uinci neqz uiolentiaz pati: hec. n. no sūt nisi ea? qd natū ē moueri: simi liter āt neqz penitere pōt neqz irasci aut tristari: cuz hec oia i pfectionē 7 passionē 7 defectū sonēt. ¶ Rursus qz potētie actiue obiectū 7 defect? est ens factū: nulla āt potētia operationē h3. ubi deficit ratio sui obiecti: sicut uisus non uidet deficiente uisibili in actu: o3 q deus dicatur no posse qdēd ē rōem entis in qrtū est ens uel facti entis i qrtū est factū: Que āt sint hmoi inquirenduz est: prio

qdē igit rōnem entis est qd entis rationē tollit tollitur aut ratio entis p suū oppositum: sicut rō homis p opposita eius vel particulariū ipsi? oppo situm aut entis ē no ens: hoc igitur de? no pōt ut faciat simul vnuz 7 idem eē 7 no eē quod ē cōtra dictoria esse simul. ¶ Adh. ptradictio i ptrarīez 7 puatiue oppositis includit: sequit. n. q si ē albū 7 nigrum q sit album 7 no albu: 7 si est videns 7 cecum q sit videns 7 no vidēs: vnde eiusdē rōnis est q deus no possit facere opposita simul in esse eidem fm idē. ¶ Amp. ad remotioez cuiuslibet pncipiū eēntialis seqtur remotio ipius rei: si igitur deus no pōt facere rē simul esse 7 no eē: nec etiaz potest facere q rei desit aliqd suorum pncipiorū eēntialiu ipa remanēte sicut q homo no habeat aiām. ¶ Preterea cū pncipia qrtūdam sciaruz ut logice geometrice 7 arithmetrice sumāt ex solis pncipijs fozialibus rerum ex quib? eēntia rei de pender: seqtur q cōtraria ho3 pncipiorum deus facere no possit sicut q genus no sit pdicabile de spē: uel q linee ducte a cētro ad circūferentiam no sint egle: aut q triangulus rectiline? no habeat tres angulos equales duobus recti. ¶ Hinc etiam p3 q deus no potest facere qd pteritum no fuerit: nā hoc etiam ptradictionē includit: eiusdēz nāqz ne cessitatis ē aliqd esse dum ē: 7 aliquid fuisse dum fuit. ¶ Sūt etiam quedā que repugnāt rōi entis facti in qrtū hmoi que etiam de? facere no pōt: nā oē quod facit deus oportet eē factuz. Ex hoc aut patet qd deus no pōt facere deum: nam de rōne entis fci est qd esse suum ex alia cā dependeat: qd ē ptra rōnem eius qd dicit deus ut ex superiorib? patz. Eadem etiā rōne no potest de? facere aliqd equale sibi: nam id cui? eē ab alio no depēdet pus est in essendo 7 in certis dignitatib? eo qd ab alio depēdet: quod ad rationez entis facti pntet. Si militer etiā deus facere no potest qd aliqd pserue tur in eē sine ipō: nam pseruatio esse vni? cuiusqz depēdet a causa sua: vnde o3 qd remota cā remo ueatur 7 effectus: si igitur res aliqua possit esse q a deo no pfluaretur in esse: no esset effect? eius. ¶ Rursus. qz ipē est p voluntatem agens illa no pōt facere que non pōt velle: que aut velle no possit p siderari potest si accipiamus qualiter i dīna volū tate necessitas esse possit: nam qd necē est esse: im possibile est non eē: 7 qd impossibile est eē: necesse est non eē: patet aut ex hoc qd non pōt deus face se non eē vel non esse bonū aut beatum: qz de ne cessitate vult se eē: bonum eē 7 beatū: ut in primo ostensum ē. ¶ Item oīsum ē supra qd deus non potest velle auliqd malum: vnde patet qd de? pec care no potest. Similiter oīsum est supra qd dei vo luntas non potest eē mutabilis: sic igit non potest facere id qd est a se volitum no impleri. ¶ Sciē dum tñ qd hoc alio modo dicitur no posse a pre

Secundus

cui aliquid debeat. ipsa igitur illis rebus productio ex debito iusticie provenire non potuit. **T**ertio cum iusticie actus sit reddere unicuique quod suum est. actus iusticie precedit actus qui aliquid alicui suum efficit: sicut in rebus humanis patet. aliquid enim laborando meretur suum effici quod retributor per actus iusticie sibi reddit ille igitur actus qui primo aliquid suum alicui efficit non potest esse actus iusticie: sed per creationem res creata prior incipit aliquid suum habere: non igitur creatio ex debito iusticie procedit. **P**reterea nullus debet aliquid alteri nisi per hoc quod aliquando dependet ab ipso: uel aliquid accipit ab eo uel ab alio ratione cuius alii dicitur: sic enim filius est debitor patri quia accipit eum ab eo: omni ministro quia ab eo accipit famulatum qui indiget: omni homo prior propter deum a quo bona cuncta suscepimus. sed deus a nullo dependet nec indiget aliquid quod ab alio suscipiat ut ex supradictis manifeste apparet. deus igitur non produxit res in eis ex aliquo iusticie debito. **A**mplius in quibus generis quod pro se est: est prior eo quod est propter aliud: illud igitur quod est primum simpliciter omnes casus est causa propter se ipsum tamen: quod autem agit ex debito iusticie non agit pro se ipsum tamen: agit enim pro illud cui dicitur: deus igitur cum sit prima causa et primum agens: res in eis producta non ex debito iusticie. **D**icitur est quod **Ro. xi. vi.** Quis prior dedit illi et retribuetur ei: quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. et **Job. xli.** Quis ante dedit mihi ut reddat ei. **O**mnia que sub celo sunt mea sunt. **P**er hoc autem excluditur quedam error probare nitentium quod deus non potest facere nisi quod facit quia non potest facere nisi si quod dicitur: non enim ex debito iusticie res operatur ut omnibus sit. **L**icet autem videretur productio nihil creatum precedat cui aliquid debitu esse possit precedit tamen aliquid increatum quod est creatio principium. quod quidem dupliciter considerari potest. **I**psa enim diuina bonitas procedit ut finis et primum motiuum ad creandum sicut **Aug.** qui dicitur: quia deus bonus est: sumus. **S**cia autem eius et uoluntas procedunt sicut ea quibus res in eis producuntur: si igitur ipsa diuina bonitate absolute consideremus: non habet debitu in creatione rebus inuenimus. **D**icitur enim uno modo aliquid alicui debitu ex ordine alterius ad ipsum quod supra in ipsum dicitur referre quod ab ipso accipit: sicut debitu est benefactori quod ei de beneficiis: gratie agant in quantum ille qui accipit beneficiu hoc ei dicitur. hic tamen modus debiti in rebus creatione locum non habet cum non sit aliquid preexistens cui posset competere aliquid deo debere nec aliquid eius beneficiu preexistat. **A**lio modo dicitur aliquid alicui debitu secundum se: hoc enim est ex necessitate alicui debitu quod ad eius perfectionem requiritur: sicut homini debitu est habere manus uel uirtutes: quia sine his perfectus esse non potest. diuina autem bonitas nullo exteriori indiget ad sui perfectionem: non est igitur pro modo necessitatis ei debita creaturarum productio. **A**d hoc deus uoluntate sua res in eis produxit ut supra omnium est: non est autem necessarium si deus suarum bonitatem uult esse quod uelit alia a se produci: hoc enim non est conditionalis autem est necessarium: non autem omnis omnium est. **n. i. i. li. q. deus ex necessitate uult suam bonitatem esse: non autem ex necessitate uult alia: igitur non ex necessitate debetur diuine bonitati creaturarum productio.** **A**mplius omnium est quod deus produxit res in eis non ex necessitate nature neque ex necessitate scie neque ex necessitate uoluntatis neque iusticie: nullo igitur modo necessitatis diuine bonitati est debitu quod res in eis producantur. **P**otest tamen dici esse sibi debitu pro modo cuiusdam cōdecencie. **I**usticia autem proprie dicta debitu necessitatis requirit: quod enim ex iusticia alicui redditur: ex necessitate iuris ei debetur: sicut igitur creaturarum productio non potest dici fuisse ex debito iusticie qua deo creatio sit debitu ita nec ex tali debito iusticie quod sue bonitati sit debitu si iusticia proprie accipiat: large tamen iusticia accepta potest dici in creatione rebus iusticia in quantum diuina procedit bonitatem. **S**i uero diuinam disponere consideremus quod deo disposuit suo intellectu et uoluntate res in eis producere: sic rerum productio ex necessitate diuine dispositionis procedit: non enim potest esse quod deus aliquid ser facturum disposuerit quod postmodum ipse non faciat: alias eius dispositio uel esset mutabilis uel infirma: eius igitur dispositioni ex necessitate debetur quod impleatur: sed tamen hoc debitu non sufficit ad rationem iusticie proprie dicte in rerum creatione in qua considerari non potest nisi actio dei creantis: cuiusdem autem ad se ipsum non est iusticia proprie dicta ut patet per philosophum in v. ethicorum: non igitur proprie dici potest quod deo ex debito iusticie res in eis produxerit ea ratione: quia per sciam et uoluntatem se disposuit producitur.

Quod in productione alicuius creature ex cooperatione posteriori ad priorē potest debitu iusticie inueniri. **XXIX**

Sed autem alicuius creature productio consideretur: poterit ibi debitu iusticie inueniri ex cooperatione posterioris creature ad priorē: dico autem priorē non solum tempore sed natura: sic igitur in primis diuinis effectibus producendis debitu non inuenitur in posteriorum uero productione inuenitur debitu ordine tamen diuerso. nam si illa que sunt priora naturali ter sunt etiam priora in esse posteriora ex prioribus debitu trahunt. debitu enim est ut positio causis habeant actiones per quas producunt effectus: si uero que sunt priora naturaliter sint posteriora in esse: tunc econuerso: priora debitu trahunt a posterioribus sicut medicina debitu est precedere ad hoc quod salutas consequatur: utrobique autem hoc cōe existit quod debitu siue necessitas sumit ab eo quod est prius natura circa id quod est natura posteriori: necessitas autem que est a posteriori in esse licet sit prius natura non est absoluta necessitas sed conditionalis: ut si hoc debet fieri necesse est hoc prius esse. **S**ecundum igitur hanc necessitatem in crea

Liber

turaz pductioe debitū inuenit tripliciter. Primo
mō ut sumat conditionatū debitū a tota reruz
vniuersitate ad quālibet eī pte que ad perfectio
nē requiritur vniuersi. si. n. tale vniuersū fieri de
us voluit debitū fuit ut solē & aquā faceret et
huiusmodi sine quibus vniuersū eē nō pōt. fo
ut sumatur conditionis debitū ex una creatura
ad aliā: vt si aialia & plātas deus eē voluit: debi
tū fuit ut celestia corpora faceret hīc ex qbus cō
seruant & si hōinē eē voluit oportuit facē plātas
& animalia & alia hmōi quibus hō indiget ad ef
se pfectū quia hec & illa deus ex mera fecerit vo
luntate. tertio ut in unaqz creatura sumat p
dictionale debitū ex suis ptibus & pprietatibus
& accidētib⁹ ex quibus dependet creatura q̄tum
ad eē uel q̄tum ad aliquā sui perfectionē. sicut
supposito q̄ deus hōiem facere uellet: debitū ex
hac suppositione fuit vt aiām & corp⁹ in eo cōiū
geret & sensus & alia hmōi adiūmēta tā intrise
ca q̄ extrinseca ei preberet: in quibus oibus si
recte attenditur: deus creature debitor nō dī: s3
sue dispositioni implende. Inuenit at & alī⁹ necē
tatis modus in rez: nā fm q̄ aliquid dicit necēuz
absolute: que q̄dem necessitas dependet ex cāis p
oibus in eē sicut ex p̄cipijs eēntialib⁹ & ex cāis
efficientibus siue manētib⁹: sed iste mod⁹ necessi
tatis in prima rerū creatione locū habē nō pōt
q̄tum ad cās efficientes: ibi. n. solus deus cā effici
ens fuit cuius est solius creare ut supra oñsū est.
Ipse at non ex necessitate nature: sed uoluntate
opatur creando ut supra ostensū est: ea vō q̄ uo
luntate fuit necessitate hīc n̄ possunt nisi ex sola
finis suppōe fm quā debitū est fini ut ea sint per
que peruenitur ad finē: sed q̄tum ad cās foiales
uel materiales nihil prohibet etiā i prima reruz
creatione necessitatem absolutā inueniri. ex hoc
n. q̄ aliqua corpora ex elemētis fuerint p̄posita:
necēum fuit ea calida aut frigida eē. & ex hoc q̄
aliq̄ superficies producta est triangularis figure
necēum fuit q̄ tres angulos equales duobus recti
haberet: hec at necessitas est fm ordinē effect⁹ ad
cām creatam materialē uel formalem: unde secū
dū hanc deus debitor dīci nō potest: sed magis i
creaturam debitū necēitatis cadit: in rerum autē
propagatione ubi iam creatura efficiens inueni
tur potest eē necessitas absoluta a cā efficiēte cre
ata sicut ex motu solis inferiora corpora necēo i
mutantur. Sic igitur ex predictis debiti ratiōib⁹
iusticia naturalis in rebus inuenitur: & q̄tum ad
rerum creationē & q̄tum ad eorum propagatiōez
& iō deus dī iuste & rōabilē oia cōdidisse & guber
nare. Sic igitur per predicta excluditur duplex
error eoz. s. q̄ diuina potētia limitātes dicebāt
deū non posse facere nisi que facit q̄ sic facere d3
& eorum qui dīcunt q̄ oia sequit simplicē uolūtate

absq; aliqua alia ratione uel quēnda in rebus uel
assignanda.

**Qualiter in rebus creatis esse potest necessi
tas absoluta.** XXX.

Item autem omnia
ex dei voluntate depēdeant sicut ex p
ma cā q̄ in opando necessitate nō h3
nisi ex sui ppositi suppōne: nō tñ ppter hoc abso
luta necēitas a rebus excludit ut sit necessariū nos
fateri omnia ptingētia esse qd̄ posset alicui uideri
ex hoc q̄ a causa sua nō de necessitate sua abso
luta fluxerūt cum soleant in rebus eē ptingētes esse
ctus qui ex cā sua nō d̄ necēitate pcedunt. Sūt. n.
quedam in reb⁹ creatis que simpliciter & absolute
necesse est eē: illa. n. res simpliciter & absolute necē
est eē in qbus nō est possibilitas ad nō esse: quedā
aut res sic sunt ad deo i esse pducte ut in earū na
tura sit potētia ad non esse: qd̄ q̄dem cōtingit ex
hoc q̄ materia in eis ē in potētia ad aliam foiaz:
ille igit res in qbus nō est materia: uel si ē nō ē pol
sibilis ad aliaz foiaz nō habent potētiaz ad non
esse: eas igit simpliciter & absolute necesse est esse.
Si aut dicatur q̄ ea que sūt ex nihilo q̄tum ē de
se in nihilū tēdunt: & sic omnibus creaturis iest po
tētia ad nō eē: manifestū est hoc si sequi: dīcūt. n.
res create a deo eo modo i nihilū tendē quo sunt
ex nihilo: qd̄ quidem nō ē nisi fm potētiam agē
tis: sic igit & rebus creatis nō inest potētia ad nō eē
sed creatori inest potētia ut eis det esse ul eis desi
nat esse ifluere cū non ex necessitate nate agat ad
rerum productiōez sed ex uolūtate ut oñsum est.
Item ex quo res create ex diuina uolūtate in eē
pcedūt: oportet eas tales eē quales de⁹ eas esse vo
luit: p hoc at dīcūt deum pduxisse res p uolūtate
nō p necēitatem: nō tollitur qn̄ uoluerit aliq̄s res
esse que de necessitate sint & aliquas q̄ sint ptingē
ter ad hoc q̄ sit in reb⁹ diuersitas ordinata: nihil
igitur phibet res quasda diuina uoluntate pduc
tas necessarias esse. **A**d h. ad diuina pfectionez
p̄tinet q̄ rebus creatis suā similitudinem indiderit
nisi q̄tum ad illa que repugnant ei qd̄ est eē crea
tum: agentis. n. pfecti est pducē sibi simile q̄tum
possibile ē: esse aut necesse simpliciter non regnat
ad rōnē eē creati: nihil. n. phibet aliquid esse necē
quod tñ sue necessitatis cām h3 sicut p̄clusiones d̄
mōstrationū: nihil igitur phibet quasdam res sic
esse pductas a deo ut tñ eas esse sit necesse simplr
imo hoc diuine pfectiōi attestatur. **A**mp. quam
to aliqd̄ magis distat ab eo qd̄ p se ipz ē ens. s. dō
tanto magis ppinquū est ad nō esse: quāto igitur
aliqd̄ est ppinquū deo: tanto magis icedit a nō ef
se: que aut iam sūt: ppinq̄ sunt ad nō esse: illa igit
que sunt deo ppinquissima & per hoc ad non esse

remotissima: talia esse oī ad hoc
completus vniuersus non sit potēt
lia autē sunt necessaria absolute:
creata de necessitate habēt esse. q̄
si rerū creaturarum vniuersitas e
ut sunt a primo principio inueni
ex uoluntate non ex necessitate p
tate suppositionis ut dīcūt. est. q̄
tur ad principia proxima inueni
habere absolute: nihil. n. p̄tinet
cipia non ex necēitate produci q̄
necessitate sequitur talis effectus
lie huius necēitate absolute hab
ia ex p̄p̄ta est cōpositi quia ipz
ni non fuisset necessarium abso
tem q̄ tales rerum nature & deo
lātarium sunt: q̄ autem eis sit p̄
ueniat ad creatā: absolute necē
mode autem ex diuersis cāis necē
atis est. nā q̄ sine suis eēntialib⁹
sunt m̄ & forma res esse nō potēt
cipiōez: cōntinū rā competet: a
fate: in omnibus necesse est hab
principia fm q̄ sūt eēndi p̄ncipi
tur necēitas absolute i rebus. **U**
dīcunt ad eē dīcunt solus sunt: &
est ens in potētia ē: quod ut
& nō esse: ex ordine materie nō
compositioles existant: sicut ai
compositum est: quia dīcunt
est sui receptiua. forma autem
est: & per eam res actu existit
nā necēitas ad eē in quibusdam
q̄ res illa sunt forme non in ma
in eis potētia ad non esse: sed
sunt in rebus eēndi: sicut et
p̄ntiā q̄ forme recipiua pfecti
tam potētiaz materiz: ut sic necē
tā ad illa formam nate per p̄p̄ta
iō: p̄p̄tione relictū: in quibus
complet: nā m̄ potētiaz: rem
in potētia ad illa formā: & iō nō
eēndi: sicut in rebus eēndi: sicut
sunt materia ut p̄p̄ta dīcunt
n. elemētis non ut nō m̄m fm
non. n. su receptiua forme dī
hoc q̄ subiectū alteri q̄ p̄p̄ta
mixti attritiōe m̄m fm q̄ dīcūt
tū modū mixtionem: et sic
& modū: oīum que sunt ex
rum: vñ manifestū est q̄ oia
habēt uel ex p̄p̄ta: sicut
hmōi non sūt serpiena sicut
panur: sicut forme que non
ram est per hoc q̄ uoluntate

Secundus

remotissima: talia esse oportet ad hoc quod sit ordo rerum completus utrum eis non sit potentia ad non esse: talia autem sunt necessaria absolute: sic igitur aliqua creata de necessitate habet esse. Sciendum est itaque quod si rerum creatarum uniuersitas consideretur prout sunt a primo principio inueniuntur dependere ex uoluntate non ex necessitate principij nisi necessitate suppositionis ut dictum est. Si uero comparentur ad principia proxima inueniuntur necessitate habere absolutam: nihil enim prohibet aliqua principia non ex necessitate produci quibus tamen positus de necessitate sequitur talis effectus: sicut motus animalis huius necessitate absolutam habet propter hoc quod iam ex se est compositum quous ipsam ex se habet componi non fuisset necessarium absolute. Similiter autem quod tales rerum nature a deo producerent uoluntarium fuit: quod autem eis sic statutis aliquid proueniat uel existat: absolutam necessitatem habet. Diversi modo autem ex diuersis causis necessitas in rebus creatis est. Nam quod sine suis essentialibus principijs que sunt materia et forma res esse non potest quod ex ratione principiorum essentialium rei competit: absolutam necessitatem in omnibus necesse est habere. Ex his autem principijs forma quod sunt eandem principia tripliciter sunt necessitas absoluta in rebus. Uno quidem modo per ordinem ad eam cuius sunt: et quod materia forma id quod est ens in potentia est: quod autem potest esse potest etiam non esse: ex ordine materie necessario res aliquae corruptibiles existunt sicut animal quod ex contrariis compositum est: quia eius materia contrariis est susceptiua: forma autem forma id quod est actus est: et per eam res actu existunt: unde ex ipsa prouenit necessitas ad eam in quibusdam: quod contingit uel quod res ille sunt forme non in materia: et sic non est in eis potentia ad non esse: sed per suam formam semper sunt in uirtute eandem sicut est in substantijs separatis: uel quod forme repper sua perfectione adequant totam potentiam materie: ut sic non remanet potentia ad aliam formam nec per se ad non esse sicut est in corporibus celestibus: in quibus uero forma non complet totam materiam potentiam: remanet adhuc materia in potentia ad aliam formam: et ideo non est in eis necessitas eandem: sed uirtus eandem consequitur in eis uictoria forme super materiam ut patet in elementis et elementatis: forma enim elementis non attingit materiam forma totum eius posse non enim fit susceptiua forme elementis nisi per hoc quod subijcitur alteri parti contrarietatis: forma uero mixta attingit materiam forma quod disponitur per determinatum modum mixtionis: ideo autem subiectum oportet esse contrarium et medioz omnium que sunt ex commixtione extremorum: uirtus manifestum est quod omnia que uel contrarium habent uel ex se sunt corruptibilia sunt: quod autem huiusmodi non sunt sempiterna sunt nisi per accensum contrarium: sicut forme que non subsistunt sed esse earum est per hoc quod insunt materie. Alio modo ex prin-

cipijs essentialibus est in rebus absoluta necessitas per ordinem ad partes materie uel forme si contingit huiusmodi principia in alijs non simpliciter esse: quod enim materia propria huiusmodi est corpus mixtum et complexum et organatum: necessarium est absolute homines quolibet elementorum et humorum et organorum principium in se habere: similiter si homo est animal rationale et mortale: et hec est natura uel forma huiusmodi. necium est ipsum et animal rationale esse. Tertio uero est in rebus absoluta necessitas per ordinem principiorum essentialium ad proprietates partes materie et forme: sicut necesse est ferrum quod ex ferro est durum esse et hominem discipline perceptibile esse. Necessitas uero agentis consideratur et quantum ad ipsum agere et quantum ad effectum consequentem: prima autem necessitatis consideratio similis est necessitati accensum quem habet ex principijs formalibus: sicut enim alia accidentia ex necessitate principiorum essentialium procedunt ita et actio ex necessitate forme per quam agens est actu: sic enim agit ut actu est. Differenter tamen hoc accidit in actione que in ipso agente manet sicut intelligere et uelle. et in actione que in alterum transit sicut calefacere: nam in primo genere actionis sequitur ex forma per quam agens fit in actu necessitas actionis ipsius: quia ad eius esse nihil extrinsecum requiritur in quod actio terminetur cum enim sensus fuerit factus in actu per speciem sensibilem necesse est ipsum sentire: et sicut cum intellectus est in actu per speciem intelligibilem. In secundo autem genere actionis sequitur ex forma necessitas actionis in quantum ad uirtutem agendi: si enim ignis est calidus necessarium est ipsum habere uirtutem calefaciendi: tamen non necesse est ipsum calefacere eo quod ab extrinsecum impediri potest nec ad positum differt utrum agens sit unus tamen ad actionem sufficiens per suam formam: uel oporteat multos agentes ad unam actionem agendam congregari sicut multi homines ad trahendam nauem: nam omnes sunt ut unus agens qui fit actu per adunationem eorum ad actionem unam. necessitas autem que est a causa agente uel mouente in effectu uel moto non tantum dependet a causa agente sed etiam a conditione ipsius moti et recipiens actionem agentis cui uel nullo modo uest potest ad recipiendum talis actionis effectum sicut lane ut ex ea fiat proa: uel est potentia impedita per contraria agentia uel per contrarias dispositiones inherentes mobili aut formas motori impeditio qua fit uirtus agentis in agendo: sicut ferrum non liquet a debili calido: oportet igitur ad hoc quod sequitur effectus: quod in passio sit potentia ad recipiendum et in agente sit uictoria supra passum ut possit ipsum transmutare ad contrariam dispositionem: et si quidem effectus consequens in passum ex uictoria agentis supra ipsum fuerit contraria naturali dispositioni patientis est necessitas uolentis: sicut cum lapis percutitur sursum. Si uero non fuerit contraria naturali dispositioni ipsius subiecti non erit necessitas uolentis sed ordinis naturalis

sicut ē in motu celi q̄ est a p̄mo agente extrinseco: nō tñ est contra naturalez dispōnez mobilis: 7 iō nō est motus violētus sed naturalis: siml̄r ē in al teratione corpoꝝ inferioruꝝ a corporib⁹ celestib⁹ nam naturalis inclinatio ē in corporibus in feri oribus ad recipiendā imp̄ssionē coꝝpoꝝ supioruꝝ sic etiā ē in generatiōe elemētōꝝ: naz foꝛa indu cenda p̄ generatiōez non ē p̄traria p̄me materie q̄ est generatiōis subiectum licet sit cōtraria forme abijciende: nō. n. materia sub forma p̄traria exn̄s est generatiōis subiectū. Ex predictis igitur pa tet q̄ ncc̄itas q̄ est ex cā agente in quibusdā depē det ex dispōe agentis tñ: i quibusdā vō ex dispō ne agentis 7 patientis: si igit talis dispō fm quā ò ncc̄itate seq̄tur effectus fuerit necessaria 7 abso lura i agente 7 patiēte: erit ncc̄itas absoluta i cā agente sicut i his que agūt ex necessitate 7 semp: si at nō fuerit absolute necessaria: sed possibilis remoueri nō erit ncc̄itas ex cā agente nisi ex sup positione dispōis utriusq̄ debite ad agendū: sic i his que ipediūt interdū in sua opatōe: uel p̄pter defectū vtutis: uel p̄pter uolētā alic⁹ p̄rij. vñ nō agūt semp ex ncc̄itate: sed ut in pluribus. Ex cā at finali sequit i reb⁹ necessitas dupl̄r. Uno quidez mō put est primū in intentione agentis: 7 q̄tum ad hoc codē mō ē ncc̄itas ex sine 7 ab agēte: agēs n. i tñ agit i q̄tum finē intendit tā in naturalibus q̄ in uolūtarijs: in rebus autem naturalibus iten tio finis p̄petit agenti fm suam formam p̄ quas finis est sibi conueniens: vnde oportet q̄ fm vtu tē forme tendat res naturalis in finem: sic graue secundum mensuram grauitatis tendit ad medi um. in rebus autem uolūtarijs tantū uoluntas inclināt ad agendum propter finem quem inten dit licet non semper tantū inclinetur ad agendū hec uel illa que sunt propter finem quē appetit qñ finis non solum per hec uel illa haberi potest sed pluribus modis. Alio uero modo est ex fine necessitas fm q̄ est posteri⁹ in esse. Et hec est neces sitas non absoluta sed condicionata sicut dicim⁹ necesse fore ut terra sit ferrea si oꝝ hie ferre opus.

Q̄ nō ē ncc̄iuz creatural fuisse ab etno. XXXI

Et premissis autez

restat ostendē q̄ nō ē ncc̄iuz res crea ras ab etno fuisse. Si. n. uniuersitatez creaturaz uel quācūq̄ unā creaturā necesse ē eē oꝝ q̄ ncc̄itate istā hēat ex se uel ex alio: ex se q̄dez cam hie nō pōt. ostensū ē. n. supra q̄ oē ens oꝝ eē a p̄mo ente: qd̄ at nō h̄z eē a se ip̄sibile est q̄ ne cessitatem eēndi a se hēat: qz qd̄ necesse est eē im possibile est nō eē: 7 sic qd̄ de se h̄z q̄ sit necesse eē de se h̄z q̄ nō possit esse nō ens: 7 per p̄ns q̄ n̄ sit non ens 7 ita q̄ sit ens: si at hec necessitas creaturū

est ab alio oꝝ q̄ sit ab aliqua cā que sit extrinseca qz quicqd̄ accipiatur intrinsecū creature habz eē ab alio. cā at extrinseca est uel efficiens uel finis: ex efficiente vō seq̄tur q̄ effectū necesse sit eē p̄ h̄ q̄ agentē necesse ē agere: p̄ actionē. n. agentis esse ctus a cā efficiente dependet: si igit agentē non ne cesse sit agere ad p̄ductionē effectus. nec effectum ncc̄e est eē absolute: deus autem nō agit ex aliqua necessitate ad creaturaruꝝ productionē ut supra ostensum est: non est igitur absolute necesse crea turam esse necessitate pendente a cā efficiente. Si militer nec necessitate pendente a causa finali. ea enim que sunt ad finem necessitatem a fine non cipiunt nisi secunduz q̄ finis sine eis uel non pōt esse: sicut conseruatio uite sine cibo: uel nō ita bñ esse sicut iter sine equo. finis autem diuine uolun tatis ex qua res in esse processerunt nō potest ali ud eē q̄ sua bonitas ut in primo ostensuz est. que quidez a creaturis non dependet nec q̄tum ad es se cum sit per se necesse esse: nec q̄tum ad bene esse cum sit secundum se perfecta simpliciter: que omnia supra ostensa sunt. non est igitur creaturā esse absolute necessarium. nec igitur necessarium est ponere creaturam semper fuisse. Ad hoc quod est ex uoluntate non est absolute necessari um nisi forte quando uoluntatem hoc uelle ē ne cessarium: deus autem non per necessitatem nāe sed per uoluntatem producit creaturas in esse ut probatum est: nec ex necessitate uult creaturas es se ut in p̄mo ostensum est. non igitur est absolute necessarium creaturā esse. neqz ergo necessarium est eas sep̄ fuisse. Amp̄. ostensuz est supra q̄ de us non agit aliqua actione que sit extra ip̄um. quasi ab ip̄o exiens 7 in creaturam terminata si cut calefactio exit ab igne 7 terminatur in ligna: sed eius uelle est eius agere: 7 hoc modo sunt res secundum q̄ deus uult eas esse: sed necessarium non est q̄ deus uelit creaturam semper fuisse cuz etiam non sit necessarium deum uelle q̄ creatura sit oio vt in primo ostensum est: non igitur est ne cessarium q̄ creatura semper fuerit. Item ab agente per uoluntatem nō procedit aliquid ex ne cessitate nisi per rationem alicuius debiti. ex nul lo autem debito deus creaturam producit si ab solute uniuersalis creature productio consideret ut supra ostensum est: non igitur ex necessitate ò us creaturam producit. nec igitur necessarium ē si deus sempiternus sit q̄ creaturam ab eterno produxerit. Preterea ostensum est supra qd̄ absoluta ncc̄itas in rebus creatis n̄ est per ordinē ad primū principium quod per se necesse est esse: scilicet deū sed per ordinē ad alias cās que non sē per se necessarie cause. necessitas autez ordinis ad id quod non est per se necesse eē nō cogit aliquid semper fuisse: sequitur enim si aliquid currit q̄

notatur non tamen necesse est q̄ fuerit: q̄ ip̄am curere non est p̄ nihil ergo cogit creaturas semp

Rationes probare uolentium di ex parte dei accepte.

Ed quia n

positio fuit q̄ mundu cessitate fuerit: 7 hoc nati sunt. Restat rationes eoz p̄ tur q̄ non de necessitate concludi nitatem. Primo si ponēt rati tur ex parte dei. Seco que fū ture. Tertio q̄ sumit a mō fū quem ponitur de nouo scipere at dei ad eternitate mundi ostendē bñmō. Omne agens quod non se p̄ se p̄ accipit se dde sit ignis i fū igitur abire i q̄ ò nouo accedit i q̄ fer ut sit p̄pinqz abutibulip ac aial i dicit ò nouo moue aial aliq̄ co circa ip̄m. uel ex interiori sicut tur digestionē cōpleta 7 incipit m terior sicut cū de nouo ueniat ac ad aliq̄m actionē de nouo incho nō mouet neqz p̄ se neqz p̄ acci et. de igit semp codē mō agit: res create esse constituit semp. Ad hoc efficit p̄cedit a ca a: sed actio dei ē cōtinua: al h̄m o ta agens 7 oportet q̄ redudat ori agente actu qd̄ ip̄sibile: ab eterno fuerit. Amp̄. positio necesse est effectum poni. si. n. ad h̄ necesse est effectū ponē: possit uel i positio effectum esse 7 nō esse: com itas ad cām erit possibilis tantū q̄ possibile indiget aliquo quo re oportet igitur ponere aliquam cā effluentem in actum 7 sic p̄ erat sufficiens: sed deus est cā suffic nis creature: nō est cā sed ma se ad cām h̄uere. Alio. n. addit quod patet esse impossibile: igit deus ab eterno fuerit q̄ creaturā eterno. Item agens per uolu dat suum propositum exequi d n̄l. p̄pter aliqd̄ in futurum expe ad est: 7 hoc q̄ns ē in ip̄o agente p̄fectio v̄tatis agendū aut suble nis virtutem. Ad agendū: q̄ns v̄t sicutū expectatur p̄na autem fiat: uel saltem cum expectatur p̄ nis oportet qd̄ nōdum adit

Secūdus.

moueat non tamen necesse est q̄ semper motū fuerit: q̄ ip̄m currere non est per se necessariū nihil ergo cogit creaturas semper fuisse.

Rationes probare uolentium eternitatez mūdi ex parte dei accepte.

.XXXII.

Ed quia multorū

positio fuit q̄ mundus semper et ex necessitate fuerit: et hoc demonstrare conati sunt. Restat rationes eoz ponere ut ostendatur q̄ non de necessitate concludūt mūdi sempiternitatem. **Primo** at ponēt rationes que sumuntur ex parte dei. **Secundo** que sumūt ex parte creature. **Tertio** q̄ sumūt a mō factionis rerū fm quem ponūtur de nouo incipere esse. **Ex parte** at dei ad eternitatē mūdi ostendenda sumūt rōes hmoi. **Omne** agens quod non semp agit mouet p se l' p accūs: p se qdē sic ignis q̄ n̄ sēp cōburebat incipit cōbure l' q̄ d̄ nouo accēdit l' q̄ d̄ nouo trāsfert ut sit p̄pinquū cōbustibili: p accūs at sic motō aial' incipit d̄ nouo mouē aial' aliq̄ nouo motu factō circa ip̄m. uel ex interiori sicut cū aial' exp̄giscitur digestione cōpleta et incipit moueri uel ab exteriori sicut cū de nouo ueniūt actiones iducētes ad aliquā actionē de nouo inchoandā. deus autē nō mouet neq̄ p se: neq̄ p accūs ut i pmo pbatū est. de' igit' semp eodē mō agit: ex sua at actione res create i esse consistūt: semp igit' creature fūerūt. **Ad hoc effect'** pcedit a cā agente p actionem ei': sed actio dei ē cōnata: al' h̄et de potētia agere actu agens et oportet q̄ reducet i actū ab aliq̄ p̄ori agente actu qdē ē impossibile: q̄ res a deo create ab eterno fuerūt. **Am̄p.** posita cā et sufficienti necesse est effectum poni: si. n. adhuc posita cā nō necesse est effectū poni: possibile igitur erit causa posita effectum esse et nō esse: consecutio igitur effectus ad cām erit possibilis tantum. quod autē est possibile indiget aliquo quo reducatur i actū oportebit igitur ponere aliquam cām qua fiat ut effectus reducatur in actum et sic prima causa nō erat sufficiens: sed deus est cā sufficiens productio nis creaturaz: al' nō ēēt cā sed magis in potentia se ad cām haberet. aliquo. n. addito fieret causa: quod patet esse impossibile: v̄ igit' nccūm q̄ cuz deus ab eterno fuerit q̄ creaturā etiam fuerit ab eterno. **Item** agens per uoluntatez non retardat suum propositum exequi de aliquo faciēdo nisi ppter aliqd̄ in futurum expectatū qd̄ nōdum adest: et hoc q̄nq̄ ē in ip̄o agente: sicut cū expectat pfectio v̄tutis agenduz aut sublatio alic' impediētis v̄tutem. **Ad** agenduz q̄nq̄ vō ē extra agentez: sicut cū expectatur pntia alicuius corā quo actio fiat: uel saltem cum expectatur pntia alicui' tēporis opportuni qd̄ nōdum adest: si. n. uolūtas sit p̄

pleta statim potētia exēctur nisi sit defect' in ip̄o sicut ad impiū uolūtatē statim sequitur motus mēbrū nisi sit defectus potētie. motiue exēctiois motum: et p hoc patet q̄ cū aliq̄s uult aliquid facere et nō statim fiat: oportet q̄ vel hoc sit ppter defectum potētie q̄ expectat remouend': uel quia uolūtas nō est p̄pleta ad hoc faciēdum: dico autē cōplemētum uolūtatē ēē q̄n uult hoc absolute facere oibus modis: uolūtas autē in cōpleta est q̄n aliquis nō uult facere hoc absolute ex̄n̄te aliqua cōditiōne que nōdum adest: uel nisi subtrahat impedimētum quod adest: cōstat autē q̄ quicqd̄ deus nūc uult q̄ sit: ab eterno uoluit q̄ sit: non. n. nou' motus uolūtatē ei aduenire pōt nec aliq̄s defect' uel impedimētum potētie eius adesse potuit: uel aliquid aliud expectari potuit ad v̄līs creature p̄ductionē cū nihil aliud sit increatum nisi ipse sol' ut supra ostensum ē: nccūz igitur uidet q̄ ab eterno creaturam in esse p̄duxerit. **Preterea** agēs p̄ intellectū n̄ p̄ligit vnū alteri nisi ppter p̄m̄nentiā vnū alterum: sed ubi nulla est d̄tia non potest ēē p̄m̄nentiā: ubi igitur nulla ē d̄tia non fit p̄m̄nentiā ad alterz: et ppter hoc ab agente ad v̄trūlibet se habente eq̄līter nulla erit actio: sic nec a mat̄ia: talis. n. potentia silatur potētie mat̄ie n̄ entis autem ad non ens nulla pōt esse differentia: vnum igitur nō ens non ē alteri p̄eligibile: sed p̄ter totam creaturaz vniuersitatē nihil est nisi eternitas dei: in nihilo autē nō possunt assignari d̄tia aliq̄e momētōz ut in vno magi oportet aliquid fieri q̄si in alio: similē nec i eternitate que tota ē vniuersalis et simplex ut in pmo ostēsus est: relinquatur igit' q̄ uolūtas dei se equaliter h̄z ad p̄ducēdum creaturā p̄ totam cōnitatē: aut igit' uolūtas sua ē de hoc q̄ nūq̄ creatura sub eternitate eius p̄stituatur: aut q̄ sp̄ constat aut q̄ non est uolūtas eius de hoc q̄ nūq̄ creatura sub eius esse eterno p̄stituatur cū pateat creaturas uolūtatē eius esse institutas: relinquatur igit' de nccitate ut dicitur qd̄ creatura sp̄ fuit. **Adhuc** ea q̄ sūt ad finem necessitatē habent ex fine et maxie in his q̄ uolūtatē aguntur: ōz igitur qd̄ fine eodē mō se habent ea que sūt ad finē eodē mō se habeant uel p̄ducant nisi adueniat noua habitudo eoz ad finem: finis autē creaturaz ex diuina uolūtatē p̄cedentiū est diuina bonitas que sola potest ēē diuine uolūtatē finis: igit' diuina bonitas in tota eternitate eodē modo se habeat in se et in compatiōne ad diuinam uolūtatē: uidetur qd̄ eodē modo ad creature in esse p̄ducuntur a diuina uolūtatē in tota eternitate: non. n. potest dici qd̄ aliqua noua relatio eis aduenit ad finem si penitus ponatur non fuisse ante aliquod determinatum tēp̄ a q̄ i cepisse ponūt. **Adh.** cū bonitas diuina p̄fectis sumā sit nō hoc mō d̄ q̄ oia a deo p̄cesserūt p̄p̄

Libert.

bonitatem eius ut ei aliquid ex creaturis accresce-
ret sed qz bonitas est ut se ipsam coicet. put possi-
bile est i quo ipsa boitas manifestat. cu at oia bo-
nitatem dei picipet i qm hnt ee fm q diutur-
nora sut magis bonitate dei picipat: unde esse
ppetuu speciei dz diuinu ee: bonitas at diuina in
finita est: eius igitur est ut se in infinitu coicet no
aliq determinato tpe tm: hoc igitur uidetur ad
diuina bonitatem pertine ut creature aliq ab
eterno fuerit. Hec igitur sunt ex pre dei accepta
p que vt q creature semper fuerunt.

**Rationes ex parte creaturaz sumpte ad ostede-
du eternitatem mundi.** XXXIII.

Ant autē et alia
ex parte creaturarū accepta que idē
ostendere uidentur. **Q**ue. n. nō habēt
potentiā ad non esse: impossibile est ea nō ee: quidā
autem sūt in creaturis in quibus nō est potentia
ad nō esse: nō enim pōt ee potentia ad non ee nisi
in illis q hnt mām prietati subiectam: potētia enī
ad ee nō ee est potentia ad priuationē r forma z
quorū subiectū est mā: priuatio vō semp adiūgīf
forme prie: cū impossibile sit mām ee abs oi forma
sed quedā creature sūt in qbus nō ē māia prietati
subiecta uel qz oio nō hz māia sicut substantie in-
tellectuales ut. j. ostendēt. vel nō hnt prietū sicut cō-
pora celestia q eoz motus ostendit q prietū nō
hz: quasdā igitur creaturas impossibile est nō ee: g eas
necesse est semp ee. **I**te unaqz res tm durat in
esse quāta est sua vtus eēndi: nisi p accēs: sicut in
his que uolēter corūpūtur: sed qdā creature sūt
quibus uest vtus eēndi nō ad aliqō determinatuz
tpus sed ad sēp eēndum sicut corpora celestia r i-
tellectuales substantie: incorruptibilia. n. sūt cū p-
rietū non hēant: relinquūt igitur q eis competit
semp ee: qd ar incipit ee nō semp ē: eis g nō ppetit
ut ee icipiāt. **A**d hoc qncūqz aliqd de nouo i-
cipit moueri o3 q mouēs uel mota uel utrūqz alē
se hēat nūc qn ē mot⁹ q pus qn nō erat motus: ē
n. habitudo uel relatio quedā mouētis ad motū
fm q ē mouēs actu. relatio autem noua nō incipit
sine mutatione utriusqz uel alterius saltem exte-
rior: qd ar se alr hz nūc r prius mouēt: g o3 ante
motū qui de nouo icipit aliū motū pcedē imobi-
li ul i mouēte: o3 igit q d hz mot⁹ ul sit eīm ul hēat
aliūz motū an se: mot⁹ igit sēp fuit: g r mobilia: r
sic creature sēp fuerūt. **D**e. n. oio imobilē ut i pmo
oīsū ē. **P**retēa oē agēs qd genēat sibi sile irēdit
pseruare ee ppetuu i spē qd nō pōt pseruari i idiu-
duo: impossibile ē aut nāe appetitū uanū ee: o3 igit
q rez generabiliū spēs sit ppetue. **A**d hoc si tē-
p⁹ ē ppetuu o3 motū ee ppetuu cū sit nūc⁹ mot⁹

r p pns mobilia ee ppetua cū mot⁹ sit act⁹ mobilē
sz tps o3 ee ppetuu. n. n. potest intelligi ee tempus
quin sit nūc sic nec linea pōt intelligi sine pūcto
nūc at semp est finis pteriti r pncipiū futuri: hec
n. ē diffinitio ipsi⁹ nūc. r sic quodlibet nūc datuz
hz an se tēpus pus r poster⁹: r ita nullū pōt ee p-
mū neqz ultimū. **I**līdē igit q mobilia q sūt substantie
create sint ab eimo. **I**te oē o3 ul affirmare l ne-
gare: si igit ad negationē alicui⁹ seqt ei⁹ positio: o3
illud esse sēp. tps ar ē hmoi. nā si tēp⁹ nō sēp fuit ē
accipe pus nō ee ipsius q ee: r silr si nō sēp sit futuz
o3 q nō ee ei⁹ sit poster⁹ ad ee ei⁹: prius ar r poste-
ri⁹ nō pōt esse fm durationē nisi tpus sit. nā nūc⁹
poris r posterioris tēp⁹ est: r sic oportet ut tēpus
fuisse anteq iciper: r futuz ee pus q desinat: o3
igit tpus ee eīmū: tpus ar ē accēs qd sine subiecto
ee nō pōt: subiectū ar ei⁹ nō ē deus q ē supra tps cū
sit oio imobil ut i pmo pbatū ē. reliqd igit aliqā
substantiam creatā ee eīmā. **A**mp multe ppoēs
sic se habēt q q eas negat o3 q eas ponat: sic qui
negat uitatē ee pōit uitatē ee: ponit enīz suā nega-
tiuā ee vām q pfert. r sile est de eo q negat h pri-
cipiū: pditionē non ee sil: negās. n. hoc dicit nega-
tionē quā ponit ee uerā: oppositā ar affirmatōez
falsā: r sic nō de eodē utrūqz uisitari: si igit id ad
cui⁹ remotionē seqtur sua positio o3 esse semp ut
pbatū est: seqtur q pdicte ppoēs r oēs que ex eis
sequūt sint sēp sēp. he ar propositiones non sunt
deus. ergo aliquid oportet pte deū ee eīmūz. **D**e
igitur r huiusmodi rationes sumi possunt ex pte
creaturarum q creature fuerunt semper.

**Rationes sumpte ex parte factionis ad ostede-
dum eternitatem mundi.** XXXIII.

Diffunt autē sumi
alīe rationes ex parte ipsius factionis
ad idem ostendendum. **Q**uod enī ab
omnibus cōiter dicitur: impossibile est totalitē ee
falsū. falsa. n. opio infirmitas quedā intellectus ē
sicut r falsū iudiciū de sensibili ppro ex infirmi-
tate sensus accidit: defect⁹ ar per accēs sūt qz pter
nature intentionē qd ar est p accidens nō pōt esse
semp r in oibus sicut iudiciū d saporibus quod
ab oi gustu datur non potest esse falsum: ita iudi-
cium quod ab omnibus de ueritate datur nō po-
test esse erroneum. cōis autem snia ē oium phoz
ex nihilo nihil fieri: oportet igitur esse uerū. si igit
tur aliquid est factum: oportet ex aliquo ee factū
qd si etiam factū sit o3 etiā r hoc ex alio fieri. nō
potest autem hoc in infinitū procedere: qz sic nul-
la generatio completur cum non sit possibile in
finita transire: oportet igitur deuenire ad aliqō
primū quod nō sit factum. omne autem ens qd
non semper fuit o3 esse factū: g oportet illud ex q

omnia primo sunt ee sempiterna
et de: qz ipse nō potest ee mā ali-
mo phatu dērelinquatur igit qz a
sit eterna. **A**mp. si ali-
di mō nūc r pus o3 illud ee aliq
est moueri nō eodē mō se nūc
q de nouo incipit ee nō eodē mō
qz igitur hoc per aliqō motū uel
eodē: ois ar motus uel mutatio
et: est. n. actus mobilitatis: cū ar mo-
qz sit p motū cū ad hoc termino
quodlibet factū pceptere aliq
bile: r cū hoc non sit possibile uel
o3 deuenire ad aliqōd primū
uo incipiens sed semper exiter
ne qd de nouo ee incipit anteq
ipm ee: si enim possibile non er-
erat nō ee: r sic semper fuisse nō
capit: sed qd est possibile ee est
na ens: igitur ante quodlibet de
eōtate subiectū potentia ens: r co-
pedere non possit: o3 pōt aliqō
cū q non incipit esse de nouo
na pmanēs est: cū sit: ad hoc. n.
fuerit: si iam eēt: sed cū sit o3 ali-
oīs subiectū: n. factū cū uel
to esse pōt: omne igitur quod
subiectum pceptis: cū hoc
sit: sequitur primū subiectū r
piternum ex quo ulterius seq-
deū ee eternū: cū ipse subiectū
tas esse non possit. **D**e igitur
aliqui sap demōstratiōis
nūcuz res creatas semp fuisse i
dicat q pōt nobil pter deū sēp
capite pter unum deum eternū

**Solutio rationum supra pe-
tū qui iurantur ex parte dei.**

Quod igitur
deus ppetuu sicut r ipse illan
soluūt: **T**ū. n. o3 qz scilicet qz
tur si effectus de nouo incipit
cedebat: nouitas n. effectus
nē agentis i qm demōstrat nō
pōt ee qz i agente sit noua actio
at saltē de ocio i actu. nouitas
dēmonstrat nouitate actioe i de-
sua eētia ut supra oīsū ē
ctus mutationē dei agentis dē-
nō o3 qz si pmi agentis actio
sit etius ut fa rō eōdē dētra.

Secūds.

omnia primo sunt eē sempiternū. hoc autē non est de^o: q: ipse nō potest eē mā alicuius rei ut in pmo pbatū est: relinquatur igit q: aliqd extra deuz sit eternū. s. mā pma: **Amp.** si aliquid nō se h3 eodē mō nūc 7 p̄us o3 illud eē aliquat mutātū. h. n. est moueri nō eodē mō se nūc 7 prius hīc. oē autē q: de nouo incipit eē nō eodē mō se h3 nūc 7 p̄us o3 igitur hoc per aliqū motū uel mutationē accidere: ois at motus uel mutatio i aliq̄ subiecto est: est. n. actus mobilis: cū at motus sit prius eo q: sit p motū cū ad hoc terminetur motus: o3 an quodlibet factū preexistere aliquod subiectū mobile: 7 cū hoc non sit possibile in infinitū pcedē o3 deuenire ad aliquod primū subiectū nō de nouo incipiens: sed semper existens. ¶ Ad hoc omne qd de nouo eē incipit anteq̄ eēt possibile erat ipm eē: si enim possibile non erat ipm eē: necesse erat nō eē: 7 sic semper fuisset nō ens 7 nūq̄ esse i cepisset: sed qd est possibile eē est subiectū potentia ens: o3 igitur ante quodlibet de nouo incipiens p̄ existere subiectū potentia ens: 7 cū hoc in infinitū pcedere non possit: o3 ponē aliquod primū subiectū q: non incipit esse de nouo. ¶ Itē nulla substantia permanēs est dū sit: ad hoc. n. sit ut sit: nō enī fieret si iam eēt: sed dū sit o3 aliquid eē q: sit factiois subiectū: nō. n. factio cū sit actūs sine subiecto esse potest: omne igitur quod sit habz aliquod subiectum p̄existēs: cū hoc in infinitū ire n̄ possit: sequitur primū subiectū non eē factum sed sempiternum ex quo ulterius sequitur aliquid p̄ter deū eē eternū: cū ipse subiectum factiois aut motus esse non possit. De igitur sunt rationes quib⁹ aliqui tāq̄ demonstrationibus inherentes dicunt necūz res creatas semp fuisse i q̄ fidei catholice dicitur q̄ ponit nihil p̄ter deū sep fuisse sed oia esse cepisse p̄ter unum deum eternum

Solutio rationum supra positarum: 7 pmo earū que sumuntur ex parte dei. .XXXV:

Oportz igitur ostēdere premissas rōes nō ex necessitate concludē 7 pmo illas que ex pte agētis sumūt: nō. n. o3 q: p se uel p accidēs deus mouetur si effectus ei⁹ de nouo incipiūt eē ut pma rō pcedebat: nouitas. n. effectus iudicare pōt mutatiōnē agentis i q̄tū demonstrat nouitatē actōis: n. n. pōt eē q: i agente sit noua actō nisi aliq̄ mō moue at saltē de ocio i actū. nouitas at dini effectus non dīmōstrat nouitatē actōis i deo: cum actio sua sit sua eētia ut supra onfū ē: unde neqz nouitas effectus mutationē dei agentis demonstrare pōt. **Rectē** o3 q: si pmi agentis actio sit eina q: eius effect⁹ sit cētus ut fa rō cōcludebat. ostensū est enim su

pra q: de^o agit uolūtariē i rezz pductōe. nō at ita q: sit aliq̄ aliatip⁹ actio media: sicut i nobis actio vritis motiue est media inf actū uolūtatis 7 effectū ut i p̄cedētib⁹ ostensū est: sed o3 q: suū itelligē 7 uelle sit suū facere: effectus at ab intellectu 7 uolūtate sequit fm determinatiōnē intellectus 7 iperiu3 uolūtatis: sic at p̄ intellectu determinat rei factio 7 q: cūqz alia p̄ditio: ita 7 p̄scribit ei: tēp⁹. non. n. solū ars determinat ut hoc tale sit: s3 ut tūc sit sic medicus ut tūc def potū: unō si ei⁹ uelle p se eēt efficac⁹ ad effectū p̄ducēdū: seq̄ref de nouo effectus ab a tūq̄ uolūtate nulla actione d nouo exīte. nihil igit phibet dicere actionē dei ab eterno fuisse. effectū at eius non ab eterno s3 tūc cū ab eterno disposu it. ¶ Ex q̄ etiā p3 q: 7 si deus sit sufficiens cā pduc tōis rezz i esse. non tamen oportet q: eius effectus eternus ponatur eo existente eterno ut tertia rō cōcludebat. posita. n. cā sufficiente ponitur eius effectus: nō autē effectus extraneus a cā: hoc. n. eēt ex insufficientia cāe. ac si calidū nō calefaceret: prop̄ us at effectus uolūtatis est ut si hoc qd uoluntas uult. si autem aliquid aliud eēt q: uoluntas uelit n̄ ponere effect⁹ propri⁹ cāe. sed alienus ab ea. uoluntas autem sicut dictū est sicut uult hoc esse tale: ita uult hoc esse tunc: unde o3 ad hoc q: uolūtas sit sufficiens causa q: effectus sit quando uolūtas est ut sit: 7 quando uoluntas effectum esse dī sposuit: in his autem que a causa naturaliter agēte procedūt: secus est: q: actio nature est s3 quod ipsa est. unde ad esse cause sequi oportet effectum uoluntas autē agit nō fm modū sui eē: sed s3 modū sui propositi: 7 ideo sicut effectus natural agētis sequit esse agent⁹ si sit sufficiens: ita effect⁹ agentis per uoluntatem sequitur modū propositi. ¶ Ex his etiā p3 q: dīne uolūtatis nō retardat effectus quūis non semper fuerit uoluntate existente: ut quarta ratio proponebat. nam sub uoluntate diuina cadit nō solum q: eius effectus sit s3 q: tūc sit: hoc igitur uolūtum quod est tunc creaturam esse non retardat: quia tunc incipit creatura esse se quando deus ab eterno disposuit. ¶ Non est autem ante totius creature inchoationē dīsitates aliqua priū alicui⁹ duratiōis accipe: ut i q̄nta rōe supponebat: nā nihil mēsurā nō h3 nec duratiōez dei at duratio que est eternitas non habet partes sed est simplex oio nō habens prius 7 posterius: cū deus sit immobilis ut i pmo ostensū ē non est igit cōparare inchoationē toti⁹ creature ad aliqua dī uersa signata in aliqua p̄existente mensura ad q̄ iniriū creaturarū similiter 7 dissimiliter se possit habere ut oporteat rationem esse apud agentē quare in hoc signato illius duratiōis creaturaz in esse produxerit 7 non in alio precedenti uel sequenti: que quidem ratio requireretur si aliq̄ duratio in partes diuisibil⁹ esset p̄ter totā creaturā

ducta sicut accidit i particularibus agentibus a quibus pducitur effectus in tempore: nō at ipm tpus: de' autem sil' in eē pduxit 7 creaturā 7 tps: non est igit rō qre nūc 7 nō prius i hoc considerā da s; solū quare nō semp: sicut p silē i loco appet: pticularia enim corpora sicut i tpe defmiato: ita etiā i loco defmiato produciūt: 7 qz habēt extra se tēpus 7 locū a quib' cōtinētur: o3 eē rōem qre magia i hoc loco 7 i hoc tpe pducūt q' in alio: in toto at celo extra qd nō est loc' 7 cū q' vltis locus oīum pducitur: nō est ratio considerāda quare h' 7 n' ibi pstitutū est: quā rationē: qz quidā pside randā putabāt deciderūt i errore ut ponerent i finitū i corporibus: 7 silr i pductōe totius creature extra quā nō est tps 7 cū q' tēp' sil' pducitur: n' est attendēda ratio quare nūc 7 n' pri' ut p hoc ducamur ad pcedendā tēporis infinitatē: sed solum quare n' semp uel quare p' non eē uel cū aliq' picipio. ¶ Ad hoc at inq'rendū sexta rō iducebat ex pte finis q' solus iduce potest necessitatē i his q' uolūtate agūt. f. nis autē diue uolūtatis nō pōt eē nisi eius bonitas: non at agit ppter hūc finē pro ducendū in eē sicut artifex agit ppter pstitutōem artificiatū: cū bōitas ei' sit etna 7 inuolūtatis ita q' ei' nihil accrescere pōt: nec et potest dici q' ppter ei' mēlōrationē deus agat. nec etiā agit ppter hunc finē acq'rendū sibi: sicut rex pugnat ut acq'rat ciuitatē: ipe. n. est sua bonitas. restat igit q' agat ppter finē in q'tum effectū pducit ad p'cipationē finis i pducēdo igitur res sic ppter finē unifo:mis ha bitudo finis ad agentē non est considerāda ut rō opozis sēp' ini: sed magis est attendēda habitudo finis ad effectū qui sit ppter finē ut talr pducatur esse ctas qualr pueniētius ordinet ad finē: vñ p hoc q' finis unifo:miter se h3 ad agentē non potest pcludi q' effectus sit sempitn'. Nec est necium effectū diuinū sēp' fuisse ppter hoc q' sic pueniēt' ordie tur ad finē ut septia rō pcedē uidebat. s; puenien tius ordinat ad finē ppter hoc qd est non semp su lisse: oē. n. agens producēs effectū in p'cipationē sue forme itendit i eo iducere suā silitudinem: sic igit diuine uoluntati conueniēs fuit i sue bonita tis p'cipatōnē creaturā pducere ut sua silitudie diuinam bonitatem representaret: non autēz po test eē talis representatio per modū equalitatis si cut effectus uniuocus suam cāz representat ut sic oportebt ab infinita bonitate eternos effectus p duci. sed sicut excedens representatur ab eo quod exceditur: excessus at diuine bonitatis supra crea turā per hoc maxime exprimitur qd creature nō semp fuerunt: ex hoc. n. apparet expresse qd oia alia preter ipm: eū hnt sui esse auctorem: 7 qd vit tus ei' non obligatur ad huiusmodi effectus pdu cendos sicut natura ad effectus naturales 7 per p sequens quod est uoluntate agens 7 intelligēs qz

ōria quidā posuerunt eternitatem creaturarum supponētes. Sic igit ex pte agentis nihil ē qd eter nitatē creaturaz nos ponere cogat.

Solutio rōnuz que sumūtur ex parte rerum factarum. XXXVI.

Similiter etiā nec ex pte creature est aliqd qd nos ad et' eternitatē ponendā de necitate inducat. Necitas. n. essendi q' in creaturis inuenitur ex q' p ma rō ad hoc fuit. est necitas ordis ut in pcedenti b' est onū: necitas at ordinis non cogit ipz cui ta lis inest necitas semp fuisse ut ostēsu est supra. l3. n. substantia celi p h' qd caret potētia ad n' eē. hēat necitatē ad esse: n' tñ necessitas seq'tur ei' subāz. vñ substantia ei' iā in eē iustituta talis necessitas ipotē tialitatē nō essendi iducit. n' aut fatit eē ipossible celū n' esse in cōsideratiōe q' agitur de pductione substantie ipi'. Silr etiā vrus essendi semp ex qua pcedebat fa rō p'supponit substantie pductionē vñ cū de pductionē substantie celi agit: talis v' sem piunitatis argumētū sufficiens eē nō pōt. ¶ Do tus etiā sempiternitatem non cogit nos ponere rō pnter inducta. iam. n. patet q' absq' mutatiōe dei agentis potest esse q' nouū agat nō sempitnū si at possibile est ab eo aliquid agi de nouo patet q' 7 moueri. nā motus dispōnē uolūtatis eme se q'tur de motu non semper essendo: Similiter eti am intentio naturalium agentium ad specierum perpetuitatem ex quo quarta ratio procedebat presupponit naturalia agentia iā pducta: vñ locū nō h3 hoc rō nisi in reb' naturalib' iā in esse pdu ctis nō aut cū de rez' productōe agit: utrū aut ne nesse sit ponē generationē ppetuo duraturā: in se quentib' ostendef. Rō etiā quinta ex tempore in ducta eternitatez motus magis supponit q' pro bet. Cum enim prius 7 posterius 7 continuitatē tē poris sequatur prius 7 posterius 7 continuitatez motus secundum Azz. doctrinam: patet q' iō idē instans est principū futuri 7 finis preteriti: quia aliquid signatū in motu est principū 7 finis di uersarum partium motus: non oportebt igitur oē instans huiusmodi esse nisi omne signū i tpe acceptū sit mediū inter prius 7 posterius i motu quod est ponere motum sempiternum. ponens autem motum esse non sempiternum potest dicē primum instans tempozis eē p'cipiū futuri 7 nl lius preteriti finem. nec repugnāt successioni tem poris q' ponatur in iplo aliquod nunc principū 7 non finis: propter hoc q' linea in qua ponitur punctus aliquis principū et non finis est stās 7 non fluens: quia etiā in motu aliquo particu lari qui etiā n' est stans sed fluens signari aliqd

potest ut principium motus tantu
na aliter enim omnis motus effec
i ipossible. Quia prius ponitur
q' uel esse si tempore icepit non co
q' si ponitur tempore eē ponat nō
duobus: nā pri' qd dicim' anī
aliqua tps ptem i re s; solū i ima
n. dicimus tps h3 esse post nō eē
fuit aliqua parte tps ante hoc nō
tū dicim' q' supra celū nihil est n'
q' locū sit extra celū q' possit d
causalē q' nō est locus eo supior.
ginatio pōt mēturā aliqua rei ei'
cuius situr nō est ponenda quāz
nita ut di. in. iij. poi. ita nec tem
tas at pponim quāz o3 pcedere
tam ex qua septia rō pcedebat
dinis qui est p'cedat ad substantie
aliqua re esse semp nisi forte inel
q' est radi' ois ritans ut i pmo on
ignat q' rōes ex creaturis inducte
mundi eternitatem ponendam.

Solutio rationum que sumuntur ratione rerum.

Restat autē
dicit q' nec ex pte
rō supra cogit pon
phōem postio ponens ex nō
prima rō procedebat vñ h3
ipm considerabat: q' em ois mot
lu inquit qui in motu est: a p
ratio' ad vñ cōsideratio huius
p'cipū rōi p'cedentes particula
nā in cōsiderauerit in quā rō
ut hic lapis fiat: 7 iō pmi magis
vñ finē rē p'cedentes pōluerūt
q'um rōnates dispōs ut rā rō d
vñ rō p'cedentes pōluerūt
hoc q' ex rōi actu uniuocō dōz su
posteriores rōes magis rōnate re
cōsiderantes ad finē rōi: s; h3
ponentes q' nō o3 alib' fieri: ex con
accūs sed per se ex em in p'cipiū
ri quod est eme ex qualitatez
laris eme: o3 dōm h3 i q' rōi
ignis: nō at in q' rōi est vñ rōi
hoc eme transiens. ¶ Prohibet
ingredientes considerauerūt ad
emē creati ab una prima causa
ex rationibus hoc ostendit
i hac aut p'cedente rōi rōi
lib' fieri aliquid ex aliquo alio

Secūdus.

potest ut principium motus tantum et non ut finis aliter enim omnis motus esset perpetuus quod est impossibile. Quod autem prius ponitur non est temporis quod eius esse si tempus incipit non cogit nos dicere quod si ponitur tempus esse ponatur non esse ut sexta ratio concludat: nam prius quod dicimus antequam tempus esset non potest aliqua temporis parte in re solui in imaginatione: cum enim dicimus tempus hoc esse post non esse: intelligimus quod non fuit aliqua pars temporis ante hoc nunc signatum: sicut cum dicimus quod supra celum nihil est non intelligimus quod aliquid locus sit extra celum quod possit dici supra respectu celi: sed quod non est locus eo superior. utrobique autem imaginatio potest mensuram aliquam rei extrinsecam apponere: ratione cuius sicut non est ponenda quantitas compositis infinita ut dicitur in iij. phi. ita nec tempus eternum. Veritas autem propositionum quarum ostendebat etiam propositiones negatas ex qua septima ratio procedebat habet necessitatem ordinis qui est predicatum ad subiectum. unde non cogit aliquam rem esse semper nisi forte intellectum diuinum in quo est radix omnis veritatis ut in primo omnium est. Patet igitur quod rationes ex creaturis inducte non cogunt ad mundi eternitatem ponendam.

Solutio rationum que sumebantur ex parte factionis rerum. .XXXVII.

Restat autem ostendere quod nec ex parte productionis rerum aliqua ratio supra cogere possit ad idem. Loquitur enim philosophum positio ponentium ex nihilo nihil fieri ex qua prima ratio procedebat: veritate habet secundum illud fieri quod ipsi considerabant: quod enim omnis nostra cognitio a sensu incipit qui singularium est: particularibus considerantibus ad viles considerationes humanas proficit. unde principium rerum perquirentes particulares factiones entium tamen considerauerunt inquirere qualiter vel hic ignis vel hic lapis fiat: et ideo primi magis extrinsece quod oportet fieri rem considerantes posuerunt rem fieri solum secundum quosdam accidentales dispositiones ut rarum densum et huiusmodi: dicentes per quod fieri nihil esse nisi alterari proprie hoc quod ex ente in actu unumquodque fieri intelligebat posteriora uero magis intrinsece rerum factiones considerantes ad fieri: iteque secundum subiectam processerunt ponentes quod non oportet aliquid fieri ex ente in actu nisi per accidens sed per se ex ente in potentia. hoc autem fieri quod est entis ex qualicumque ente est factio particularis entis: quod quidem fit in quantum est hoc est ut homo ignis: non autem in quantum est vltimus: ens enim prius erat quod in hoc ens transmutat. Profundius autem ad rerum originem ingredientibus considerauerunt ad ultimum totius entis creati ab una prima causa processionem ut ex rationibus hoc ostendentibus supra positus per in hac autem processione totius entis a deo: non est possibile fieri aliquid ex aliquo alio preiacente: non

enim esset totius entis creati factio: et hanc quod factionem non attingerunt primi naturales quorum erat communis sententia ex uibilo nihil fieri: uel si qui eam attingerunt non proprie nomen factionis ei competere considerauerunt: cum nomen factionis motum ad mutationem importet: in hac autem totius entis origine ab uno primo ente: intelligi non potest transmutatio unius entis in alio ut ostensum est propter quod nec ad naturale philosophum pertinet huiusmodi rerum originem considerare: sed ad philosophum primum quod considerat ens esse et ea que sunt separata a motu: nos tamen sub quadam similitudine etiam ad illam originem nomen factiois transferimus ut dicamus ea sancta quocumque essentia uel natura ab alijs originez habet. Ex quo per quod nec factio de necessitate concludit que ex ratione motus sumebat: nam creatio mutatio dici non potest nisi secundum metaphoram. put creatum consideratur habere esse post non esse ratione cuius aliquid ex alio fieri dicitur etiam eorum que inuicem transmutationem non habent ex hoc solo quod unum eorum est post alterum sicut dies ex nocte: nec ratio motus inducta ad hoc aliquid facere potest. nam quod nullo modo est non se habet aliquo modo ut possit concludi quod quando incipit esse alio modo se habeat nunc et prius. Ex hoc etiam patet quod non oportet aliquam potentiam passiuam precedere eam totius entis creati ut tertia ratio concludat. hoc enim est necessarium in illis que per modum eandem principium sumunt: eo quod motus est actus existentis in potentia: possibile autem fuit ens creatum esse antequam esset per potentiam agentis per quam et esse incipit uel propter habitudinem terminorum in quibus nulla repugnantia inuenitur. quod quidem possibile secundum nullam potentiam dicitur ut patet per philosophum in v. metaph. hoc enim predicatum quod est esse non repugnat huic subiecto quod est mundus uel homo sicut commensurabile repugnat diametro: et sic sequitur quod non sit impossibile esse: et per consequens quod sit possibile esse ante quod esset etiam nulla potentia existente: in his autem que per motum fiunt oportet philosophum fuisse possibile per aliquam passiuam potentiam in quibus philosophus in vj. metaph. hac utitur ratione. Patet igitur etiam ex hoc quod nec quarta ratio ad propositum concludit. nam fieri non simul est causa esse rei in his que per motum fiunt in quorum fieri successio inuenitur: in his autem que non fiunt per motum non prius est fieri quod esse. Sic igitur euidenter apparet quod nihil prohibet ponere mundum non semper fuisse quod fides catholica ponit. Secundo. In principio creauit deus celum et terram. et prouerbio. viij. de deo dicitur. Ante quod quicquam faceret a principio etc.

Rationes quibus quidam probare conantur mundum non esse eternum. XXXVIII.

Int autē quedā
 rōes a quibusdā iducte ad pbādum
 mūdūz n̄ semp fuisse sūpte ex his. **De**
 u3. n. eē oīum rez: cām demonstratū est: cām at o3
 duratione precedere ea que p actionē cāe sūt.
Ite cū totū ens a deo sit creatū nō pōt dici scm
 esse ex aliq ente. 7 sic relinquitur q sit factuz ex
 nibilo. 7 p n̄s q heat eē post n̄ esse. **Ad** h̄ dā
 ifinita nō est trāsire: si at mūd⁹ semp fuisse: cēt
 tā ifinita ptrāsita: q: qd pteritū ē ptrāsitū ē: s̄
 at ifinitū dies uel circulatōes solis pterite si mū
 dus semp fuit. **P**retea seqt q ifinito fiat addi
 tio cū ad dies uel circulatōes p̄ritas quortidie d̄
 nouo adat. **A**mp. seqt q i cāis efficiētib⁹ sit pro
 cedere i ifinitū si generatio fuit sēp: qd o3 dicere
 mūdo sēp ex̄te: nā filij cā ē pi: 7 h⁹ ali⁹: 7 sic i in
 finitū. Rursus seqtur q sint ifinita. i. ifinitoz
 hōinū pteritoz aic imortales. **H**as at rōes quā
 usqz quaqz nō de necessitate cōcludūt l3 pbabili
 tatē hēant sufficit tangere solū ne uideat fidel ca
 tholica i uanis rōib⁹ cōstituta 7 n̄ poti⁹ insolidū
 sima dei doctrīna: 7 iō pueniens v̄ ponē q̄r ob
 uietur eis p eos q emitatē mūdī posuerūt. **Q**d
 .n. pmo dī agens de necessitate pcedē effectū q p suā
 opatōem sit: uerū ē in his q agūt aliqd p motuz:
 qz effect⁹ n̄ ē nisi i termino mot⁹. agens at necesse ē
 eē ēt cū mot⁹ incipit: i his at q in instātū agūt hoc
 nō est necesse: sicut sil dū sol ē i p̄cto ouētis illūinat
 n̄m emiserūt. **Q**d ēt fo dī n̄ ē efficax: ei. n. q
 ē ex aliq aliqd fieri p̄dictoriū o3 dare si hoc n̄ de
 tur: est n̄ ex aliq fieri. nō at ex hoc qd ē ex nibilo
 nisi sub sensu primī ex q cōcludi non pōt q fiat
 p̄ n̄ esse. **Q**d ēt. iij. ponit nō ē cogēs: nā ifinitū n̄
 nō sit sil i actu pōt tñ esse i successiōe qz sic quod
 libet ifinitū acceptū finitū ē: q̄libet igitur circula
 tio pcedētū trāsiri potuit qz finita fuit: i omib⁹
 at siml si mūdus semp fuisse n̄ eēt accipe p̄maz 7
 ita nec trāsitū q semp exigit duo extrēa. **Q**d etiā
 iij. pponit debile ē. nā nihil phibet ifinito ex ea
 pte additionē fieri q est finitū: ex hoc at q ponitur
 t̄pus eīnū seqt qd sit ifinitū ex pte añ: s3 finitū ex
 pte p̄. nā p̄ns est imūn⁹ p̄ritū. **Q**d etiā. v. obijcīf
 nō cogit qz cās agentes i ifinitū procedē ē impossibi
 le fm phōsi cāis sil agentib⁹: qz oporteret effectū
 dependere ex actōib⁹ ifinitis sil ex̄tib⁹: 7 hmōi
 sūt cāe per se ifinite qz eaz ifinitas ad cātū req̄
 ritur: i. cāis at n̄ sil agētibus h̄ nō est impossibile fm
 eos q ponūt generationē p̄petuā: hec at ifinitas
 accidit cāis. accidit. n. patri fori q sit alterius fili
 us uel non filius: nō at accidit baculo in q̄tū mo
 uet lapidē q sit motus a manu: mouet. n. i q̄tuz
 est mot⁹. **Q**d at de aiab⁹ obijcīf difficil⁹ ē: s3 tam
 rō n̄ ē mltū utilis qz multa supponit: qdā nanqz
 eīnitātē mūdī ponētū: posuerūt ēt hūanas aias

nō esse p̄ corp⁹. qdam vō q̄ ex aiab⁹ nō manz nī
 si intellectus sepat⁹ uel agens fm quosdā ul etiāz
 possibilis fm alios. qdā at posuerūt circulationē
 i aialib⁹ dicētes q cedē aie p̄ aliqua sectā i cōpōe
 reuertūt: qda vō p icōueniētī nō hnt qd sint aliq
 ifinita actu i his que ordinē nō hnt. **P**ōt autē
 efficacit⁹ pcedi ad hoc onidēdū ex fine dine uolun
 tatis ut supra tactū est. finis. n. dine uolūtatis i re
 rū pductiōe ē eius bonitas in q̄tū p cāta manife
 stat: potissime at manifestatur dina bonitas 7 v̄
 tus p hoc qd res alie p̄ter ipm n̄ semp fuerūt. **E**x
 h. n. manifeste apparet qd res alie p̄ter ipm ab ip
 so esse hnt qz n̄ semp fuerūt. **O**stendit ēt qd non
 agit p necessitatē nature 7 qd v̄t sua ē ifinita in
 agendo: hoc. n. pueniētissimū fuit dine bōitati ut
 reb⁹ creatis pncipiū durationis daret. **E**x his at
 q̄ p̄dicta sūt uitare possumus d̄fos errores gen
 tilū phōrum: q̄ruz quidā posuerūt mūdū eternū
 qdā mām mūdī etnā ex q̄ ex aliq tpe mūd⁹ cepit
 generari uel a cāu l ab aliq intellectu: aut ēt amo3
 aut lire. **A**b oib⁹. n. his ponit aliqd p̄ter deum
 eternum: quod fidei catholice repugnat.

Q. distinctio rerū non est a casu. .XXXIX.

Expeditis autē his
 q̄ ad rez pductionē prinēt: restat pro
 seq ea q̄ sit cōsiderāda i rez distinctiōe
 i qd⁹ pmo o3 ostendē qd rez distinctiō nō est a cāu
 casus. n. nō cōtigit nisi i possibilib⁹ alie se habē: q
 n. sūt ex necessitate 7 temp: nō dicimus eē a casu:
 ostensū est. at supra quādam res creatas eē i qua
 ruz nā non est possibilitas ad nō esse: sicut sūt sub
 stantie imateriales 7 absqz p̄rietate: substantias igit
 tur eoz impossibile ē esse a cāu: sūt at p suā substa
 tiā distincte ad inuicem: earum igitur distinctiō n̄
 est a casu. **A**mp. cum casus sit tantum in pos
 sibilibus aliter se habere. principiū autem huius
 modi possibilitatis ē mā: non at forma q̄ magl d̄
 terminat possibilitatē matie ad unū: ea at quozuz
 distinctiō ē a forma n̄ distiguūt a cāu: s3 forte ea q̄
 rū distinctiō ē a matia: sp̄z at distinctiō ē a foza
 singulariū at eiusdē sp̄ei a matia. distinctiō igitur
 rerū fm sp̄em nō pōt eē a casu: sed forte aliqruz i
 diuiduoz casus pōt eē distinctiuus. **A**d h̄ cuz
 mā sit pncipiū 7 cā rerū cāualū ut ostensū est in
 eorum factiōe pōt eē cāus que ex mā generant:
 onsum ē at supra q̄ prima rez pductio in eē nō ē
 ex matia: in ea igit cāuelocū h̄c n̄ pōt: o3 aut qd
 prima rerum productio cum distinctiōe fuerit:
 cū multa inueniantur in reb⁹ creati que neqz ex
 inuicem generantur neqz ex aliquo vno cōi: quia
 non conueniunt in materia: nō est igitur possibi
 le qd rerum distinctiō sit a casu. **I**te causa p se

plurē est ea que est p accidens: si igitur
 lant a cā per se occurrunt: incon
 p̄tata eē a cā per accidens ideterm
 at rez pcedit natural motū 7 op
 determinat. n. motus 7 opatōes
 rez: 7 distinctiō motus at 7 op
 cāis p se 7 dominatō: cū iueniat
 plurib⁹ ex suis cāis eodē mō pced
 rez est a cā per se 7 determinata
 cā per accidens ideterminata
 rōi pcedente ab agente per intel
 forma est ab agente itenta ip̄a
 creaturā d̄ctū: auctore q̄ est
 intellectus ut ex pmissis p̄t:
 feceris aliquis esse pōt ut sic ocl
 nec: cū sua v̄na ifinita sit ut su
 igitur q̄ forma uniuersū sit a de
 nō est igitur a cāu: cāu. n. d̄ctio
 onē sūt agens: forma at uniuers
 cione et ordine p̄tam eueno
 rez a cāu. **A**d hoc id quod ē
 i effectū est h̄ns pductionis ip̄a
 mām uniuersū constitit i ordine
 cū q̄ l̄c distinctiōe eē nō pōt:
 nō uniuersū in sua totalitate cō
 mayit. igitur ordo p̄tū:
 tio exp̄t h̄ns pductionis un
 flucio rez a cāu. **D**anc autem
 p̄tura p̄tū ut p̄. **S**ū. p̄tū
 In principio creati d̄ctū: 7 sic de
 deus luce a tenebris: 7 sic de
 rum creatio sed eia rerum d̄
 datur nō a cāu sed aualī bon
 si unde lobditur. **C**l̄ctū deus a
 ual. bona. **P**er hoc autem creati
 tiq̄roz naturalium ponētū:
 lōi 7 unam: ex qua oia fieri a
 t̄. h̄a. n. necesse est dicē distincti
 unuero uident nō ex aliquid
 rez p̄tū: sed ex matie foratū
 rez rā cōtūditur opinio. **D**em
 p̄tū: uita principia ma
 bila tempa eūdem naturā cō
 fūsiōe 7 uolūte: q̄oz cōtū
 ē foratūm cū cum agatōem n̄
 esse diuersitatem i rōi p̄tū
 rū d̄ctū. i. figure ordinē n̄ pōt
 tur distinctiōem rerū est
 missis p̄tū salūm.

Q. mā n̄ ē pmo cā distinctiō
Ex hoc a
 us apparet q̄
 matie diuersit

Secūdis.

prior est ea que est p accidens: si igitur posteriora sunt a cā per se determinata: inconueniens est dicē priora eē a cā per accidens ideterminata: distinctio at rez pcedit naturalr motū 7 opationes rerum determinati. n. motus 7 opatōes sūt rez definiata rez: 7 distinctarū. motus at 7 opatōes rez sunt a cāis p se 7 deimnatio: cū iueniat aut semp aut in plurib⁹ ex suis cāis eodē mō. pcedere: 7 distinctio rez est a cā per se 7 determinata 7 non a cāu q est cā per accidens ideterminata. **A**mp. cuiuslibz rei pcedens ab agente per intellectū et uolūtātē forma est ab agente itenta ipsa autez uniuersitas creaturarū deū hz auctorē q est agens p uolūtātē 7 intellectū ut ex premissis pz: nec in vītute sua defectus aliquis esse pōt ut sic deficiat a sua intentō ne: cū sua vītus infinita sit ut supra ostensū est: o3 igitur q forma uniuersi sit a deo itenta 7 uolita: nō est igitur a cāu: cāu. n. dicimus eē q pter intētōnē sūt agentis: forma at uniuersi cōsistit i distinctioe et ordine ptium eiue: nō est igitur distinctio rez a cāu. **A**d hoc id quod ē bonū 7 optimū i effectu est finis pductionis ipsi: sed bonū 7 optimū uniuersi cōsistit i ordine ptiu ipsi ad iuicē q sine distinctioe eē nō potest: p hunc eniz ordīnē uniuersū in sua totalitate cōstituit que est optimū ipsi ipse igitur ordo ptiu uniuersi 7 distinctio eaz est finis pductionis uniuersi. nō est igitur distinctio rez a cāu. **D**anc autem ueritatē sacra scīptura pfiteretur ut pz **Sen.** prio. ubi cū prio dicat. **I**n principio creauit deus ce. 7 ter. subiūgit: **D**iuisit deus lucē a tenebris: 7 sic de alijs: ut non soluz rerum creatio sed etiā rerum distinctio a deo eē oī datur nō a cāu sed quasi bonū 7 optimū uniuersi. unde subditur. **U**idit deus cūc. que fec. 7 erant ual. bona. **P**er hoc autem excluditur opinio antiquorū naturalium ponentiu cām materialem solā 7 unam: ex qua oīa fiebant raritate 7 dñsitate. has. n. necesse est dicē distinctionē rerū quas i uniuerso uidem⁹ nō ex alicuius ordinātē intentōne puenisse: sed ex materie fortuito motu. **S**imiliter etiā excluditur opinio **Democriti** 7 **Leusippi** ponentiu infinita principia materialia. s. indiuisibilia corpora eiusdem nature: sed oīa figuris positione 7 ordine: ex quoz cōcursu quē oportebat eē fortuitum cū cām agentem negarent: ponebāt esse diuersitatem i reb⁹ ppter pdictas tres athomorū dīas. s. figure ordinis 7 positionis. vnde scqbatur distinctionem reruz esse fortuitā quod ex premissis pz eē falsum.

Quā nō ē pma cā distinctiois rez XL

Et hoc autē ulterius apparet q rerū distinctio nō est pp materie diuersitatē sicut propē pma3

cām: ex materia enim nihil determinatum puenire potest nisi casualiter: eo q materia ad multa possibilis est ex quibus si unū trī proueniat hoc ut in paucioribus contingens necesse est esse: hui⁹ modi autem est quod casualiter euenit 7 pcpue sublata intentione agentis: ostensū est autē q rez distinctio non est a casu: relinquatur igitur q nō sit ppter mae dīsitatē sicut propē primā cām. **A**d hoc ea q sūt ex itētōe agentis nō sūt ppter māz sicut ppter primā cām: cā. n. agens prior ē i cādo q materia: q mā nō sit actu cā nisi fm q ē mota ab agēte. unī si aliqō effectus cōseqt dispōnē mae 7 intentionē agentis nō ē ex mā sicut ex prima cā: 7 pp hoc uidem⁹ q ea que reducūt i mā sicut i primāz cām sūt pter intentionē agentis sicut monstra et alia peccata nature: forma at ē ex itētōe agentis qd ex h⁹ pz: agens. n. agit sibi sile fm formam: 7 si aliqñ deficiat hoc ē a cāu ppter matīa: forme igitur nō sequūt dispōz matie: sicut primā cām: s3 magis eouerso: matie sic dispōnūt ut sint tales foie: distinctio at rez fm spēm est p formas: distinctio igitur rez nō ē pp matie diuersitatē sicut propē primā cām. **A**mp. distinctio rez nō pōt puenire ex mā nisi in illis q ex mā pexite sūt: multa autē sūt ab iuicē distincta in reb⁹ que nō pnt ex pceci stente matīa fieri: sicut pz de corporib⁹ celestibus q nō habēt pūuz ut eoz motus ostendit: nō igitur pōt eē prima cā distinctionis rez dīsitatē matie. **I**tem quecūqz hntia sui eē cām distinguūt: habēt cām sue distinctiois: vnūquodqz. n. fm hoc sit ens fm q sit unū in se indiuisū 7 ab alijs dīstictū sed si matīa sui diuersitate est cā distinctionis rerū o3 ponē materias in se eē distinctas: cōstat aut q materia quelibet habet esse ab alio p hoc q supra oīsū est oē qd qualificūqz ē: a deo eē: q aliō ē cā distinctionis matie: nō igitur prima cā distinctiois rez pōt eē diuersitas matie. **A**d hoc cū oīs intellectus agat propē bonū nō agit meli⁹ propē uil⁹: s3 eouerso. s. n. oēs at rez pcedūt a deo p intellectū agentē ut ex supradictis pz: sūt igitur a deo uiliora pp meliora 7 nō eouerso. foia at no bilior ē matīa cū sit pfectio 7 actus ei⁹. q nō pducē tales formas rez: ppter tales matias: s3 magi tales matias pduxit ut sint tales forme: nō igitur distinctio spēz i reb⁹ q est fm formā est ppter matiam sed magi matie sūt create diuerse ut diuersis formis cōueniant. **P**er h⁹ at excludit opinio **Anaxagoi** ponēt iūfinita principia materialia a principio qdē cōmixta i uno pfuso q postmodū intellect⁹ sepando pstituit: 7 qruēqz alioz ponētū dīsa principia materialia ad distinctionē rez cādam.

Qu distinctio rerum non est propter contrarietatez primorum agentium XLI

Secundus.

enim hec duo esse genera: sub quibus oia' alia co-
prehenderetur: ut p3 per ph3 i primo metha. Nos
at antiquissimorum phoz errores qui et sunt p poste-
riores phos sufficienter exclusi quidam pueri sefus
hoies doctrine xpiane adiungere presumpserunt: qz
primus fuit Martion a quo martioniste st dicti: q
sub noie xpiano heresim pdidit: opiat' duo sibi
diuersa principia: que secuti st cerdoniani: et post
modum manichei q huc errorem maxie diffuderunt.

Quod ca' distinctionis rerum non est secun-
dorum agentium ordo. **LXII.**

Et eisdem et ostē

di pot: qz reze distinctio n' catur ex or-
dine secundorum agentium sicut qda' di-
cere uoluerunt. **Q**uod deus cuz sit un' et simplex facit
trm unum effectum: q' e' substantia pmo creata: q' qd
simplicitati pprie cae adqri n' pot: cu' n' sit actus
purus: sed heat aliquid de potentia admixtu' h3: a
liqua multiplicitate ut ex ea io plalitas aliq' possit
pdire: et sic sepe effectib' a simplicitate eaz defi-
cietib': du' multiplicatur effect' distitas uero reruz
pstituit: ex qbus uniuersu' pstitit: hec igit' positio
toti reze diuersitati no' una cam assignat: s3 singu-
las cas d'ntatas effectib': tota at diuersitate reze
ex pcurfu oium eaz pcedere ponit ea at a cau ee
dicimus: q' ex pcurfu distaz eaz pueniunt et non
ex aliq' una ca' determinata: distinctio igitur rerum
et ordo uniuersi erit a casu. **A**mp. id qd e' opti-
mum i reb' creatis reducitur ut in prima cam in
id qd est optimu' i cais: o3 igitur effect' pportio
lea ee cais: optimum at in oibus entibus creatis e'
ordo uniuersi: q' bonu' uniuersi pstitit: sicut et in
rebus hu'antis bonu' gentis e' diuini q' bonu' uni':
o3 igitur ordinē uniuersi sicut in ppria eaz reduce-
re in deū: que supra ondimus esse sumum bonu':
non igitur reze distinctio in quo ordo pstitit uni-
uersi catur ex cais secundis: s3 magis ex intētionē
cae prime. **A**d hec. Absurdū v' id qd est opti-
mū in reb' reducere sicut in cam i reze defectuz:
optimū at in rebus creatis est distinctio et ordo ip-
soz: ut onsum est: incōueniens igit' est dicere: q' ta-
lis distinctio ex hoc catur q' secūde cae deficiunt
a simplicitate cae prime. **I**n oibus cais agentib'
b' ordinatis ubi agit ppter finē: o3 q' fines eaz
secūdarū sint ppter finē cae prime: sicut finis mi-
litaris et eqstris et frenifactive e' ppter finē ciuili-
pcessus at entiu' a primo ente e' p actionē ordina-
ta ad finem: cu' sit per intellectum: vt onsum est: in-
tellectus at hois ppter finē agit: si igitur i pducti-
one rerū si aliq' cae secūde: o3 q' fines eaz et ac-
tiones sint ppter finē cae prime: q' est ultimus fi-
nis i rebus cais: hic at e' ordo uniuersi ptium et
distinctio qui e' q' ultima forma: non e' igitur di-

stinctio i reb' et ordo ppter actiones secūdarū ca-
rū: sed magis actiones secūdarū carū si ppi or-
dinem et distinctionē in rebus cōstituendā. **A**d
hec. **S**i distinctio ptium uniuersi et ordo eaz est
pprius effectus cae prime q' ultima forma et opti-
mum i uniuerso: o3 reze distinctionem et ordinem
ee in intellectu cae prime: in rebus. n. q' per intel-
lectum agitur forma q' in reb' factis pducit: pueit
a forma sili q' e' in intellectu: sicut dom' q' e' mā a
domo q' est i intellectu: forma at distinctiois et or-
dinis n' pot esse i intellectu agere: nisi sint ibi forme
distinctioz et ordinatoz: sūt igitur in intellectu
diuino forme distinctarū rerum diuersaz et ordina-
tarum: nec hoc simplicitati eius repugnat: ut su-
pra onsum est: si igitur ex formis q' si i intellectu p-
ueniāt res extra aiām in his q' p intellectū agūt:
poterūt a prima ca' imediate carū plura et diuersa
no' obstare dina simplicitate: ppter quā qdā in p-
dictā pōnem inciderūt. **I**n actio agētis p intellec-
tū terminat ad formā quā intelligit no' ad aliām
nisi p accidēs et a casu: de' at agēs est p intellectu
ut onsum e': non pot igitur et' actio esse casualis:
cuz no' possit in sua actioe deficere: o3 igitur q' p-
ducit effectū suum ex hoc q' ipsum effectū intelli-
git et intendit: sed per quā rōnem intelligit unum
effectum: pot et multos effectus alios a se intellige-
re: pot igitur multa cāre statim ab qz medio.

Amp. **S**icut supra onsum est: virtus dina non li-
mitatur ad unū effectum: et hoc ex et' simplicita-
te puenit: qz q'ro aliqua uirtus e' magis unita: tā-
to e' magis infinita: et ad plura se pot extēdere: q'
at ex uno no' fiat nisi unum: n' o3 nisi qn' agens ad
unum effectū determinat: no' o3 igit' dicere: q' qd
de' e' un' et oio simplex: ex ipso multitudine puenire
n' possit nisi mediatis aliq'bus ab eius simplici-
tate deficiētibus. **P**re. **O**nsum est supra: q' solus
de' pot creare: multa at st reze q' n' pnt procedere
in esse nisi p creationē: sicut oia que no' sūt cōpo-
sita ex mā et forma p'ietati subiecta: h' moi. n. in
generabilia o3 ee: cuz ois generatio sit ex p'ario
et ex mā: talia at st oēs intellectuales substantie et oia
corpora celestia et ipse mā prima: o3 igit' ponere
oia h' moi imediate a deo sūpisse sui ee p'ncipi-
uz. **D**ic e' qd d' Gen. pmo. **I**n pn. c. de. c. 7. et Job
xxxvi. **D**u forisā fabricat' es celos q' solidissimi
q' ere fundati sūt: **E**xcludit aut' ex p'dictis opinto
Auice. q' dicit q' deus intelligēs se. pduxit unā itel-
ligentiā primā: in q' iā e' potētia et actus: q' in q'ru
intelligit deū: pducit intelligentiā secūdam: i q'ru
uero intelligit se fm q' est in actu. pducit aiām or-
bis: i q'rum uero intelligit se fm q' est in potentia:
pducit substantiā orbis primi et inde pcedēs diuer-
sitate reze instituit per cas secūdas. **E**xcluditur et
opio quorūda' antiquoz hereticoz: q' dicebant
deū non creasse mundū: s3 angelos: cuius erroris

dicitur primo fuisse Simon magus inuēto.
¶ **Q**uod distinctio rerū non est per aliquam angelū inducentem in mān diuerfas formas. XIII.

Inter autem quidam

moderni heretici qui dicunt deū oīū uisibilium creasse mān: sed per aliquem angelum p̄ diūas formas fuisse distinctā: cui⁹ opīnionis falsitas māifeste apper: n̄. n. celestia corpora i q̄b⁹ nulla p̄trarietas iuenit ex aliq̄ mā p̄nt eē formata: oē. n. qd̄ sit ex mā p̄xente o3 ex p̄trario fieri: ip̄osibile est igit̄ q̄ ex aliqua mā pus a deo creata angelus aliquis celestia corpora formauerit.

¶ **A**mp̄. celestia corpora aut i nulla mā conueniunt cū corpibus inferioribus: aut nō p̄ueniunt in aliq̄ mā nisi in p̄ma: n̄. n. celū est ex elis cōposituz nec nāe claris: qd̄ elus mot⁹ oñdit a motib⁹ oīū elozum diuersus: mā āt p̄ma n̄ pōt p̄fuisse per se ipsā aī oīa corpora formata: cū non sit nisi p̄tētia tm̄. oē. n. esse in actu est aliqua forma: ip̄osibile est igit̄ q̄ ex mā p̄ius creata a deo aliquis angelus oīa uisibilia corpora formauerit.

¶ **A**d hec. oē qd̄ sit: ad hoc fit ut sit: est. n. fieri uia in cē: sic igit̄ unicuq̄ creato p̄uenit fieri sicut sibi cōuenit esse: esse āt n̄ p̄uenit forme tm̄ nec matie tm̄ s3 cōposito: mā. n. nō ē nisi in potentia: forma vō ex q̄ aliqd̄ est: ē. n. actus. vñ restat q̄ cōposituz p̄ p̄rie sit: et igit̄ solius est p̄prie fieri n̄ materie p̄ter formā: nō est igit̄ aliud agēs creans mān solā: 7 aliud inducens formam. ¶ **I**tem p̄ma inductio formaz in mā nō pōt esse ab aliq̄ agente per motum tm̄: oīs. n. motus ad formam ē ex forma dēminata in formā determinatā: 7 sic qz māia nō pōt esse absq̄ oī forma: p̄supponitur aliq̄ forma in māia: sed oē agens ad formā solā materialem o3 q̄ sit agens p̄ motū: cū. n. forme materiales nō sint p̄ se subsistētes: s3 eaz esse sit in eē matie nō p̄nt p̄duci in eē nisi uel p̄ creationē totius cōpositi uel p̄ trāsmutationem matie ad talē uel talem formā: ip̄osibile est igit̄ q̄ p̄ma inductio formaz i māia sit ab aliq̄ agente formā tm̄: s3 ab eo qd̄ est creator tot⁹ cōpositi. ¶ **A**d hec. mot⁹ ad formā est posterior naturalr motu secūdu locū: cū sit actus magis ip̄fecti: vt. p̄bat p̄ba: posteriora āt i cētibus naturali ordine cāntur a p̄tib⁹: mot⁹ igit̄ ad formam cātur a motu fm̄ locū: p̄mus āt mot⁹ fm̄ locum est mot⁹ celestis: mot⁹ igit̄ oīs ad formā n̄ fit mediāte motu celesti: ea igit̄ q̄ nō p̄nt fieri mediāte motu celesti nō p̄nt fieri ab aliq̄ agente: qd̄ non pōt agere nisi p̄ motū q̄lem o3 esse agentem: qd̄ non pōt nisi iducere formaz in materia ut oñsum est: p̄ motū āt celestem nō p̄nt p̄duci multe forme sētibiles nisi mediātib⁹ dēterminat̄ p̄ncipij⁹ suppositis: sicut aīalia quedā n̄ fiunt nisi ex semine: p̄ma igit̄ institutio baz̄ formatū ad q̄

rū p̄ductionem nō sufficit motus celestis sine p̄e existentia silium formaz in spē: o3 q̄ sit a solo create: Itē sicut dī in. iij. phisico. idēz eī mot⁹ localis p̄tis 7 totius: vt totū ire 7 unius glebe: ita mutatio generationis eē eadē totius 7 p̄tis: p̄tes āt horū generabiliū 7 corruptibiliū generatur acquirētes formas in actu a formis qui sūt in māia: nō āt a formis extra materiā exētib⁹: cūz oporteat generas esse sile generato ut. p̄bat p̄ba in. viij. metha. neq̄ igit̄ totalis acquisitio formaz in māia pōt fieri: p̄ motū ab aliq̄ substantia separata cuius modi est angelus: sed uel o3 q̄ hoc fiat mediante agente corporeo uel create qui agit sine motu.

¶ **A**d hec. sicut esse ē p̄mū in effectibus: ita rīdet p̄ime cāe: ut p̄prie effectus: esse āt ē p̄ formam: 7 non p̄ materiā: p̄ma igit̄ cālitaz formaz maxime est p̄ime cāe attribuenda. ¶ **A**mp̄. cū omne agens agat sibi sile: ab illo acq̄rit effect⁹ formā cui per formam acq̄silitā silatur: sicut domus in materia ab arte q̄ est spē dom⁹ i aīa: s3 oīa silant deo: qd̄ est actus purus in q̄tū h3 formas per q̄s fiunt in actu: 7 in q̄tum formas appetunt: oīnā silitudinē appetere dicūt: absurdum igit̄ est dicere q̄ rez̄ formatio ad alium p̄tineat q̄ ad creatorē omnium deū. ¶ **A**t inde est q̄ ad excludendū istum errorem. ¶ **S**en: p̄mo Moyses p̄ q̄ dixerat deū in p̄ncipio celū 7 terrā creasse: subdidit q̄o oīa in p̄pas spē formando distinxerat: 7 ap̄le dicit Col. p̄mo q̄ in ipso cōdita sūt oīa uniuersa siue que in celis sūt siue q̄ in terris: siue uisibilia siue inuisibilia.

¶ **Q**uod distinctio rerū non processit ex meritoz uel demeritoz diueritate. XIII.

Nunc superest ostē

dere q̄ rez̄ distinctio nō p̄cessit ex diuersis motibus liberi arbitrij rōnālium creaturarū: ut posuit Origenes in lib. piarchon: uolēs. n. rēstere antiq̄z hereticoz obiectōibus 7 erroribus: qd̄ oñdere nitebātur diuersā naturaz boni 7 mali eē i reb⁹ ex p̄trarijs actoribus p̄pter multā distātiā inuentā: tā i reb⁹ nālib⁹ q̄ i reb⁹ hūanis: quā nulla merita p̄cessisse uidētur. s. qz corpora q̄dam silūda: qd̄ā obscura: qd̄ā hoies ex barbaris quidā ex xp̄i mis nascūtur: coact⁹ ē ponere oēz diuersitatē in rebus inuētā ex diuersitate meritoz fm̄ dei iusticiā p̄cessisse. Dicit. n. qd̄ ex sola sua bonitate p̄mo oēs creatas cōles p̄duxit 7 oēs sp̄uales 7 rōnāles q̄ per liberū arbitriū diuersumode silmore: qd̄ tā adherentes deo plus uel min⁹: qd̄ā ab eo recedētes magis uel minus: 7 fm̄ hoc dīsi gradus i substantijs sp̄ualib⁹ ex dina iusticia sūt subsecuti: ut qd̄ā essent āgeli fm̄ diuersos o3 dies: qd̄āz aīe hūane ēt fm̄ diuersos stat⁹: qd̄ā ēt demōes in statib⁹ diuersis: 7 p̄p̄i dīsitatē rōnāliū creaturaz

dicere diuersitate corporalium
ostēditur: ut nobilius corporibus
ales substantia adūserit: ut diuer
creatur sp̄ualū substantiarū d
ber motus aliq̄ deforūret. Doc
māifest: cōuincit: q̄o. n. aliq̄
nō: nō ē p̄t i uicinis agēte
creata ē p̄fectio uniuersā cōsti
rū rerū: oīū. n. p̄fectio totius
ni singulariū p̄t igit̄ diuersita
ex diuersitate meritoz: s3 ex p̄
mi agētia. ¶ **A**d hec. si oēs cre
cipio fuerit cōles create: o3 dī
sua opatione ab alia nō depē
p̄curū diuersā cārum q̄p̄ u
pedat ē casualit̄: sicut p̄c
tio 7 ordo rez̄ ē casualis q̄ o
p̄ta oīsum ē. ¶ **A**mp̄ qd̄ est al
ad eo p̄ uolūtate: mot⁹. n. uolūt
bi rez̄ p̄p̄one: cōuincit uolūtate
ralia creaturaz igit̄ p̄ motū libe
tas ē diuersitas gradus rōnāliū
create rōnāliū est suus gradus nō
hoc āt ip̄osibile: cū. n. oīa sp̄o
nōlib⁹: sicut q̄ oēs substantie rōn
nōlib⁹: s3. āgeli demōes: 7 aī
stus corpora: ¶ **O**rigenes aīata
fm̄ diuersitate uicinis nōlib⁹
idē modus q̄ nōlib⁹ uelūgit in
sua 7 facta indiget: 7 intellect⁹
si forte fingam āglos 7 celest
nes 7 oīs 7 aīas: mot⁹ p̄p̄e
gana silūda: qd̄ est ab hū
diuersitas substantiarū in illis
sicut meritoz: qd̄ fm̄ meritoz lib
ber: si ea qd̄ silūda non acq̄rūt p̄
trijam āt rōnālem tali: cōp̄i
et p̄p̄e p̄cedēs meritoz uel dem
ber arbitrij: sicut q̄ p̄uicio h̄ aī
sōuēt: q̄ nec cōp̄oū est nōlib⁹
gōe: uelūgit ip̄ cōp̄oūta ex substantiā
cōp̄oūta: s3 oīa h̄ mot⁹ q̄ sit
cōp̄oūta: s3 oīa h̄ mot⁹ q̄ sit
tū rōnāliū: non p̄uincit in q̄p̄ā 7 talis
cōp̄i uolūtate: q̄p̄ā q̄p̄ā h̄
p̄tū uniuersā ē dīp̄ h̄p̄ uolūtate
uniuersā: n̄ redūctur ad unā sp̄o
p̄ senon. n. ē aliq̄ spē h̄o alio
linquū igit̄ q̄ h̄o non sit aī
na nec alioquid h̄ m̄. ¶ **A**mp̄ ca
quātur: p̄t i melius uelūgit
7 demerita p̄t uigri uelūgit
Origenē: qd̄ dicitur in lib. piarch
aure spē ē in utraq̄ p̄t h̄
hoc corp⁹ cōsuetū ē p̄p̄e p̄p̄e

Secundus.

dicebat diuersitate corporalium creaturarum deum instituisse: ut nobiliores corporibus nobiliores spirituales substantie adiuerent: ut diuersimode corporalis creatura spiritualium substantiarum diuersitati quibuslibet modis alijs deferuaret. **Hec** autem opinio esse falsa manifeste conuincit: quod n. aliquid est melius in effectibus: ratio est propter intentionem agentis: optimum autem in rebus creatis est perfectio uniuersalis: que consistit in ordine distincta rerum: in omnibus. n. perfectio totius preminet perfectio in singularium partium: igitur diuersitas rerum. puenit non ex diuersitate merito: sed ex principali intentione primi agentis. **Ad** hec. si omnes creature rationales a principio fuerunt equeles create: oportet dicere quod una earum in sua operatione ab alia non deperderet: quod autem puenit ex cursu diuersarum carum quorum una ab alia non deperdat est casuale: igitur secundum predictam rationem talis distinctio et ordo rerum est casualis: quod est impossibile: ut supra ostensum est. **Amp.** quod est alicui naturale non acquiritur ab eo pro uoluntate: motus. n. uoluntatis siue liberi arbitrii presupponit existentiam uolentis: ad quam eius naturalia eriguntur: si igitur pro motu liberi arbitrii acquiritur est diuersus gradus rationalium creaturarum: nulli creature rationali erit suus gradus naturalis: sed accidentalis: hoc autem est impossibile: cum. n. dicta specificata sit unicuique naturalis: sequitur quod omnes substantie rationales create sint uoluntatis. s. angelis demones et anime humane et anime celestium corporum: que Origenes aiata ponebat: et hoc est falsum: diuersitas actionum naturalium declarat: n. n. est idem modus que naturalis intellectus humanus: que se suum fatia indiget: et intellectus angelicus et anima solis nisi forte fingamur angelos et celestia corpora habere carnes et ossa et alias habemus partes ad hoc quod possint organa sensuum habere: quod est absurdum: relinquitur igitur quod diuersitas substantiarum intellectualium non sequitur diuersitatem merito: que si secundum motum liberi arbitrii. **Ad** hec. si ea que sunt naturalia non acquiritur pro motu liberi arbitrii: autem autem rationalem tali corpori uniri si acquiritur ei propter predeces meritum uel demeritum secundum motum liberi arbitrii: sequitur quod coniunctio habet anime ad hoc corpus non sit naturalis: sed nec compositum est naturale: hoc autem et solus Origenes et astra se composita ex substantiis rationalibus et corporibus talibus: que omnia habemus motum que se nobilissima inter corporeas substantias se malia. **Item** si huic substantie rationali non puenit in quantum est talis substantia huic corpori uniri: sed magis in quantum est sic merita huic corpori uniri: non est ei pro se sed pro accione: ex his autem que pro accione uniuertur: non resultat aliqua species: que non sit ex eis unum pro se: non. n. est aliquid species habet albus uel habet uestis: relinquitur igitur quod habet non sit aliquid species nec sol nec luna nec aliquid habet motum. **Amp.** ea que ad merita compositur: puenit in melius uel in peius mutari: merita autem et demerita puenit augeri uel minui et precipue secundum Origenes: que dicebat libere arbitrii cuiuslibet creature spiritus esse in utraque parte flexibile: si igitur anima rationalis hoc corpus composita est propter predeces meritum uel de

meritum: sequitur quod possit iterum coniungi alteri corpori et non solum quod anima humana assumat aliud corpus humana: sed et quod assumat quod corpus sidereum: quod est secundum pitagoricam fabulas qualibet animam quodlibet corpus ingredi: hoc autem et secundum philosophiam apparet esse erroneum: secundum quam determinatis formis et motoribus assignantur determinate materiae et determinata mobilia: et secundum fidem hereticum: que animam in resurrectione idem corpus resumere predicat: quod deponit. **Pre.** cum multitudo sine diuersitate esse non possit: si fuerunt a principio create rationales in quodam multitudine constitute: oportuit in eis aliquam diuersitatem fuisse: aliquid habuit una eorum: quod non habuit altera: et si hoc ex diuersitate meriti non procedat: pari ratione nec fuit necesse: ut gradus diuersitas ex merito diuersitate pueniret. **Item** omnis distinctio autem est secundum diuisionem quantitatis: que in solis corporibus est unde in substantiis primo creatis secundum Origenes esse non potuit: aut secundum diuisionem formalem que sine gradu diuersitate esse non potest: cum talis diuisionem reducat ad proportionem et formam: et sic oportet quod alia formarum diuisionem sit melior et altera uilior: unde secundum philosophiam species rerum si sicut numeri quorum unum alteri addit aut minuit: sic igitur si fuerunt a principio multe substantie rationales create: oportet quod fuerit in eis gradus diuersitatis. **Item** si creature rationales sine corporibus subsisterent: non fuit necessarium propter diuersa merita rationalium creaturarum diuersitatem in natura corporali institui: quod et si ne diuersitate corporum poterat diuersus gradus in substantiis rationalibus ueniri: si autem creature rationales sine corporibus subsistere non possent: que a principio sicut corpus creatura rationali est et creatura corporalis instituta: maior est autem distantia corporalis create ad spirituale quam spirituum creaturarum ad inuicem: si igitur a principio deus tanta magna distantia in suis creaturis instituit absque aliquibus meritis predecentibus: non oportuit merita diuersa predecedere ad hoc quod in diuersis gradibus create rationales instituerentur. **Ad** hec. si diuersitas creature corporalis rindet diuersitati create rationalis pari ratione et uniformitati rationalium creaturarum rindet uniformitas nature corporalis: fuisset igitur natura corporalis creata est si diuersa merita rationalis creature non precessissent sed uniformis: fuisset igitur creata materia prima: que est in omnibus corporibus compositis: sed sub una tantum forma: sicut autem ipsa plures forme in potentia: remansisset igitur ipsa sola una eius forma reducta in actu quod non est diuersa ueniens habitati. **Item** si diuersitas corporalis create sequitur diuersos motus liberi arbitrii rationalis create oportebit dicere quod ea que est tantum unum sol in mundo sit quod tantum una rationalis creatura sic mota est pro libere arbitrii ut tali corpori mereat adiungi: hoc autem fuit a casu: quod una tantum sic peccaret est igitur a casu quod sit unum sol in mundo et non ad necessitatem corporalis nature. **Pre.** cum creatura spiritualis non mereat descendere nisi pro peccato: descendit autem a sua sublimitate: in qua inuisibilis est: per hoc quod uisibilibus corporibus uniuertur: unde sequi: quod uisibilia

Liber

corporea sint eis adiuncta ppter peccatum quod videtur ppter quod
errori manichaeorum ponitur hec uisibilia ex malo
principio processisse. **D**uic et opinio auctoritas sacre
scripture manifeste dicitur: quod in singulis operibus uis
sibiliu creaturarum tali modo loquendi utitur Moyses.
Videns deus quod esset bonum et postmodum deus uic
sibi subiungit. **V**idit deus cum quod se et erant ualde bo
na. **E**x quo manifeste dat intelligi quod creature corpo
rales et uisibiles id est facte: quod bonum est eas esse: quod
est sonum diuine bonitatis et non propter aliquam creatura
rum rationem alium merita uel peccata. **V**idetur et **O**rigenes
non ppter dicitur: quod cum aliquid non ex debito sed libera
liter datus: non est iniusticia: si iniquitas datur: nul
la diuersitate merito pensata: cum retributio me
rentibus debeat: deus autem ut supra omnium ex nullo de
bito sed ex mera liberalitate res esse produxit: unde
diuersitas creaturarum diuersitate merito non potest
supponitur. **I**tem cum bonum totum sit melius quam bonum
prius singularium: non est optimum factio: id est diminue
bonum totum: ut aliquid partium augeat bonitatem:
non enim edificato fundamento tribuit eam bonitatem
quam tribuit recto: ne domum faciat ruinosam: fac
tor igitur omnium deus non faceret totum uniuersum suo
genere optimum: si faceret omnes per eos equales: quod mul
ti gradus bonitatis in uniuerso deessent: et sic esset imperfectum.

Que sit prima causa distinctionis rerum secundum ueritatem. XLV.

Ostendi autem ex pre
dictis potest: quod sit uere prima distinctionis
rerum causa. **C**um enim de agens intendat su
am similitudinem in effectum inducere sicut quod effectus
capere potest: tanto hoc agit perfectius: quanto agens per
fectius sit: per se enim quod quanto aliquid est calidius tanto fac
magis calidum: et quanto est aliquid melior artifex:
tanto forma artis perfectius inducit in materiam: deus autem
est perfectissimus agens: sua igitur similitudinem in rebus
creatis ad deum pertinebat inducere perfectissime: quanto
non se create uenit: sed perfectam dei similitudinem non
potest consequi res create sed unam solam speciem create:
quod cum causa excedat effectum: quod est in causa simpliciter et uni
te: effectus inuenitur compositus et multipliciter: nisi effec
tus perigat ad speciem cause: quod in proposito dicit non potest:
non enim creatura potest esse deo equalis: oportuit igitur
esse multipliciter et uarietate in rebus creatis ad
hoc quod inueniretur in eis dei similitudo perfecta secundum mo
dum suum. **A**mplius sicut ea que sunt ex materia: sunt in
potentia materiae passiuam: ita que sunt ab agente omnia esse
in potentia actiuam agentis: non autem potentia passiuam
materiae perfecte reducitur in actum: si ex materia fieret unum
tantum eorum ad quod materia est in potentia: ergo si aliquid agens
cuius potentia est ad plures effectus faceret unum
illorum tantum: potentia eius non ita complete reducitur in
actum: sicut cum facit plura: per hoc autem quod potentia
actiuam reducitur in actum effectus consequitur similitudi

nem agentis: si non esset perfecta dei similitudo in uniuerso
si esset unum tantum gradus omnium entium: propter hoc igitur
est distinctio in rebus creatis: ut perfectius dei similitudi
nem consequantur per multa quam per unum. **A**d hec. quanto
aliquid in pluribus est deo simile: tanto perfectius ad eius
similitudinem accedit: deo autem est bonitas et diffusio bo
nitatis in alia: perfectius igitur accedit res create ad
dei similitudinem: si non solum bona est: sed et ad boni
tatem aliorum agere potest: quod si solum se bona esset: sicut
solum est soli quod lucet et illuminat quod quod lucet tantum: non
autem posset creatura ad bonitatem alterius creature a
gere nisi esset in rebus creatis pluralitas et inaequalitas
quod agens est aliud a patiente et honorabili: eo: oportet
tuit igitur ad hoc quod in creaturis esset perfecta dei
imitatio quod diuersi gradus in creaturis inuenirentur.
Item plura bona uno bono finito si meliora: sunt boni
tatis: hoc et ad hoc amplius: omnia autem creature bonitas si
nita est: est enim deficiens ab infinita dei bonitate: perfec
tius est igitur uniuersum creaturarum si sunt plures quam
si esset unum tantum gradus rerum: summo autem bono con
petit facere quod melius est: ergo ueniens ei fuit: ut
plures faceret creaturarum gradus. **A**d hec. boni
tas speciei excedit bonitatem indiuidui sicut formale id
quod est materiale: magis igitur addit ad bonitatem uniuersum
si multitudo specierum quam multitudo indiuiduorum in
una specie: est igitur ad perfectionem uniuersum pertinens:
non solum quod multa sint indiuidua: sed quod sint et di
uerse rerum species: et per se diuersi gradus in rebus.
Item quod agit per intellectum respicitur species sui intel
lectus in re facta: sicut enim agens si bene per arte facit simile: deus
autem facit creaturam ut agens per intellectum et non per ne
cessitatem nature: ut supra omnium est: species igitur intel
lectus diuini respicitur in creatura per ipsum se: intel
lectus autem multa intelligens non sufficienter respicitur in
uno tantum: cum igitur intellectus diuinus multa intelligat:
ut in primo probatum est: perfectius se ipsum respicitur: si
plures uniuersorum graduum creaturas producat: quam si
unum tantum produxisset. **A**mplius opus a summo bono ar
tificis seculo non debuit deesse summa perfectio: sed bonum
ordinis diuersorum est melius quolibet illorum ordi
natorum per se sumptum: est enim formale respectu singula
rium sicut perfectio totius respectu partium: non debu
it ergo bonum ordinis operi dei deesse: hoc autem bo
num esse non posset: si diuersitas et inaequalitas crea
turarum non fuisset: est igitur diuersitas et inaequalitas in
rebus creatis non a casu: non propter materiam diuersita
tem: non propter interuentum aliorum causarum uel meri
torum: sed ex propria dei intentione perfectionem crea
ture dare uolentis quod possibile erat eam habere.
Hinc est quod dicitur. **S**en. primo. **V**idit deus cuncta que
fecerat: et erant ualde bona: cum de singulis dixisset
quod sunt bona: quod singula quidem sunt in suis na
turis bona: sicut autem omnia ualde bona propter ordinem
in rebus.

Quod oportet ad perfectionem uel
creaturis intellectuales esse.

Nac igitur
ca diuersitas in rebus
ipsa rebus diuersitas
ad se ueritatem pertinet: quod
bis propositum: et ostendimus per
speculationem perfectionem rebus crea
dis optimum assignant: quod si
re intellectuales fuerit in summo
finem: n. effectus maxime
um rebus principium: ut et circuli
guras: et motus circularis inter
maxime perfectus: quod in eis ad
ad hoc igitur quod uniuersum crea
torem non consequatur: quod crea
re principium: reuertitur ad ad suum
gale: et oes creature in quibus su
ne prout solum suum esse et sua
dam perfectionem boni sicut et oes
tine perfecti sicut: quod maxime illa
ut domus quod maxime illa ut ar
tine sicut generant: cum igitur
creaturis plura: actionis principium
omnium tunc fuit: ad creaturam
que creature essent: intelligitur
causa in rebus addit supra primum
at esse et natura rei considerat
perfectionem opera operatio sicut
oportuit igitur ad colorem
ne esse aliquas creaturas: quod in
lum sicut nature similitudinem
quod quidem non potest esse nisi per
uoluntatem: nec ipse deus aliter
dicitur: oportuit igitur ad perfec
tionem esse aliquas creaturas in
liber: ad hoc quod per se diuini
tuo per creaturas fuerit: oportet
sunt non solum quod res bone fuerit
alio bonitatem agere: affluant
quod dicitur: agere: non solum
tionis sed in dem magis agere
ad solum rerum perfectionem quod est
tunc quod agere hoc modo quod deus
at supra quod deus igitur in
tuit igitur aliquas creaturas: et
lentes. **A**mplius illud effectus
attenditur sicut solum effectus
agere: agens enim agit sicut illa in
agit: forma at agens recipit
quod sicut eundem modo effectus
forma ignis generat modum effectus
modum effectus: sicut forma domus

Secundus.

Q oportuit ad perfectionem uniuersi aliq̄s
creaturas intellectuales esse. XLVI.

Hac igitur existēte

cā diuersitatis i rebus: restat nūc de
ipsis rebus distinctis psequi quantum
ad fidei ueritatem pertinet: qd̄ erat tertium a no
bis ppositorum: et oñdemus primo q̄ ex dīna dī
spolitione pfectionē rebus creatis scdm suuz mo
dū optimum assignante: p̄ns fuit q̄ q̄dam creatu
re intellectuales fierēt i summo rerum uertice con
stitute: tūc. n. effectus maxime perfectus ē q̄ i su
um redit principiū: vñ et circulus inter omnes fi
guras: et motus circularis inter omnes motus est
maxime pfectus: q̄ in eis ad principium reditur:
ad hoc igitur q̄ uniuersum creaturarū ultimam
pfectionem cōsequatur: ōs creaturas ad suū redī
re principium: redeunt at̄ ad suum principium sin
gule et oēs creature: in quātuz sui pncipij silitudī
nē gerunt scdm suum esse et suā nām i quib⁹ quā
dam perfectionē hñt sicut et oēs effectus tunc ma
xime perfecti sūt: q̄ maxime silitantur cāe agenti:
ut domus q̄ maxime silitatur artī: et ignis q̄ ma
xime silitatur generanti: cum igitur intellectus dei
creaturarū pductionis principium sit: ut supra
oñsum ē: necesse fuit ad creaturarū pfectionē: q̄ ali
que creature essent intelligētes. **Amp.** pfectio se
cūda i rebus addit supra primā perfectionē: sicut
at̄ esse et natura rei cōsideratur secundum primā
pfectionē: ita operatio scdm perfectionē secūda:
oportuit igitur ad cōsummatam uniuersi perfectio
nē esse aliquas creaturas: q̄ in deū redirent: nō so
lum scdm nature silitudinem sed et p operationē
q̄ quidem nō pōt esse nisi per actum intellectionis et
uolūtatis: q̄ nec ipse deus aliter erga se ipsū opa
tionē h̄z: oportuit igitur ad pfectionem optimā
uniuersi esse aliquas creaturas intellectuales.
Ad hec. ad hoc q̄ perfecte diuine bonitatis rep̄n
tatio per creaturas fieret: oportuit ut supra ostē
sum est non solum q̄ res bone fierent: sed et q̄ ad
aliorū bonitatem agerent: assilatur at̄ perfecte ali
quid alteri i agendo: q̄ non solum ē eadē spēs ac
tionis: sed et idem modus agendi: oportuit igitur
ad sūmā rerum perfectionē q̄ essent aliquę crea
ture q̄ agerent hoc mō quo deus agit: oñsum est
at̄ supra q̄ deus agit p intellectū et uolūtate: oport
uit igitur aliquas creaturas eē intelligentes et uo
lentes. **Amp.** silitudo effectus ad cām agentez
attenditur scdm formam effectus: qui p̄existit i
agente: agens. n. agit sibi sile in forma scdm quaz
agit: forma at̄ agentis recipitur quidē i effectu q̄n
q̄ scdm eundē modū effēdi quo est in agēte: sicut
forma ignis generati eundē effēdi h̄z modū cum
forma ignis generatis: q̄nq̄z uero secundum aliuz
modū effēdi: sicut forma domus que est intelli

biliter in mēte artificis recipitur māliter i domo
q̄ est extra aiām: p̄ igitur pfectionē esse primā silit
tudinem q̄ secundam: pfectio at̄ uniuersitatis crea
turarū consistit in silitudine ad deū: sicut et p̄fec
tio cuiuslibet effectus in silitudine ad cām agētē:
requiritur igitur sūma uniuersi pfectio: non so
lum secundam assilationē creature ad deum: s̄ et
prima q̄tum possibile ē: forma at̄ per quam de⁹
agit creaturā est forma intelligibilis i ipso: est. n. a
gens per intellectum: ut supra oñsum est: ōz igitur
ad sūmam perfectionē uniuersi esse aliquas crea
turas i quibus scdm esse intelligibile forma diuini
intellectus exprimat̄: et hoc est esse creaturas se
cundum suā nām intellectuales. **Itē** ad p̄ductio
nem creaturarū nihil aliud mouet deum nisi sua
bonitas quā rebus alijs cōicare uoluit scdm mōz
assilationis ad ipsū: ut ex dictis p̄: silitudo at̄ unī
us inuenitur i altero dupl̄. Uno mō q̄tuz ad eē
nāe: sicut silitudo caloris ignei est in re calefacta
per ignem. **Alio** modo scdm cognitionē: sicut silit
tudo ignis est i uisu ul tactu. **Ad** hoc igitur q̄ silit
tudo dei perfecte esset in rebus modis possibilib⁹
oportuit q̄ diuina bonitas rebus per silitudinem
cōicaretur nō solū in essendo sed et cognoscendo
cognoscere at̄ diuinam bonitatē solus intellect⁹ po
test: oportuit igitur esse creaturas intellectuales.
Ad hec. i oibus decenter ordinatis bitudo secun
daz ad ultima imitatur bitudinem primā ad oīa
secūda et ultima: s̄ q̄nq̄z deficiēter: oñsum ē at̄ q̄
deus i se oēs creaturas cōprehēdit: et hoc rep̄ntat
i corporalib⁹ creaturis: s̄ per aliū modū: sp. n. iue
nitur superius corpus cōprehēdēs et cōtinens in
ferius: tñ scdm extensionem quātūtat̄: cū de⁹ oēs
creaturas simplici modo et nō quātūtat̄ extēsiōe
p̄tineat. **Ut** igitur nec in hoc mō cōtinendi dei imita
tio creaturis deesset: facte sūt create intellectuales
que creaturas corpales p̄tinerēt non extensione
quātūtat̄ sed simplicit̄ per modum intelligibile
nam qd̄ intelligit est in intelligēte: et eius intellec
tualī opatione p̄prehenditur.

Q substantie intellectuales si uolētes. XLVII.

Has at̄ substantias

intellectuales necesse est esse uolentes
Intest. n. oib⁹ appetitus boni. cū bonū
sit qd̄ omnia appetūt vt phi tradūt: huiusmōi at̄
appetit⁹ i his quidē qui cognitione carēt oī nālīs
appetit⁹: sicut dicit q̄ lapis appetit esse de usū: in
his aut̄ q̄ cognitionē sensitua hñt dicit appetitus
animalis q̄ diuiditur in p̄cupibile et irascibilem
in his uero que intelligūt dicit appetitus intellec
tualis seu rōnalis qui est uoluntas: substantie igit
intellectuales create hñt uolūtate. **Ad** hec: id qd̄
est per aliud: reducitur ad id quod est p se tanq̄

Liber

in p̄us: vñ et fm̄ p̄bz i. viij. p̄hicoꝝ móta ab alio
reducunt i p̄ima mouetia i se ipsa: in sillogismis
et conclaſiones que ſunt note ex alijs reducuntur in
p̄ima p̄incipia q̄ ſunt nota per ſe ipſa: inueniuntur
at i ſubſtãtijs creatis quedã q̄ non agunt ſe ipſa ad
operandũ: ſ. d. agitur ui nature ſicut inaiata plã
te 7 aialia bruta: non. n. eſt in eis agere 7 non age
re: oꝝ ergo q̄ fiat reductio ad alia p̄ima que ſe ip
ſa agant ad operandum: p̄ima at i rebus creatis
ſunt ſubſtãtie intellectuales: ut ſupra oñſu: e. he igitur
ſubſtãtie ſe agunt ad operandũ: hoc at e. p̄p̄i
um uolũtatis: per quã ſubſtãtia aliqua eſt dñia
ſui actus: utpote in ipſa exñs agere 7 non agere:
ſubſtãtie igitur intellectuales create hñt uolũtatẽ.
Amp̄. p̄ncipium cuiuslibet opationis eſt forma p̄
quã aliquid eſt actu: cũ omne agẽs agat i q̄tum e
actu: oꝝ igitur q̄ ſcõm modum forme ſit modus
opationis p̄ntis formã: forma igitur q̄ non e ab
ipſo agente p̄ formam cãt operationẽ cuius agẽs
non e dñs: ſi qua uero fuerit forma que ſit ab eo:
qui p̄ ipſã operatur: et p̄ntis opationis dñiuz hẽ
bit: forme at nãles ex quib⁹ ſequuntur mot⁹ 7 opa
tiones nãles non ſunt ab his quozũ ſunt forme ſed
ab exterioribus agẽtibus totaliter: cũ per formã
nãlem unũquodq̄ hẽat eſſe in ſua nã: nihil at po
teſt ſibi eſſe cã eſſendi: 7 iõ que mouetur nãliter
non mouent ſe ipſa: non. n. graue mouet ſe ipſuz
deorſum: ſed generans quod dedit ei formam. **In**
aialibus et brutis forme ſẽſate uel imagnate mo
uẽtes nõ ſunt adinuenite ab ipſis aialibus brutis: ſz
ſunt recepte in eis ab exterioribus ſẽſibilibus que
in ſenſũ agunt et diiudicate p̄ nãlez eſtimationẽ.
vñ licet quodã mō dicatur mouere ſe ipſa i q̄tũ
eozũ una pars eſt mouens 7 alia eſt mota: n̄ ipz
mouere non eſt eis ex ſe ipſis: ſed partim ex exteri
oribus ſẽſatis et partim a nã: in quãtum. n. appe
titus mouet mẽbra: dicuntur ſe ipſa mouere: qd̄
hñt ſupra inaiata 7 plantas in q̄tũ vñ ipſũ appe
tere ſeq̄tur de nẽcitate in eis ex forme acceptis p̄
ſenſũ 7 iudicium nãlis eſtimationis non ſibi ſunt
cã q̄ moueantur: vñ non hñt oñium ſui actus: for
ma at intellecta p̄ quam ſubſtãtia intellectualis
operatur eſt ab ipſo intellectu: utpote per ipſum
cõcepta 7 quodãmodo excogitata: ut p̄zõ forma
artis: quam artifex concipit 7 excogitat: 7 per cã
operatur: ſubſtãtie igitur intellectuales ſe ipſas
agunt ad operandũ ut hñtes ſue opationis dñiuz:
hñt igitur uoluntatem. **Item** actiuum oꝝ eſſe
p̄portionatum paſſiuo 7 motiuũ mobili: ſed in
hñtibus cognitionem uis apprehenſiua ſe hz ad
appetitiuã: ſicut motiuum ad mobile: nam com
prehenſũ per ſenſum uel imagnationẽ uel intellec
tum mouet appetitum intellectualem uel aialcm:
apprehenſio at intellectiua non determinatur ad
quedam ſed eſt oñium: vñ et de intellectu poſſibili

p̄h̄s dicit in. iij. de aia q̄ e quo e oia fieri: appetit⁹
iḡ intellectuales ſubſtãtie eſt ad oia ſe hñs: hoc
at eſt p̄p̄ium uoluntatis ut ad oia ſe hẽat: vñ 7 i
iij. ethicoꝝ p̄h̄s dicit q̄ eſt poſſibile 7 impoſſi
bile: ſubſtãtie igitur intellectuales hñt uoluntatẽ.

Q ſubſtãtie intellectuales ſunt li
beri arbitrij in agendo. **XLVIII.**

Hoc autẽ appa
ret q̄ predictẽ ſubſtãtie ſunt liberi ar
bitrij i operãdo. **Q.** n. arbitrio agat
manifeſtum e ex eo q̄ per cognitionẽ intellectuã
iudicij hñt de operãdis: libertatez at nẽc eſt cas
hẽre: ſi hñt dñium ſui actus: ut oñſum eſt: ſunt
igitur predictẽ ſubſtãtie liberi arbitrij in agendo.
Item liberũ e: qd̄ ſui cã e: qd̄ ergo nõ e ſibi cauſa
agendi: non e liberũ in agẽdo: q̄ unq̄ at non mo
uetur neq̄ agunt niſi ab alijs mota: nõ ſunt ſibi ip
ſis cã agendi: ſola ergo mouetia ſe ipſa libertatez
in agendo hñt: 7 hec ſola iudicio agunt: nam mo
uens ſe ipſũ diuiditur in mouẽs 7 motũ: mot⁹ at
e appetitus ab intellectu uel fantaſia aut ſẽſu: mo
tus q̄ eſt iudicare: horum igitur hec ſola libere iudi
cant q̄ unq̄ in iudicãdo ſe ipſa mouent: nulla at
potẽtia iudicans ſe ipſam ad iudicãdũ mouet:
niſi ſupra actuz ſuũ reflectatur: oꝝ. n. ſi ſe ad iudi
cãdũ agit: q̄ ſuum iudicij cognoscat: qd̄ quidez
ſolius intellectus eſt: ſunt igitur aialia irrationalia q̄
dam mō liberi quide motus ſiue actionis non at
liberi iudicij: naiata at que ſolum ab alijs mouẽ
tur: neq̄ libere actionis ſunt aut mot⁹: intellectua
lia uero non ſolum actionis ſz et liberi iudicij: qd̄
eſt liberũ arbitrium hẽre. **Ad** hec forma app
hẽſa e p̄ncipium mouẽs ſcõm q̄ appreb. nditur
ſub rõne boni uel cõueniẽtis: actio. n. exterior: in
mouentibus ſe ipſa p̄cedit ex iudicio quo iudica
tur aliquid eſſe bonũ uel conueniẽs p̄ formã pre
dictam. ſi igitur iudicãs ad iudicãdũ ſe ipſũ: mo
ueat: oꝝ q̄ per aliquã altiozem formã apprebẽſã
ſe moueat ad iudicãdũ. que qdem eſſe nõ põt:
niſi ipſa rõ boni uel conueniẽtis per quam de q̄
libet determinato bono uel cõueniẽti iudicatur:
illa igitur ſola ſe ad iudicãdũ mouet: q̄ cõez bo
ni uel conueniẽtis rõnem apprehendũt: hec autẽ
ſunt ſola intellectualia: ſola igitur intellectualia ſe
non ſolum ad agendũ ſed etiã ad iudicãdũ mo
uent: ſola igitur ipſa ſunt libera in iudicãdo: qd̄
eſt liberum arbitrium habere. **Amp̄.** a cõcep
tione uniuẽſali non ſequitur motus et actio niſi
mediante particulari apprehẽſione: eo q̄ motus
7 actio erga particularia eſt: intellectus at naturali
ter eſt uniuẽſaliũ apprehenſiuus: ad hoc igitur
q̄ ex apprehenſiõẽ intellectus ſequatur motus aut
q̄cũq̄ actio: oꝝ q̄ ylis intellectus cõceptio applicet

ad particularia ſed ſe continet
peculiarit: p̄i igitur applicatio
nalis fieri ad plura 7 diuerſa: in
tellectus de p̄p̄iõẽ nõ eſt deter
minat: igitur oia intellectualia lib
re iudicij libertate carent: alio
modo hñt iudicij: ſicut q̄ cogitatio
nãlis hñt iudicij: ſicut q̄ cogitatio
des 7 plantis: vel q̄ hñt iudicium
at ad oia ſicut irrationalia aialia:
ne ſi dicat quis lap⁹ ſibi moueri
ſi q̄ ipſũ: ſi at in alijs: q̄ unq̄
um de agendo nõ determinatur
eſt liberũ arbitrium e. h. mōi
tialia: intellectus n. apprebẽdit
illud bonũ: ſed ipſũ bonum cõ
p̄ forma apprehenſam mouet
ribus at mot⁹ et mot⁹ oꝝ eſt
litas ſubſtãtie intellectualis nõ
nã niſi ad bonũ: cõceptio q̄
rõne boni potẽtia uoluntas iudic
cõceptio nãlis in partium p̄
tur intellectualia libera uoluntate
tellectus uoluntate: qd̄ eſt liberũ a
q̄ oñſatur liberum de rõne iudicij

Qlibertatis intellectualis nõ
eſt p̄mi
cõditur q̄ nulla
lis e corpus. **Th**
aliquid p̄ncipie niſi p̄ cõceptio
vñ 7 ſi ſe toto toto aliq̄ p̄ncipie
net: maone quide maone
let⁹ at nã cõceptio rem aliquã
quam quantitate cõceptio nãlis
q̄ cõceptio totum 7 p̄ceptio
tate 7 impoſſibile igitur ſubſtã
corpore. **Amp̄** nulla corp⁹ po
tẽtia ſubſtãntiale recipere niſi
antonomã amant intellectus at no
uã q̄ recipit hoc q̄ recipit for
p̄ceptio n. intelligendo: ſed ipſa
i ſe forme ſubſtãntiale igitur
lectuales e corpus. **Ad** hec p̄ncipie
tis idem dicitur: niſi ſi eſt dñiuz
quã iudicij forma n. hñt igitur a fo
differe niſi p̄ hoc q̄ eſt dñiuz
mã diuiditur nec aliter q̄ dñiuz
ne qua ſubſtãntia eſt idem dñiuz
p̄ceptio recipitur in eo ſecundũ q̄
ergo forma nõ recipitur in cor
duant: igitur intellectus eſt
intellectus hñt nõ recipitur in
intellectus hñt: at intellectus recipit
ſe ipſo q̄ intellectus hñt q̄

Secundus.

ad particularia: sed vlt̄ continet i potētia multa particularia: pot̄ igitur applicatio p̄ceptiōis intellectus fieri ad plura ⁊ diuersa: iudicium igitur intellectus de agilib⁹ nō est determinatū ad unū tm̄: hñt igitur oīa intellectualia libez arbitriū. ¶ Pre iudicij libertate carent aliq̄ uel p̄pter hoc q̄ nullū hñt iudiciū: sicut q̄ cognitiōe carent ut lapides ⁊ plante: vel q̄ hñt iudiciū a nā determinatū ad unū sicut irrationalia animalia: nā. n. estimatio ne iudicat ouis lupū sibi nociuū: ⁊ ex hoc iudicio fugit ipsū: sicut at̄ in alijs: q̄cunq; igitur hñt iudicium de agendis nō determinatū ad unū a nā: necesse est liberū arbitrium eē: h̄mōi at̄ sūt oīa intellectualia: intellectus. n. app̄hēdit non soluz hoc uel illud bonū: sed ipsū bonum cōe: vñ cuz intellectus p̄ formā app̄hensam moueat uolūtatem: in omnibus at̄ mouēs et motū oīz esse p̄portioata: uolūtās substantie intellectualis nō erit determinata a nā nisi ad bonuz cōe: quicquid igit̄ offert sibi sub rōne boni poterit uoluntas inclinari i illud nulla determinatione nāli in p̄trarium phibente: oīa igitur intellectualia libera uoluntate hñt ex iudicio i intellectus ueniente: qđ est liberū arbitrium habē: qđ diffinitur liberum de rōne iudicium.

Substantia intellectualis nō sit corpus. XLIX.

Et premissis autē ostēditur qđ nulla substantia intellectualis ē corpus. Nullū. n. corpus iuenit aliquid p̄tinere nisi p̄ cōmensurationē quātitatis vñ ⁊ si se toto totū aliqd̄ p̄tinet: ⁊ partē p̄te continet: maiore quidē maiore: minore at̄ minore: intellectus at̄ nō cōprehendit rem aliquā intellectā p̄ aliquam quātitatis cōmensurationē: cū se toto intelligat ⁊ cōprehendat totum ⁊ p̄tem maiora i quātitate ⁊ minora: nulla igitur substantia intelligens ē corpus. ¶ Amp̄. nullū corp⁹ pot̄ alterius corpis formā substantialē recipere nisi p̄ corruptionē suam formā amittat: intellectus at̄ nō corrupitur: sed magis pficitur: p̄ hoc qđ recipit formas oīum cōpōz: pficitur. n. intelligendo: intelligit at̄ scōm qđ h̄z i se formas intellectoz: nulla igitur substantia intellectualis ē corpus. ¶ Ad hec. principiū diuersitatis indiuiduoz eiusdē sp̄ci est diuisio m̄e secundū quātitatē: forma. n. h̄ ignis a forma ill⁹ ignis nō differ: nisi p̄ hoc qđ est i diuersis p̄tibus: in quas m̄a diuiditur nec aliter qđ diuisione quātitatis sine qua substantia ē indiuisibilis: qđ at̄ recipitur i cōpōze: recipitur in eo secundū quātitatis diuisionē ergo forma nō recipitur in corpore nisi ut indiuiduata: si igitur intellectus esset corpus: forme rerū intelligibiles nō reciperētur i eo nisi ut indiuiduate: intelligit at̄ intellectus res p̄ formas eaz qđ p̄nes se h̄z: nō qđ intellectus intelligit vlt̄: s; solū particu-

laris: qđ p̄ esse falsū: nullus igitur intellectus ē corpus. ¶ Itē nihil agit nisi fm̄ suam sp̄em eo qđ forma est principiū agēdi in uno quoq;: si igitur intellectus sit corpus: actio ei⁹ ordinē corpōz nō excedet: nō igitur intelliget nisi corpa: hoc at̄ p̄ esse falsū: intelligimus. n. multa qđ nō sunt corpōza: intellectus igitur nō ē corpus. ¶ Ad hec. si substantia intelligens est corpus: aut ē finitū aut ifinitū: corp⁹ at̄ ē ifinitū actu est ipossibile: ut in phisicis probatur: ē igitur finitū corpus: si corpus eē ponitur hoc at̄ est ipossibile: i nullo. n. corpore finito pot̄ esse potentia ifinita: vt supra p̄batum ē: potētia at̄ intellectus ē quodāmodo ifinita i intelligendo: in ifinitum. n. intelligit sp̄es numeroz augendo: ⁊ sicut sp̄es figurarū ⁊ p̄portionū: cognoscit et̄ vlt̄ qđ est uirtute ifinitum fm̄ suum ambitū: p̄tinet. n. indiuidua qđ sunt potētia ifinita: nō ē igitur intellect⁹ corpus. ¶ Amp̄. ipossibile est duo corpōza se in uicē p̄tinere: cū p̄tinens excedat p̄tentum: duo at̄ intellectus se in uicē continent: ⁊ cōprehendūt: dū vnus alium intelligit: intellectus igitur nō ē corpus. ¶ Itē nullius corpis actio reflectitur super agentē. oñsum est. n. in phisicis: qđ nullū corpus a se ipso mouetur nisi fm̄ p̄tem: ita. s. qđ una pars ei⁹ sit mouens: alia mota: intellectus at̄ supra se ipsū agendo reflectitur: intelligit. n. se ipsū non solū s; partem sed fm̄ totū: non ē igitur corpus. ¶ Ad hec actus corpis ad actionē nō terminatur: nec mot⁹ ad motū: vt in phisicis p̄batū est: actio at̄ substantie intelligētis ad actionē terminat: intellectus. n. si cur intelligit rem: ita intelligit se intelligere: ⁊ sic i in ifinitum: substantia igitur intellect⁹ non est corp⁹. ¶ Hinc ē qđ sacra scriptura substantias intellectuales sp̄s nominat: p̄ quē modum p̄sueuit deum incorporeum noiare: scōm illud Jo. iij. Deus sp̄s est. ¶ Dī at̄ Sap. vij. Est at̄ in illa. s. diuina sapia sp̄s intelligentie: qui capiat oēs sp̄s intelligibiles. ¶ Per hoc at̄ excluditur error antiquoz nālium: qđ nullam substantiam nisi corporeaz esse ponebant. vñ ⁊ aiā credebant esse corpus uel ignem uel aerez uel aquā uel aliquid h̄mōi: quā quidē opinionem in fidem xp̄ianam quidā inducere conati sūt dicētes aiā esse corpus effigiatum: sicut corpus exterius figuratum.

Substantie intellectuales sunt imateriales. I.

Et hoc autē apparet qđ substantie intellectuales sūt imateriales. Unūqđq; n. ex m̄a ⁊ forma cōpositū est corpus: diuersas. n. formas m̄a nō nisi secūdu diuersas partes recipere pot̄: qđ quidē diuersitas p̄tium in m̄a eē nō pot̄: nisi scōm qđ p̄ diuisiones i m̄a exntes vna cōis m̄a i plures diuidit subtracta. n. quātitate substantia indiuisibilis ē: oñsū

ē ē q̄ nulla substātia itelligēs ē corpus: reliq̄tut
 igit q̄ nō sit ex mā 7 forma cōposita. **Amp.** si
 cut hō nō ē sine hoc hoie: ita mā non est sine hac
 maīa: q̄cqd̄ igit in rebus ē substātes ex mā 7 for
 ma cōpositū: est cōpositū ex mā 7 forma idiuidu
 ali: intellect̄ at̄ non pōt ēē cōpositus ex mā 7 for
 ma idiuiduali: spēs. n. rez̄ intellectaz̄ sūt intel
 ligibiles actu p̄ hoc q̄ a mā idiuiduali abstrahūt
 fm̄ at̄ q̄ sunt intelligibiles actu fiunt unū cuz̄ intel
 lectu: vñ 7 intellectu o3 ēē absq̄ mā idiuiduali:
 non ē igitur substātia itelligens ex mā 7 forma cō
 posita. **Ad** hec. actō cuiuslibet ex mā 7 forma cō
 positi non ē tm̄ forme nec tm̄ māe s3 cōpositi: et̄
 n. ē agere cui⁹ est esse: eē at̄ ē cōpositi p̄ formā: vñ
 7 cōpositū p̄ mā et formā agit: si igitur substan
 tia itelligens sit cōposita ex mā 7 forma: itelligere
 erit ipsi⁹ cōpositi: act⁹ at̄ terminat̄ ad aliqd̄ simile
 agenti: vñ 7 cōpositū generans non generat for
 mā s3 cōpositū: si igit̄ itelligere sit actio cōposi
 ti: nō itelliget nec mā nec forma s3 tm̄ cōposituz̄:
 hoc at̄ p3 esse falsū: nō ē igit̄ substātia itelligēs
 cōposito ex mā et forma. **Itē** forme rerū sensi
 biliū pfectius esse hñt in intellectu q̄ in reb⁹ sensi
 biliū: sūt. n. simpliciores 7 ad plura se extendē
 tes: p̄ unā. n. formā hois itelligibile: oēs hoies in
 tellect⁹ cognoscit: forma at̄ pfecte in mā exñs facit
 esse actu tale. s. uel ignē uel coloratuz̄: si at̄ non fa
 ciat aliqd̄ esse tale est ipfecte in illo: sicut forma ca
 lois in aere ut idiferente: 7 sicut uir⁹ primī agen
 tis i instō: si igit̄ intellectus sit ex mā et forma cō
 positus: forme rez̄ intellectaz̄ facient intellectuz̄
 esse actu talis nature q̄lis ē qd̄ itelligit: 7 sic seq̄
 erro: **Empedoclis** qui dicebat q̄ ignē igne cogno
 scit aia: 7 terrā tra 7 sic de alijs: qd̄ p3 esse incōue
 niens: non ē igitur substātia itelligēs cōposita ex
 mā 7 forma. **Pre.** de quod ē i aliq̄ est i eo p̄ mō3
 recipiēti: si igit̄ intellect⁹ sit cōpositus ex mā 7 for
 ma: forme rerū erunt in intellectu māliū sicut: sūt
 extra aiam: sicut igitur extra aiaz̄ nō sūt itelligi
 biles actu: ita nec existētes in intellectu. **Itē** for
 me p̄trarioz̄ fm̄ esse qd̄ hñt in maīa sūt 3rie: vñ
 7 se inuicē expellunt: fm̄ at̄ q̄ sunt in intellectu nō
 sūt 3rie: sed unū 3rioꝝ est rō itelligibilis alteri⁹
 qz̄ unū p̄ aliud cognoscit: non igit̄ hñt esse maīa
 le in intellectu: q̄ intellect⁹ non ē cōpositus ex mā
 7 forma. **Ad** hec. maīa non recipit aliquam
 formā de nouo nisi p̄ motū uel mutationē: itellec
 tus at̄ nō mouet p̄ hoc q̄ recipit formas: s3 magis
 quiescēs p̄ficat̄ 7 itelligit: ipeditur at̄ in itelligen
 do p̄ motū: non igit̄ recipiunt forme in intellectu
 sicut in maīa uel in re maīali: vñ p3 q̄ substātie
 itelligentes imāiales sunt sicut 7 incorporee.
Hinc ē q̄ **Dio.** dicit. iij. c. de diu. no. Propter di
 uine bonitatis radios substiterunt intellectuales
 oēs substātie: q̄ sic ico: pales 7 imāles oēs itelligūt

De substantiis intellectuales non sunt forme materiales sed subsistentes. **LI.**

De eadē ostēditur
 q̄ nature intellectuales sunt forme sub
 sistētes nō at̄ exñtes in maīa q̄i eē ea
 rū a maīa depēdeat. **Forme.** n. scdm se a materia
 depēdentes nō ipse pprie hñt esse s3 cōposita p̄ ip
 sas: si igit̄ nate intellectuales essent h⁹ mōi forme: se
 q̄retur q̄ hērent esse maīale: sicut 7 si eēt ex ma
 teria 7 forma cōposite. **Ad** hec. forme q̄ p̄ se nō
 substunt: non pnt p̄ se agere: agūt at̄ cōposita
 p̄ eas: si igitur nature intellectuales h⁹ mōi forme
 essent: seq̄ et̄ q̄ non itelligerēt s3 cōposita ex eis
 7 maīa: 7 sic intellectus eēt cōpositū ex mate
 ria 7 forma: qd̄ est impossibile: ut onū est. **Amp.**
 si intellectus eēt forma in maīa 7 non p̄ se substi
 stēs: seq̄retur q̄ id qd̄ recipitur i intellectu: recipe
 retur in materia: h⁹ mōi. n. forme q̄ hñt esse in ma
 teria: obligatū non recipiunt aliqd̄ qd̄ in materia
 nō recipiatur: cū igitur receptio formaz̄ in intel
 lectu non sit receptio formaz̄ in maīa: impossibile
 ē q̄ intellectus sit forma maīalis. **Pre.** dicere q̄
 intellectus sit forma nō substēns sed materie im
 mersa idē est scdm rē: ac si dicat q̄ intellect⁹ sit cō
 positus ex materia 7 forma: differt at̄ soluz̄ scdm
 nomen: nā primo mō diceret̄ intellectus forma ip
 sa cōpositi. **Secūdo** vō mō diceretur intellectus
 ipsū cōpositum: si igitur falsū est intellectū esse cō
 positum ex maīa et forma: falsū erit q̄ sit forma
 nō substēns sed materialis.

**De in substantiis intellectualibus cre
 atis differt esse 7 quod est.** **LII.**

Non ē autē opinā
 dum q̄ quīs substātie intellectuales
 non sunt corporee nec ex maīa 7 for
 ma cōposite nec i maīa exñtes sicut forme ma
 teriales: q̄ p̄pter hoc diuine simplicitati adequēt
 inuenitur. n. in eis aliqua cōpositio ex eo q̄ nō ē
 idem in eis esse 7 qd̄ est: si. n. esse est substēns: nī
 hil preter ipsū esse ei adiungitur: qz̄ ē in his quo
 rum esse non est substēns: qd̄ inest exñti preter eē
 eius: est quidem exñti unitum: non at̄ est unuz̄ cū
 esse eius nisi per a: cñs in q̄tum est unuz̄ subiectū
 hñs esse: 7 id qd̄ est preter eē: sicut p3 q̄ sorti p̄ter
 suuz̄ esse substāiale inest albi: quod quidē diuer
 sum est ab eius esse substāiali: non. n. est idē esse
 sortē 7 esse album nisi per accidēs: si igitur nō sit
 esse in aliqua substātia nō remanebit aliquis mo
 dus in quo possit ei uniri illud qd̄ est preter esse:
 esse at̄ in q̄tum est esse nō pōt esse diuersū: pōt at̄
 diuersificari per aliquid quod ē preter esse: sic eē
 lapidis est aliud ab esse hois: illud igitur quod est
 substēns non pōt esse nisi unum tm̄: onsum ē at̄

q̄ dē est hñt esse substēns: nīhil igitur
 ipsum p̄t esse hñt esse: igitur in
 preter ipsum aliud esse ipsam sub
 stātie esse. **Amp.** natura cōis si
 eatur: non pōt esse nisi una: q̄
 aliā p̄tē possunt inueniri: si. n.
 se separata substiteret: non hē
 ret que sunt bouicia. n. non esse
 ad bos. remouit at̄ differente: et
 remanet natura generis indiuid
 tie que sunt cōstituit: spēs: sicut
 rē: sic igitur si hoc ipsum qd̄ est
 mas esse separatum per se substi
 si unum: hō non dicitur
 gūselled per hoc qd̄ est h⁹ uel
 magis esse uerum: qd̄ non pōt
 unum: rē inuenitur igitur q̄
 sōnemib⁹ aliud preter ipz̄ est
 iposibile est q̄ sit duplex: esse ois
 ois est infinitum omne: perfectio
 p̄cedendū: 7 sic si dicitur talis as
 non inuenitur quo unuz̄ ab ali
 at̄ substēns q̄ esse infinitum: q̄
 aliquo recipit: impossibile est
 esse substēns p̄t 7 primum
 esse per se substēns: nīhil com
 exā in q̄tum est ens: quod
 quo non. n. quantum bouis
 nisi per accidēs ratione sub
 tim a subiecto ponatur: nullū
 esse autem ab alio causalitatem
 tam est ens: alius omne ens est
 7 sic oportet p̄cedere in
 quod est iposibile: sicut ostē
 tur esse quod est ens substēns o
 tum nullum igitur ens causalitatem
Amp. substātia uniuscuius
 non per aliud: unde esse lucidū
 et substātia acrie: quia est ei per
 uo rō: acutū esse est ei per al
 tū: et rō: nullū igitur substā
 est et hū substātia. **Item** cum
 agatur in quantum est actu primo ag
 perfectissimum compositū esse i actu
 modo: rō: autem aliqd̄ est qd̄
 quanto talis actus est in sua gene
 ra: actus enim est in sua gene
 uno 7 eodem quod de potentia
 dicitur: perfectius est quoz̄ in actu
 q̄ quod est habēs actum: hoc m
 actus est: hū ergo sic potius con
 sū q̄ dicitur solus est primum agere
 competit esse i actu perfectissimo
 sit ipse actus perfectissimus: hoc
 quod g. marano et omne motus

Secundus

quod deus est suum esse subsistens: nihil igitur aliud preter ipsum potest esse suum esse: igitur in omni substantia que est preter ipsum potest esse ipsam substantiam: et aliud eius esse. **Amp.** natura composita si separata intelligatur: non potest esse nisi una: quoniam habentes naturam illam plures possunt inueniri: si enim natura aialis per se separata subsisteret: non haberet ea que sunt hominibus: vel que sunt bouibus: id est non esset aialis terminus: sed homo uel bos. remotis autem differentiis constitutivis speciem remanet natura generis indivisa: quare eadem differentie que sunt constitutive specierum: sunt diuisive generis: sic igitur si hoc ipsum quod est esse sit compositum sic genus esse separatum per se subsistens non potest esse nisi unum: si uero non diuisum datur in differentiis sicut genus: sed per hoc quod est homo uel illius esse: iam hoc magis esse uerum: quod non potest esse per se extrinsecus nisi unum: relinquatur igitur quod cum deus sit esse subsistens: nihil aliud preter ipsum est suum esse. **Ad** hoc impossibile est quod sit duplex esse omnino infinitum: esse enim quod omnino est infinitum omnem perfectionem essendi comprehendit: et sic si duobus talis adesset infinitas: non inueniretur quo unus ab altero differret: esse autem subsistens omnino esse infinitum: quare non terminatur aliquo recipiente: impossibile est igitur esse aliquid esse subsistens preter primum. **Item** si sit aliquid esse per se subsistens: nihil competit ei nisi quod est entis in quantum est ens: quod enim dicitur de aliquo non in quantum huiusmodi non conuenit ei nisi per accidens ratione subiecti: unde si separatim a subiecto ponatur: nullo modo ei competit: esse autem ab alio causatum non competit enti in quantum est ens: alias omne ens esset ab alio causatum: et sic oporteret procedere in infinitum in causis: quod est impossibile: ut supra ostensum est: illud igitur esse quod est ens subsistens omnino quod sit non causatum: nullum igitur ens causatum est suum esse. **Amp.** substantia uniuscuiusque est ens per se et non per aliud: unde esse lucidum actu non est de substantia aeris: quia est ei per aliud: sed cuiuslibet rei create suum esse est ei per aliud: alias non esset creatum: nullius igitur substantie create suum esse est sua substantia. **Item** cum omne agens agat in quantum est actu primo agenti: quod est perfectissimum competit esse in actu perfectissimo modo: tanto autem aliquid est perfectius in actu quanto talis actus est in uia generationis posterior: actus enim est tempore potentia posterior: in uno et eodem quod de potentia ad actum procedit: perfectius est quoque in actu quod est ipse actus quam quod est habens actum: hoc enim propter illud actus est: his ergo sic positus constat ex supra ostensum quod deus solus est primum agens: si ergo soli competit esse in actu perfectissimo modo: ut scilicet sit ipse actus perfectissimus: hoc autem est esse ad quod generatio et omnis motus terminatur: om-

nis enim forma et actus est in potentia: antequam esse acquirat: soli igitur deo competit quod sit ipsum esse: sicut soli competit: quod sit primum agens. **Amp.** ipsum esse competit primo agenti secundum propriam naturam: esse enim dei est eius substantia: ut supra ostensum est: quod autem competit alicui secundum propriam naturam suam non conuenit alijs nisi per modum participationis: sicut calor alijs corporibus ab igne: ipsum igitur esse competit omnibus alijs a primo agente per participationem quamdam: quod autem competit alicui per participationem non est substantia eius: impossibile est igitur quod substantia alterius entis preter agens primum sit ipsum esse. **Hinc** est quod ex hoc ipsum proprium nomen dei ponitur esse qui est: quia eius solius proprium est quod sua substantia non sit aliud quam suum esse.

De in substantijs intellectualibus creatis est actus et potentia. III.

Et hoc autem euidenter apparet quod in substantijs intellectualibus creatis est compositio actus et potentie. **In** quocumque enim inueniuntur aliqua duo quorum unum est complementum alterius: proportio unius ad alterum est sicut proportio potentie ad actum: nihil enim completur nisi per proprium actum in substantia aut intellectuali creata inueniuntur duo. scilicet substantia ipsa et esse eius quod non est ipsa substantia: ut ostensum est: ipsum autem esse est complementum substantie extrinsecus: unumquodque enim actu est per hoc quod esse habet: relinquatur igitur quod in qualibet predictarum substantiarum sit compositio actus et potentie. **Amp.** quod in est alicui ab agente omnino esse actus eius agens enim est facere aliquid actu: ostensum est autem supra quod omnes alie substantie habent esse a primo agente: et per hoc ipse substantie create sunt quod esse ab alio habent: ipsum igitur esse inest substantijs creatis: ut quidam actus earum: id autem cui actus inest potentia est: nam actus in quantum huiusmodi ad potentiam refertur: in qualibet igitur substantia creata est potentia et actus. **Item** omne participans aliquid comparatur ad ipsum quod participatur: ut potentia ad actum: per id enim quod participatur: sit participans actuale: ostensum est autem supra quod solus deus est essentialiter ens: omnia autem alia participant ipsum esse: comparatur igitur substantia ois creata ad suum esse sicut potentia ad actum. **Pre.** assimilatio alicuius ad causam agentem sit per actum: agens enim agit sibi simile in quantum est actu: assimilatio autem cuiuslibet substantie create ad deum est per ipsum esse: ut supra ostensum est: ipsum igitur esse comparatur ad omnes substantias creatas: sicut actus earum: ex quo relinquatur quod in qualibet substantia creata sit compositio actus et potentie.

Quod non est idem compositio ex substantia et esse: et materia et forma. LIII.

Non est autem eius... des rationis compositio ex materia et forma... sit ex potentia et actu: primo quidem quia materia non est ipsa substantia rei: nam sequeretur omnes formas esse accidentia: sicut antiqui naturales opinabantur. sed materia est pars substantie. Secundo autem quia ipsum esse non est prius actus materie sed substantie totius: eius enim actus est esse: de quo possumus dicere quod sit: esse autem non dicitur de materia sed de toto. unde materia non potest dici quod est: sed ipsa substantia est id quod est. Tertio quia nec forma est ipsum esse: sed se habet ad ordinem: comparata enim forma ad ipsum esse: sicut lux ad lucem vel albedo ad albus est: deinde quia ad ipsam esse forma comparatur ipsius esse ut actus: per hoc enim in compositis ex materia et forma: forma dicitur esse principium essendi: quia est complementum substantie cuius actus est ipsum esse: sicut diaphonum est acri principium lucendi: quia facit eum proprium subiectum luminis: unde in compositis ex materia et forma nec materia nec forma potest dici ipsum quod est nec est ipsum esse: forma tamen potest dici quod est forma quod est essendi principium ipsa autem tota substantia est ipsum quod est: et ipsum esse est quod substantia denominat ens: in substantiis autem intellectualibus quod non sunt ex materia et forma compositae: ut omnino est: sed in eis ipsa forma est substantia subsistens: forma est quod est: ipsum autem esse est actus et quod est: et propter hoc in eis est unica tamen compositio actus et potentie: quod scilicet est ex substantia et esse: quod a quibusdam dicitur quod est et esse: vel ex quod est: et quod est: in substantiis autem compositis ex materia et forma est duplex compositio actus et potentie: prima quod est ipsius substantie: quod componitur ex materia et forma: secunda vero ex ipsa substantia iam composita et esse: quod est potest dici ex quod est et esse: vel ex quod est et quod est. Sic igitur per quod compositio actus et potentie est in plus quam compositio forme et materie: unde materia et forma dividunt ens commune: et propter hoc quocumque quidem esse dividuntur potentiam et actum in quantum habet modi sunt communitate substantiis materialibus et immaterialibus creatis: sicut recipere et recipere: perficere et perficere: quocumque vero sunt propria materia et forme in quantum habet modi sicut generari et corrumpi et alia habet modi: hec sunt propria substantiarum materialium: et nullo modo conveniunt substantiis immaterialibus creatis.

Substantie intellectuales sunt incorruptibiles. LV.

Hoc autem aper... te ostenditur quod omnia substantia intellectualis est incorruptibilis. Omnia enim corruptio est per separationem forme a materia: simplex quidem corruptio per separationem forme substantialis: corrup-

tio autem forme quod per separationem forme accidentalis: forma enim manente omnia rem esse: per formam enim substantia fit proprium susceptivum eius quod est esse: ubi autem non est compositio forme et materie: ibi non potest esse separatio eadem: igitur nec corruptio: omnino est autem quod nulla substantia intellectualis est composita ex materia et forma: nulla igitur substantia intellectualis est corruptibilis. **A**mplius quod per se alicui compositum de necessitate et se per se inseparabiliter ei inest: sicut rotundum per se quidem inest circulo: per accensum autem erit. unde es quidem fieri non rotundum est possibile: circulum autem non esse rotundum est impossibile: esse autem per se sequitur ad formam: per se enim dicimus quod forma ipsius: unum quod est habet esse forme quod habet formam: substantie igitur ipse quod non sunt forme per se privari esse forme quod amittit formam: sic est privatur rotunditate forme quod desinit esse circulare substantie vero que sunt ipse forme nunquam potest privari esse: sicut si aliqua substantia esset circulus: nunquam posset fieri non rotunda: omnino est autem supra quod substantie intellectuales sunt ipse forme subsistentes: impossibile est igitur quod ipse esse desinat: sunt igitur incorruptibiles. **A**d hec in omni corruptione remoto actu manet potentia: non enim corrumpitur aliquid in omni non ens: sicut nec generatur aliquid ex omni non ente: in substantiis autem intellectualibus ut omnino est actus est ipsum esse: ipsa autem substantia est sicut potentia: si igitur substantia intellectualis corrumpatur: remanebit per se sua corruptione: quod est omnino impossibile: omnia igitur substantia intellectualis est incorruptibilis. **I**tem in omni quod corrumpitur omnia sit potentia ad non esse: si quid igitur est in quo non est potentia ad non esse hoc non potest esse corruptibile: in substantia autem intellectuali non est potentia ad non esse: manifestum est enim. ex dictis quod substantia completa est proprium susceptivum ipsius esse: proprium autem susceptivum alicuius actus ita comparatur ut potentia ad actum illum: quod nullo modo est in potentia ad oppositum: sicut ignis ita comparatur ad calorem ut potentia ad actum: quod nullo modo est in potentia ad frigus: unde nec in ipsis substantiis compositis est potentia ad non esse in ipsa substantia completa nisi ratione materie: in substantiis autem intellectualibus non est materia: sed ipse se substantie complete simplices: igitur eis non est potentia ad non esse: si igitur incorruptibiles. **P**ro. i. quibusdam quod est compositio potentie et actus id quod est locum prime potentie siue primi subiecti est incorruptibile unde est in substantiis corruptibilibus materia prima est incorruptibilis: sed in substantiis intellectualibus id quod tenet locum potentie prime et subiecti est ipsa eorum substantia completa: igitur substantia ipsa est incorruptibilis: nihil autem est corruptibile: nisi si per se sua substantia corrumpitur: igitur omnia intellectuales nunc sunt incorruptibiles. **A**mplius. de quod corrumpitur: vel corrumpitur per se vel per accensum: substantie autem intellectuales non possunt per se corrumpi: omnia enim corruptio est a principio: agens enim cum agat habet quod est actu se agendo ducit ad aliquid esse actu unde si per se habet modi esse actu aliquid corrumpatur desinit

esse actu: quod per se agat per se... ad actum: materia per se... per hoc est quod corrumpitur... arboribus intellectuales... sunt autem substantie intellectuales... signa est quod intellectus ea est quod forma... materia desinit esse materia: non enim se ex... intellectu non si materia: non enim se ex... quod se corrumpitur: per intellectum enim... quod se corrumpitur: per intellectum... corrumpitur actus et forme non... est in lapsa quod substantia intellectualis... sunt igitur omnia incorruptibiles... tunc est mutatio quodam: quod est... ut in phisicis est probatum: unde quod... movetur: omnino est autem in naturalibus... est corruptio: igitur de quod corrumpitur... per se corrumpitur: vel aliquid forma... composita a composita dependenti si... accidentibus autem intellectuales non... quod immunes seu forme a composita de... non per se corrumpitur: actus corrumpitur... incorruptibiles. **I**tem de quod cor... per hoc quod aliquid patitur: materia et ipsius... patitur: nulla autem substantia intellect... li passione quod dicitur ad corruptionem... per se quod est ad receptionem... tunc est quod recipit in eo per me... gibilis: quod vero sit in substantia... pium est phisice substantiam... composita est: intelligibile enim est... substantia igitur intellectus est... sicut sensibile est obiectum sensus: ita... lectus intellectus: sensus autem propria cor... rumpitur nisi per corruptionem sui ob... a valde fulgidis et auditus a son... aliquid dicitur autem propria corruptione... pium est per accensum propter corruptionem... motus corruptionis non potest accidere... non ita actus complete illius quod a cor... ut supra ostendimus: est per se quod nec cor... lectus sui obiectum: quod intelligitur u... lia non minus intelligitur: immutabilis... gies intellectuales igitur nullo modo... **A**mplius intelligibile est propria po... unde intellectus in actu: et intellectu... unum: quod igitur convenit in... est intelligibile: omnia conveniunt in... sui modi: quod per se et per se... merie: intelligibile est in se igitur est... farium et incorruptibile: necesse... intellectu cognoscibile: composita... habet modi non nisi desinitur: unde... id opio: nisi et corruptionem

Secundus

esse actu: o3 qd hoc contingat per contrarietate eorum
ad iuicem. na contraria sunt qd mutuo se expellunt:
7 ppter hoc o3 oē qd corripitur p se uel hēre cō
trarium: uel esse ex cōtrarijs cōpositum: neutru3
āt hoz substātijs intellectualibus conuenit: cuius
signū est qd i intellectu ea ē qd fm suā nām sunt con
traria desinunt cōtraria: albū. n. 7 nigrū in in
tellectu nō sī contraria: non. n. se expellunt: imo ma
gis se cōsequuntur: p intellectū. n. unius eoz intelli
gitur aliud: substātie igitur itellectuales non sunt
corruptibiles per se. Sīlīr āt neq3 per accēs: sic. n.
corrumpuntur accētia et forme nō subsistētes: oñsū
ē āt supra qd substātie itellectuales sūt subsistētes:
sūt igitur oio incorruptibiles. ¶ Ad hec. corrup
tio est mutatio qdam: quā o3 esse terminū motus
vt in phīsicis est probatū: vñ o3 qd oē qd corripitur
moueat: oñsum ē āt in nālibus qd oē qd mouet ē
est corpus: o3 igitur oē qd corripitur cō corpus: si
p se corripatur: uel aliquā formam seu uirtutem
corporis a corpore dependentē si corripatur per
accēs: substātie āt itellectuales nō sūt corpora ne
q3 uirtutes seu forme a corpore depēdente: ergo
neq3 p se neq3 per accēs corripunt: sūt igitur oio
incorruptibiles. ¶ Itē oē quod corripit: corripit
p hoc qd aliquid patit: nā 7 ipsū corripit ē qd daz
pati: nulla āt substātia itellectualis pōt pati ta
li passione qd ducat ad corruptionem. nā pati reci
pere quoddā est qd āt recipitur: a substātia itelec
tualī o3 qd recipiā in eo p modum ipsius. f. itelli
gibiliter: qd uero sic in substātia itellectualē reci
pitur est pficiens substātiā itellectualē 7 non
corripens eaz: itelligibile. n. ē pfectio itelligentis:
substātia igitur itelligēs ē incorruptibilis. ¶ Pre.
sicut sēsibile ē obiectū sēsus: ita itelligibile ē ob
iectū itellectus: sēsus āt ppa corruptione non cor
ripitur nisi p excellētiā sui obiecti: sicut uisus
a valde fulgidis 7 auditus a sonis fortib' 7 sic de
alijs: dico āt ppra corruptione: qd sensus corrum
pitur ē p accēs ppter cōruptionē subiecti: qui tñ
modus corruptionis nō pōt accidere itellectui: cū
non sit actus corpis ullius qd a corpore dependens:
ut supra oñsum est: p3 āt qd nec corripitur p excel
lentiā sui obiecti: qd qui itelligit ualde itelligibi
lia non minus itelligit minus itelligibilia s3 ma
gis: itellectus igitur nullo mō est corruptibilis.
¶ Amp. itelligibile est ppra perfectio itellectus:
vñ itellectus in actu: 7 itelligibile in actu sunt
unum: quod igitur conuenit itelligibili in qrtum
est itelligibile o3 conuenire itellectui in qrtuz hu
iusmodi: qd perfectio 7 perfectibile sunt unius ge
neris: itelligibile āt i qrtuz est itelligibile est neces
sarium 7 incorruptibile: necessaria. n. pfecte sunt i
tellectu cognoscibilia: contingentia uero i qrtum
h' mōi non nisi deficienter: hētur. n. de eis nō scia
sed opio: vñ 7 corruptibilem itellectus scia3 h3

fm qd sunt incorruptibilia: in qrtum. f. sunt vlia:
o3 igitur itellectum esse incorruptibilem. ¶ Ad
hec. vñ qd qd perficitur secundū modū sue sub
stantie: ex mō igitur perfectionis alicuius rei pōt
accipi modus sustātie ipsius: itellectus āt non p
ficitur per motū: s3 per hoc qd ē extra motū ex nā
perficitur. n. secundū itellectuā aiām scia 7 pru
dentia sedatis permutatiōibus 7 corpālibus aie
passionibus: vt p3 per phm in. vñ. phicorum: mo
dus igitur substantie itelligētis est qd esse suū sit
supra motū: 7 per qñs supra tps: cō āt cuiuslibet
rei corruptibilis subiacet motū 7 tps: ipossibile ē
igitur substantiam itelligentem esse corruptibile.
¶ Pre. impossibile est nāle desiderium esse iane:
nā. n. nihil facit frustra: sed quodlibet itelligens
nāliter desiderat esse perpetuum: nō solum ut p
petuatur esse secundū spem: sed et fm indiuiduuz:
qd sic p3: nālis. n. appetitus quibusdam quidem
inest ex apprehensione: sicut lopus nāliter deside
rat occisionem aialium de quibus pascitur: 7 hō
naturaliter desiderat felicitatem: quibusdam ue
ro absq3 apprehensione ex sola inclinatione natu
ralium principiorum: qui naturalis appetitus in
quibusdam dicitur: sicut graue appetit esse deoz
sum: utroq3 autēz modo est in rebus naturale de
siderium essendi: cuius signum est: quia 7 ea que
cognitione carent: resistunt corripentibus s3 uir
tutem suoz principioz naturalium: et ea que co
gnitionem hnt resistūt eisdem scōm modum sue
cognitionis: illa igitur cognitione carentia quo
rum principijs inest uirtus ad conseruandum cō
perpetuum: ita qd maneant semper eadem fm nu
merum naturaliter appetūt esse perpetuum etiā
fm idem numero: quozum āt principia non hnt
ad hoc uirtutem sed solū ad cōseruanduz cō ppe
tuū fm idē spē: 7 sic nāliter appetūt ppetuitatez:
hāc igit dūam o3 i his iueniri: qbus desiderū esse
di cū cognitiōe iest: ut. f. illa q non cognoscūt esse
nisi ut nūc: desiderāt cō vt nūc: nā āt sp: qd cō sepiē
nū nō appetūt: desiderāt tñ cō spēi perpetuum tñ
absq3 cognitione: qd uirtus generatiua q ad hoc
deseruit pambula est 7 nō subiacens cognitiōi: il
la igitur q ipsū esse ppetuū cognoscūt 7 apphen
dūt: desiderāt ipsū nāli desiderio: hoc āt cōuenit
oibus substātijs itellectualib': oēs igitur substātie
itellectuales nāli desiderio appetūt cō ppetuū: qd i
possibile ē qd cō deficiāt. ¶ Ad hec. qcunq3 icipiunt
cō 7 desinunt per eandē potentia: hnt utruq3: ea
dem. n. est potētia ad esse 7 non esse: sed substātie
itellectuales non potuerunt incipere esse nisi per
potentiam primī agentis: non enim sunt: ex mate
ria que potuerit presuisse: ut ostensum est: igitur
nec est aliqua potentia ad nō esse eaz nisi i pmo agē
te fm qd pōt non influere eis esse: sed ex hac sola
potentia nihil potest dici corruptibile: tum quia

res dicuntur necesse et exigentes secundum potentiam que est in eis et non secundum potentiam dicitur: ut supra ostensum est: tunc est quod deus qui est institutor nature non subtrahit rebus: quod est proprium naturis earum: ostensum est autem quod proprium naturis intellectualibus est quod sint perpetue: unde hoc eis a deo non subtrahitur: sunt igitur substantie intellectuales ex omni parte incorruptibiles. Hinc est quod in psalmo. Laudate dominum de celis: numeratis angelis et celestibus corporibus subiungitur. Statu it ea in eternum et in seculum seculi: pro quod predictorum perpetuitas designatur. Dio. et in. ij. ca. de diuinitate. quod propter diuine bonitatis radios substantierunt intelligibiles et intellectuales substantie: et sunt et uiuunt et habent uitam indeficientem et iminorabilem ab uniuersa corruptione et generatione et morte munda existentes et eleuate ab instabili et fluxa uariatione.

Utrum substantia intellectualis possit corpori uniri: et per quem modum. lvi.

Im autem supra

Quoniam sit substantiam intellectualem non esse corpus neque uirtutem aliquam a corpore dependentem: restat inuestigandum utrum aliqua substantia intellectualis corpori possit uniri. Est autem primo manifestum quod substantia intellectualis non potest corpori uniri per modum mixtionis. Que enim miscetur oportet ad inuicem alterata esse: quod non contingit nisi in his quorum est materia eadem: et quod potest esse actiua et passiuua ad inuicem: substantie autem intellectuales non coincidunt in materia cum corporalibus: sunt enim immateriales: ut supra ostensum est: non sunt igitur corpori miscibiles. Ad hec quod miscentur mixtione ita facta non manent actu sed uirtute tantum: nam si actu manerent non esset mixtio sed confusio tantum: unde corpus mixtum ex elementis nullum eorum est: hoc autem impossibile est accidere substantie intellectuali: sunt enim incorporeales: ut supra ostensum est: non igitur potest substantia intellectualis uniri corpori per modum mixtionis. Si autem per quod substantia intellectualis non potest uniri corpori per modum contactus proprie sumpti: tactus enim non nisi corporum est: sunt enim tangentia quorum ultima sunt similia: ut puncta uel linee aut superficies que sunt corporum ultima: non igitur per modum contactus substantia intellectualis corpori uniri potest. Ex hoc autem relinquatur quod neque continuatione neque compositione aut colligatione ex substantia intellectuali et corpore unum fieri possit: omnia enim hec sine contactu fieri non possunt: est tamen quidam modus contactus quo substantia intellectualis corpori uniri potest: corpora enim naturalia tangendo se alterant: et sic ad inuicem ununtur: non solum secundum ultimam quantitatem sed et secundum similitudinem qualitatis aut forme dum al-

terans formam suam imprimunt in alteratum: et quod uis si considerentur solum ultima quantitatis etiam oportet in omnibus mutuum esse tactum: unde si attendatur ad actionem et passionem: inuenietur aliqua esse tangencia tantum: et aliqua tacta tantum: corpora enim celestia tangunt quod hoc modo elementaria corpora in quantum ea alterantur: non autem tanguntur ab eis: quod ab eis non patiuntur: si igitur sint aliqua tangencia que in quantitate ultimis non tangant: dicitur nihilominus tangere in quantum agunt: secundum que modum dicimus quod contrarias nos tangit: hoc igitur modo tangendi possibile est uniri substantie intellectuali et corpori per contactum: agunt enim substantie intellectuales in corpora: et mouent ea: cum sint immateriales et magis in actu existentes hic autem tactus non est quantitatis sed uirtutis: unde differat hic tactus a tactu corporeo in rebus: primo quod hoc tactu id quod est indiuisibile potest tangere diuisibile: quod in tactu corporeo non potest accidere: nam puncto non potest tangi nisi indiuisibile aliquid: substantia autem intellectualis quous sit indiuisibilis: potest tangere quantitatem diuisibilem in quantum agit in ipsa: alio enim modo est indiuisibile punctum: et substantia intellectualis: punctum quidem est sicut quantitas terminata: et ideo habet situm determinatum in continuo: ultra que porrigi non potest: substantia autem intellectualis est indiuisibilis quasi extra genus quantitatis existens: unde non determinatur ei indiuisibile aliquid quantitatis ad tangendum. Secundo quod tactus quantitatis est solum secundum ultimam: tactus autem uirtutis est ad totum quod tangitur: sic enim tangitur: secundum quod patitur et mouet: hoc autem fit secundum quod est in potentia: potentia autem est secundum totum et non secundum ultimam totius: unde totum tangitur. Ex quo patet tria dicta: quod in tactu quantitatis que fit secundum extrema: oportet esse tangens extrinsecum ei quod tangitur: et non potest cedere per ipsum: sed impeditur ab eo: tactus autem uirtutis que competit substantie intellectuali cum sit ad itima facie substantie tangente esse intra id quod tangitur et incedente per ipsam absque impedimento: sic igitur substantia intellectualis potest corpori uniri per contactum uirtutis: que autem ununtur secundum talem contactum non sunt unum simpliciter: sunt enim unum in agendo et patiundo: quod non est esse unum simpliciter: sic enim dicitur esse unum quous et ens: esse autem agens non significat esse simpliciter: unde nec esse unum in agendo est esse unum simpliciter. Unum autem simpliciter tripliciter dicitur: uel sicut indiuisibile: uel sicut continuum: uel sicut quod est ratione unum: ex substantia autem intellectuali et corpore non potest fieri unum: quod sit indiuisibile: oportet enim illud esse compositum ex duobus. Nec iterum quod sit continuum: quod partes continuas quantitate sunt. Relinquitur igitur inquirendum utrum ex substantia intellectuali et corpore possit fieri unum sicut quod est ratione unum: ex duobus autem permanentibus non fit ratione unum nisi sicut

et forma substantialem et materialem: et sub...
cont. non fit ratione unum: non enim...
hominis et alibi: hoc igitur in ordine...
vera substantia intellectualis corpore...
substantialem esse possit. Unde et re...
tantum: hoc est impossibile: ex duobus...
autem existens non potest fieri aliq...
liber est id est ab altero distinctus: t...
intellectualis est substantia actu exi...
patet: illi autem corpus non igitur r...
fieri ut ut ex substantia intellectu...
hec forma et materia in eodem genere...
non per actum et potentiam diuisio...
intellectualis et corpus si diuisa g...
vi: possibile unum esse forma alter...
illud cuius esse est materia: esse ma...
intellectualis est forma compositio...
materia corporealis: non enim forme est...
igitur igitur substantia intellectualis...
supra ostensum est. Impossibile est...
i corpore esse a corpore separatum: i...
a potentia esse separatum a corpore: et q...
neque uirtus in corpore: non est igitur...
tota forma corporealis: sic enim esse cuius...
Ad hec. cum esse est esse corp...
eodem esse: unum quod non agit secom...
tus operans non potest esse substantia...
cum uirtus essentia principia: col...
tia intellectualis: si forma corpore...
fit sibi et corpori esse: ex forma...
unum simpliciter: quod est secundum esse...
tio substantie intellectualis eius...
virtus et compositio et promissio...

Positio platonis de unione...
intellectualis ad corpus.

Hic autem

bus rationibus aliqui...
quod nulla substantia intel...
forma composita: quod hanc potest...
trahere: uel dicitur: quod ex sua intel...
re ut sit compositum: nec compositum...
quod non habet substantiam. Quare igitur...
sequatur: quod si unum compositum non...
cur forma materialem: sed solum uirtutem...
cuius animus esse in corpore: sic materia...
sicut et corpus non esse nisi per esse...
supra dictum est: hoc autem ut dicitur...
dicitur contactum non fit aliqd...
sum esse: ex unione autem sit et corp...
igitur quod non fit unum simp...
simpliciter sed ens per accidens. Ad hec...
plato posuit quod non fit aliqd...
et compositum: sed quod ipsa anima unum...

Secundus.

ex forma substantiali et materia: ex substantia. n. et acci-
dente non fit ratio vnum: non enim est eadem ratio
hominis et albi: hoc igitur inquirendum reliquitur
vtrum substantia intellectualis corporis alicuius forma
substantialis esse possit. Videtur autem rationabiliter conside-
rantibus hoc esse impossibile: ex duobus. n. substantia
actu existentibus non potest fieri aliquid unum: actus enim cuius
libet est id quod ab altero distinguitur: substantia vero in-
tellectualis est substantia actu existens: ut ex premissis ap-
paret: sicut autem et corpus: non igitur potest aliquid unum
fieri ut videtur ex substantia intellectuali et corpore. Ad
hec forma et materia in eodem genere continentur: omne enim ge-
nus per actum et potentiam diuiditur: substantia autem in-
tellectualis et corpus si diuersa genera: non igitur
videtur possibile unum esse formam alterius. **A**mplius. omne
illud cuius esse est in materia est esse materiale: sed si substantia
intellectualis est forma corporis: oportet quod esse eius sit in
materia corporali: non enim esse forme est propter esse materiae: se-
quitur igitur quod substantia intellectualis non sit immaterialis: ut
supra ostensum est. **T**ertio impossibile est id cuius esse est
in corpore esse a corpore separatim: intellectus autem ostendit
a phisicis esse separatus a corpore: et quod neque est corpus:
neque uirtus in corpore: non est igitur intellectualis substan-
tia forma corporis: sic enim esse eius esset in corpore.
Ad hec cuius esse est esse corporis oportet operationem
eandem esse: unumquodque enim agit secundum quod est ens: nec uir-
tus operatiua rei potest esse sublimior: quam eius essentia:
cum uirtus essentia principia consequatur: si autem substan-
tia intellectualis sit forma corporis: oportet quod esse eius
sit sibi et corpori eodem: ex forma enim et materia fit aliquid
vnum simpliciter: quod est secundum esse unum: erit igitur et opera-
tio substantie intellectualis eadem corpori et uirtus et
virtus in corpore: quod ex premissis patet esse impossibile.

Positio platonis de unione anime intel-
lectualis ad corpus. **LXVI.**

His autem et simili-
bus rationibus aliqui moti dixerunt:
quod nulla substantia intellectualis potest ef-
se forma corporis: sed quod huic ponitur ipsa hominis natura con-
tradictorie uidebatur: quod ex anima intellectuali et corpo-
re videtur esse compositus: excogitauerunt quosdam vias per
quas naturam hominis saluarent. Plato igitur posuit et ex-
sequaces: quod anima intellectualis non unitur corpori si-
cut forma materie: sed solum sicut motor mobili di-
cens animam esse in corpore sicut naua in nauis: et sic unio
anime et corporis non esset nisi per contactum uirtutis: de qua
supra dictum est: hoc autem videtur inconueniens: secundum enim pre-
dictum contactum non fit aliquid unum simpliciter: ut ostensum
est: ex unione autem anime et corporis fit homo: relinquitur
igitur quod homo non sit unum simpliciter: et per consequens nec ens
simpliciter sed ens per accidens. Ad hoc autem euitandum:
plato posuit quod homo non sit aliquid compositum ex anima
et corpore: sed quod ipsa anima utens corpore sit homo: sicut

petrus non est aliquid compositum ex homine et i-
dumeto: sed homo utens idumeto. Hoc autem esse impossi-
bile ostenditur: anima enim et homo si quedam sensibilia et naturalia
hoc autem non esset: si corpus et eius partes non essent
de essentia hominis et animalis: sed tota essentia utriusque
esset anima secundum ponem predictam: anima enim non est aliquid
sensibile neque materiale: impossibile est igitur hominem et
animal esse animam utentem corpore: non autem aliquid ex anima
et corpore compositum. **T**ertio impossibile est quod eorum que sunt
diuersa secundum esse sit operatio una: dico autem operationem
vnam non ex parte eius in quod terminatur actio: sed secundum
quod egreditur ab agente: multi enim trahentes nauim
vnam actionem faciunt ex parte operati: quod est unum: sed
tamen ex parte trahentium sunt multe actiones: quod sunt di-
uersi impulsus ad trahendum: cum enim actio consistat
formam et uirtutem: oportet quod quorum sunt diuersae forme et
uirtutes et actiones esse diuersas: quibus autem anime sit ali-
qua operatio propria in qua non consistat corpus sicut intel-
ligere: sunt tamen alique operationes communes sibi et corpori: ut
timere et irasci et sentire et habere motum: hec enim accidunt
sed aliqua transmutationem alicuius determinate
partis corporis: ex quo patet quod sicut si anime et corporis ope-
rationes: oportet igitur ex anima et corpore unum fieri: et quod non
sunt secundum esse diuersa: **H**uic autem rationi secundum platonem
sententiam obuiatur: nihil enim inconueniens est moueris et mo-
ti: quibus secundum esse diuersorum esse eundem actum. nam
motus est idem quod actus moueris sicut a quo est: mo-
ti autem sicut in quo est: sic igitur plato posuit premissas
operationes esse anime corporisque communes ut uidelicet sint
anime sicut moueris: et corporis sicut moti: sed hoc ef-
se non potest: quia ut probat philosophus in secun-
do de anima: sentire accidit in ipso moueri a sensi-
bilibus exterioribus: unde non potest homo sen-
tire absque exteriori sensibili: sicut non potest aliquid
moueri absque mouente: organum igitur sensus mo-
uetur et patitur in sentiendo: sed ab exteriori sen-
sibili: illud autem quod patitur est sensus: quod
ex hoc patet: quia carentia sensu non patiuntur
a sensibilibus tali modo passionis: sensus igitur
est uirtus passiva ipsius organi: anima igitur sen-
situa non habet se in sentiendo sicut mouens et
agens: sed sicut quo patiens patitur: quod impos-
sibile est esse diuersum secundum esse a patiente:
non est igitur anima sensibilis secundum esse di-
uersa a corpore animato. **P**reterea licet mo-
tus sit communis actus moueris et moti: tamen
alia operatio est facere motum et recipere motum:
unde et duo predicamenta ponuntur facere et pa-
ti: si igitur in sentiendo anima sensitua se habet
ut agens: et corpus ut patiens: alia erit operatio
anime et alia corporis: anima igitur sensitua ha-
bebit aliquam operationem propriam: habebit
igitur et substantiam propriam: non igitur destruc-
to corpore esse de se nec: anime igitur sensitue etiam
irrationalium animalium erunt immortales: quod quidem

Libet

improbabile uidetur: nisi a platonis opinione non discordat: sed de hoc infra erit locus querendi.

Amp. mobile non sortitur speciem a suo motore. Si igitur anima non coniungitur corpori: nisi sicut motor mobili: corpus et partes eius non consequitur speciem ab anima: abeunte igitur anima remanebit corpus et partes eiusdem speciei: hoc hoc autem est manifeste falsum: nam caro et os et manus et huiusmodi partes post abscissum animam non dicuntur nisi equiuoce: cum nulli harum partium propria operatio assit: que speciem consequitur: non igitur unitur anima corpori solum sicut motor mobili uel sicut homo vestimento.

Ad hec, mobile non habet esse per suum motorem sed solum motum: si igitur anima unitur corpori solummodo ut motor: corpus mouebitur quidem ab anima: sed non habebit esse per eam: uere autem est quoddam esse uiuentis: non igitur corpus uiuet per animam. **I**tem mobile neque generatur per applicationem motoris ad ipsum: neque per eius separationem corrumpitur: cum non dependeat mobile a motore secundum esse sed secundum moueri tantum: si igitur anima unitur corpori solum ut motor: sequetur quod in unione anime et corporis non erit aliqua generatio neque in separatione corruptio: et sic mors que consistit in separatione anime et corporis non erit corruptio animalis: quod est manifeste falsum. **P**re. de mouens se ipsum ita se habet quod in ipso est moueri et non moueri mouere et non mouere: sed anima secundum platonis opinionem mouet corpus sicut mouens se ipsum: est ergo in potestate anime mouere corpus et non mouere: si ergo non unitur ei nisi sicut motor mobili erit in potestate anime separari a corpore cum uoluerit: et iterum uniri ei cum uoluerit: quod patet esse falsum. **Q**uod autem ut propria forma anima corpori uniat sic probatur. **I**llud quod aliquid fit de potentia ente actu ens est forma et actus ipsius: corpus autem per animam actu fit ens de potentia existente: uiuere. n. est esse uiuentis: semen autem ante animationem est uiuens solum in potentia: per animam autem fit uiuens actu: est igitur anima forma corporis animati. **A**mp. quia tam esse quod operari non est solum forme neque solum materie sed coniuncti: esse et agere duobus attribuitur quorum unum se habet ad alterum sicut forma ad materiam: dicimus. n. quod homo est sanus corpore et sanitate: et quod est sciens scientia et anima: quorum scientia est forma anime scientis et sanitas corporis sani: uiuere autem et sentire attribuitur anime et corpori: dicimus. n. uiuere et sentire anima et corpore. sed anima tantum sicut principium uite et sensus: est igitur anima forma corporis. **A**d hec, similiter se habet tota anima sensitiva ad totum corpus sicut pars ad partem: pars autem ita se habet ad partem: quod est forma et actus eius:

uisus enim est forma et actus oculi: ergo anima est forma et actus corporis.

Quod nutritiua et sensitiva et intellectiua non sunt in homine tres anime. **LVIII**

Potest autem predictis rationibus secundum opinionem platonis obuiari quantum ad partem intentionem pertinet. **P**onit. n. plato non esse eandem animam in nobis intellectiuam nutritiuam et sensitiuam. unde et si anima sensitiva sit forma corporis: non oportet tibi propter hoc dicere quod aliqua intellectualis substantia forma corporis esse possit. **Q**uod autem hoc sit impossibile: sic ostendendum est. **Q**ue attribuantur alicui eadem secundum diuersas formas predicantur de inuicem per accidens: album. n. dicitur esse musicum per accidens: quod socrati accidit albedo et musica: si igitur anima intellectiua et sensitiva et nutritiua sit diuersae virtutes aut forme in nobis: ea que secundum has formas nobis conueniunt de inuicem predicantur per accidens: sed secundum animam intellectiuam dicimus homines: secundum sensitiuam animalia: secundum nutritiuam uiuentia: erit igitur hec predicatio per accidens: homo est animal: uel animal est uiuum: est autem per se talis predicatio: nam homo secundum se est animal: et animal secundum se est animal est uiuum: est igitur aliquid ab eodem principio animal: homo et uiuum. **S**i autem dicatur quod est predictis animalibus diuersis existibus non sequitur predictas predicationes fore per accidens: eo quod anime ille ad inuicem ordinem habent. hoc iterum remouetur: nam ordo sensitiuus ad intellectiuum et nutritiuum ad sensitiuum est sicut ordo potentie ad actum: nam intellectiuus sensitiuus et sensitiuus nutritiuus posterius secundum generationem est: prius. n. generatione fit animal quod homo: si igitur iste ordo facit predicationes predictas esse per se: hoc non erit secundum illum modum dicendi per se: quod accipit secundum formam: sed secundum illum qui accipitur secundum materiam et subiectum: sicut de superficie colorata: hoc autem est impossibile: quod isto modo dicendi per se id quod est formale predicatur per se de subiecto: ut cum dicimus: superficies est alba: uel numerus est par: et iterum hoc modo dicendi per se subiectum ponit in definitione predicati: sicut numerus in definitione paris: ibi autem e contrario accidit: non. n. homo per se predicatur de anima sed e conuerso. et iterum non ponitur subiectum in definitione predicati sed e conuerso: non igitur predicte predicationes dicuntur per se ratione dicti ordinis. **P**re. ab eodem aliquid habet esse et unitatem: unum enim consequitur ad ens: cum igitur a forma una queque res habeat esse: a forma etiam habebit unitatem: si igitur in homine ponantur plures anime sicut diuersae forme: homo non erit unum ens sed plura: nec ad unitatem hominis ordo

formarum sufficit: quia esse unum
dinem non est esse unum simpliciter:
nisi minima unitatem. Item ad h
non inuentionem. s. ex anima intellec
non fiat unum simpliciter: firm accens
aliquid aduenit post esse completum
accidentaliter: cum sit extra esse completum
forma substantialis facit ens corpus
nisi facit. n. ens actu et hoc aliquid
per formam formam substantialem ad
tulerit aduenit: cum igitur anima mu
substantialis: uel n. substantiale
et de anima: scilicet quod anima sensitiva
licet: et sicut intellectus: et sic n. op
pliciter significat unum: neque aliquid
in predicamento substantiale. **P**
platonis suam non est aliquid et
positum: sed est anima uocem corpore
solum de anima intellectus aut de anima
se: sicut de duobus carnis: si de tribus
quod quod non sit unum: sed sit duo
tres aut uel facit duo. **S**i autem hoc int
tellectus trinita. **L**q. intelligit anima
forma corpore: et anima intellectiua u
significatio sit hoc sequitur ad hoc
homo non sit subiectum utat animalia
aliquid est animal: quod non sit animal
te: quod sit inuentionem: et ipso
substantia differens est in nobis
et nutritiuum. **A**d hoc. ex quo
non potest fieri unum: non sit aliquid
si hoc ad alterum ut actus
ma et forma sit unum nullo modo
colligant. **S**i autem hoc sit part
ad inuentionem: et forma: sed op
tus quodam et prius ipsa actione: uo
tur ad faciendum aliquid unum put
quod aliquid unum: hoc autem non
est magis corpus unum per anima
et quod dicitur anima corpus diffolui
quod aliquid formale: et quod facit
unum: magis erit anima quod illa pl
uoluerit: igitur hoc iterum est in
non est unum: cum licet aduenit esse al
legitur non sit unum: uel inuentionem: de
quod sit secundum se unum: hoc magis
tur in uno homine uel animalium.
Item si id quod est per se in homi
gregatum: quod licet totum con
totum conuenit lingua ad in
ris: quod est a platonis platonis
necat. n. animam realem in creat
gate: concupiscibilem in creat
esse falsum dupliciter. primo quod
pars est anime que non potest

Secundus:

formarum sufficit: quia esse unum secundum ordinem non est esse unum simpliciter: cum unitas ordinis sit minima unitas. Item ad hoc redibit predictum iconueniens: ut scilicet ex anima intellectiva et corpore non fiat unum simpliciter: sed secundum actum: quod alicui aduenit post esse completum: aduenit ei accidentaliter: cum sit extra essentiam eius: quilibet autem forma substantialis facit esse completum in genere substantiali: facit enim esse actu et hoc aliquid: quod quid igitur per primam formam substantialem aduenit rei: accidit taliter aduenit: cum igitur anima nutritiva sit forma substantialis: uiuunt enim substantialiter de homine predicantur et de animalibus: sequitur quod anima sensitiva adueniat accidentaliter: et sicut intellectiva: et sic non quod animal neque homo simpliciter significat unum: neque aliquid genus neque species in predicamento substantie. **Amp.** si homo secundum platonis sententiam non est aliquid ex anima et corpore compositum: sed est anima utens corpore: aut hoc intelligitur solum de anima intellectiva aut de animalibus: si tres sunt: siue de duabus earum: si de tribus uel duabus: sequitur quod homo non sit unum: sed sit duo uel tria: est enim tres anime uel saltem due. Si autem hoc intelligatur de anima intellectiva tantum: ita scilicet quod intelligatur anima sensitiva esse forma corporis: et anima intellectiva utens corpore animato et significato sit homo: sequitur ad hoc inconuenientia. scilicet quod homo non sit animal: sed utatur animalibus: nam per animam sensitivam aliquid est animal: et quod homo non sentiat: sed utatur sentientibus: quod cum sint inconuenientia: impossibile est tres animas substantia differetes esse in nobis intellectiuum sensitiuum et nutritiuum. **Ad** hoc ex duobus aut pluribus non potest fieri unum: si non sit aliquid unum: nisi unum eorum se habeat ad alterum ut actus ad potentiam: sic enim ex materia et forma fit unum nullo uiculo extraneo eos colligante. si autem in homine sint plures anime que non se habent ad inuicem sicut materia et forma: sed omnes ponuntur ut actus quidam et principia actionum: oportet igitur si uniantur ad faciendum aliquid unum puta hominem uel animal quod sit aliquid unum: hoc autem non potest esse corpus: cum magis corpus uniat per animam: cuius signum est: quod decedente anima corpus dissoluitur: relinquitur igitur quod aliquid formalis esse: quod facit ex illis pluribus unum: et hoc magis erit anima quam illa plura que per ipsam uniantur: si igitur hoc iterum est habens partes diuersas: et non est unum secundum se: oportet adhuc esse aliquid unum: cum igitur non sit abire in infinitum: oportet deuenire ad aliquid quod sit secundum se unum: et hoc maxime est anima: oportet igitur in uno homine uel animali unam tantam animam esse. **Item** si id quod est ex parte anime in homine est ex pluribus congregatum: oportet quod sicut totum congregatum se habet ad totum corpus: ita singula ad singulas partes corporis: quod est a positione platonis non discordat: ponebat enim animam rationalem in cerebro: nutritiuam in epate: concupiscibilem in corde: hoc autem apparet esse falsum dupliciter. primo quidem: quia aliqua pars est anime que non potest attribui alicui par-

ti corporis. scilicet intellectus de quo supra ostensum est quod non est actus alicuius partis corporis. **Secundo** quia manifestum est quod in eadem parte corporis apparent diuersarum partium anime operationes: sicut patet in animalibus que decisa uiuunt: quia eadem pars habet motum et sensum et appetitum: quo mouetur: et similiter eadem pars plante decisa nutritur augetur et germinat: ex quo apparet quod diuersas partes anime in una et eadem parte corporis sint: non igitur sunt diuersas anime in nobis diuersis partibus corporis attribute. **Amp.** diuersas uires que non radicantur in uno principio non impediunt se inuicem in agendo: nisi forte earum actiones essent contrarie: quod in proposito non contingit: uidemus autem quod diuersas operationes anime impediunt se: cum enim una est intensa: altera remittitur: oportet igitur quod iste actiones et uires que sunt eorum proxima principia reducatur in unum principium: hoc autem principium non potest esse corpus: tum quia aliqua actio est in qua non communicat corpus scilicet intelligere: tum quia si principium harum uirium et actionum esset corpus in quantum huiusmodi inuenirentur in omnibus corporeis: quod patet esse falsum: et sic relinquitur quod sit principium earum forma aliqua una per quam hoc corpus est tale corpus: que est anima: relinquitur igitur quod omnes actiones anime que sunt in nobis ab ipsa una procedunt: et sic non sunt in nobis plures anime. **Quic** autem consonat quod dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus. **Neque** duas animas esse credimus in uno homine: sicut iacobus et alij syrorum scribunt unam animalem: que animatur corpus: et immixta sit sanguini: et alteram spiritualem que rationem ministrat: sed dicimus unam eandem esse animam in homine: que et corpus sua societate uiuificat: et se metipsam sua ratione disponat.

Intellectus possibilis hominis non est substantia separata. XIX.

Herunt autem et alii alia adinventionem utentes in sustinendo: quod substantia intellectualis non possit uniri corpori ut forma. Dicunt enim quod intellectus etiam quem Aristoteles possibilem uocat est quedam substantia separata non coniuncta nobis ut forma. Et hoc confirmare nituntur. **Primo** ex uerbis Aristotelis: qui dicit de hoc intellectu loquens quod est separatus et immixtus corpori et simplex et impassibilis: que non possit dici de eo: si esset forma corporis. **Item** per demonstrationem eiusdem qua probat: quod quia intellectus possibilis recipit omnes species rerum sensibilium

ut in potentia ad eas exis: o3 q' oibus careat: sic pupilla q' recipit oēs spes coloru3: caret oī colore: si. n. hēret de se aliquem colore: ille colo: phibēt videri alios colores: quūmmo nihil uideret: nisi sub illo colore: 7 sile ptingeret de intellectu possibili: si hēret de se aliquā formam seu nām de rebus sēnsibilibus: hoc at oporteret eē: si esset mixtus ali cui corpoti: 7 sile si esset forma alicui' corpotis: qz cū ex mā 7 forma fiat unū: o3 q' forma picipet a liquid de nā eius cuius ē forma: impossibile ē igitur intellectū possibile esse mixtū corpoti: aut esse ac tū seu formā alicuius corpotis. ¶ Ad hec. Si esset forma alicuius corpotis mālis esset eiusde3 generis receptio h' intellect' 7 receptio māe prime: id. n. qd ē alicuius corpotis: forma nō recipit aliqd absq3 sua mā: mā at prima recipit formas indiuiduales: imo p hoc indiuidatur q' sūt i mā: intellectus igitur possibilis reciperet formas: vt si indiuiduales: 7 sic nō cognosceret vlia: qd p3 eē falsuz.

¶ Pre. mā prima non ē cognoscitiua formaruz q3 recipit: si q' eadē esset receptio intellectus possibilis et māe prime: nec intellectus possibilis cognosceret formas receptas: qd ē s' m. ¶ Amp. impossibile est eē in corpotis uirtutē infinitam: vt pbatur ab Aristo. in. viij. phisico. ite lectus igit' possibilis est qdāmō uirtutis infinite: iudicamus. n. p' ipsū res infinitas s' m' numez in q'ruz per ipsum cognoscimus vlia sub qbus cōp'chēdūtur p'icularia infinita in potētia: non est igit' intellectus possibilis uirtus in corpotis. Ex his at mor' ē Auerois 7 qdā antiqui: ut ipse dicit ad ponendū intellectum possibile: q' intelligit aia eē sepatum s' m' esse a corpotis 7 non eē formā corpotis. Sed qz hic intellectus nihil ad nos p'ineret: nec ipsū intelligeremus nisi nobiscū aliq' mō coniūgeret: determinat ē modū q' cōtinuatur nobiscū dicēs: q' spes intellecta in actu ē forma intellectus possibilis: sicut uisibile in actu ē potētia forme uisive: vñ ex intellectu possibili 7 forma intellecta in actu fit unū: cuiusq3 igitur cōiungit forma intellecta p'dicta p'ungitur intellectus possibilis p'ungit at nobis mediante fantasmate: qd est subiectū qdām illius forme intellecte: per hūc ē modū intellectus possibilis nobiscū continuat. ¶ Q' aut hec friuola sint 7 impossibilia facile est uidere: hñs n. intellectus ē intelligēs: intelligit at id cuius spes intelligibilis intellectui unitur: p hoc at q' spes intelligibilis intellectui est unita i hoie p aliquem mōm non hēbit hō q' sit intelligēs: sed solū q' intelligatur ab intellectu separto. ¶ Pre. sic species intellecta i actu est forma intellectus possibilis: sicut spes uisibilis in actu ē forma potētie uisive ipsius oculi: spes at intellectualis sic se h3 ad fantasmata: sicut spes uisibilis in actu ad coloratum: qd est extra animā: 7 hac similitudine ipse utitur 7 ē Aristo. s' m' igitur cōtinuatio ē intellect' possibilis p formam

intelligibile ad fantasma qd in nobis ē: 7 potētie uisive ad colorē qui ē i lapide: hec at cōtinuatio nō facit lapidē uidere sed solum uidere: q' 7 predicta cōtinuatio intellectus possibilis nobiscū nō facit nos intelligere sed intelligi solū: planum at ē q' p'prie 7 uere dī q' hō intelligit: nō n. n. nām intellectus inuestigaremus: nisi per hoc q' nos intelligimus: non igitur sufficiens est p'dict' cōtinuatiōis modus.

¶ Ad hec. oē cognoscēs p uirtutem cognoscitiuam p'ungitur obiecto 7 nō cōuerso: sicut 7 opans oē p uirtutē opatiuam cōiungit opato: hō at est itelligens p intellectum sicut per uirtutē cognoscitiuā: non igitur p formā itelligibilem intellectui sed magis p intellectum itelligibili cōiungit. ¶ Amp. id q' aliquid opatur o3 esse formā eius: nihil. n. agit nisi scdm q' est actu: actu at non est aliquid nisi p id qd est forma eius: vnde 7 Aristo. pbat aiam esse formā: p hoc q' aial per aiam uinit 7 sentit: hō at intelligit 7 non nisi p intellectū. Unde 7 Aristo. inq'rens de p'icipio quo itelligimus tradit nobis nām intellectus possibilis: o3 igit' intellectus possibilis formalr uniri nobis 7 non solum p suū obiectum.

¶ Pre. intellectus in actu: 7 intelligibile in actu s' unum: sicut sensus in actu 7 sensibile in actu: non at intellect' i potētia 7 intelligibile in potētia: sicut nec sensus in potētia 7 sensibile in potētia: spes igitur rei secundū q' est i fantasmatis bus nō est intelligibilis actu: non n. sic est unū cū intellectu in actu: sed scdm q' est a fantasmatis' abstracta: sicut nec spes coloris est sensata in actu s3 q' est in lapide: s3 olum scdm q' est in pupilla: sic at solum cōtinuatur nobiscū spes intelligibilis s3 q' est i fantasmatis' secundū positionez predic tam: non igitur cōtinuatur nobiscū s' m' q' ē unuz cū intellectu possibili: ut forma eius cui non pot esse medium quo continuatur intellectus possibilis nobiscum: quia secundum q' cōtinuatur cum intellectu possibili nō continuatur nobiscum nec eonuertio.

¶ Patet autem eum qui hanc positionem induxit equiuocatione deceptum fuisse: colores enim extra animam existentes p'efete lumine sunt uisibiles actu: vt potentes mouere uisum non autē ut actu sensata: secundum q' sūt unum cum uisu in actu: 7 similiter fantasmata p lumen intellectus agentis sūt actu intelligibilia: vt possint mouere intellectum possibilem: nō autem ut sint intellecta actu: secundum q' sunt unum cum intellectu possibili facta in actu.

¶ Item ubi inuenitur altior operatio uiuentis: ibi inuenitur altior species uite correspondens illi actioni: in plantis enim inuenitur sola actio ad nutritionē pertinēs: in animalibus autem inuenitur altior actio scilcz sentire et moueri secundum locū. vnde 7 animal uiuit altiori specie uite: sed ad hec in hoie inuenit altior operatio ad uitam pertinens q' in animali

Intelligit: ergo hō habebit altiorē
ta ep aiam: hēret igit' hō alio3
q' sit aia (sensibilis): nulla at ē altior
igit' altioris aia hōis 7 p p'ns foia
qd cōsequit ad opationē alicui'
cui' opatio opatio ē act' secundus
nūq' h3 spēm ē actus p'm: vno at
follis ad hoies s' m' positionē p'dic
opationē sit cui mediante fantasma
tas fact' a sensu s' m' actu ex talli
quid hō spēm: nō igit' uirtut' hō
bus p hoc q' ē intellectus hñs
spēm locut' p hoc q' rōnalis 7 u
cuq' ē in spē hūana ē rōnalis 7 u
puer etiā anq' ex rōta egrediat' ē
cū nodum sūt fantasmata q' sūt i
est igit' homo itelligens hñs p hoc
nuatur hōi mediante spē in intelligi
tum est fantasma.

Q' homo sentit speciem per in
uan 7 intellectum possibilem.

Nis aut rō
uatur s' m' p'dicta
dicit. Auerois q'
buitis p' intellectū qdā. Ar. vñ
sa vis cogitativa q' est p'p' b
lia hñs opādas: q' hñs uis
gitatiue vñ uis ē uirtutē uis
ppare cas ad imitāre intellectus
tas p'p'at 7 cōiungit ut intentione
hanc rōnis s' m' imaginatiua 7
rōnis s' m' uirtutē ut recipientes actus
tis quo sūt intelligibilia actu:
sp'antē māis artificis p'ncipali
uocatur uis intellect' 7 rōnis oē
hñs i media cellula capitis: 7
uocatur hō rōnis ab alio in
potētia ut intelligit: 7 vñ hñs
dicit homo s' m' hñs: vnde hñs
hoc intellectus uis hñs i uirtute
tus passiuus a p'ncipio ad hñs
sp'antē hñsam anq' actu intellect'
falsa 7 ad uirtutē rōnis uirtutē
n. rōnis cōp'atur ad aiam ut a
ut p'p'at p' p'm in hñs. de aia
precedit tpe actū s' m' hñs
re: in quocūq' igitur intentione
o3 in co ponere aliquid p'p'at
lam opationē sicut act' p'p'at
hñs p'p'at opationē supra aia
rōnari que ē opatio hñs
uirt' in l. et b'icorū ergo o3 i

Secūdus.

Intelligē: ergo hō habebit altiores spēz vite: s; vi
ta ē p aiām: hēbit igit hō altiores aiāz qua uiuit
q̄ sit aīa sensibilis: nulla at̄ ē altior q̄ intellect̄: est
igit intellectus aīa hoīs 7 p̄ nōs foīa ip̄us. ¶ Adh:
qđ cōsequit̄ ad opationē alicui⁹ rei non largit̄ ali
cui spēm: q; opatio ē act⁹ secūdus: foīa aut̄ p̄ quā
aliqd̄ hz spēm ē actus p̄m⁹: vnio aut̄ intellect⁹ pos
sibilis ad hoīez fm̄ positionē p̄dictā p̄sequitur hoīs
opationē: sit enī mediāte fātasīa q̄ fm̄ p̄m̄ ē mo
tus fact⁹ a sensu fm̄ actū ex tali igit vnione nō p̄se
quit̄ hō spēm: nō igit differt hō spē a brutis aīalī
bus p̄ hoc q̄ ē intellectum hñs. ¶ Amp. si homo
spēm sortit⁹ p̄ hoc q̄ ē rōnalis 7 intellectū hñs: qui
cūq; ē in spē hūana ē rōnalis 7 intellectū hñs: sed
puer etiā aīq; ex v̄co egrediat̄ ē in spē hūana in q̄
tū nōdum sūt fātasīa q̄ sūt intelligibilia actu: n̄
est igit homo intellectū hñs p̄ hoc q̄ intellect⁹ cōti
nuatur hoī mediāte spē in telligibili cuius subiec
tum est fantasīa.

Q homo sortitur speciem per intellectum passi
uum 7 intellectum possibilem. **IX.**

His aut̄ rōibus ob
uiatur fm̄ p̄dictā pōnez. Dicit̄. n. pre
dic̄. Averrois q̄ hō differt specie a
brutis p̄ intellectū quē Az. vocat passiuū q̄ est ip
sa vis cogitativa q̄ est p̄a hoī: loco cui⁹ alia aīa
lia hñt quāda; estimatiua naturalē. Pū⁹ aut̄ co
gitatiue v̄tutis ē distinguere itētiōnes idiuiduales 7
ppare eas ad iūicē: sic intellectus q̄ est sepat⁹ 7 imix
tus p̄pat 7 distinguit̄ ini itētiōnes v̄les: 7 quia p̄
hanc v̄tutē sil cū imaginatiua 7 mēoratiua p̄pa
ratur fātasīata ut recipiant actionē intellect⁹ agē
tis a quo sūt intelligibilia actu: sic sunt aliq; artes
p̄parates matiā artificij p̄ncipali. iō p̄dicta v̄tutis
vocatur noīe intellect⁹ 7 rōnis de q̄ medici dicūt q̄
hz sedē i mediā cellula capitis: 7 fm̄ hui⁹ dispōnē
v̄tutis differt hō vnus ab alio in igenio 7 i aliq; q̄
p̄tinet̄ ad itelligēdū: 7 p̄ vsum hui⁹ 7 exercitiū ac
q̄rit homo hūm scie: vnde habit⁹ scīaz sunt in
hoc intellectu passiuo sicut i subiecto: 7 hic intellec
tus passiuus a p̄ncipio adest p̄uero p̄ quē sortitur
spēm hūanam aīq; actu intelligat. ¶ Q; aut̄ hec sit
falsa 7 abusiue dicta euīdēter apparet: opationes
n. vite cōpātur ad aiām ut actus secūdi ad p̄mū
vt patet p̄ p̄m̄ in. ij. de aīa: actus aut̄ p̄m⁹ i codez
precedit̄ t̄pē actū scdm̄: sicut scīentia ē aī p̄sidera
re: in quocūq; igitur inuenitur aliqua opatio vite
o; in eo ponere aliquā partē aīe q̄ comparat̄ ad il
lam opationē sicut act⁹ p̄m̄us ad scdm̄: sed hō
hz p̄p̄riā opatiōem supra alia aīalia. s. intelligē: et
rōcinari que ē opatio hoīs in q̄tū hō est: vt Az.
dicit̄ in. i. ethicoꝝ: ergo o; in hoīe ponē aliquod

p̄ncipium quod p̄o;pe dat speciem homini qđ se
habeat ad intelligere sicut actus primus ad scdm̄.
hoc at̄ non potest esse intellectus passiuus p̄dic̄:
q; p̄ncipium p̄dicte operationis o; esse unp̄ssi
bile 7 non mixtū cor̄pori vt p̄hs p̄bat: cuius p̄m̄
apparet d̄ intellectu passiuo: non igitur ē possibi
le q; per v̄tutem cogitiuam que d̄ intellect⁹ pas
siuus hō spēm sortitur per quā ab aliq; aīalibus
differt. ¶ Adhuc q; est passio partis sensitivē n̄
potest ponē in altiori genere vite q̄ sit vita sensitī
ua: sicut quod est passio aīe nutritiue n̄ ponit in
altiori genere vite q̄ sit vita nutritiua. cōstat autē
q; fantasīa 7 huiusmodi potentie q̄ ad ip̄ā cōsecū
tur ut memoratiua 7 cōsiles sūt passiones p̄t̄ sen
sitivē: vt p̄bat p̄hs in lib. de memoria: non igitur
per p̄dictas v̄tutes vel aliquā earū aīal aliquod
potest ponē in altiori genē vite q̄ sit aīa sensitīua.
hō at̄ est in altiori genē vite: qđ p̄z per p̄m̄ in. ij.
de aīa: qui distinguens genera vite superaddit itel
lectiuum qđ hōi attribuit: sensitīuo qđ attribuit
cōiter oī aīalī: non igitur hō est viuens vita sibi p̄
pria per v̄tutē cogitatiua p̄dicatā. ¶ Amp. oē
mouens se ipsum fm̄ q; p̄bat p̄hs in. vij. phisic.
p̄ponitur ex mouente 7 moto. hō aut̄ sicut 7 alia
aīalia est mouens se ipsum: ergo mouens 7 motū
sunt partes ipsius. primū at̄ mouens in hoīe est in
tellectus. nā ite lectus suo intelligibili mouet volū
tatem: nec potest dici q; solus intellectus passiuus
sit mouens: q; intellectus passiuus est soluz parti
culariū: in mouendo aut̄ accipit 7 v̄lis opio que
est intellectus possibilis 7 particularis q̄ pot̄ esse i
tellectus passiuū: vt p̄z per Az. in. ij. de aīa: 7 i. vij.
ethicoꝝ: ergo intellect⁹ possibilis est aliq; pars hoīs
7 est dignissimum 7 formalissimū in ip̄o: ergo ab
eo spēm sortit⁹ 7 non ab intellectu passiuo. ¶ Ad
hoc intellectus possibilis probatur nō ēē act⁹ cor
poris alicuius p̄pter hoc q; est cognoscitiuus oīuz
fo: marū sensibilium in v̄li: nulla igitur v̄tutis cuius
operatio se extendere potest ad v̄lia oīum foīaz
sensibilium potest esse actus alicuius cor̄poris. vo
luntas aut̄ est huiusmodi. oīum. n. eorum que in
telligimus possumus habere voluntatem saltem
ea cognoscendi: apparet etiam actus voluntatis i
v̄li: odimus. n. vt dicit Az. i sua rhetorica i v̄li la
tronum genus. irascimur autēz particularib⁹ t̄m̄:
voluntas autem non potest esse actus alicuius p̄t̄
cor̄pori nec consequi allquam potentiam que sit
actus cor̄poris. oīs autem pars aīe est actus alicu
ius cor̄poris preter solū intellectū p̄p̄rie dictum:
igitur volūtas in intellectu parte est. vñ 7 Az.
dicit̄ in. ij. de aīa q; voluntas in ratōe est. irascibi
lis autem 7 concupiscibilis in parte sensitīua p̄p̄
quod 7 actus concupiscibilis 7 irascibilis cu; pas
sione sunt. non autem actus voluntatis: sed cum
electione. voluntas autēz hoīs non ē extrinseca ab
h

Liber

hōie quasi quadam subā separata fundata: sed ē in ipso hoie: aliter. n. non esset oīs suarum actio nū: qz ageretur voluntate cuiusdā subē separate: et in ipso essent tñi potētie appetitiue cū passiōe operantes. f. irascibilis 7 concupiscibilis que sunt in parte sensitua sicut 7 in ceteris aīalibus qz magis agunt qz agant. hoc at ē impossibile 7 ostructiuum totius moralis pñie 7 politice conuersationis: oportet igitur intellectū possibilem in nobis eē per quez a brutis differamus 7 n̄ solū fm̄ intellectū passiuū. ¶ Item sic nihil est potens agere nisi per potētā actiuā in ipso exīte: ita nihil potens est pati nisi per potētiā passiuā que est in ipso: p̄bustibile. n. est potens comburi nō solum qz ē ali quid potens comburere ipsū: sed et qz in se hz potētiā vt comburatur. intelligere aut quoddāz pati est: vt dicit in. iij. de aīa: cum igitur puer sit itelligens potētia: 7 si non actu itelligat: o3 qz sit in eo aliqua potētia qua sit potens itelligere. hec aut potētia est intellectus possibilis: o3 igit qz puer iam sit p̄iunctus intellectus possibilis anteq̄ actu itelligat nō ē igit p̄tinuatio intellectus possibilis cum hoie p̄ formā itellctā in actu: sed ipse intellectus possibilis test homi a p̄ncipio sicut aliqd̄ e. ¶ Huic aut rōni responder̄ Auerrois p̄dicit: dicit. n. qz puer dicit potētia itelligē duplici rōne. Uno mō qz fantasmata q̄ sūt in ipso sūt itelligibilia in potētia. Alio modo qz intellectus possibilis ē potēs p̄tinuari cū ipso 7 nō qz intellectus sit iam vnitus ei. ¶ Ostendēdūz ē aut qz p̄terqz modū sit insufficientis: alia. n. potētia ē qua agēs pōt agere: 7 alia potētia qua patēs pōt pati: 7 ex opposito diuidūt: ex eo igitur qz puenit alicui qz possit agere nō cōpetit ei qz possit pati: posse aut itelligē ē posse pati: cuz itelligē qōdāz pati sit fm̄ p̄m: nō igit dicit puer potēs itelligē ex eo qz fantasmata in eo p̄nt eē itellctā in actu cū hoc p̄tineat ad posse agere: fantasmata enī mouēt intellectum possibilem. ¶ Adh. potētia p̄sequens spēm alicui nō cōpetit ei fm̄ id qz spēm nō largitur: posse aut itelligē p̄sequitur spēm hūanā: ē. n. itelligē opatō hois i q̄tū h̄mōi: fantasmata aut nō dāt species hūanā s3 magis p̄sequūt opationē hois: nō ergo ratiōe fantasmatu potest dicit puer potētiaz itelligens. Similr aut neqz pōt dicit puer posse itelligē: qz intellectus possibilis pōt p̄tinuari cum ipso: sic. n. aliqd̄ oī potētia agē vel pati p̄ potētiā actiuā uel passiuā: sicut dicit albus p̄ albedinez: non aut aliqd̄ oī albus anq̄ albedo sit ei p̄iuncta: ergo neqz oī aliqd̄ potēs agē 7 pati anq̄ potētia actiuā uel passiuā ei adsit: nō ergo de puero posset dicit qz est potēs itelligē anq̄ intellectus possibilis q̄ est potētia itelligēdi sit ei p̄tinuatus. ¶ P̄terea aliter dicit aliqd̄ potēs operari anq̄ heat naturāz qua operetur 7 aliter post quā iam habet naturā sed impedit̄ per accēs ab

operādo: sicut aliter dicitur cōrpus potens ferri sursum anteq̄ sit leue: 7 aliter possit̄ iam ē genētū leue sed ipeditur in suo motu: puer aut ē in potētia itelligens nō q̄si nondūz habens naturāz itelligēdi sed h̄ns impedimētūz ut nō itelligat: ipeditur. n. ab itelligēdo p̄pter multimodos moī in ipso existentes ut dicit in. vij. phisicoz. nō igit p̄pter hoc dicitur potēs itelligere. qz intellectus possibilis q̄ est itelligēdi p̄ncipium pōt p̄tinuari si bi: sed q̄a iam est p̄tinuatus 7 impeditur ab actione p̄p̄ia: vñ ipeditmēto im̄to statū itelligit. ¶ Itē habitus est q̄ quis opatur cum voluerit: o3 igitur eūdē esse habitum 7 opationē q̄ est fm̄ habitum sed p̄siderare itelligēdo qd̄ est act̄ huius habitus q̄ est scie non potest esse intellectus passiuus sed ē ipsius itellctus possibilis: ad hoc. n. qz aliqua potētia itelligat oportet qz non sit actus corpori alii cuius: ergo et habitus scie non est intellectu passiuo sed in intellectu possibile: scia autem in nobis est fm̄ quam dicimur sciētes: ergo et intellectus possibilis est in nobis nō secūdum esse a nobis separat̄. Ad hoc scientie est assimilatio scientis ad rem scitam. rei autem scite i quantum est scita non afflatur sciens nisi scdm̄ species v̄les: scia enī de huius modi est. species autem v̄les non possunt in intellectu passiuo esse cum sit potētia v̄tens organo: sed solum in intellectu possibili. scia igit n̄ ē i itellctū passiuo: s3 solū i itellctū possibile. ¶ Amp. intellectus in habitu ut aduersarius confitetur est effectus intellectus agentis. intellectus autem agentis effectus sunt itelligibilia in actu quoz p̄p̄riū recipiens est intellectus possibilis: ad quem cōpā agēs: sicut ars ad mām: ut A. dicit in. iij. de aīa: o3 igit intellectum i habitu q̄ est h̄rus scie esse i intellectu possibile non passiuo. ¶ P̄terea ipossibile ē qz perfectio superioris substantie dependeat ab inferiori. perfectio autem intellectus possibilis depēdet ab operatione hominis: dependet enim a fantasmabus que mouent itellctum possibilem: non igitur est intellectus possibilis aliqua substantia superior hoie: ergo oportet qd̄ sit aliqd̄ hois ut actus 7 forma ipsius. ¶ Adhuc quecunqz sunt separata scdm̄ esse hz etiam separatas operatōes. nam res sunt p̄pter suas operationes sicut actus p̄imus p̄pter secūdū. vnde A. dicit in primo de aīa qz si aliqua operationum anime est sine cōpore qd̄ possibile est aīam separari. operatio autem intellectus possibilis indiget cōpore: dicit. n. phisicoz in. iij. de aīa: qd̄ aīa potest agere per se ipam. f. in itelligere qm̄ intellectus est factus in actu per spēm a fantasmabus abstractam que non sunt sine cōpore: igitur intellectus possibilis non est omnino a cōpore separatus. ¶ Amp. cuiusqz cōpetit aliqua operatio scdm̄ nām sunt ei a natura attributa ea sine quibus illa operatio p̄pleri non pōt:

icut A. p̄buit in sc̄o lib. d̄ cel
accetur non p̄gressiuo ad m
q̄ nā ocellis es organa motus
no itellctus possibilis cōplē
potētia in quibus necesse est ē fa
itelligēdi possibilem cōpore
et qz fm̄ esse a cōpore p̄tinu
a cōpore separati magis itellig
sunt a mām qz formas sensib
itelligēdi 7 magis p̄tinu
ligere subis cōpore a mām separata
qua fantasmata. hic aut itellig
fantasmata itelligit: vt A. d
enī: vñ fantasmata sicut sensib
sc̄os n̄ itelligit ē igitur subis se
¶ A. hoc: in oī ḡie tantū se
na quāz potētia actiuā illa qz
qua potēs passiuā i nō cui nō
potēs actus n̄ itelligit: a
itelligit n̄ per fantasmata: ergo
itelligit mouetur ab aliq̄ itellig
bus a fantasmabus abstractis
parata itelligere non potest.
qz separata sunt species res
itelligit: qz quās de sensib
benefit igitur intellectus poss
stantias separatas in actū acci
gnitionem: non t̄ qz accipere
bas: quia natura non abstr
autem dicatur qz substantiam
cōgnitio sensibilia: saltem
tis adit alior cōgnitio: quā
se itellctū possibile i p̄tenti
itelligit: h̄rus igitur duplicem
modum substantiarum separ
tione acceptam: quarum alter
potēs intellectus possibilis
nō ut dicit in. iij. de anima
possit itelligit subis separata
neqz qz esse saltem: h̄rus
nō ut dicit in. iij. de anima
n. possibilem fm̄ qz dicit se subis
stantias separatas i in potētia
ad lacem sc̄m actum qz cōp
cipio est in potētia ad form
abstractas. Unde nos a p̄
mus per cum substantiam
non potētia itelligens cum
fm̄ eos continuari nobis qz
itelligit: h̄rus a fantasmata
est considerare itelligit v̄
modi species qz vt continet
per hoc qz continuatur nobis
modi species. ¶ P̄terea

Secūdus.

sicut **Az.** probat in scōo lib. d. celo: qd si stelle mo-
uerentur motu progressiuo ad modū animaliu
q nā dedit eis organa motus pgressiuū: s; op-
tio intellectus possibilis cōpletur per organa cor-
porea in quibus necesse est eē fantasmatā: nā igit
intellectū possibilem corporeis vnuit organis: nō
est igit fm esse a corpore sepatū. ¶ Itē si sit fm eē
a corpore sepatū: magis intelliget substātiās que
sunt a mā sepatē q formas sensibiles: q; sūt magis
intelligibiles 7 magis ei pformes. nō pōt aut intel-
ligere substās oīno a mā sepatās: q; eorū nō sūt ali-
qua fantasmatā. hic aut intellectus nequaquā sine
fantasmate intelligit: vt **Az.** dicit in. iij. de aia: sūt
enim: ei fantasmatā sicut sensibilia sensui sine qbz
sēsus nō sentit: nō igitur substā sepatā a corpe fm eē
¶ **A**l hec: in oī gnē tantū se extēdit potētia passi-
ua quātū potētia actiua illius generis: vñ nō est ali-
qua potētia passiuā i nā cui nō respōdeat aliqua
potētia actiua nālis: s; itellect^o agens nō facit intel-
ligibilia nisi per fantasmatā: ergo nec intellect^o pos-
sibilis mouetur ab alijs intelligibilibus nisi a spē-
bus a fantasmatibus abstractis: 7 sic substātiās se-
paratas intelligere non potest. ¶ **A**mp. in substā-
tīs separatīs sunt species rerum sensibilibus in-
telligibilibus per quas de sensibilibus scientiā ha-
bent: si igitur intellectus possibilis intelligit sub-
stātiās separatās: in eis acciperet sensibilibus co-
gnitionem: non ergo acciperet eam a fantasmati-
bus: quia natura non abundat superfluis. ¶ **S**i
autem dicatur q substantiās separatās non adest
cognitio sensibilibus: saltem oportebit dicere q
eis adit alior cognitio: quam oportet non deesse
intellectui possibili si predictas substantiās intel-
ligit: habebit igitur duplicem scientiā: vnā p
modum substantiarum separatārum: aliam a se-
sibus acceptam: quarum altera superflueret. ¶
¶ **P**reterea intellectus possibilis est quo itelligit ani-
ma ut dicitur in. iij. de anima: si igitur intellect^o
possibilis itelligit substās separatās 7 nos intelligim^o
eas: quod patet esse falsum: habemus enim nos
ad eas sicut oculus noctue ad solem ut **Az.** dicit
¶ **H**is aut mīdetur fm positioēz p dictā. Intellectus
n. possibilis fm q est in se subsistens intelligit sub-
stātiās sepatās 7 ē in potētia ad eas sic diaphonū
ad lucem scōm autem q continuatur nobis a pñ-
cipio est in potētia ad formas a fantasmatibus
abstractas. ¶ **U**nde nos a principio non intelli-
mus per eum substantiās separatās: sed hoc stare
non potest: intellectus enim possibilis ex hoc dicit
fm eos continuari nobis q perficitur per species
intelligibiles a fantasmatibus abstractas: pñ^o igit
est considerare intellectū vt in potētia ad huius
modi species q; vt continuatur nobis: non igitur
per hoc q cōtinuatur nobis est in potētia ad h^o
modi species. ¶ **P**reterea fm hoc esse in potētia

ad predictas spēs non esset ei fm se conueniens: s;
per aliud: per ea autē que non conueniunt al. cui
fm se non debet aliquid diffiniri: non igitur ratio
intellectus possibilis est ex hoc qd in potētia est
ad predictas species vt diffinit ipsum **Az.** in scōo
de aia. ¶ **A**dhuc ipossibile ē intellectū possibilem
sūt multa intelligere nisi vnū per aliud intelligat:
non enī vna potētia sūt pluribus actibus perfici-
tur nisi fm ordinem: si igitur intellectus possibilis
intelligat substātiās separatās 7 spēs a fantasma-
tibus abstractas: o; q; vel intelligat per species h^o
modi substās separatās vel ecōuerso. qd cūq; autē
dicitur sequitur qd nos intelligimus substās separa-
tas: q; si nos intelligimus naturas sensibilibus in q
tum intelligit eas intellectus possibilis. intellectus
aut possibilis intelligit substās eas p h^o q; itelligat sepa-
tas: 7 sicut nos intelligimus: 7 sūt si sit ecōuerso.
hoc autem est manifeste: falsum: non igitur in-
tellectus possibilis intelligit substantiās separa-
tas: non est igitur substantiā separata.

¶ **P**dicta positio est 3 sententiā **Az.** **LXI.**

Sed qz huic pōni
Auerrois prestare robur auctoritatis
nititur ppter hoc q dicit **Az.**: ita sen-
sisse ostendemus manifeste q predicta positio est
3 sententiā **Az.** primo quidem: q; **Az.** in fo de
aia diffinit animam dicens qd est actus primus
phisici corporis organici 7 potētia vitam hūis:
7 postea subiungit q; hec est diffinitio vlr dicta de
oī aia: non sicut predictus **Auerrois** fingit sub ou-
bitatione hoc proferens vt p; ex exemplaribus gre-
cis 7 translatione **Boetij.** postmodū aut in codez
caplo subiungit eē quasdam partes anime separa-
biles que non sunt nisi intellectiue: relinquuntur igitur
q; ille partes sunt actus corporia. **N**ec est p; ita
hoc qd postea subiungit: de intellectu autem 7 p
fectiua potētia nihil est adhuc manifestum: sed
videtur anime alterum genus esse. **N**on enim
per hoc vult intellectum alienare a cōmū diffini-
tione aie sed a proprijs naturis aliaz partium sic
qui dicit q; alterum genus aialis est volatile a gres-
sibili non auferret a volatili cōem oī diffinitionem
animalis. vnde vt ostenderet in quo dixerit aliezz
subiungit: 7 hoc solum cootingit separari sicut p
petuum a corruptibili. **N**ec est intentio **Az.** vt
pñ. predictus fingit: dicere qd nondum est mani-
festum de intellectu vtrū intellectus sit aia sicut d
aljs principjs n. n. text^o vel h; nihil est declarātū
siue nihil est dictum: sed nihil est manifestum: qd
inlligendū est quantum ad id quod est propriuz
ei non quantum ad cōem diffinitionem. **S**i autem
ut ipse dicit aia equiuoce oī de intellectu et alijs.
b 2

Liber

primo distinxisset equiuocationē: p' ea diffiniisset sicut ē cōsuetudo sua alias pcedūt i equoco q' n' ē i sciētis demonstratiuis. ¶ Itē i scdo de aia intellectū numerat int potētias aie 7 in auctoritate etiā am predicta noiāt p'spectiua potētia: nō est igitur intellectus extra aiam hūanā s' ē qdaz potētia ei' ¶ Itē in tercio de aia icipiens loqui de intellectu possibili noiāt eū p'te aie dicens De parte autē aie quia cognoscit aia et sapit: in quo manifeste oñdit quod intellectus possibilis sit aliquid anime. Ad hec autē manifest' per id qd p' ea subiūgit de clarat naturā intellectus possibilis dicens. Dico autem intellectum quo opinatur 7 intelligit anima: in quo manifeste ostenditur intellectum esse aliquid anime humane quo anima humana intelligit: est igitur p'dicta positio p' sniam Az. 7 p' vītatem. vñ tanq' ficticia repudianda est.

Contra opinionem Alexandri de intellectu possibili. LXII.

Is igitur uerbis

Az. consideratis Alexander posuit intellectum possibilem esse aliquā virtutem in nobis vt sic diffinitio cōis de aia assignata ab Az. in fo. de aia possit sibi cōuenire. Quia uero intelligere non poterat aliquam substantiam intellectuslem esse corporis formam posuit predicam virtutem non esse fundatā i aliqua intellectuāli substantia 7 consequentē cōmixtionē elementorum in corpore humano: d' terminatus enim mixtionis humani corporis modus facit homines eē in potentia ad recipiendum influentiam intellectus agentis q' semper est in actu: 7 secūdu ipsum est q' dam subā separata: ex qua influentia hō fit intelligens actu. id autem in homine per qd ē potētia intelligens ē intellectus possibilis: 7 sic videbatur se sequi q' ex cōmixtōe determinata in nobis sit intellectus possibilis. Videtur autem in primo aspectu hec positio uerbis 7 demonstratōi Az. eē p' traria ostendit enim Az. in tercio de anima vt dictum ē q' intellectus possibilis est immixtus corpori: hoc autē ē impossibile dici de aliqua virtute consequentem mixtionem elementorum: quod. n. huiusmodi ē o'z q' in ipā elementorum cōmixtōe fundetur: sicut videmus de sapore 7 odore 7 alijs huiusmodi: nō igitur qd predicta Alexandri pōt stare cu' v'bis 7 d' monstratōe Az. vt videtur. ¶ Ad hec autē Alexander dic' q' intellect' possibilis ē ipā p'paratio in nā humana ad recipiendū influentiā intellectus agentis. p'paratō autē ipā non ē aliqua nā sensibilis determinata neque est mixta corpori: est enim relatio quedam et ordo vnius ad aliud. ¶ Sed h' manifeste d' discordat ab intentōe Az. probat. n.

Az. ex hoc intellectum possibilem nō habere de terminate aliquam naturā sensibilem 7 p' p'nsiōē eē mixtum corpori: q' ē receptiuus omnium forā rū sensibilem 7 cognoscitiuus earum: quod d' p'paratōe nō pōt intelligi: q' eius nō ē recipere: s' magis preparari: nō igitur demonstratio Az. procedit de preparatione s' d' aliquo recipiente p'parata. ¶ Amp. si ea que dicit Az. de intellectu possibili cōueniunt ei in quantū ē p'paratō 7 nō ex nā subiecti preparati sequetur q' o' preparatōi cōueniant. in sensu autem est preparatō quedam ad se s' s'ibilia i actu recipienda: q' idē dicendum ē de se s' 7 intellectu possibili: cuius contrarium manifeste subiūgit Az. ostēdens d'iaz int receptionē se s'ua 7 intellectus ex hoc q' sensus corūpitur ex excellētia obiectoz. nō autē intellectus. ¶ Item Az. attribuit possibili intellectui pati ab intelligibili: suscipere species itelligibiles: eē i potētia ad eas: cōparat et cum tabule in qua nihil est scriptum que q' dem omnia non pōt dici de preparatōe: sed d' subiecto p'parato: est igitur cōtra intentōem Az: q' intellectus possibilis sit p'paratio ipā. ¶ Ad hec agens est nobilio: patiente 7 faciens facto sicut: actus potentia. quanto at aliqd ē imatialis tanto est nobilior: non potest igitur effectus esse imatialis ista causa. omis autē v'rus cognoscitiua in quā tum est huiusmodi ē imatialis. vnde 7 de sensu q' est infimus in ordine v'rum cognoscitiuarū: dic' Az. i scdo de aia q' ē susceptiuus sensibilem spērum sine materia: ipossibile ē igitur a cōmixtōe elementorum caulari aliquā virtutē cognoscitiua: intellectus autēz possibilis ē suprema v'rus cognoscitiua in nobis: dic. n. Az. in. ij. de aia qd intellectus possibilis est quo cognoscit 7 intelligit aia: intellectus igitur possibilis non caulatur ex cōmixtione elementoz. ¶ Amp. si principium alicuius operationis ab aliquibus causis procedit o'z operatoez illam non excedere causas illas cum causa secūda agat v'rtute prime. operatō autem aie nutritiue ēt excedit v'rtutem qualitatum elementarium: p'bat enim Az. in secūdo de aia q' ignis non est cā augmenti: sed cōcausa aliquo mō principalis autem causa est aia: ad quam cōparatur calor: sicut istru mētū ad artificē: nō igitur pōt aia vegetabilis produci ex cōmixtione elementorum: multo igit minus sensus 7 intellectus possibilis. ¶ Item intelligere est quedam operatio i qua ipossibile est cōicare aliquod organum corporeū. hec autē opatō attribuit aie vel ēt hōi: d' n. q' aia intelligit vel hō per aiam: o'z igitur aliqd p'ncipium i hōie eē a cōpore non d'pendens q' sit p'ncipium talis operatōnis. preparatō autē sequens cōmixtōem elementoz a corpore dependet manifeste: non est igitur p'paratio tale p'ncipium. ē autem intellectus possibilis dicit. n. Az. in. ij. de aia q' intellectus possibilis est

quo aia opinatur 7 nō intelligit
intellectus possibilis p'paratio. E
principium p'dictae operationis i
legibile facta in actu ab intello
deur nō sufficit: q' cu' homo
actu fiat actu intelligens. o'z
intelligat p' ipam intelligibile per
ligens sed per aliquam potentiam
sit p'dictae operationis principium
dicitur autē potentia d' Az.
sibilis. intellectus igitur possibi
a corpore. ¶ Potentia spē nō
nihil fin q' est deputata ab ei
pōt accidere cum fuerit in
riū que. i. sit cāta ex p'ncipio
actus materiale organo. o'z
potentiā intellectus in nobis
tellectus possibilis. ¶ Ad hec
ab Az. dicitur p' aie aia
sed actus p'paratio. n. est cōca
sequit in ad actum aliquo p'p
actum sicut ad actum aliq' p'p
ad actum lucis. intellect' igit
p'paratio sed actus q'dam
tu spē 7 naturā: hōianā
ppiam que d' hōm est intell
aut cōsequitur spē 7 n
tōnia sed scdm q' est actu
sit aliud q' ordo potentie
q' intellectus possibilis
dam in natura humana

Quonia non sit com
positus dicitur.

Predictio
nōni Alexandri
p'ncipium est op
v'rtute aia esse cōp
tūm motus ē p' hoc q'
p'ncipio: iat in nobis d' hō
tur alicuius v'rt' p'ncipio
facili v'rtutem meliorē
7 per talē rōnem hoc op
probata est opio. ¶ Hec
oñsū est enim supra q' o'
gnis sententiā cōueni
7 passivā: 7 multo m
p'ncipio aie cāta ex d' hō
pōt igitur p'ncipio esse
vnde impossibile est q'
¶ Adhuc completio
ex v'rtis qualitatibus
possibile est q' sit form

Secundus.

quo aia opinatur et non intelligit: non est igitur intellectus possibilis preparatio. Si autem dicatur quod principium predictae operationis in nobis est species intelligibilis facta in actu ab intellectu agente: hoc videtur non sufficere: quia cum homo de potentia intelligente fiat actu intelligens, oportet quod non solum intelligat per speciem intelligibilem per quam fit actu intelligens sed per aliquam potentiam intellectivam quae sit predictae operationis principium sicut et in sensu accidit: haec autem potentia ab **Az.** ponitur intellectus possibilis, intellectus igitur possibilis non est dependens a corpore. **P**reterea species non est intelligibilis actu nisi secundum quod est deputata ab esse materiali: hoc autem non potest accidere dum fuerint in aliqua potentia materiali quae, scilicet sit causa ex principis materialibus vel quae sit actus materialis organi, oportet igitur poni aliquam potentiam intellectivam in nobis immaterialem quae est intellectus possibilis. **A**d haec intellectus possibilis ab **Az.** dicitur per animam, anima autem non est preparatio sed actus, preparatio, scilicet est ordo potentiae ad actum, sequitur tamen ad actum aliqua preparatio ad ulteriorem actum, sicut ad actum diapasonis sequitur ordo ad actum lucis, intellectus igitur possibilis non est ipsa preparatio sed actus quidam. **A**mplius, homo consequitur speciem et naturam humanam secundum partem aie sibi propriam quae quidem est intellectus possibilis, nihil autem consequitur speciem et naturam secundum quod est in potentia sed secundum quod est actu, cum igitur preparatio nihil sit aliud quam ordo potentiae ad actum, impossibile est quod intellectus possibilis non sit aliud quam preparatio quaedam in natura humana existens.

Quod anima non sit complexio us
posuit **Salienus**, **LXIII.**

Predictae autem opinionioni **Alexandri** de intellectu possibili propinqua est opinio **Salieni** medici doctoris, dicitur enim animam esse complexionem, ad hoc autem dicendum motus est per hoc quod videmus ex diversis complexionibus carni in nobis diversas passiones quae attribuntur aie: aliquam enim complexionem habentes ut colericam de facili irascuntur: melancolicam vero de facili tristantur et per easdem rationes haec opinio improbari potest per quae probata est opinio **Alexandri** et per aliquas proprias. omnium est enim supra quod operatio aie vegetabilis et cognitio sensitiva excedit virtutem qualitatum activarum et passivarum et multo magis operatio intellectus, cum complexio autem carnis ex qualitatibus activis et passivis non potest igitur complexio esse principium operationum aie, unde impossibile est quod aliqua anima sit complexio. **A**d huc complexio cum sit quoddam constitutum ex diversis qualitativis quasi medium inter eas impossibile est quod sit forma substantialis, nam substantia

nihil est contrarium: nec suscipit magis et minus, anima autem est forma substantialis et non accidentalis: alias per animam non sortiretur aliquid genus vel speciem anima igitur non est complexio. **A**d haec complexio non movet corpus animalis motu locali: sequeretur enim motum dominantis: et sic semper deorsum ferretur anima autem movet animal in omnem partem: non est igitur anima complexio. **A**mplius anima igitur corpus et repugnat passionibus quae complexionibus sequuntur: ex complexione enim aliqui sunt magis alios ad concupiscentias vel iras apti qui tam magis ab eis abstinere propter aliquid refrenans ut patet in continentibus, hoc autem non facit complexio: non est igitur anima complexio. **D**eceptus autem fuisse videtur **Salienus** ex hoc quod non consideravit aliter passiones attribui complexionibus et aliter anime: complexionibus namque attribuuntur sicut disponentibus et quantum ad id quod est materiale in passionibus: sicut feruor sanguinis et huiusmodi: anime autem tanquam principali cause ex parte eius quod est in passionibus formale: sicut ira appetitus vindictae.

Quod anima non sit armonia, **LXIII.**

Similis autem predictae positioni est positio dicentium animam esse armoniam. Non enim intellexerunt animam esse armoniam sonorum sed contrarium ex quibus videbant componi corpora aiata: quod quidem opinio in libro de aia videtur attribui **Empedocli**, **Gregorius** autem **Nissenus** attribuit eam **Dinozcho**: vnde et improbat sicut et precedens: et ad haec propriis rationibus. Omne enim corpus mixtum armoniam habet et complexionem: nec armonia potest movere corpus aut regere ipsum vel repugnare passionibus sicut et complexio intenditur et remittitur sicut et complexio: ex quibus omnino ostenditur quod anima non sit armonia sicut nec complexio. **A**d huc ratio armonie magis convenit qualitativis corporis quam aie, nam sanitas est quedam armonia humorum: fortitudo nervorum: et ossium pulchritudo membrorum: et colorum, non autem potest assignari qualium armonia sit sensus aut intellectus et cetera quae ad aiam pertinent: non est igitur anima armonia. **A**mplius, armonia dicitur dupliciter, uno modo ipsa operatio: alio modo ratio operationis anima autem non est operatio: quia oportet quod unaquodque per aie esset operatio aliqua: partem corporis: quod non est assignare: sicut non est ratio compositionis: quia cum in diversis partibus corporis sunt diverse rationes seu proportionales comparationis singulae partes corporis haberent singulas animas: aliam enim animam haberet os. **Et**

Liber

et caro et neru^s cum sint finis diuersarum proportionem
proposita quod per se falsum: non est igitur anima armonia

¶ Quod anima non sit corpus. LXV.

Herunt autem et

alij magis errantes ponentes animam esse corpus: quo-
rum opiniones si fuerit diuersae et varie sufficit eas
hic coiter reprobare: **Quarta**. n. cum sint quedam
res naturales sunt proposita ex materia et forma: ponuntur au-
tem ex corpore et anima que facit viuere actu: igitur
oportet alterum istorum esse formam et alterum materiam: cor-
pus autem non potest esse forma: quia corpus non est in al-
tero sicut in materia et subiecto: anima igitur erit for-
ma: ergo non est corpus: cum nullum corpus sit forma.

¶ Ad hec impossibile est duo corpora esse simul. anima
autem non est scorsum a corpore dum uiuit: non est igitur
anima corpus. ¶ **Amplius**. omne corpus diuisibile est: omne autem diuisibile
indiget aliquo continente et ueniente partes eius: si igitur
anima sit corpus habet aliquid aliud continens et illud
magis erit anima: uidemus enim animam recedere
corpus dissolui: et si hoc iterum sit diuisibile: oportet
tebit uel deuenire ad aliquod indiuisibile et incor-
poreum quod erit anima: uel erit in infinitum procedere:
quod est impossibile: non est igitur anima corpus.

¶ **Item**
sicut supra probatum est et in viij. philosophorum probatur omne
mouens se ipsum componitur ex duobus quorum al-
terum est mouens et non motum et alterum est mo-
tum: sed animal est mouens se ipsum. mouens autem
in ipso est anima: motum autem corpus: anima igitur est
mouens non motum. nullum autem corpus mo-
uet nisi motum: ut supra probatum est: anima
igitur non est corpus.

¶ **Preterea** supra ostensum
est quod intelligere non potest esse actio alicuius cor-
poris. est autem actus anime: anima igitur ad minus intel-
lectiua non est corpus. ¶ **Ea** autem quibus aliqui co-
nati sunt probare animam esse corpus facile est
soluere: ostendunt. n. animam esse corpus. per hoc quod
filius assimilatur patri etiam in accidentibus anime: cum
tamen filius generetur a patre per occasionem corpo-
ralem: et quia anima compatitur corpori: et quia separata a cor-
pore: separari autem est corpus se tangendum. **Et**
per hoc iam dictum est quod complexio corporis est aliqua
liter causa anime passionum per modum dispo-
nentis: anima etiam non compatitur corpori nisi per
accidens: quia cum sit forma corporis mouet per
accidens motu corpore separatur est anima a corpore non
sicut tangens a tacto: sed sicut forma a materia que
uis et aliquis tactus sit incorporei ad corpus: ut su-
pra ostensum est. Mouit etiam ad hanc opinionem
multos: quia crediderunt quod non est corpus non esse ima-
ginem transcendere non valentes que solum circa
corpora uersatur. Unde hec opinio: Sap. fo. ex
persona insipientium proponitur dicentium de

anima. Fumus et flatus est in naribus nostris: et fumo
scintille ad mouendum cor.

¶ Contra ponentes intellectum et sensum esse idem. LXVI.

His autem propinquum

fuit quod quidam antiquorum philosophorum intel-
lectum a sensu differre non opinabantur:

quod quidem impossibile est. Sensus enim in omni-
bus animalibus inuenitur. alia autem animalia ab homine intel-
lectum non habent: quod ex hoc apparet: quia non opor-
tet diuersa et opposita quasi intellectum habere: sicut
a natura mota ad determinatas quasdam operatio-
nes et uniformes in eadem specie: sicut omnes. **Primo** simili-
ter significatur: non est igitur idem intellectus et sensus. Ad
hec sensus non est cognoscitiuus nisi singularium:
cognoscit. n. omnia sensituiua potentia per species indiui-
duales cum recipiat species rerum in organis corporalibus
intellectus autem est cognoscitiuus plurius per experimen-
tum per se differt igitur intellectus a sensu.

¶ **Amplius**. cog-
nitio sensus non se extendit nisi ad corporalia quod
ex hoc patet quod qualitates sensibiles que sunt propa-
rieta sensuum non sunt nisi in corporalibus. sine
eis autem sensus nihil cognoscit: intellectus autem cogno-
scit incorporea sicut sapientiam ueritatem et rela-
tiones rerum: non est igitur idem intellectus et sensus.

¶ **Item** nullus sensus se ipsum cognoscit nec suam
operationem: uisus enim non uidet se ipsum nec uidet
se uidere: sed hoc superioris potentie est: ut probatur in
lib. de anima. intellectus autem cognoscit se ipsum et co-
gnoscat se intelligere: non est igitur idem intellectus
et sensus. ¶ **Preterea** sensus corrumpitur ab excel-
lenti sensibili. intellectus autem non corrumpitur ab intel-
ligibili excellentia: quoniam qui intelligit maiora
potest melius postmodum minora intelligere: est igitur
alia uirtus sensituiua et intellectiua.

¶ Contra ponentes intellectum possi-
bilem esse imaginationem. LXVII.

Hic autem opinio

affine fuit quod quidam posuerunt in-
tellectum possibilem non esse aliud quam imagi-
nationem: quod quidem patet esse falsum. **Ima-**
ginatio enim est etiam in alijs animalibus: cuius signum est
quod abeuntibus sensibilibus fugiunt uel persequuntur
ea: quod non esset nisi in eis imaginaria apprehensio
sensibilium remaneret. intellectus autem in eis non est:
cum nullum opus intellectus in eis appareat: non
est igitur idem intellectus et imaginatio. ¶ **Ad** hec
imaginatio non est nisi corporalius et singularium
cum fantasia sit motus factus a sensu finis actum: ut
ostenditur in lib. de anima: intellectus autem plurius et incorporeus

non est igitur intellectus possibile
¶ **Amplius** possibile est idem esse mouens
fantasiam mouens intellectum
lib. de anima. dicit in fine
est igitur quod idem intellectus possibile
¶ **Preterea** probatum est in
intellectus non est actus alicuius
imaginatio uero habet organum cor-
naturum non est igitur idem imaginatio
possibile. Dicit etiam quod Job. xxxc
super iumentis terre: et super uolu-
nos. Per quod datur intelligi quod hoc
cognoscit supra sensum et in
in alijs animalibus.

¶ **Qualiter** sub intellectu
esse forma corporis.

¶ **Ex** premissis

¶ **Ratio** concludere pos-
sibile sub intellectu
lib. de anima. dicit in fine
solam et motu per plato poluere
et lib. de anima. dicit in fine
forma nec in intellectu quod
paratio in humana natura: ut dixit
complexio ut Galenus: nec art
dele nec corpus uel sensus uel
dicitur: rediuntur quod anima
lib. sub. de corpore uel in forma
fieri manifestum. Ad hoc. n. quod
substantia animae uel requiritur
forma sit principium effectus sub-
stantie. principium autem dico non
male quo aliquid est et ueniunt
lib. de anima. dicit in fine
¶ **Primo** principium effectus est et ca-
ta qua indistincta sub. proposita quod
non ueniunt constans non autem ipse
dicitur per hoc quod est substantia et
forma: quodammodo dicitur in fine
cane motus non est in incommensurabile
quo substantia copulatio et forma ipse
non sit nisi per formam: nec lectio
¶ **Pot** autem dicitur quod substantia
esse sui motu corporali: tunc
esse sub. de intellectualibus et motu
generis est diuersus motus est
sub. de nobilitate est. hoc autem pro-
de modo illud esse materia est
lectualis non est autem: in fine
prensio et subiecti ad aliquid aliud
aut intellectus uel principium
¶ **¶** anima: nihil igitur probatur

Secūdus.

est: non est igitur intellectus possibilis imaginatio
Amp. impossibile ē idē esse mouens ⁊ motū: sed
fantasmata mouent intellectum possibile sicut se
sibilia sensū: vt **Az.** dicit in t̄tio de aia: impossibile
est igitur q̄ sit idē intellectus possibilis ⁊ imagia
tio: **P**recerea probatum est in tertio de aia: q̄
intellectus non est actus alicuius partis corporis.
Imaginatio autē habet organū corporale determi
natum: nō est igitur idem imaginatio ⁊ intellectus
possibilis. **V**inc est qd̄ d̄ **Job. xxxv.** Qui docet nos
super iumenta terre: ⁊ super volucres celi erudit
nos. **P**er qd̄ datur intelligi q̄ hoīs est aliqua v̄tus
cognoscitiua supra sensum ⁊ imaginationē q̄ sūt
in alijs aialibus.

Qualiter subā intellectualis possit
esse forma corporis. **LXVIII.**

Ex premissis igitur

Rōibus concludere possumus q̄ intel
lectualis subā potest corpori vniri: vt
forma. **S**i. n. subā intellectualis non vniri corpi
solum vt motor vt plato posuit: neq; cōtinuatur
ei solum per fantasmata vt dixit **Auerrois**: sed ut
forma neq; tñ intellectus quo homo intelligit ē p̄
paratio in humana nā: vt dixit **Alexander**: neq;
cōplexio vt **Salienus**: neq; armonia ut **Empedo
cles** neq; corpus vel sensus vel imaginatio ut aīq;
dixerūt: relinquitur q̄ aia humana sit intellectua
lis subā corpori vnita vt forma: qd̄ quidē sic pōt
fieri manifestum. **A**d hoc. n. q̄ aliquid sit forma
subālis alterius duo requirunt: quoz; vnum ē vt
forma sit p̄ncipiū essendi subāliter ei cuius ē for
ma. p̄ncipiū autem dico nō effectiuū: s; for
male quo aliquid est ⁊ denoiatur ens. vnde seq̄
aliud. s. q̄ forma ⁊ mā pueniant in vno eē qd̄ nō
p̄tigit d̄ p̄ncipio effectiuo cū eo cui dat esse ⁊ h̄ eē
ē in quo subsistit subā p̄posita q̄ ē vna fm̄ esse ex
mā ⁊ forma constans. non autē ipedit subā intel
ctualis per hoc q̄ est subsistens vt probatū est: eē
formale p̄ncipiū essendi māe quasi esse suū cōt
cans māe: non est. n. inconueniens qd̄ idē sit esse in
quo subsistit cōpositū ⁊ forma ipsa: cū cōpositū
non sit nisi per formā: nec seorsū vtrūq; subsistat

Pōt autem obijci q̄ substantia intellectualis
esse suū māe corporali cōicare nō possit vt sit vnū
esse subē intellectualis ⁊ māe corpali: diuersoz; enī
generuz; est diuersus modus essendi: ⁊ nobilioris
subē nobili⁹ esse. hoc autē puenienter dicere si eo
dē modo illud esse materie eēt sicut esse subē intel
lectualis. nō ē autē ita: ē enī māe corporalis vt reci
pientis ⁊ subiecti ad aliquid alterius eleuari. subē
autē intellectualis vt p̄ncipiū ⁊ fm̄ pprie nāe p̄gru
entiā: nihil igitur prohibet substantiā intellectus

lem esse formā corporis hūani que ē aia hūana
Hoc autē mō mirabilis rez; p̄ncipio p̄siderari pōt:
semper. n. inuenitur infimū supremi generi conti
gere supremū inferioris generis: sicut quedam in
fima in genere aialium parū excedūt vitam plātarū
sicut ostrea que sūt immobilia ⁊ solū tactū hnt ⁊
terre i modum plātarū astringunt. vñ ⁊ b̄tus **Dio
nysius** dicit in. viij. cap. d̄ diu. no. q̄ dina sapia cō
iungit fines superiorū p̄ncipijs inferiorū: ē igitur
accipere aliquid in genere corpoz;. s. corpus hūa
num equaliter cōplexionatū qd̄ attingit at infimū
superioris generis. s. ad aiam hūanā que tenet vl
timū gradū in genē intellectuāliū subārū vt ex mō
intelligendi p̄cipi pōt. **E**t inde ē q̄ aia intellectualis
d̄ esse q̄si quidā orizon ⁊ p̄ncipiū corpoz; ⁊ in
corpoz; i quātū est subā icorpea corpi: tñ foia.
nō autē minus est aliquid vnū ex substantia itelle
ctuali ⁊ mā corpali q̄ ex forma ignis ⁊ eius mā: s;
forte magis: q; quāto forma magis vincit māia:
ex ea ⁊ mā magi efficit vnū. **Q**uāuis at sit vnū eē
foie ⁊ materie: nō tñ oz; q̄ mā sēp̄ adequet eē foie
immo quāto foia ē nobilior tāto in suo esse sēp̄
excedit materiā: qd̄ p̄ insipienti operationes for
maz; ex q̄rū cōsideratione eaz; nās cognoscimus:
vnūq; d̄q; n. operatur s; qd̄ est vñ foia cuius opa
tio excedit cōditionē materie: ⁊ ipsa fm̄ dignita
tem sui esse superexcedit materiā: inuenimus enī
aliquas infimas formas que in nullā opatōez; p̄nt
nisi ad quā se extendunt qualitates q̄ sūt d̄sposi
tiones māe vt calidū frigidū humidū ⁊ siccū: rāz;
densū graue ⁊ leue ⁊ his s̄ilia sicut foie elemētoz;
vñ iste sūt forme oio māles ⁊ totaliter imerse ma
terie: super has inueniuntur forme mixtoz; cor
poz; q̄ s; nō se extendant ad aliqua opata que nō
p̄nt p̄pleri per qualitates predictas: interdū tamē
operāt illos effectus aīori virtute corporali quā
tñ fortūtur ex corporibus celestibus que p̄sequit
coz; sp̄em: sicut adamas retrahit ferrū: super has
iterū inueniuntur alię forme quaz; opatōes
extenduntur ad aliq; opata q̄ excedūt virtutē q̄lī
tatū p̄dictaz;: q̄uis q̄litates predictę organice ad
haz; opatōes deseruiūt: sicut sūt aie plantaz; que
ēt assilantur nō solū virtutibus corpoz; celestiu3
in excedendo q̄litates actiuas ⁊ passiuas: sed ipsi
motoribus corporū celestiu3 in quātū sūt p̄ncipia
motus rebus viuētib; que mouent se ipsas: su
per has formas inueniuntur alię forme siles sup̄e
rioribus substātis nō solū in mouēdo: sed et ali
qualiter i cognoscendo: ⁊ sic sūt potētes in opera
tōes ad quas nec organice qualitates predictę de
seruiūt cuz; opatōes huiusmōi non cōplent nisi
mediante organo corporali sicut sūt aie brutorū
aialū: sentire. n. ⁊ imaginari non cōplent calefaci
endo ⁊ i frigidādo s; hec sine n̄cia ad debitā d̄ga
ni d̄sponē. sup̄ oēs at has foias inuenit foia similis

Libet

superioribus substantijs etiā quantū ad genus cognitionis qđ est intelligere: 7 sic est potēs in opatō nē que ppletur absqz organo corporali oio: 7 hec est aia intellectiua. nā itelligere nō fit per organuz corporale. vñ o3 qđ id principiū quo hō intelligit qđ est aia intellectiua 7 excedit māe p ditionē corporalis: nō sit totaliter cōprehensa a mā aut ei immersa sicut alie forme materiales: qđ eius opatio intellectialis ostendit in qua non cōicat materia corporalis: qđ tñ ipsuz intelligere aie hūane idiget potentis que per quedā organa corporalia opantur. s. imaginatōe 7 sensu: ex hoc ipso declaratur qđ nāliter vnif corpori ad cōplendā spēm hūanā.

Solutō rationū quibus supra pbabat qđ subā intellectialis nō pot vniri corpori vt forma. **LXIX.**

His autē consideratis non ē difficile soluere que p predictā vniōnē supra posita sūt. **I**n prima enī rōe falsum supponitur: nō. n. corpus 7 aia sūt due subē actu exntes s3 ex eis duobus fit vna subā actu exns: corpus. n. hoīs non est idē actu pferē aia 7 absente: sed aia facit ipsū actu esse. **Q**đ autē fo obijct formā 7 māz in eodē genē cōtinet: nō sic verū est quasi vtrūqz sit spēs vnius generis sed qđ sūt principia eiusdem spēs: sic igitur subā intellectialis 7 corpus que seorsū exntia essēt diuer forz generū spēs: put vniuntur sūt vnif generi vt pncipia. **N**ō autem o3 subāz intellectuale esse formā māle qđuis esse eius sit in mā vt tertia rō proce debat: nō. n. est i materia sicut materie immersa vel a materia totaliter pprehensa: sed alio mō vt dictū est. **N**ec tamē per hoc qđ subā intellectialis vnitur corpori vt forma remouetur qđ a phis o3 intellectū eē a corpore separati 7 est quarta rō: ē enī in aia cōsiderare 7 ipsi essentia 7 potētia ei? fm essentia quidem suam dat esse tali corpori: s3 potētia vō operationes proprias efficit: si igit ope ratio aie per organū corporale pplet: o3 qđ potētia aie que est illius operationis principuz sit actus illius ptis corporis per quā opatio eius completur: sicut visus est actus oculi. si aut opatio ei? non cōpleatur per organū corporale: potētia ei? non erit actus alicuius cōporis: 7 per hoc o3 intellectus esse separatus non qđ subā aie cuius est potētia intellectus nec aia intellectiua sit corporis actus vt forma dans tali corpori eē. **N**ō est autēz necessariū si aia fm suam subām est forma corporis qđ ois eius operatio sit per corpus ac per hoc omnis eius virtus sit alicui? corporis actus vt qđta rō pcedebat: iam enī ostensū est qđ aia humana non sit talis forma que sit totaliter immersa matie sed est inter oēs alias fozas maxime supra materi

am eleuata. vnde 7 operationē pducere pōt absqz corpore. i. quasi non dependens a corpore in operando: qđ nec etiam in eēdo dependet a corpore. **E**odē etiā modo p3 qđ ea quibus Auerrois suam opinionem confirmare nititur non probant substantiā intellectuale corpori nō vniri vt forma: verba enī **Az.** que dicit de intellectu possibili qđ est i passibilis 7 imixtus 7 separatus: non cogūt cōfiteri qđ subā intellectiua non sit vnita corpori ut forma dans esse: verificatur enim etiam si dicatur qđ intellectiua potētia quā **Az.** vocat potētia pfectiua non sit alicuius organi actus quasi p ipsum suam exercens operationē: 7 hoc ē sua demōstratio declarat: ex operationē. n. intellectuali qua aia intelligit ostendit ipsum immixtum esse vel separatū. operatio autē pertinet ad potētia vt ad principū. vnde p3 qđ nec demonstratio **Az.** hoc cōcludit qđ subā intellectiua nō vnitur corpori sic forma: si enī ponamus subām aie fm esse corpori sic unitā. intellectū autē nullius organi actum esse: non sequitur qđ intellectus habeat aliquam naturā de terminatam: de naturis dico sensibilem: cum nō ponatur armonia uel ratio alicuius organi: sicut de sensu dicit **Az.** in. ij. de anima qđ est quedam ratio organi: non enim habet intellectus operationem cōmunē cum corpore. **Q**uam autem per hoc qđ **Az.** dicit intellectū esse imixtū vel separatū non intendat excludere ipsum esse partem siue potētiā anime que est forma totius corporis: patet per hoc qđ dicit in fine primi de anima contra illos qđ dicebat animum in diuersis partibus corpori diuersas sui partes hie: si tota aia oē corpus cōtinet conuenit 7 partiam vnāquāqz aliquid corporis continere. hoc autem videtur impossibile: qualē enim partem aut quomodo intellectus continet: graue est fingere: patet etiam qđ ex quo intellectus nullius partis corporis actus est qđ non sequitur receptionem eius esse receptionem materie prime ex quo eius receptio 7 operatio ē oino absqz corporali organo: nec etiam infinita virtus intellectus tollitur cum non ponatur virtus in magnitudine sed in substantia intellectuali fundata ut dictū ē.

Quod dicta **Az.** oportet ponere intellectū vniri corpori ut forma. **LXX.**

Quia auerrois maxime nititur suam opinionē confirmare p verba 7 demōstrationē **Az.** ostendenduz restat qđ necesse ē dicē fm opinionē **Az.** intellectū fm suā substantiam alicui corpori vniri ut forma probat enim. **Az.** i libro phisicoz qđ i motoribz 7 motis impossibile ē pcedere i infinitū vñd pcludit qđ necesse ē diuenire ad aliquod pmiū

motū qđ ad motū ab immobili
ipso: 7 de his duobus accipit secūda
mā: motū mouere seipm ea rā
p seipm qđ est co qđ est per aliud.
da qđ mouens se ipm de necessitate
se partes quāz vna ē mouens 7
portat igitur pmiū se ipm mouens
tous partibz quāz vna ē mouens
vñmodi ē animatū fm operationē. **Az.**
celū ē animatū fm operationē. **Az.**
do de celo dicitur ex parte qđ celū
pōt hoc o3 in eo ponere differē
nō solū qđ ad nos sed etiam fm
igitur fm opinionē **Az.** qua aia
probat etiā in. xi. metaphisicoz qđ
siderare aliquid qđ mouet ois in
qđ mouet motum aut quod mouet
mouet licet desiderat: nec dubitū
mouetur ostendit ai qđ non licet de
siderio recipi qđ est desiderū sensu
siderabile intellectuali desiderio vñ
mā mouens nō motū ē desiderabile
igitur id quod ab eo mouetur le
vna 7 intelligens nobiliori modo
sequenti pōt ē igitur etiā cōpor
Az. et aia intellectuali 7 corpore
cōdo de aia vbi dicit quod quā
tū 7 intellectus vt hoīs: 7 li
est actiua vt honorabilis: le
quod celū non habet aiam se
nē **Az.** haberet enī diuersa
tūne simpliciter celū ad hoc
Az. quod quod de natura corrupti
leus vñt oēs aie potētiā: ut
aliquis incorruptibilis hñt intell
las potētiā aie: sicut cōpor
vñ igitur dicit qđ intellectus cōm
colūbus per fantasmata sed op
vñt aie fm substantiā vnā
vñt aie igit 7 corpore hñt qđ
vñt aie nobilissima 7 cōmūne
edo vñt vñt contrarietate delect
fm intentionem. **Az.** subā
non per aia humanā hñt
autē qđ dicitur de aia vñt
efferebo sicut hñt doctrinā
sue sic sicut alicui vñt
vñt nec illud qđ certū hñt vñt
ē. s. aqđoz pncipia solū 7 luna
vñt nonnullis laudis esse corpo
vñt aie vñt aie
Quod aia imediatē vniri corpori
Az. pmiū
cūdi pōt p aia

Secundus.

motū q̄ uel moueat ab immobili uel moueat se ipsū: 7 de his duobus accipit secundum scilicet q̄ p̄ mu; mobile moueat seipsū ea ratione: q̄a q̄d est p̄ se: semp̄ ē pus eo q̄d est per aliud. Deinde ostendit q̄ mouens se ipsū de necessitate diuiditur in duas partes quaz̄ una ē mouens 7 alia est mota o portet igitur p̄mū se ipsū mouens p̄poni ex duabus partibz̄ quarū una ē mouens omne aut̄ huiusmodi ē animatū: primū igitur mobile similit̄. celū ē animatū fm̄ operationē. **Az.** vñ 7 in secūdo de celo dicitur expresse q̄ celū est animatū: et p̄ hoc o3 in eo ponere differentias positionis nō solū qui ad nos fed̄ etiam fm̄ se. **Inquiramus** igitur fm̄ opinionē **Az.** qua aia sit celū animatū probat etiā in xi. metaphisice: q̄ i motu celi est p̄ siderare aliquid q̄d mouet oio imotū et aliquid q̄ mouet motum: id aut̄ quod mouet oio imotū mouet sicut desiderabile: nec dubiū quia ab eo q̄ mouetur ostendit at̄ q̄ non sicut desiderabile de siderio p̄cipie q̄d est desiderū sensus sed sicut de siderabile intellectuali desiderio vñ dicit quod primū mouens nō motū ē desiderabile 7 intellectuale igitur id quod ab eo mouetur scilicet celū ē desiderans 7 intelligens nobiliori modo quā nos ut sub sequent̄ p̄bat. ē igitur celū cōpositū fm̄ opionez̄ **Az.** ex aia intellectuali 7 corpore et hoc signat i se cūdo de aia ubi dicit quod quibusdā iest intellectiū 7 intellectus vt̄ hoibz̄: 7 si aliquid huiusmodi est actiū aut honorabilibz̄ scilicet celū p̄stat autē quod celū non habet aiam sensitūā scdm̄ opinio nē **Az.** haberet enī diuersa organa que nō p̄p̄tunt simplicitati celi: et ad hoc signandū subiūgit **Az.** quod quibz̄ de nūero corruptibiliū iest itellectus insunt oēs alie potētie: ut daret intelligere q̄ aliqua icorruptibilia hñt̄ itellectū que nō hñt̄ alias potētias aie: scilicet corpora celestia: nō poterit igitur dici q̄ intellectus cōtinuetur cōporibus celestibus per fantasmata sed oportebit dicē q̄ intellectus fm̄ suā substātiā vniatur corpori celesti ut foia: sic igit̄ 7 corporis hūani q̄d ē inter oia cōpa inferiora nobilissimū 7 eq̄litate sue complexionis celo ab omni contrarietate absoluto simillimum fm̄ intentionem Aristot̄. subā itellectual vniatur non per aliqua fantasmata s; ut forā ipsius. **Hoc** autē q̄d dictū est de aiatione celi nō dixim⁹ quia offerēdo scdm̄ fidei doctrinā ad quā nichil p̄inet siue sic siue aliter dicat̄. vñ **Aug.** i li. de enchiridiō dic̄ nec illud q̄dē certū hēo vtrū ad eandē societatē. s. āgeloz̄ p̄tineat sol 7 luna 7 cūcta sidera quā uis nōnullis lucida esse corpora: nō tñ sensu vel itelligētia videantur.

Qd̄ aia imediate vñt̄ corpori. **XXVI.**

Ex premissis at̄ cōcludi pot̄ q̄ aia imediate corpi vñitur

nec o3 ponē aliq̄d mediū q̄i aiam corpi vñt̄ vel fatalimata sic dic̄ **Auerrois** l potētias ipsi? sic q̄dā dicūt: l̄ et sp̄m corpale sic alq̄ dixit: onfū ē. n. q̄d aia vñt̄ corpi ut foia ei? foia at̄ vñt̄ matie absq̄ oī medio: p̄ se. n. p̄p̄t̄ foie q̄d sit act⁹ corpi 7 nō p̄ aliq̄d aliū. vñ nec ē aliq̄d vñū faciēs ex materia 7 foia nisi agēs q̄d potētia reduc̄ ad actū: vt̄ p̄bat **Az.** i. viij. metaph. nā matēia 7 foia hñt̄ se ut potētia 7 actus. **Pōt̄ tñ** dici aliq̄d eē mediū iter aiaz̄ 7 corpi? r̄ si n̄ i effendo tñ in mouēdo 7 i uia generatōis: i mouendo q̄dē: q̄a i motu quo aia mouet corpi? ē q̄dā ordo mobiliū 7 motoz̄: aia. n. omēs opatōes suas efficit p̄ suas potētias. vñ mediante potētia mouet corpus 7 ad hec mēbra mediāte spū 7 ulterius unū organū mediante alio organo in via aut̄ generationis dispositiones ad formam precedunt formā in materia quā sint posterioes in effedo. vñde 7 dispōnes corpi q̄b? sit propriū p̄fectibile tal̄ foie hoc mō possūt dici medie inter aiam et corpus.

Qd̄ aia sit tota in toto 7 tota i q̄libz̄ pte. **LXXII.**

Per eadez̄ at̄ ostēdi potest aiam totā in toto corpe eē 7 totā in singulis partibus: o3. n. propriū actū in proprio p̄fectibili esse. aia at̄ ē act⁹ corpi organi: nō unū organi tñ: ē igit̄ in toto corpe 7 nō in una parte tñ fm̄ suā eētā fm̄ quā ē foia corpi. sic at̄ aia est foia totū corpi q̄ et foia singlaz̄ p̄tū: s. n. cēt foia totū 7 nō p̄tū: nō eēt foia subāl tal̄ corpi: sic forma domus que est forma totius 7 non est singularū partium est forma accidentalis. **Qd̄** autem anima est foia subāl totū us et partium p3 per hoc q̄d ab ea sortitur spēm 7 totū 7 partes. unde ea abscedente neq3 totum neq3 partes remanent eiusdem speciei. nam ocul⁹ mortui et caro eius non dicuntur nisi equiuoce: si igitur anima est actus singularum partium: actus autem est in eo cuius est actus relinquitur. q̄d sit secundum suam essentiam in qualibet parte corpi. **Qd̄** aut̄ tota: manifestū est: cū. n. totū dicatur per reuelationem ad partes: oportet totū diuersimode accipi sicut diuersimode accipiuntur partes. **Dicitur** autem pars dupliciter. **Uno** quidem modo in quantū diuiditur aliquid secundum q̄ritatez̄ sicut bicubitum est pars tricubiti. **Alio** modo in quantū diuiditur aliquid scdm̄ diuisionem essentie sicut forma 7 materia dicunt̄ partes cōpositi: dicit̄ ergo 7 totum scdm̄ q̄ritatē 7 scdm̄ essentie perfectionē: totū aut̄ 7 partes scdm̄ q̄ritatem dicte formis nō conueniūt nisi per accidens s; in quantū diuiduntur diuisione subiecti quantitatē habent. totū aut̄ ul̄ p̄ scdm̄ p̄fectionē essentie inuenitur in formis p̄ se: de hac igit̄ totalitate loquēdo que per se formis competit in qualibet

quia auerrois

me nūtur suam opione cont
p̄ vrb̄a 7 demonstratiōe
nec ē dicit̄ fm̄ opione
obstātiā alicui corpi
enim. **Az.** i libro p̄tūz̄ q̄
is impossibile ē p̄cedere
celle ē dicit̄ ad aliquā p̄tā

Liber

forma apparet quod est tota in toto et tota in qualibet parte eius: nam albedo sicut secundum totam rationem albedinis est in toto corpore ita et in parte qualibet eius secus autem est de totalitate qui per accidens attribuitur formis sic enim non possumus dicere quod tota albedo sit in qualibet parte. si igitur est aliqua forma que non diuidatur diuisione subiecti. sicut sunt anime animalium perfectorum: non erit opus distinctione cum eis non competat nisi una totalitas: sed absolute dicendum est eam totam esse in qualibet corporis parte: nec est hoc difficile apprehendere ei qui intelligit animam non sic esse indiuisibilem ut punctum: neque sic incorporatum corporeo coniungi sicut corpora ad inuicem coniunguntur ut supra expositum est. Non est autem in conueniens animam cum sit quedam forma simplex esse actum partium tam diuersorum: quia unicuique forme aptatur materia secundum suam congruentiam quanto autem aliqua forma est nobilior et simplicior: tanto est maioris virtutis: unde anima que est nobilissima inter formas inferiores et si simplex sit in substantia est tamen multiplex in potentia et multarum operationum: unde indiget diuersis organibus ad suas operationes complendas quarum diuersae anime potentie proprii actus esse dicuntur: sicut visus oculi auditus aurium et sic de alijs. propter quod animalia perfecta habent maximam diuersitatem in organibus: plane vero minima. hac igitur occasione a quibusdam philosophis dictum est animam esse in aliqua parte corporis sicut ab ipso. **Az.** in libro de causa morum animalium dicitur esse in corde: quia aliqua potentia eius illi parti corporis attribuitur vis enim motiva: de qua Aristoteles in libro illo agebat est principaliter in corde per quod anima in toto corpore motum et alias huiusmodi operationes diffundit.

Intellectus possibilis non est vnus. in omnibus hominibus. LXXIII.

Ex premissis autem euidenter ostenditur non esse unum intellectum possibilem omnium hominum qui sunt et qui erunt et qui fuerunt ut Auerrois in tertio de anima fingit. Ostensum est autem quod substantia intellectus vnus corpori humano ut forma. impossibile est autem vnam formam esse nisi vnus materia. quia proprius actus in propria potentia sit: sunt enim ad inuicem proportionata non est igitur intellectus vnus omnium hominum. **Ad** hec unicuique morari debent propria instria: alia enim sunt instria tibicinum et architectorum. intellectus autem comparatur ad corpus ut motor ipsius sicut **Az.** declarat et determinat in. iij. de anima: sicut igitur impossibile est quod architectus vtatur instrumentis tibicinum: ita impossibile est quod intellectus vnus hominis sit

intellectus alterius hominis. **P**roterea **Az.** in primo de anima reprehendit antiquos de hoc quod dicentes de anima nihil de proprio susceptibili dicebant quasi esset contingens secundum pythagoricas fabulas qualibet animam quolibet corpus induit: non est igitur possibile quod anima canis ingrediatur corpus lupi: uel anima hominis aliud corpus quam hominis: sed que est proportio anime hominis ad corpus hominis eadem est proportio anime huius hominis ad corpus huius hominis. non est igitur possibile animam huius hominis ingredi aliud corpus quam istius hominis. sed anima huius hominis est per quam homo intelligit. homo. n. per animam intelligit secundum sententiam **Az.** in primo de anima. non est igitur vnus intellectus istius et illius hominis. **Amp.** ab eodem aliquid habet esse et unitatem. vnus. n. et ens se consequitur. sed vnus quodque habet esse per suam formam. ergo et unitas rei sequitur unitatem forme. impossibile est igitur diuersorum indiuiduorum hominum esse formam vnam. forma autem huius hominis est anima intellectiva. impossibile est igitur omnium hominum esse vnum intellectum. Si autem dicitur quod anima sensitiva huius hominis sit alia ab anima sensitiva illius et per tanto non est vnus homo licet sit vnus intellectus: hoc stare non potest. propria. n. operatio cuiuslibet rei predestatur et demonstrat speciem ipsius. sicut autem animalis propria operatio est sentire. ita hominis propria operatio est intelligere. **Az.** dicit in primo ethicorum. vnus oportet quod sicut hoc indiuiduum est animal propter sensum secundum **Az.** in. ij. de anima. ita sit homo propter id quod intelligit. id autem quo intelligit anima uel homo per animam est intellectus possibilis ut dicitur in. iij. de anima. est igitur hoc indiuiduum homo per intellectum possibilem. si igitur homo habet aliam animam sensitivam cum alio homine non autem alium intellectum possibilem sed vnus et eundem sequitur quod sunt duo animalia sed non duo homines. quod per impossibile esse. non igitur est vnus intellectus possibilis omnium hominum. **Dis** autem rationibus respondet. **pdicit** in. iij. de anima dicens quod intellectus possibilis continuatur nobiscum per formam suam. s. per speciem intelligibilem cuius vnus subiectus est fatasma in nobis extra quod est in diuersis diuersum. et sic intellectus possibilis numeratur in diuersis non ratione sue substantie sed ratione sue forme. **Ad** autem hec ratio nulla sit apparet per ea que supra dicta sunt. ostensum est. n. supra quod non est possibile hominem intelligere si sic solum intellectus possibilis continuaret nobiscum dato autem quod predicta continuatio sufficeret ad hoc quod homo esset intelligens. adhuc ratio dicta rationes supra dictas non soluit. **fm.** n. dicta ponent nihil ad intellectum proprium remanebit numeratum secundum multitudinem hominum nisi solum fatasma et hoc ipsum fatasma non erit numeratum secundum quod intellectus est in actu: quia sic est in intellectu possibilem et est abstractum a materialibus conditionibus per intellectum agere. fatasma autem secundum quod est intellectus in potentia non excedit gradum anime sensitivae. **Ad** h. n. remanebit aliter hic homo ab illo nisi per animam sensitivam. et sequitur predictum inconueniens quod non sint plures homines hic et ille

Intellectus nihil sensibilem autem sicut
id quod est actus animalis autem sicut
rationem est enim in potentia ad esse intel
per fantasmas sicut quod numeratur non
indivisiuam speciem animalis intellectui
et sic remanet. illud quod speciem animalis
est numeratur in diuersis. **Ad** h.
speciem animalis vnus quod vnus est: est p
et non perfectio facta ut per per **Az.**
fantasma autem non est perfectio p
sicut: est enim fantasma motus factu
actum ut dicitur in lib. de anima non
fantasma quod numeratur a quo
Amp. fantasma quod sit: intell
dicitur sicut illud autem quod aliquid speciem
vnus: nam spes vnus est vnus: non vnus p
par: ponit numerari in diuersis ut in
potentia homo speciem formam.
homo sicutur speciem oportet semper
in eodem indiuiduo cum curat: alia
non semper est vnus et eundem. sp
dicitur huius quandoque illius fant
non semper eadem manent in vn
quodam de nouo adueniunt et que
ita solentur: indiuiduum vnus
per fantasma sicutur speciem vn
tinuatur principio sui speciem op
possibilis. **Si** autem dicitur
sicutur speciem ab ipso fantasma
turbus in quibus sunt fantasma
natura memoratus et cogitatus
hominis quam Aristoteles in tertio
vnum intellectum remanet: licet
inconueniens: quia cum virtus co
et operationem solum circa partic
intentiones dicitur et componit: et
operari per quod agit: non tran
sire in aliam: homo autem quod an
vnus: quod sit homo: quod sit anim
relatiue quod numeratur in nobis s
proprie: vnus: anima. **P**roterea vn
cu operari: quod vnus non est in quo
intelligit non le operari: dicitur organ
ligim: est id quod homo in vnus: vnus
hois: propter quod operari non est ig
dicitur: homo per virtutem constantem: mo
quod homo substantialem dicitur a ho
nus fingit. **Ad** hoc vnus cogitatus
ne ad intellectum possibilem: vnus
actu: quod proprie: fantasma ut p
sicut intelligibile actu et gladius in
operari autem ista non sit eadem: in
dicitur: quod homo per eam: vnus: vnus
ut per eam habeat speciem: vnus
suo constantem est. **P**roterea quod

Secūdus.

Propterea nihil fortis spēs p̄ id qd̄ ē i potētia: sed p̄ id qd̄ est actu: fantasma autem scōm q̄ est numeratum est tm̄ in potentia ad esse intelligibile: ergo per fantasma scōm q̄ numerat non sortitur hoc indiuiduū spēm aialis intellectiui qd̄ est rō hoīs: 7 sic remanebit illud qd̄ spēm humanam dat nō esse numeratū in diuersis. ¶ **A**d hec illud p̄ qd̄ spēm sortitur vnū qd̄ q3 viuens: est perfectio p̄ma 7 nō perfectio secūda vt p3 per **Az.** in scōo d̄ aia fantasma aut̄ non est perfectio p̄ma: sed p̄fectio scōa: est enim fantasia motus factus a sensu scōm actum vt dicitur in lib. de aia: non est igitur ipsuz fantasma quod numeratur a quo hō speciez h3. ¶ **A**mp̄. fantasmata q̄ sūt: intellecta in potētia d̄sa sūt: illud aut̄ quo aliquid spēm sortit̄ o3 effa vnū: nā spēs vna est vni: nō igitur per fatalmata: put ponūt numerari i diuersis ut sūt intellecta in potentia homo speciem sortitur. ¶ **I**tem illud q̄ homo sortitur speciez oportet semper esse manēs in eodem indiuiduo dum durat: alias indiuiduū non semper esset vnus 7 eiusdem. speciei: sed qn̄ doque huius quandoque illius fantasmata autē non semper eadem manent in vno homine: sed quedam de nouo adueniunt 7 quedam p̄existētia abolerentur: indiuiduum igitur hominis neq3 per fantasma sortitur speciem neq3 per ipsum cōtinuatur principio sue speciei quod est intellectus possibilis. ¶ **S**i autem dicatur q̄ hic homo non sortitur speciez ab ipsis fantasmatibus: sed a virtutibus in quibus sunt fantasmata scilicet imaginatiua memoratiua 7 cogitatiua que est propria homini quam **Aristot.** in tertio de anima passiuum intellectum vocat: adhuc sequuntur eadem inconueniētia: quia cum virtus cogitatiua habeat operationem solum circa particularia quoruz intentiones diuidit 7 componit: 7 habeat organū corporale per quod agit: non transcendit genus anime sensitue. homo autem ex anima sensitua non habet q̄ sit homo: s3 q̄ sit animal: adhuc igitur relinquatur q̄ numeretur in nobis soluz id quod p̄perit hōi i q̄tū ē aial. ¶ **P**ropterea: v̄tus cogitatiua cū opretur p̄ organū nō est in quo intelligim̄: cū intelligere nō sit opatō alic̄ organū: id aut̄ quo itelligim̄ ē id quo hō ē hō: cū itelligē sit p̄pa opatio hoīs p̄sequēs eī speciem: nō est igitur hoc indiuiduū hō p̄ virtutē cogitatiua: neq3 hec v̄tus ē id p̄ q̄ hō substantia l̄ differt a brutis ut p̄m̄. predic tus fingit. ¶ **A**d hec v̄tus cogitatiua nō h3 ordinē ad intellectū possibile quo itelligit hō nisi p̄ suū actū quo p̄p̄atur: fatalmata ut p̄ intellectuz agētē fiāt itelligibilia actu 7 p̄ficiētia itellectū possibile. opatio aut̄ ista nō sp̄ eadē māet i nobis: impossibile est igitur: q̄ hō p̄ eā l̄ p̄tinetur p̄ncipio sp̄ei hūane uel p̄ eam habeat spēm: sic igitur p3 q̄ p̄dicta r̄tio sio oio cōfūtada est. ¶ **I**tem: id quo aliquid opat

aut agit est p̄ncipium ad qd̄ sequitur opatio non solū q̄tum ad esse ipsi: sed etiā quantum ad multitudinē aut vnitatem: ab eodē n. calore nō ē nisi vnū calefacere siue vna calefactō actiua q̄uis possit eē multiplex calefieri siue mltē calefactōes pas siue fm̄ diuersitatē calefactoz simul p̄ vnuz calorem: intellectus aut̄ possibilis ē quo itelligit aia ut dicit **Az.** in. ij. de aia: si igitur intellectus possibilis huius 7 illius hominis sit vn̄ 7 idem nūero: necesse ēt etiam itelligere vtriusq̄ eē vnuz 7 idem: qd̄ patet eē impossibile: nam diuersoz indiuiduoz impos sibile est eē opationez vnam: impossibile ē igit̄ itellectum possibilez eē vnuz huius 7 illius. ¶ **S**i aut̄ dicatur q̄ ipm̄ itelligē multiplicat fm̄ diuersitatē fatalmatū: hoc stare nō pot̄: sicut enī dicitur est: vnus agētis vna est actio que multiplicat solum fm̄ diuersa subiecta in que trāsit illa actio itelligere aut̄ 7 velle 7 h̄mōi nō sūt actiōes trāsēntes i exteriorē materiam sed manēt i ipso agēte quasi p̄fectiones ipsius agētis ut patet per **Az.** in. xi. metaph. nō potest igit̄ vnū itelligē itellectus possibile multiplicari p̄ diuersitatez fatalmatū. ¶ **P**ropterea fatalmata se h̄nt ad itellectū possibile ut acti uuz quodamō ad passiuū: fm̄ q̄ **Az.** dicit in. ij. de aia q̄ itelligere qd̄dam pati ē: pati aut̄ ip3 patienti diuersificat fm̄ diuersas foias actiuoz siue spēs: nō scōm diuersitatez eoz in nūero: in vno. n. passiuo seq̄tur simul a duob̄ actiuis. s. calefaci ente 7 desiccate calefieri 7 desiccari: nō aut̄ a duobus calefaciētibz seq̄tur in vno calefactibili duplex calefieri s3 vnū tm̄ nisi forte sint diuēse spēs caloris: cum. n. calor duplex vnus sp̄ei nō possit eē in vno subiecto: motus aut̄ numerat fm̄ terminū ad quez: si sit vni r̄pis 7 eiusdē subiecti nō poterit eē duplex calef. ēi vno subiecto: 7 hoc dico nisi sit alia spēs caloris: sicut ponit̄ in semie calor ignis celi 7 aie: ex diuersitate igit̄ fatalmatū itelligere itellectū possibile nō multiplicatur nisi scōm diuersitatez sp̄erum itelligētia ut dicamus q̄ aliud ē eius itelligē put itelligit hoīem: 7 put itelligit equū: sed hoz vnuz itelligē simul p̄uenit oibus hoibus: ergo ad h. sequetur q̄ idēz itelligē nūero sit huius 7 illius. ¶ **A**d huc itellectū possibile itelligit hoīem nō scōm q̄ est hic homo sed in q̄tum est hō simplr fm̄ rōnez sp̄ei: hec aut̄ ratio vna est q̄tūcunq3 fantasmata hoīs multiplicetur uel in vno hoīe uel in diuersis fm̄ diuersa indiuidua hominis quoz p̄p̄ie sūt fatalmata: multiplicatio igit̄ fatalmatū nō pot̄ esse causa q̄ multiplicetur ipm̄ itelligē itellectū possibile respectu vni sp̄ei: 7 sic adhuc remāebit vna actō nūero dī forum hoīum. ¶ **I**tem p̄p̄iū subiectum habet scie est itellectū possibile: q̄ eius actus ē p̄siderare fm̄ sciam. **A**ccidens aut̄ si sit vnuz nō multiplicatur nisi scōm subiectum si igitur itellectū possibile sit vnus omnium hoīuz necesse erit q̄ sciētie

Secundus

recipit aliquas species intelligibiles: quia iam recepit a fantasmatibus eorum qui fuerunt ante nos pari ratione a nullorum fantasmatibus recipit: quas alij receperunt: sed quolibet aliqui alij preceperunt si mundus eternus est ut ponunt: nunquam igitur intellectus possibilis recipit aliquas species a fantasmatibus: frustra igitur ponitur intellectus agens ab *Az.* ut faciat fantasmata esse intelligibilia actu. ¶ Preterea ex hoc videtur se qui quod intellectus possibilis non indigeat fantasmatibus ad intelligendum. nos autem per intellectum possibilem intelligimus: neque igitur nos sensu et fantasmate indigebimus ad intelligendum: quod est manifeste falsum: et contra sententiam *Az.* ¶ Si autem dicatur quod pari ratione non indigeremus fantasmate ad considerandum ea quorum species intelligibiles sunt in intellectu conservate etiam si intellectus possibilis sint plures in diversis: quod est contra *Az.* qui dicit quod nequaquam sine fantasmate intelligit anima: patet quod non est conueniens obuiatio: intellectus enim possibilis: sicut et quilibet substantia operatur secundum modum sue nature. secundum autem naturam suam est forma corporis. unde intelligit quidem immateria: sed inspicit ea in aliquo materiali: cuius signum est quod in doctrinis vniuersalibus exempla particularia ponuntur in quibus quod dicitur inspicitur: alio ergo modo se habet intellectus possibilis ad fantasma quo indiget ante speciem intelligibilem: et alio modo postquam recepit speciem intelligibilem: ante enim indiget eo ut ab eo accipiat speciem intelligibilem. unde se habet ad intellectum possibilem ut ad obiectum mouens: sed post speciem in eo receptam indiget eo quasi instrumento siue fundamento sue speciei. unde se habet ad fantasmata sicut causa efficiens: secundum. n. imperium intellectus formatur in imaginatione fantasma conueniens tali speciei intelligibili in quo resplendet species intelligibilis sicut exemplar in exemplato siue in imagine: si ergo intellectus possibilis semper habuisset species: nunquam compararetur ad fantasmata sicut recipiens ad obiectum motuum. ¶ Item intellectus possibilis est quo anima et homo intelligit secundum *Az.* si autem intellectus possibilis est vnus omnium ac eternus oportet quod in ipso iam sint recepte omnes species intelligibiles eorum que a quibuslibet hominibus sunt scita vel fuerunt: quilibet igitur nostrum qui per intellectum possibilem intelligit immo cuius intelligere est ipsum intelligere: intellectus possibilis intelligit omnia que sunt vel fuerunt a quibuscunq; intellecta: quod patet esse falsum. Ad hoc autem *pm.* predictus respondet dicens. quod nos non intelligimus per intellectum possibilem nisi secundum quod continuatur nobis per nostra

fantasmata: et quia non sunt eadem fantasmata apud omnes: nec eodem modo disposita: nec quod quid intelligit vnus intelligit alius: et videtur hec responsio consonare premis. nam etiam intellectus possibilis non est vnus: non intelligimus ea quorum species sunt in intellectu possibili nisi ad sint fantasmata ad hoc disposita. Sed quod dicta responsio non possit totaliter inconueniens cuitate: sic patet: cum intellectus possibilis factus est actu per speciem intelligibilem receptam potest agere per se ipsum: ut dicit *Az.* in tertio de anima. unde videmus quod illud cuius scientiam semel accepimus est in potestate nostra iterum considerare cum volumus: nec impedimur propter fantasmata: quia in potestate nostra est formare fantasmata accommodata considerationi quam volumus: nisi forte esset impedimentum ex parte organi cuius est: sicut accidit in freneticis et litagis qui non possunt habere liberum actum fantasie et memoratiue: et propter hoc *Aristoteles.* dicit in octauo phisicorum: quod ille qui iam habet habitum scientie licet sit potentia considerans non indiget motore qui reducat eum de potentia in actum: nisi remouens prohibens: sed potest ipse exire in actum considerationis ut vult. Si autem in intellectu possibili sunt species intelligibiles omnium scientiarum quod oportet dicere si est vnus et eternus: necessitas fantasmatum ad intellectum possibilem erit sicut est illius qui iam habet scientiam ad considerandum secundum scientiam illam: quod etiam sine fantasmatibus non posset: cum igitur quilibet homo intelligat per intellectum possibilem secundum quod est reductus in actum per species intelligibiles quilibet homo poterit considerare cum voluerit scita omnium scientiarum: quod est manifeste falsum: sic enim nullus indigeret doctore ad acquirendum scientiam: non igitur est vnus et eternus intellectus possibilis.

De opinione Auicenne qui posuit formas intelligibiles non conueniri in intellectu possibili. LXXIII.

Predictis autem rationibus obuiare videntur que *Auicenna* ponit. Dicit enim in suo libro de anima quod in intellectu possibili non remanent species intelligibiles nisi quod diu actu intelligunt: quod quod de hoc probare nititur: quod diu forme apprehense manent in potentia apprehensiva actu apprehendunt: ex hoc enim fit sensus in actu: et similiter intellectus in actu est intellectum in actu. unde videtur quod quando cumque sensus vel intellectus est factus vnum cum sensato vel intellecto secundum hoc quod habet

Libet

formam ipsius sit apprehensio in actu per sensum: vel per intellectum. vires autem que conseruant formas non apprehensas in actu dicit non esse vires apprehensiuas s; thesauros virtutum apprehensiuas sicut imaginatio q̄ est thesaurus forarū apprehensiuarū p̄ sensum: et memoria scdm̄ ipsum que est secūda thesaurus intentionū apprehensiuarū absq; sensu: sicut cū ouis apprehendit inimicitia lupi: hoc autē contingit huiusmodi virtutibus q̄ conseruant formas nō apprehensas actu i quātum habet quedā organa corporea in quibus recipiuntur forme receptiōe p̄p̄inqua apprehensionē: et p̄p̄ hoc virtus apprehensiuā cōuertens se ad huiusmodi thesauros apprehendit in actu constat at̄ q̄ intellectus possibilis est virtus apprehensiuā et q̄ nō h; organū corporeū. vñ p̄cludit q̄ impossibile est q̄ spēs intelligibiles conseruentur in intellectu possibili nisi q̄z diu intelligit actu: o; ergo q̄ vel ipse species intelligibiles conseruentur in aliquo organo corporeo siue i aliqua virtute hñte organū corporeū: vñ o; q̄ forme intelligibiles sint per se existētes ad quas cōp̄ctur intellectus possibilis n̄ sicut speculum ad res que videntur i speculo: vel o; q̄ spēs intelligibiles fluāt in intellectu possibile de nouo ab aliquo agente se parato quicūq; actu intelligit. Prīmū autē horū hū est impossibile: q; forme existētes in potentijs virtutibus organū corporeis sūt intelligibiles in potentia tr̄n. Secūdū autē est opinio Platonis quaz reprobatur A. in methaph. vñ p̄cludit tertiu q̄ quicūq; intelligimus actu fluunt ipēs intelligibiles i intellectu possibile nostrū ab intellectu agente que ponit ipse quandam substantiam separatā. Si vō aliquis obijciat q̄ cū q̄ tunc non ē differentia inter hoies cum primo addiscit et cū postmodū vult cōsiderare in actu que prius didicit. Rñdet q̄ addiscere nihil aliud ē q̄ acquirere perfectā habitudinē cōiugendi se intelligentie agenti ad recipiendum ab eā formā intelligibilem: et ideo ante addiscere est nuda potentia in hoie ad talē receptionē: addiscere vō est sicut potentia adaptata. Videt̄ et̄ huic opinio n̄ p̄sonare: qd̄ A. in lib. de memoria ostēdit memoriam nō cē in parte intellectiua: sed in parte anime sensituiue: ex quo videtur q̄ cōsuatio sp̄erū intelligibilium nō p̄tineat ad partē intellectiua. S; si diligenter cōsideretur hec positio q̄z ad originē parū aut nihil differt a pōne Platonis: posuit. n. Plato formas intelligibiles eē quasdam substantias separatas a quibus scia fluebat in aias nostras. hic autē ponit ab vna substantia separata que ē intellectus agens scdm̄ ipsū sciam i aias n̄as fluere. nō autē differt quātū ad modū acquirēdi sciam vtrū ab vna vel pluribus substantijs separatis nostra causetur scia: vñ obiq; enī sequet̄ q̄ scia nostra n̄ cōtinetur a sensibilibus: cui q̄ r̄iū apparet per hoc q̄ qui caret aliquo sensu caret scia sensibiliū que cognoscū

tur per sensū illuz. Dicē at̄ q̄ per hoc q̄ intellectus possibilis inspicit singularia que sunt in imaginatione: illustratur luce intellectus agentis ad cognoscendum vñ: et q̄ actiones virū inferiorū. s. imaginationis et memoratiue et cogitatiue sunt aptantes animam ad recipiendam emanationem intelligentie agentis: est nouum. Videmus enim q̄ anima nostra tanto magis disponitur ad recipiendū a substantijs separatis quanto magis a corporalibus et sensibilibus remouetur: per recessum enim ab eo quod infra est acceditur ad id quod supra est: non igitur est verisimile qd̄ per hoc q̄ anima respicit ad fantasmata corporalia q̄ disponat ad recipiendam influentiam intelligentie separate. Plato autem radicem sue positionis melius est p̄secutus. posuit enim qd̄ sensibilia non sunt disponētia animam ad recipiendum influentiam formarum separatarum: sed solum expergescētia intellectum ad considerandum ea quorum scientia habebat ab exteriori causata: ponebat enim q̄ a principio a formis separatis causabatur scientia in animabus nostris omnium scibilium. vnde addiscere dixit esse quoddam reminisci: et hoc necessarius est scdm̄ eius positionem. nam cum substantie separate sint immobiles a semper eodem modo se habentes: semper ab eis resplendet scientia rerum in anima nostra que est eius capax.

Amplius quod recipitur in aliquo est in eo per modum recipientis. esse autem intellectus possibilis est magis firmum q̄ esse materie corporalis: cum igitur forme fluentes in materia corporea ab intelligentia agente secundum ipsam conseruentur in ea: multo magis conseruentur in intellectu possibili. Ad hoc cognitio intellectiua est perfectior sensituiua: si igitur in sensituiua cognitione est aliquid conseruans apprehensa: multo fortius hoc erit in cognitione intellectiua. Itēz videmus qd̄ diuersa que in inferiori ordine potentiarum pertinent ad diuersas potentias: in superiori ordine pertinent ad vnum: sicut sensus communis apprehendit sensata omnium sensuum p̄ priorum: apprehendere igitur et p̄seruare que in parte anime sensituiue pertinent ad diuersas potētias: oportet qd̄ in suprema potentia: scilicet intellectu vniantur. Preterea intelligentia agens secundum ipsum influit omnes scientias: si igitur addiscere nihil est aliud q̄ aptari vt vniantur intelligentie agenti: qui addiscit vnam scientiam non magis addiscit illam quā aliam: quod patet esse falsum: patet etiam qd̄ hec opinio est contra sententiam A. qui dicit in tertio de anima q̄ intellectus possibilis ē loc⁹ specierū: quod nihil aliud est dicere q̄ ipsum esse thesaurum intelligibilium specierū vt verbis Auid. vtamur. Item postea subiungit qd̄ quando intellectus possibilis acquirit

scientia est potius operari per se ipsam
intelligere non indiget influentia
potenti agens. dicit et in viij. phibit
addiscere et dō i potētia cōtialia ad sciam
per motu p̄ que reducatur i actu: nō
addiscit idiger p̄ se motore: ergo nō
addiscit idiger p̄ se motore: dicit etia in 3 de
ta intellectus agens. dicit etia in 3 de
nata se hñt ad intellectū possibile sicut
ad sensū: vñ p̄ q̄ spēs intelligibiles sūt
libell a fantasmato et n̄ a substantia se
ante q̄ vidit i cōtariū se nō ē difficile
ē: nō possibile ē in actu p̄fecto sicut
les cū p̄siderat actu: cum vō nō cōtari
est i actu p̄fecto sicut illas spēs: se hñt
int potētia et actu: hoc ē qd̄ A. dicit
nia q̄ cū hoc p̄. addiscit̄ possibile n̄
sciens dī fm̄ actum. hoc autē accidit
ri per se ipsū: et quidem: et cum potēt
dimo nō tantū sūt et ante addiscere
Memoria vero in sensituiua potēt
aliqua: post cada suo occurrunt
et nō potēt: iō cū nō adhibetur
rius p̄dmoibus nō potēt ad par
que est fluxus: sed per hoc nō excludit
possibile in p̄seruatiua intelligi
hñt ab oib; p̄dmoibus particulari

Solutio rationū quibus vi
p̄ntat intellectus possibilis.

Hic probatur intellectus possi
bilis addiscere que
est nō ē. dicit. n. q̄ ois forma que
et multiplicatur fm̄ numerū indiuidu
que nō sunt vnā spēs et multa fm̄
vni in forma et distinguuntur fm̄ ma
tias possibile in diuersis hōibus
vni numerum cū sit vn̄ fm̄ spēs
videt̄ in hoc et in illo per m̄z. nō
sūt p̄tē. vñ et receptio eius o
tionis mater p̄tē. et receptio fo
ales: qd̄ est p̄tē vniuersa r̄iū
videtur per n̄m. que est cōp̄e
forma. ois ois forma indiuidua
cuius ē actus est forma m̄lta: et
bet rei dependet ab eo a quo
tio et sicut n. p̄cipia r̄iū sūt
p̄cipia indiuidua sūt et esse
sequit̄ ergo q̄ intellectus possibilis
et p̄tē q̄ n̄ recipiat aliqd̄ n̄
corporeū: qd̄ ē et p̄tē n̄m indiuidua
intellectus possibilis non m̄lta
lia hominibus sed et vniuersi

Secundus

scientia est potens operari per se ipsum lz n actu intelligat: non igitur indiget influentia alicui? su periori agentis. Dicit et in. viij. phisicoru q ante addiscere e ho i potetia eentia ad sciam: 7 io i di get motore p que reducatu i actu: no at postq ia addidit idiget p se motore: ergo no idiget i flu etia intellectus ageris: Dic etia in 3 de aia q fantas mata se hnt ad intellectum possibilem sicut sensibilia ad sensu: vn pz q spes i intelligibiles sut intellectu possibilem a fantasmatib? 7 n a substantia sepata. Rones aut q videt i cotrariu ee no e difficile solu: intellec? eni possibile e in actu pfecto szm spes in intelligibiles cu pnsiderat actu: cum vo no cnsiderat actu no est i actu pfecto szm illas spes: sz h3 medio mod int potetia 7 actu: 7 hoc e qd Az: dic in tercio de aia q cu hec ps. a. intellect? possibilem vna qz sciat sciens di fm actum. hoc aut accidit cu possit opa ri per se ipsu: est quidem: 7 tunc potentia sile quo damo: no tam silr est ante addiscere aut inueni. Memoria vero in pre sensitiua ponitur: qz e act? alicuius: put cadit sub determinato tempore: no est nisi preteriti: 7 io cu no abstrahatur a singula ribus pditioibus no pertinet ad parte intellectua que est vliuz: sed per hoc no excludit qn intellectus possibilem sit pseruatiuus intelligibiliu que abstra hnt ab oib? pditioibus particularibus.

**Solutio rationu quibus videt pbari
vnitas: intellectus possibilis. LXXV.**

Ad probandū aut
vnitate intellectus possibilis quedam
rones adduntur quas o3 onde effica
tes no ee. Videt. n. q ois forma que e vna fm spes
7 multiplicatur fm numeru indiuiduet per mam
que eni sunt vna spe 7 multa fm numez coueni
unt in forma 7 distinguntur fm mam: si igitur intel
lectus possibilis in diuersis hoibus sit multiplica
tus fm numerum cu sit vn? fm spem o3 q sit indi
uiduat? in hoc 7 in illo per m3. no aut per m3 q
sit ps sui: qz sic esset receptio eius de genere recep
tionis materie prime 7 reciperet formas indiuidu
ales: qd est n3 nam intellectus. relinquit ergo q idi
uiduetur per nam que est corpus hois cui? ponit
forma. ois aut forma indiuiduata per materiam
cuius e actus est forma malis: o3 eni q esse cuiusli
bet rei dependeat ab eo a quo dependet indiuidua
tio ei? sicut. n. pncipia coia sunt de eentia spei: ita
pncipia indiuiduantia sut de essetia hui? indiuidui
sequit ergo q intellectus possibilis sit forma malis
7 p ois q n recipiat aliqd neq opes sine organo
corpali: qd e et n3 nam intellectus possibilis: igitur
intellectus possibilis non multiplicatur in diuer
sis hominibus sed est vnus omnium hominum.

Item si intellectus possibilis esset alius in hoc
7 in illo homine oporteret q species intellecta essz
alia numero in hoc. 7 in illo vna vero in spe
cie. cum enim specierum intellectarum in actu p
prium subiectum sit intellectus possibilis: oportet
q multiplicatio intellectu possibili multiplicentur
species intelligibiles secunduz numerum in diuer
sis. species autem aut forme que sunt eodem secun
dum speciem 7 diuerse scdm numerum sunt foze
indiuiduales que non possunt esse forme intelli
biles: qz intelligibilia sunt vniuersalia non parti
cularia: impossibile est igitur intellectum possibi
lem esse multiplicatum in diuersis indiuiduis ho
minum: necesse est igitur q sit vnus in omnibus.

Adhuc magister sciam quam habet transfun
dit in discipulum: aut igitur eandem numero aut
aliam diuersam in spe. secundum videtur impos
sibile esse: quia sic magister caret scientiam suaz
in discipulo sicut causat formam suam in aliquo
generando sibi simile in specie quod videtur per
tinere ad agentia materialia: oportet ergo qd ean
dem scientiam numero causet i discipulo quod ee
non posset nisi esset vnus intellectus possibilis vtri
usqz: necesse igitur videtur intellectum possibi
lem esse vnum omnium hominum. **S**icut aut
predicta positio veritatem non habet vt ostensuz
est: ita rationes posite ad ipsam confirmandaz fa
cile solubiles sunt. **C**onfitemur enim intellectum
possibilem esse vnum spe in diuersis hominibus
plures autem secundum numerum: ut tamen no
fiat in hoc vis q partes hominis non ponuntur i
genere vel spe scdm se: sed solum ut sunt principia
totius: nec tamen sequitur q sit forma materialis
scdm esse dependens a corpore: sicut enim anime
humane scdm suam spem competit q tali corpo
ri scdm spem vniatur: ita hec aia differt ab illa nu
mero solo ex hoc qd ad aliud numero corpus ha
bitudinem habet: 7 sic indiuiduantur anime hu
mane: 7 per consequens intellectus possibilis qui est
potentia anime humane scdm corpora non qua
si indiuiduatione a corpore causata. **S**ecun
da vero ratio ipsius deficit ex hoc q non distinga
it inter id quo intelligitur 7 id quod intelligitur:
species enim recepta in intellectu possibili non ha
bet se vt quod intelligitur: cum enim de his que
intelliguntur sint omnes artes 7 scientie: sequere
tur qd omnes scientie essent de speciebus existi
bus in intellectu possibili quod patet esse falsum:
nulla enim scientia de eis aliquid considerat nisi
naturalis 7 methaphisica: sed tamen per eas que
cunqz sunt i omnibus scientijs cognoscuntur: ha
bet se igitur species intelligibilis recepta in intel
lectu possibili in intelligendo sicut id quo intelli
git: sicut 7 spes coloris in oculo non e id qd videt
sed id quo videt: id vero qd intelligitur e ipa ro

Liber

reruz existentium extra animam : sicut etiā ⁊ res extra aiā exñtes visu corpali videretur: ad hoc .n. iuente sūt artes ⁊ scientie ut res i suis naturis: cognoscantur: neque tñ oportet qd si scie sunt de vniuersalib⁹ qd vñia sunt extra aiā p se subsistētia sicut Plato posuit: quāuis enī ad vitatē cognitio nis necesse sit: ut cognitio rei rñdeat: nō tñ o3 qd idem sit mod⁹ cognitionis ⁊ rei: qd enīz cōiuncta sūt in re itēdū diuisim cogiscūt: sil. n. vna res ē ⁊ alba ⁊ dulcis: visus tñ cognoscit solā albedinē ⁊ gustus solā dulcedinē: sic etiā ⁊ intellect⁹ intelligit lineā in mā sensibili exñtē absq3 māria sensibili: lz etiā cū mā sensibili intelligere possit: hec aut diuersitas accidit fm diuēritatē spēz intelligibiliū i intellectu receptarū que qñq3 ē similitudo quātitatē tñ: qñq3 vo substantie sensibili quātē. **S**iliter autē licz natura generis ⁊ spēi nūquā sit nisi i his indiuiduis: intelligit tñ intellectus naturā spēi ⁊ generi nō intelligēdo picipia indiuiduātia ⁊ hoc ē intelligere vñia: ⁊ sic hec duo nō repugnāt qd vñia non subsistant extra aiā: ⁊ qd intellectus intelligens vñia intelligat res qd sūt extra aiā: qd aut intelligat intellectus naturā generis uel specieī dnudatā a principijs indiuiduātibus ptingit ex pditione spēi intelligibilis i ipso recepte qd ē imaterialis effecta p intellectu agētē ut pote abstracta a materia et pditionib⁹ materie qd bz aliquid indiuiduatur: et iō potētie sensitiue nō pnt cognoscē vñia: quia nō pnt recipere formā imaterialē cū recipiāt sp in organo corporali: nō igit o3 eē nūero vnā spēi intelligibile hui⁹ intelligētis ⁊ ill⁹: ad hoc .n. sequeretur eē vnū intelligētē nūero hui⁹ ⁊ ill⁹: cū opatio sequat formā qd est principij spēi: lz o3 ad hoc qd sit vnū intellectu qd sit vn⁹ ⁊ e⁹ dē similitudo: ⁊ hoc est possibile si spēi intelligibiles sūt numero dīc: nihil .n. prohibet vnus rei fieri plures imagines differētes: et ex hoc contigit qd vn⁹ hō a plurib⁹ videtur: nō igitur repugnat cognitioni vli intellectus qd sint dīcē species intelligibiles in diuersis. Nec ppter hoc o3 qd si species intelligibiles sūt plures numero ⁊ eedē spē qd non sūt intelligibiles actu: sed potētia tñ sicut alia indiuidua : nō enī hoc qd est eē indiuiduum repugnat ei qd ē esse intelligibile actu: o3 enīz dicere ipsū intellectu possibile ⁊ agētē si ponant quedā subē separe cor: pori nō vnite p se subsistentes quedā indiuidua esse: ⁊ tñ intelligibilia sūt: sed id qd repugnat intelligibilitati ē mālitās: cuius si gnū est qd ad hoc qd fiant forme rez māliū intelligibiles actu o3 qd a mā abstractant: ⁊ iō in illis i qb⁹ indiuiduatio fit per hanc māz signatā indiuidua ta non sūt intelligibilia actu: si aut indiuiduatio fiat nō per māz nihil pbibet ea que sūt indiuidua esse actu intelligibilia. spēi at intelligibiles indiuiduant per suū subiectū qui ē intellectus possibilis sicut ⁊ oēs aliē forme. vñ cū intellectus possibilis

non sit mālis non tollit⁹ a spēbus indiuiduatis p ipsum quin sūt intelligibiles actu. **P**reterea in rebus sensibilibus sicut nō sūt intelligibilia actu in diuidua que sūt multa i vna spē vt equi uel hoies ita nec indiuidua que sūt vnica in sua specie: vt hic sol ⁊ hec luna: eodē autē modo indiuiduatur species per intellectu possibile siue sint plures intellectus possibles siue vn⁹: sed nō eodē modo multiplicantur in eandē spē: nihil igit refert qd utz ad hoc qd species recepte in intellectu possibili sūt intelligibiles actu utrūq3 intellectu possibile sit vnus in oibus aut plures. **I**tem intellectus possibilis: fm pñ. predictū est vltimus in ordine intelligibilium subāz que quidē fm ipsū sūt p ures: nec potest dici qd aliquē superiorū subāz habeāt cognitionē eoz que intellectu possibile cogiscit in motoribus. n. orbū vt ipse ē dicit sūt forme eoz qd causant per orbis motū: adhuc igit remanebit lz intellect⁹ possibilis sit vnus qd forme intelligibiles multiplicent in diuersis intellectibus. **L**z at dixerimus qd spēi intelligibilis in intellectu possibili recepta nō sit qd intelligit: sed quo intelligit: nō tñ remouetur qd per reflexionem quandā intellectus seipsū intelligit ⁊ suū intelligere ⁊ spēi qua intelligit. suū at intelligē intelligit dupliciter. vno mō i particulari: intelligit .n. se nūc intelligē: alio mō in vli fm qd rōcia tur de ipsius actus nā. vñ ⁊ intellectu ⁊ spēi itelligibile intelligit eodez mō dupliciter ⁊ picipiendo se esse ⁊ habere speciei intelligibilem quod est cogiscere in particulari: ⁊ considerando suam ⁊ speciei intelligibilis naturam quod est cognoscere in vli: ⁊ fm hoc de intellectu ⁊ intelligibili tractatur in scientijs. **P**er hec autem que dicta sūt ⁊ tñe rōtis apparet solutio: qd enim dicit sciam in discipulo ⁊ in magistro esse numero vnam: partiz qui dem vere dicitur partim autem non: est enim numero vna quantum ad id quod scitur: non tamē quātum ad species intelligibiles quibus scitur: neq3 quantum ad ipsum scientie habitum: non tamē oportet qd eodem modo magister causet sciam in discipulo sicut ignis generat ignem: non enim idē est modus eorum que a nā generant ⁊ eoz que ab arte: ignis quidem generat ignē nāliter reducēdo materiam de potētia in actu sue forme. magister vo causat scientiam in discipulo per modum artis: ad hoc enim datur ars demonstratiua: quā **A**z. in posterioribus tradit: demonstratio enim syllogismus faciens scire. **S**ciendum tamen qd fm qd **A**z. in. viij. metaphi. docet: artium quedā sūt in cuius materia non est aliquod principium agens ad effectum artis producendum: sicut patz in edificatiua: non enim est in lignis ⁊ lapidib⁹ aliqua vis actiua mouens ad domus constitutionē sed aptitudo passiuā tantum: aliqua vero est ars in cuius materia est aliquod actuum principium

mentis ad hanc dicitur esse tu artium: sicut
dicitur: nā in corpore infirmo ē aliquid
capit ad salutem: ideo effectum artium
nāq3 potest nā sed p fit ab arte:
ois est ab arte: effectus autem secundum
e ab arte ⁊ a nā sicut arte: multi enim
nem nā sicut arte medicine sanant
pūctū ⁊ arte ⁊ nā: arte imitat nā
qda cū infirmo: nā cū calefaciendo
medicinas i cū curare debet calefaci
Dicit autē ars sicut est ars docēdi:
etur ē picipi actiua a sciam. i. in
q3 nullū intelligit. i. hui⁹ picipi
rū dupliciter ⁊ sicut doctrina p iūctio
nā: docēs igit hoc mō incit o3
ens incipit iuare offerēdo. i. cōi
pūcti picipi ab eo nota: qd ois dicit
entia ex pcepti sit cognitione: ⁊ illa
diuisionē deducēdo ⁊ pponēdo
lis ex qd in aia dīcipuli. sicut enim
necessaria ad intelligētē: ⁊ qd etia
tōtis nihil opet nisi adit picipiū
qd in nobis dicit: iō apud theol
hō docet miltitā erobōdo: o3
dicitur ⁊ medic⁹ dicit nature milt
sic igitur causatur sciam in dīcō
nō nō nāla actiua sed vñia
Preterea cū cōm spēi actiua po
eē in intellectu passiuo sicut in
lectus possibilis nihil facit ad
numero in dīcipulo ⁊ magistro
suū cōtat nō eē eīdē i diuersis
lic: vñ hoc nō est ad ppositum

Intellectus agens non sit substantia
aliquid anime.

His autē
dicitur pōt qd nec intellectus
in oibus. vt Alexander
dicit. qd sicut intellectus possibilis
cū est vnus ⁊ vnus sicut ppositio
cūq3 passiuus rōddet. qd actiua
possibilis cōpōt agētē vt pūctū
pūctū ipsū sicut nā. nā ad cū sicut
vt dicit in iij. ne nisi igit intelligit
aliquid sic hanc multiplicat
ind. iudicō vt ostendit ē ⁊ intelligit
hui⁹ modi ⁊ nō erit vnus vnus
agens nō facit spēi intelligibilis
intelligit marie sicut substantia
potētia: sed vt p ens intelligit
igit facit cas nūc tales sicut cōpō
sicut ad intelligētē sicut vnus

Secundus.

motus ad producendum esse: tunc artis: sicut patet in medicina: nam in corpore infirmo est aliquod actuum principium ad sanitatem: et ideo effectum artis primi generis nunquam producit nisi sed sit ab arte: sicut domus omnis est ab arte: effectus autem secundi generis sit et ab arte et a natura sine arte: multi enim per operationem naturam sine arte medicina sanant. In his autem quod potest fieri et arte et natura: ars imitatur naturam: si quidem, ex frigida causa infirmet: nam eum calefaciendo sanat, unde et medicus si eum curare debeat calefaciendo sanat.

¶ Quicquid autem arti scilicet est ars docendi: in eo, n. qui docetur est principium actuum ad sciam, scilicet intellectus et ea quae naturaliter intelliguntur, scilicet prima principia: et ideo scia acquiritur dupliciter et sine doctrina per inventionem: et per doctrinam: docens igitur hoc modo incipit docere sicut inueniens incipit inuenire offerendo, scilicet considerationi discipuli principia ab eo nota: quod omnia disciplina et omnia scientia ex experientia fit cognitione: et illa principia in conclusionibus deducendo et proponendo exempla sensibilia ex quibus in anima discipuli, fomentur fantasmata necessaria ad intelligendum: et quod exterior operatio docentis nihil operatur nisi ad eum principium intrinsecum scientiae quod inest nobis dicitur: ideo apud theologos dicitur quod homo docet misterium exhibendo: deus autem interius operando: sicut et medicus dicitur nature misterium in sanando sic igitur causatur scientia in discipulo per magistrum non modo naturalis actionis sed artificialis ut dictum est.

¶ Preterea cum communis dicitur ponat habitus sciantur esse in intellectu passivo sicut in subiecto: unitas intellectus possibilis nihil facit ad hoc quod sit una scia numero in discipulo et magistro: intellectus, n. passivus constat non esse eundem in diuersis cum sit potentia materialis: unde haec ratio non est ad oppositum secundum eam ponem.

¶ Intellectus agens non sit substantia separata sed aliquid anime. **LXXVI.**

¶ **H**is autem concludi potest quod nec intellectus agens est unum in omnibus, ut Alexander etiam ponit et Auid. quod non ponit intellectum possibile esse unum omnium, cum enim agens et recipiens sunt proportionata oportet quod unum cuius passivo respondeat proprium actuum: intellectus autem possibilis copulatur agere ut proprium passivum sine susceptivum ipsius: hinc, n. se ad eum agens sicut ars ad materiam ut dicitur in iiij. de anima: si igitur intellectus possibilis est aliquid anime humane multiplicatum secundum multitudinem individuum ut ostensum est: et intellectus etiam agens erit huiusmodi et non erit unum omnium. Ad haec intellectus agens non facit species intelligibiles actu ut ipse per eas intelligat maxime sicut substantia separata cum non sit in potentia: sed ut per eas intelligat intellectus possibilis: non igitur facit eas nisi tales quales copentur intellectui possibili ad intelligendum: tales autem facit eas qualis

est ipse: nam omne agens agit sibi simile: est igitur intellectus agens proportionatus intellectui possibili: et sic cum intellectus possibilis sit per se anime: intellectus agens non erit substantia separata. **¶** **A**mplius, sicut materia prima perficitur per formas naturales que sunt extra animam: ita intellectus possibilis perficitur per formas intellectuales in actu: sed formas naturales recipiunt in materia prima non per actionem alicuius substantie separate tamen sed per actionem forme eiusdem generis scilicet quae est in materia: sicut haec caro generatur per formam quae est in his carnibus et in his ossibus ut patet Aristoteli in viij. philosophorum: si igitur intellectus possibilis sit per se anime et non sit substantia separata ut patet: intellectus agens per cuius actionem fuerit species intelligibiles in ipso non erit aliquid substantia separata sed aliquid virtus activa anime. **¶** **I**tem Plato posuit sciam in nobis carere ab ideis quae ponebantur esse quasdam substantias separatas: quae quidem positione Aristoteli improbat in primo metaphysice: constat autem quod scientia nostra dependet ab intellectu agente sicut ex primo principio: si igitur intellectus agens est quedam substantia separata: nulla esset vel modica differentia in opinionem istam et platonice a philosopho probata. **¶** **A**d haec si intellectus agens est quedam substantia separata: oportet quod eius actio sit continua et non intermissa: vel saltem oportet dicere quod non continetur et incidatur ad numerum arbitrium: actio autem eius est facere fantasmata intelligibilia actu: aut igitur hoc se faciet aut non semper: si non semper non tamen hoc faciet ad arbitrium nostrum: sed tunc intelligimus actu quod fantasmata fiunt intelligibilia actu: igitur oportet quod vel semper intelligamus vel quod non sit in potestate nostra actu intelligere.

¶ Preterea copatio substantie separate ad omnia fantasmata que sunt in quibuscunque hominibus est una sicut copatio solis est una ad omnes calores: res autem sensibiles similiter sentiunt sentientes et insensibiles: et per consequens eadem fantasmata sunt in utrisque: sicut igitur fiunt intelligibilia ab intellectu agente: uterque igitur similiter intelliget. **¶** **P**otest autem dici quod intellectus agens se agit quantum ad se et non semper fantasmata fiunt intelligibilia actu sed solum quando sunt ad hoc disposita disponunt autem ad hoc per actum cogitativum virtutis cuius usus est in nostra potestate: et ideo intelligere actu est in nostra potestate et ob hoc etiam contingit quod non omnes homines intelligunt ea quorum habent fantasmata: quia non omnes habent actum virtutis cogitativae convenientem: sed solus qui sunt instructi et consueti. **¶** **V**idetur autem quod haec responsio non sit omnino sufficiens: haec enim dispositio que fit per cogitationem ad intelligendum: oportet quod sit vel dispositio intellectus possibilis ad recipiendum formas intelligibiles ab intellectu agente fluentes ut Auid. dicit: vel quia disponuntur fantasmata ut fiant intelligibilia actu sicut Averrois et Alexander dicunt: primum autem horum non videtur esse convenienter: quia intellectus possibilis secundum suam naturam est in potentia

Liber.

ad species intelligibiles actu. unde comparatur ad eas sicut diaphonū ad lucē vel ad species coloris: nō autē indiget aliqd in e nā ē recipe formā aliq̄ disponi vltē ad formā illā nisi forte sint illa p̄rie dispōnes: sicut mā aque disponit ad formā aeris p̄ remotionē frigiditatis et densitatis: nihil autē contrariū ē in intellectu possibili qd̄ possit impedire cuiuscunq̄ sp̄s intelligibilis susceptionē: nā sp̄s intelligibiles et contrariorū in intellectu nō sūt contrarie vt pbat **Ar.** i. vi. metaphi. cū vnū sit rō p̄gnoscēdi: aliud falsitas autē q̄ accidit i iudicio intellect̄ cōpōnētis et diuidētis puenit nō ex eo q̄ in intellectu possibili sint aliq̄ intellecta: s; ex eo q̄ ei aliq̄ desūt: nō igit̄ q̄tū in se ē intellectus possibilis indiget aliq̄ p̄paratione vt suscipiat sp̄s intelligibiles ab intellectu agente fluētēs. ¶ Preterea colores facti visibiles actu p̄ lucē p̄ certo imprimūt suā silitudinē in diapho nō et p̄ cōsequēs in visū: si igit̄ ip̄a fantasmata illustrata ab intellectu agente n̄ imprimūt suās silitudines in intellectu possibili s; solū disponūt ip̄m ad recipiendū: nō s; est cōpōtio fantasmātū ad intellectu possibile sicut colorū ad visū vt **Ar.** ponit. ¶ Itē sed; hoc fantasmata n̄ cēt p̄ se necessaria ad intelligendum et p̄ cōsequēs nec sensū: sed solū p̄ accidēs q̄ excitātia et p̄parantia i intellectu possibile ad recipiendū: qd̄ ē opionis platonice et p̄ ordinē generationis intellect̄ et scie quē ponit **Ar.** i. p̄mo metaphi. et vltio posteriorū dicit q̄ ex sensu sit memoria: ex multis memorijs vnū ex perimētū: ex multis expunētis vltis acceptio q̄ est scie et intellectus. Est autē hec positio **Auid.** p̄sona his q̄ de generatione rerū nālium dicit: ponit enī q̄ oīa agentia inferiora solū per suas actiones p̄parant mām ad suscipiendas formas q̄ effluūt in mās ab intelligētia agente separata. vñ et eadē rōne ponit q̄ fantasmata p̄parant intellectu possibile: forte at̄ intelligibiles fluūt a substantia separata: sūt autē q̄ p̄ cogitationē disponūt fantasmata ad hoc q̄ fiant intelligibilia actu et mouētia intellectu possibilez cōueniēs nō videt si intellectus agēs ponat substantia separata: hoc. n. videt eē cōforme pōni dicētium q̄ inferiora agentia sūt solū disponētia ad vltimāz p̄fectionē: vitia autē p̄fectio ē ab agente separato qd̄ ē cōtra sniam **Ar.** in. vij. metaphi. nō. n. videt imp̄fectius se habere aīa hūana ad intelligendū q̄ inferiora nāe ad p̄prias opationes. Amp̄. effectus nobiliores in istis inferioribus poucunt nō soluz ab agentibus superioribus: sed requirūt agentia sui generis: hoīem. n. generat sol et homo: et similiter videmus in alijs aialibus p̄fectis q̄ quēdā ignobilia aialia ex solis trā actiōe generant absq̄ principio actiuo sui generis: sicut p̄ in aialibus generatis ex putrefactione: intelligere autē est nobilissim̄ effectus q̄ est in istis inferioribus: nō igitur sufficit ponē ad ipsum agens remotū nisi etiam ponatur

agens p̄ximū: hec autē rō cōtra **Auid.** nō p̄cedit: nā ipse ponit oē aial posse generari absq̄ semine

¶ Ad hec intentio effectus demonstrat agentez: vñ aialia generata ex putrefactione non sunt ex intentione nature inferioris s; superioris tñ quia p̄ducuntur ab agente superiori tantū: p̄pter qd̄ **Ar.** in. vij. metaphi. dicit ea fieri casu: aialia autē que fiunt ex semine sunt ex intentione nāe superioris et inferioris. hic autē effectus qui ē abstrahere formas vltē a fantasmatib; est in intentione nostra non solum in intentione agentis remoti: igitur o; i nobis ponere aliquod p̄ximū principium talis effectus: hoc autem est intellectus agens: non ē igit̄ substantia separata sed aliqua virtus aīe nostre.

¶ Item in natura cuiuslibet mouētis est p̄ncipiū sufficiens ad operationē naturālē eiusdē: et si quidem operatio illa consistat in operatione adest ei principium actiuū sicut patet de potentijs anime nutritiue in plantis: si vero operatio illa consistat in passione: adest ei principium passiuū sicut p̄ de potentijs sensitivis in animalibus: homo autē est perfectissimus int̄ oīa inferiora mouētia: eius autē p̄pria et naturalis operatio est intelligere que non cōpletur sine passione quadam in q̄tū d̄libet intellectus patitur ab intelligibili: et est etiam sine actione in quātū intellectus facit intelligibilia in potentia esse intelligibilia in actu: oportet igitur in natura hominis esse vtriusq̄ propriū principium. s. intellectum agentem et possibilem et neutrum secundum esse ab anima hominis separatum esse. ¶ Ad huc si intellectus agens est quedā substantia separata: manifestum est q̄ est supra naturā hoīs: opatio autem quā homo exercet sola virtute alicuius sup̄naturalis substantie est operatio sup̄naturalis: vt miracula facere et p̄phare et alia huiusmodi que diuino munē hoīs operant: cuius igitur homo nō possit intelligere nisi vtute intellectus agentis: si intellectus agens est quedā substantia separata sequitur q̄ intelligere non sit operatio p̄pria et naturalis homini: et sic homo non poterit differri per hoc q̄ est intellectiuus aut rationalis.

¶ Preterea nihil operatur nisi per aliquā virtutem que formaliter in ipso est. Unde **Ar.** in. ij. de anima ostendit q̄ quo viuimus et sentimus ē forma et actus sed vtrāq̄ actio. s. intellectus possibilis et intellectus agentis conuenit homini: homo enī species abstrahit a fantasmatibus et recipit merite intelligibilia actu: non enim aliter in notitiam harum actionum venissemus nisi eas in nobis experiremur: oportet igitur q̄ principia quibus attribuntur hee actiones scilicet intellectus possibilis et agens sint virtutes quedam i nobis formaliter existentes. ¶ Si autem dicatur q̄ hee actiones attribuuntur homini in q̄tum predicti intellectus continuantur nobis vt **Auctoris** dicit: is

supra ostendit q̄ cōtinuatio inte
nostrā in istis quibus substantia sepa
tellet nō sufficit ad hoc q̄ ip̄am
¶ Sicut etiam p̄ de intellectu ag
nem intellectus agens ad sp̄s
tas in intellectu possibili sicut aī
finales que per artem ponunt in
plo **Ar.** in. iij. de aīe forme autem
sequuntur actionē artis s; solū simi
videt nec substantiam harum form
huiusmodi formas actiōis artificis
hoc q̄ sunt in ip̄o sp̄s intelligib
intellectu agēs pot̄ facere op̄atio
tis. ¶ Ad hoc vltio qd̄ nō
p̄ria opationez nisi p̄ hoc qd̄ mo
p̄ncipio magis agēs vt ad op̄andū
irrationalis magis agēs vt ad op̄andū
agens: quia omnis op̄atio cōuē
cipio cōtinuatio mouētis: sicut aī
bil exterioris ip̄m in fantasmā: et
cōdit in oībus potentijs rōis ad motū
p̄pria hoīs ē intelligere cui p̄pria p̄
lectus agēs qui facit sp̄s intelligib
tū quodammodo intellectus po
ctus in actu mouet voluntatē: si
agens est quedam substantia cō
operatio hoīs dependet a p̄ncipi
igitur erit homo agēs sicut hoīs
sic non erit dominus suarū op̄at
tar laudem aut vituperium: et p̄
mortalis et conuersatio politia: q̄
non est igitur intellectus agēs
ta ab homine.

¶ Non est impossibile intellectu
agenti in substantia aīe cōtinu
ta ab homine.

Udebitur
fōmā alicui hoc ē ip̄o
et cōtinuatio. s. nō
in potentia et in intelligibilia qd̄ p̄
tellectus possibilis: et facte ea actu
tellectus agēs: nō nihil agēs s; est
sed sicut q̄ est actu: videt nō videt
possibilis intellectus possibilis: vñ
cōtinuatio. Si quis autem vult
ueniēs autē difficile sequi nihil
spectu illius est sicut quod in pot
in actu sicut in rebus naturalibus
est actu hūmanus et potentia sicut
conuersio: hoc autem op̄atio in
animam intellectus agentis
ip̄am intellectus alicui in actu
na est in potentia et ad aliquid
vltio actu inuenit: s; enī substantia

Secūdus.

supra ostensū ē q̄ cōtinuatio intellectus possibilis nobiscū si sit quedā substantia separata: qualē ipse intelligit nō sufficit ad hoc q̄ ipsum intelligamus.

Siliter etiam p̄ de intellectu agente: cōparatur enim intellectus agens ad spēs intelligibiles receptas in intellectu possibili sicut ars ad formas artificiales que per artem ponunt in mā vt p̄ ex exēplo **Arj** in. iij. de aia: forme autem artis non consequuntur actionē artis s̄ solū similitudinē formale vnde nec subiectum harum formarum potest per huiusmodi formas actiōes artificis facē: ḡ nec hō p̄ hoc q̄ sunt in ipso spēs intelligibiles actu facte ab intellectu agente pōt facere opationē intellectus agentis. **Ad** hec: vnūquodq̄ qd nō pōt exire ī propria opatione nisi p̄ hoc qd mouet ab exteriori principio magis agit vt ad opandum q̄ se ipsū agit irrationalia magis agūt ad opandum q̄ se ipsa agant: quia omnis operatio eorum dependet a principio extrinseco mouente: sensus autē motus a seibili exteriori imprimi in fantasia: et sic p̄ ordinē procedit in oibus potētis vsq̄ ad motiuas: opatio autē propria hoīs ē intelligere cuius p̄mū principū ē intellectus agens qui facit spēs intelligibiles: a q̄b̄ patitur quodammodo intellectus possibilis qui factus in actu mouet voluntatē: si igitur intellectus agens est quedam substantia extra hominē: tota operatio hoīs dependet a principio extrinseco: nō igitur erit homo agens seipsū sed actus ab alio: et sic non erit dominus suarū operationū: nec mereatur laudem aut vituperium: et peribit tota sciētia moralis et conuersatio politica: qd est incōueniēs: non est igitur intellectus agens substantia separata ab homine.

Quod non est impossibile intellectum possibilem et agere ī vna substantia aīe cōuenire. LXXVII

Unde dicitur autem
forsan alicui hoc eē impossibile q̄ vna et eadez substantia. s. nostre anime sit in potentia ad oia intelligibilia qd pertinet ad intellectus possibilem: et facit ea actu quod est intellectus agens: cū nihil agit fm̄ q̄ est in potentia: sed fm̄ q̄ est in actu: vnde nō videbitur q̄ agens et possibilis intellectus possint ī vna substantia aīe cōuenire. Si quis autem recte inspiciat nihil icōueniens aut difficile sequit. nihil. n. phibz hoc respectu illius esse fm̄ quod in potentia et fm̄ aliud in actu sicut in rebus naturalibus videmus aer. n. est actu humidus et potentia siccus: terra autem econuerso: hoc autem opatio inuenitur esse inter animam intellectuam et fantasmatam: habet enim anima intellectiua aliquid in actu ad quod facta est in potentia et ad aliquid quod in fantasmatibus actu inuenit: hz enī substantia anime hūane

imaterialitātē: et sicut ex dictis p̄ ex hoc hz mām intellectualem q̄ oīs substantia imaterialis ē huiusmodi: ex hoc autē nōduz hz q̄ assimulet huic uel illi rei determinate qd requiritur ad hoc q̄ anima nostra hanc uel illam rez determinate cognoscat omnis enim cognitio fit secūdam similitudinē cogniti in cognoscente: remanet igitur ip̄a anima intellectiua in potentia ad determinatas similitudines rerum cognoscibiliū a nobis que sunt nature rerum sensibilium: et has quidē determinatas nās rerū sensibilium presentant nobis fantasmatam q̄ tū nondū puenerūt ad esse intelligibile cū sint similitudines rerū sensibilium etiā secūdam conditiones materiales que sūt proprietates indiuiduales: et sūt etiam in organis materialibus: non igitur sunt intelligibilia actu: et tamen quia in hoc hoīe cuius similitudines representant fantasmatam ē accipere naturam vniuersalem denudatā ab oibus cōditionibus indiuiduantibus: sunt intelligibilia ī potentia: sic igitur habent intelligibilitatem in potentia: determinationē autem similitudinis rez ī actu: e contrario autē erat in anima intellectiua: ē igitur in anima intellectiua virtus actiua ī fantasmatam faciens ea intelligibilia actu: et hec potētia anime vocatur intellectus agens: est etiā in ea virtus q̄ est impotentia ad terminatas similitudines rerū sensibilium: et hec est potentia intellectus possibilis. Difert tū hoc quod inuenitur in anima ab eo quod inuenitur in agentibus nālib̄. quia ibi vnū est impotētia ad aliud fm̄ eūdem modū quo in altero inuenitur actu nam mā aeris est in potentia ad formā aque eo modo quo est in aqua: et ī deo cōposita naturalia que comunibant in mā eodem ordine agunt et patiuntur ad inuicem: anima autē intellectiua non est in potentia ad similitudines rerum que sunt in fantasmatibus per modum illum quo sunt ibi: sed secundū quod ille similitudines eleuantur ad aliquid aliud vt scilicet sint abstracte a conditionibus indiuiduantibus materialibus ex quo fiunt intelligibiles actu: et ideo actio intellectus agentis in fantasmatam prece dit receptionem intellectus possibilis ac sic principalitas actionis non attribuitur fantasmatibus sed intellectui agenti: p̄pter quod **Arj**. dicit q̄ se habet ad possibilem sicut ars ad materiā. Huius autem exemplum oīo simile esset si oculus simul cum hoc quod est diaphonum et susceptiuus colorum haberet tantum de luce quod posset colores facere visibiles actu: sicut quedam animalia dicuntur sui oculi luce sufficere sibi illuminare obstātia: p̄pter quod de nocte vident magis in die vominus: sunt enim debiliū oculorum quia a pura luce mouentur: ad multam autem confundunt cui etiam simile est in intellectu nō qui ad ea que sunt manifestissima se hz sicut oculus noctue ad so

lem. vñ pariu sūme intelligibile qđ ē nobis cōnaturale sufficit ad nostrū intelligere. **Q** aut lumē intelligibile nostre aie cōnaturale sufficit ad faciendum actionē intellectus agentis p3 si quis consideret necessitatē ponēdi intellectū agentē: iueniebatur. n. aia nostra in potētia ad intelligibilia sic sensus ad sensibilia: sicut. n. nō semper sentimus: ita nō semp intelligimus: hec aut intelligibilia que aia intellectiua hūana intelligit **Plato** posuit eē intelligibilia per se ipsa. s. ideas. vñ non erat ei necessarium ponē int. lectū agentē intelligibilia. **S**i autē hoc esset verū: oporteret qđ quāto aliqua sunt fm se magis intelligibilia magis intelligerent a nobis qđ p3 eē falsū: nā magis sūt nobis intelligibilia qđ sunt sensui. p̄ximiora qđ in se sunt minus intelligibilia: vñ **Art.** fuit motus ad ponendū qđ ea qđ sunt nobis intelligibilia nō sūt aliqua existētia intelligibilia per se ipsa sed qđ fiunt ex sensibilibus: vnde oportuit qđ poneret virtutē qđ hoc faceret et hec ē intellectus agēs: ad hoc qđ ponit intellectus agēs vt faceret intelligibilia nobis proportionata: hoc aut nō excedit modū lumis intelligibilis nobis connāt. s. vnde nihil phibet ipsi lumini nō aie attribue actionē intellectus agentis: et p̄cipue cū **Art.** intellectum agentem cōparet lumini.

Q nō fuit snta **Art.** de intellectu agente qđ sit substantia separata s3 magis qđ sit aliqd aie. **LXXXVIII.**

Quia vero plures opinionioni supra posite assentiunt credentes eā fuisse opionē **Art.** ostendē dum est ex verbis eius qđ ipse hoc non sensit de intellectu agente qđ sit substantia separata. **D**icit. n. p̄mo qđ sic in oī nā ē aliquid qđ m̄a i vno quoq3 genere et hoc est in potētia ad oia qđ sūt illius generis et altera cā ē qđ efficiēs qđ facit oia que sūt illi generis sicut se h3 ars ad materiā: necesse ē et i aia eē has differētiās: et huiusmōi qđ dē. s. qđ in aia ē sicut materia intellectus possibilis i qđ sūt oia intelligibilia: ille vō qđ in aia ē sic efficiēs cā ē intellectus i qđ est oia facē. s. intelligibilia i actu. i. intellectus agens qđ ē sicut habitus et nō sicut potētia: q̄liter aut dixerit intellectū agentē habitū exponit subiungēs qđ ē sicut lumē: quodā. n. mō lumē facit potentia colores eē actu colores in quantū. s. facit eos visibiles actu: hoc aut circa intelligibilia attribuit intellectui agētī. **E**x his aut manifeste habet qđ intellectus agens nō sit substantia separata s3 magis aliquid aie: expresse enī dicit qđ intellectus possibilis et agēs s3 differētie aie et qđ sūt in aia neutra ergo eaz ē substantia separata. **A**d hec rō eius hoc idē ostendit: quia in oī materia in qua inuenitur potētia et actus est aliquid qđ materia quod est in potētia

ad ea que sunt illius generis: et aliqd qđ agens qđ reducit potētia in actū sicut in artificialibus ē ars et materia: sed aia intellectiua ē quedā natura i qđ iuenit potētia et actus: cū qñq3 sit actu intelligēs et qñq3 in potētia: est igitur in natura aie intellectiue aliquid qđ materia qđ ē in potētia ad oia intelligibilia qđ dicit intellectus possibilis: et aliqd qđ cā efficiēs qđ facit oia in actu et dicitur intellectus agens: vterq3 igitur intellectus fm demonstrationē **Art.** est i natura aie et nō aliqd sepatū fm eē a corpe cuius aia ē actus. **A**mp. **Art.** dicit qđ intellectus agens est sicut habitus qđ ē lumē: habitus aut non signat vt aliqd p se existēs s3 alicuius hntis: nō ē igitur intellectus agēs aliq substantia sepatū p se existēs sed est aliqd aie hūane. **N**ō aut intelligit **Art.** vt hitus dicit eē effectus intellectus agētis: s3 vt sit sensus intellectus agens facit hoies intelligē oia qđ ē sicut habitus: hec. n. ē. diffinitio habitus vt cōm. **A**uerro is ibidē dicit qđ hīs habitū intelligat per ipsū qđ est sibi p̄pū ex se: et qñ voluēt absq3 hoc qđ indiget in eo aliquo extrinseco: expresse. n. assimilatur habitui non ipsū factū s3 intellectū qđ est oia facē: nec tñ intelligendū ē qđ intellectus agēs sit habitus p modū quo habitus ē in scōa sp̄e q̄litate fm qđ dā dixerit intellectū agentē eē habitū principioz qđ habitus ille p̄ncipioz ē acceptus a sensibilibus vt pbat **Art.** in. ij. p̄terioz: et sic o3 qđ sit effectus intellectus agētis: cuius est fantasmata qđ sūt intellecta in potētia facē intellecta in actu: s3 accipit habitus fm qđ diuidit cōtra priuationē et potētia: sic oia foia et actus pōt dici habitus et hoc apparet qđ dicit hoc mō intellectū agentē esse habitū: sicut lumen habitus ē. **D**einde subiūgit qđ hic intellectus scilicet agens ē separatus et imixtus et impassibilis et substantia actu ē: horū aut q̄tuo: que attribuit intellectui agentī duo supra expresse de intellectu possibili dixerat. s. qđ sit imixtus et qđ sit sepatus: tertius. s. qđ sit impassibilis sub distinctione dixerat: ostendit. n. p̄mo quod nō ē passibilis sicut sensus: et postmodū ostendit quod coiter accipiēdo pari passibilis ē in q̄tū ē. s. in potētia ad intelligibilia: q̄tū vō oio ne gauerat de intellectu possibili dicēdo quod erat in potētia ad intelligibilia et nihil horū erat actu ante intelligere: sic igitur in duobus p̄mis intellectus possibilis cōuenit cū agente: in tertio p̄m puenit et p̄tiz differt: i quarto aut oio differt agēs possibilis. **H**as quattuor cōditiones agentis pbat p vnā rōnem subiūgēs. **S**p. n. honorabilis ē agens patiente et p̄ncipioz. s. actiuū m̄a: supra. n. dixerat qđ intellectus agēs est sicut cā efficiēs: et possibilis sicut m̄a: per hoc aut mediū cōcludunt duo p̄ma sic: agens est honorabilis patiente et m̄a: s3 possibilis qđ est sicut patiente et m̄a est sepatus et imixtus vt supra pbatū est: qđ multo magis agens: alia vō per hoc mediū sic excluduntur: agens in hoc est

honestabilis patiente et m̄a qđ cōparetur agens et actu ens ad patientem et intellectus aut possibilis est patiente et actu ens. **Q**uerit aut qđ nec ex his hnti pot p intellectus agēs sicut quodam p̄nta s3 qđ sit sepatus hoc mō qđ possibilis. s. vt nō habeat organū: qđ i substantia actu ens nō repugnat ac est in potētia vt supra ostendit et iungit. **H**ec aut ē fm actu scia rei qđ differt intellectus agēs a possibili: tu agēs idē est intelligēs et intellectus sicut hoc aut manifeste est cōtra nā supra eadē vō dixerat de intellectu vbi dicit de intellectu possibili qđ ē sicut intelligibilia in hūana. que est intelligēs et qđ intelligit scia nō ē qđ speciatū ē idē et manifeste. n. lectus possibilis pot est actu intelligēs et qđ intelligit: vult ostendere qđ sicut intelligit sicut alia intelligibilia supra dicit qđ intellectus possibilis modo intelligibilia: sed nihil actu intelligit: vbi expresse vult intelligere qđ hūana actu sit ipsa intelligibilia: nec dicit de intellectu possibili: quia dicitur de sensu et sensibilibus (secundum enim sit actu per species sensata) licet intellectus possibilis sit actus intelligibilem actu: et hoc ratione tu dicitur ipsum intelligibile in dicitur qđ postq̄ **Art.** de intellectu possibili et agēs hnti scilicet intellectus in actu dicitur qđ scia in actu: **D**einde dicit: qui vō p̄nta in vno ē oio aut nō in ratione inter potētia et actu in p̄m qđ actus scōdum naturā ē p̄nta in vno et eodē qđ mutat de potētia potentia actu: sicut vō loquēdo est qđ p̄nta actu: potētia nō rōnū per vñ hnti ergo qđ intellectus potētia. s. possibilis p̄nta est in potētia intellectus in actu: et hoc dicit in vno oīno. i. vñ: et intellectus possibilis actu per intellectus agēs: et est in actu per aliquid intellectus possibilis vnde dicit in. iij. p̄nta: qđ agēs aliquid docere vt redamur: sic igitur in verbis istis ostendit intellectus possibilis potētia est in actu. **D**einde dicit qđ intelligit et alioq non intelligit: scilicet intellectus in actu et

Secūdis.

honorabilis patiente et materia quae comparatur ad ipsum sicut agens et actu ens ad patiens et ens in potentia intellectus autem possibilis est patiens quodam modo et potentia ens: intellectus igitur agens est non patiens et actu ens. **P**atet autem quod nec ex his verbis **Art.** haberi potest quod intellectus agens sit quedam substantia separata sed quod sit separatus hoc modo quo supra dixit de possibili. scilicet ut non habeat organum: quod autem dicitur quod est substantia actu ens non repugnat ei quod substantia aie est in potentia ut supra ostensum est. **D**einde subiungit. **I**dem autem est secundum actum scia rei in quo communi dicitur quod differt intellectus agens a possibili: nam in intellectu agente idem est intelligens et intellectus: non autem in possibili: hoc autem manifeste est contra intentionem **Art.** nam supra eadem verba dixerat de intellectu possibili ubi dixit de intellectu possibili quod ipse intelligibilis est sicut intelligibilia: in his. n. que sine materia sunt idem est intelligens et quod intelligit: scia namque speculativa et quod speculativa idem est: manifeste. n. per hoc quod intellectus possibilis putatur esse actu intelligens idem est cum eo quod intelligitur: vult ostendere quod intellectus possibilis intelligitur sicut alia intelligibilia: et primum supra dixerat quod intellectus possibilis est quodammodo intelligibilia: sed nihil actu est antequam intelligatur: ubi expresse dicit intelligere quod per hoc quod intelligitur actu sit ipsa intelligibilia: nec est mirum si hoc dicit de intellectu possibili: quia hoc etiam supra dixerat de sensu et sensibili secundum actum: sensus enim fit actu per species sensatam in actu: et similiter intellectus possibilis fit actu per speciem intelligibilem actu: et hac ratione intellectus in actu dicitur ipsum intelligibile in actu. **E**st igitur dicendum quod postquam **Art.** determinavit de intellectu possibili et agente: hic incipit determinare de intellectu in actu dicens quod scientia in actu est idem rei scite in actu: **D**einde dicit: qui vero secundum potentiam tempore prior in uno est omnino autem neque in tempore: quod quidem distinctione inter potentiam et actum in pluribus locis videtur. quod actus secundum naturam est prior potentia: tempore vero in uno et eodem quod mutat de potentia in actum est prior potentia actu: simpliciter vero loquendo non est potentia etiam tempore prior actu: quia potentia non reducitur in actum nisi per actum: dicit ergo quod intellectus est secundum potentiam. scilicet possibilis putatur esse in potentia prior est tempore quod intellectus in actu: et hoc dico in uno et eodem: non tamen omnino. id est videtur: quia intellectus possibilis reducitur in actum per intellectum agentem quod est in actu ut dixit: et iterum per aliquem intellectum possibilem factum actu: unde dicit in. iij. philosophorum quod ante addiscere indiget aliquis docente ut reducat de potentia in actum: sic igitur in verbis istis ostendit ordinem in intellectu possibili prout est in potentia ad intellectum in actu. **D**einde dicit sed non aliquando quidem intelligit et aliquando non intelligit: in quo ostendit differentiam intellectus in actu et intellectus possibili

lis: supra enim dixit de intellectu possibili quod non se intelligit sed quod non intelligit quoniam. scilicet in potentia ad intelligibilia: quod non intelligit quoniam. scilicet in actu ipsa: intellectus autem per hoc fit actu quod est ipsa intelligibilia ut iam dixit unde non competit ei quod non intelligere et quod non intelligere. **D**einde subiungit. **S**eparatum autem hoc solum quod vere est: quod non potest intelligi de agente: non enim ipse solus est separatus: quia iam idem dixerat de intellectu possibili: nec potest intelligi de possibili: quia iam idem dixerat de agente: respondetur ergo quod dicitur de eo quod comprehendit virtutes scilicet de intellectu in actu de quo loquebatur: quia hoc solum in anima nostra est separatum non videns organo quod pertinet ad intellectum in actu. id est illa pars anime qua intelligimus actu comprehendens possibilem et agentem. **E**t ideo subiungit: quod hoc solum aie est immortale et perpetuum quasi a corpore non dependens cum sit separatum.

Quia humana corrupto corpore non corrumpitur. **LXXIX.**

Ex premissis igitur manifeste ostendi potest animam humanam non corrupti corrupto corpore. **O**stenditur enim supra omnem substantiam intellectualem esse incorruptibilem: anima autem hominis est quedam substantia intellectualis ut ostensum est: igitur anima humana incorruptibilis est. **A**d hoc: nulla res corrumpitur ex eo in quo consistit sua perfectio hec. n. mutationes sunt triae. scilicet ad perfectionem et corruptionem: perfectio autem anime humane consistit in abstractione quedam a corpore: perfectio. n. anima scia et virtute: secundum sciam autem tanto magis perfectio quanto magis in materia considerat: virtutis autem perfectio consistit in hoc quod homo corpore passiones non sequatur sed eas secundum rationem temperet et referent: non ergo corruptio anime consistit in hoc quod a corpore separet. **S**i autem dicatur quod perfectio anime consistit in separatione eius a corpore secundum operationem: corruptioni autem in separatione secundum esse: non convenienter obviatur: operatio enim rei demonstrat substantiam et esse ipsius: quia unumquodque operatur secundum quod est ens: et propria operatio rei sequitur propriam ipsius naturam: non potest igitur perfici operatio alius rei nisi secundum quod perficitur eius substantia: si igitur anima secundum operationem suam perficitur in relinquendo corpus: et corporea substantia sua in esse suo non deficiet per hoc quod a corpore separetur. **I**tem, proprium perfectum hominis secundum animam est aliquid incorruptibile: propria enim operatio hominis est quantum huiusmodi est intelligere: per hanc enim differt a brutis et plantis et inanimatis: intelligere enim videtur et est incorruptibile in quantum huiusmodi: perfectiones autem oportet esse perfectibilis.

positionatas: ergo anima humana est incorruptibilis.
Amp. impossibile est appetitum naturalem esse frustra: sed homo naturaliter appetit perpetuo manere: quod patet ex hoc quod esse est quod ab omnibus appetitur: homo autem per intellectum apprehendit esse non solum ut nunc sicut bruta animalia sed simpliciter: consequitur ergo homo perpetuitate secundum animam quae esse simpliciter et sine omni tempore apprehendit. **I**tem unumquodque quod recipit in aliquo recipit in eo secundum modum eius in quo est: forme autem rerum recipiunt in intellectu possibili prout sunt intelligibiles actu: sunt autem intelligibiles actu prout sunt immateriales et universales et per consequens incorruptibiles: ergo intellectus possibilis est incorruptibilis: sed sicut probatum est supra intellectus possibilis est aliquid aie humane: est igitur anima humana incorruptibilis. **A**d hec: esse intelligibile est permanentius quam esse sensibile sed id quod se habet in rebus sensibilibus per modum proprii primi recipientis est corruptibile secundum suam substantiam. scilicet materia prima: multo igitur fortius intellectus possibilis qui est receptivus formarum intelligibilium: ergo et anima humana cuius intellectus possibilis est pars est incorruptibilis. **A**mp. faciens est honorabilius facto ut etiam Aristoteles dicit: sed intellectus agens facit actu intelligibilia ut ex premissis patet: cum igitur intelligibilia actu in quantum huiusmodi sunt incorruptibilia: multo fortius intellectus agens erit incorruptibilis: ergo et anima humana cuius lumen est intellectus agens ut ex premissis patet. **I**tem nulla forma corrumpitur nisi vel actione contrarii: vel per corruptionem sui subiecti: vel per defectum sue cause: per actionem quidem contrarii sicut calor destruitur per actionem frigidi: per corruptionem autem sui subiecti sicut destructo oculo destruitur vis visiva: per defectum autem cause sicut lumen aeris deficit de fiteite solis presentia que erat ipsius causa: sed anima humana non potest corrumpi per actionem contrarii: non est enim ei aliquid contrarium: cum per intellectum possibilem ipsa sit cognoscitiva et receptiva omnium contrariorum: similiter autem neque per corruptionem sui subiecti: ostensus est enim supra quod anima humana est forma non dependens a corpore secundum suum esse: similiter autem neque per deficientiam sue cause quia non potest habere aliquam causam nisi eternam ut infra ostendetur: nullo igitur modo anima humana corrumpi potest. **A**d hec si anima humana corrumpitur per corruptionem corporis: quod eius esse debilitatur per debilitatem corporis: si autem aliqua virtus anime debilitatur debilitato corpore hoc non est nisi per accidens in quantum scilicet virtus anime indiget organo corporali: sicut visus debilitatur debilitato organo per accidens tamen: quod ex hoc patet si nomen ipsi virtuti per se accideret aliqua debilitas nunquam restauraretur organo reparato: videmus autem quod quantumcumque vis visiva videatur debilitata si

organum reparatur vis visiva restauratur: vide dicit Aristoteles in primo de anima quod si senex accipiat oculum iuvenis videbit utique sicut iuvenis: cum igitur intellectus sit virtus anime que non indiget organo ut ex premissis patet: ipse non debilitatur neque per se neque per accidens per senium vel per aliquam aliam debilitatem corporis: si autem in operatione intellectus accidit fatigatio aut impedimentum propter infirmitatem corporis hoc non est propter debilitatem ipsius intellectus sed propter debilitatem virtutum quibus intellectus indiget scilicet imaginationis memoratiue et cognitiue virtutum patet igitur quod intellectus humanus est incorruptibilis: ergo et anima humana que est intellectiva quedam substantia. **H**oc etiam apparet per auctoritatem Aristoteles dicit enim in primo de anima quod intellectus videtur quedam substantia esse et non corrumpi: quod autem hoc non possit intelligi de aliqua substantia separata que sit intellectus possibilis ut agens: ex premissis haberi potest. **P**reterea apparet ex ipsis verbis Aristoteles in xi. metaphisicis ubi dicit contra platonem loquens quod cause moventes preexistunt: cause vero formales sunt simul cum his quorum sunt cause: quando enim sanatur homo tunc sanitas est et non prius: contra hoc quod plato posuit formas rerum preexistere rebus. **E**t his dictis post modum subdit. Si autem et posterius aliquid maner perferendum est: nam in quibusdam nihil prohibet ut si est anima tale non omnis sed intellectus ex quo patet cum loquatur de formis quod vult intellectum qui est forma hominis post materiam remanere. scilicet post corpus: patet autem ex premissis verbis Aristoteles quod licet ponat animam esse formam non tamen ponit eam non subsistentem et per consequens corruptibilem sicut Gregorius nissenus ei opponit. nam a generalitate aliarum formarum animam intellectivam excludit dicens eas post corpus remanere et substantiam quadam esse. **P**remissis autem sententia catholice fidei concordat. videlicet in libro de ecclesiasticis dogmatibus. **S**olum hominem credimus habere animam substantivam quae et exuta corpore vivit et sensus suos atque ingenia vivaciter tenet neque cum corpore moritur sicut arabs asserit: neque post modicum intervallum sicut zenon quia substantialiter vivit. **P**er hoc autem excluditur error ipiorum ex quorum persona dicitur Sapientia. 9. Ex nihilo natus sum et post hoc erimus tanquam non fuerimus. et ex quorum persona dicit Salomon Ecclesiastes 12. Unus est interitus hominis et iumentorum et eorum utriusque conditio. sicut moritur homo sic et illa moriuntur. sicut spirant omnia. et nihil habet homo iumento amplius. **Q**uia nomen non ex persona sua sed ipsorum dicitur patet per hoc quod in fine libri quasi determinando subiungit. **H**onem reuertatur pulvis in terram suam unde erat. et spiritus redeat ad eum qui dedit illum. **I**nfinite etiam sunt auctoritates sacre scripture que immortalitatem anime protestantur.

Rationes probantes animam humanam
 rupto corpore.
Uidetur autem
 bulda rationibus possi
 manas si posse remanere
 Si anima humane multiplicans si m
 capoz ut supra ostensu est: destruc
 tioe non potest esse in sua multitudine
 oportet alteri duoz sed: aut quod tota
 na esse ordinat: aut quod remanent
 esse finem opinionis eorum quod ponunt
 solum id quod est unum in oibus ho
 sit intellectus agens tantum ut
 siue cum agere etiam possibile v
 is. **A**mp. si forma est causa
 specie sed si remanent multo aut po
 rruptione: et eas esse diuersas: licet
 unum secundum substantiam diuersa
 multa secundum substantiam: non potest autem
 remanentibus post corpus diuersita
 non enim sunt copos: ex materia et forma
 huius est de oibus substantia intellectiva
 igitur quod sit diuersa: secundum speciem
 totum corpus manent aut ad al
 quod manet de specie in specie corruptibile
 aneque est in a corpore: ut patet
 specie diuersa: coposita autem lo
 da forma: ergo et individua bon
 spem diuersa quod est inconueniens: ergo
 quod anima humane multo remanent
 hoc videtur esse impossibile: si forma
 mundi: ponere quod anima humane i sua
 maneat post mortem: copos: si enim
 etiam non maneat ab eterno: ergo
 terra si generatio est eterna: ista
 tu sunt ante nos: ergo anima mouetur
 post mortem in sua multitudine: o
 fatus esse nunc in actu hominum po
 hoc: cuius est impossibile: licet in inferno
 esse in natura: ut patet igitur si mu
 mas quod anima humane multo post m
 quod aduenit illi: et dicitur ad nos p
 psonas aduenit: et accidentaliter: de
 no accidentem: ergo anima humane
 pore ab eodem loquitur quod anima hu
 liter coposita: sicut homo est em
 est coposita ex anima et corpore
 quod non sit aliqua species humane
 que conuenit per accidens: sicut
 homo alius non est aliqua species
 possibile est aliquam substantiam
 in aliqua operatione: omnia opera
 am corpore quod quidem patet

Secūdus.

Rōnes probantes animā humanā corūpi corūpto corpore. LXXX.

Uidetur autē qui

busdā rōnibus posse pbari aias hu-
manas n̄ posse remanere post corp⁹.

Si. n. aie hūane multiplicānt s̄m multiplicatiōez
corp⁹: vt supra ostensū est: destructis ergo corpi-
bus nō p̄t aie in sua multitudine remanere: vñ
oportet alterū duoz seq: aut q̄ totaliter aia hūa-
na esse desinat: aut q̄ remaneat vna tm: qd̄ videt
esse s̄m op̄inōnē eozum q̄ ponunt incorruptibile
solum id quod ē vñū in oibus homibus sine hoc
sit intellectus agens tantum vt Alexander dicit:
siue cum agente etiam possibilibus vt dicit Auerro-
is. **Am̄. rō formalis est causa diuersitatis s̄m**
speciē. sed si remanent multe aie post corp⁹ cor-
ruptionē: oꝛ eas esse diuersas: sicut enī idē ē qd̄ est
vñū secundū substantiā: ita diuersa sunt que sūt
multa secundū substantiā: nō p̄t autē ē in aiabus
remanentibus post corpus diuersitas nisi formalis
non enī sunt cōpositę ex m̄a ⁊ forma vt supra pro-
batur est de oī substantiā intellectuali: relinquitur
igitur q̄ sūt diuersę secundū spēm: nō autē p̄ corrup-
tionem corp⁹ mutat aie ad alā spēm: q̄ oīne
qd̄ mutat de spē in spēm corūpit: relinquit q̄
anteq̄ essent a corp⁹ibus sepate erant secundū
speciē diuersę cōposita autē sortiunt spēm secun-
dū formā: ergo ⁊ indiuidua hominū erat secundū
spēm diuersa qd̄ ē icōueniens. q̄ impossibile videt
q̄ aie humane multe remaneant post corpa. **Ad**
hec videt oīo ē impossibile s̄m ponētes eternitatē
mundi: ponere q̄ aie hūane in sua multitudine re-
maneāt post mortē corp⁹is: si enī mūdus est ab
eterno: motus sūt ab eterno: ergo ⁊ generatio est
eterna: s̄ si generatio est eterna: infiniti hoies mor-
tui sunt ante nos: si ergo aie mortuoz remanent
post mortem in sua multitudine: oꝛ dicere aias in
finitas esse nunc in actu hominū p̄us mortuoz:
hoc autē est impossibile: nā infinitū actu non p̄t
esse in natura: relinquitur igit si mūdus est eter-
nus q̄ aie nō remaneāt multe post mortē. **Itē**
qd̄ aduenit alicui ⁊ discedit ab eo preter sui coru-
ptionez aduenit ei accidentaliter: hec enī est diffini-
tio accidentis: si ergo aia hūana nō corūpitur cō-
pore abscedente sequetur q̄ aia hūana accidenta-
liter corp⁹i vnīat: q̄ homo est ens per accidens q̄
est cōpositus ex anima ⁊ corpore: ⁊ sequet vlteri⁹
q̄ non sit aliqua species humana: nō enim ex his
que cōiunguntur per accidens fit species vna: nā
homo albus non est aliqua species. **Am̄. im-**
possibile est aliquam substantiam esse cuius non
sit aliqua operatio: s̄ omnis operatio anime finit
cum corpore quod quidem patet per inductionez

naꝝ virtutes anime nutritiue operantur per qua-
litates corporeas ⁊ per instrumentum corporeum
⁊ in ipsum corpus quod perficitur per animam
quod nutritur ⁊ auget ⁊ ex quo deciditur semen
ad generationem: operationes etiam omnes po-
tentiarum que pertinent ad animam sensitiuam
complentur per organa corporalia: ⁊ quedaz ea-
rum complentur cum aliqua transmutatiōe cor-
porali: sic que dicuntur anime passiones vt amor
gaudium ⁊ huiusmodi intelligere autē etsi non sit
aliquod organū corporeale exercita tamē obiecta
eius sunt fantasmata que ita se habent ad ipsam
vt colores ad visum: vnde sicut visus nō potest vi-
dere sine coloribus: ita aia intellectiua nō p̄t intel-
ligere sine fantasmatibus: indiget etiam aia ad in-
telligendum virtutibus preparantibus fantasma-
ta ad hoc q̄ fiant intelligibilia actu. s̄ virtute cogi-
tatiua ⁊ memoratiua de quibus constat q̄ cū sint
actus quorundam organozum corp⁹is per que op-
antur q̄ nō possunt remanere post corpus. vnde
⁊ Ari dicit q̄ nequaquā sine fantasmate intelligit
aia: ⁊ q̄ nihil intelligit sine intellectu passiuo queꝝ
vocat virtutes cogitatiua que est corruptibilis ⁊ p̄-
pter hoc dicit in primo de aia q̄ intelligere hois
corumpitur quodaz iterius corrupto. s̄ fantas-
mate vel passiuo intellectu: ⁊ in .ij. de aia d̄ qd̄
non renascimur post mortē eoz q̄ sciuim⁹ in vita
sic igitur p̄ q̄ nulla opatio aie p̄t remanere post
mortem: neq̄ igit substantia eius manet: cum nul-
la substantia possit ē absq̄ operatione.

Improbatio p̄dictaz rōnum. LXXXI.

Has at rōnes quia

salium cōcludūt vt ex premissis oñsū
est: rempanduz ē solucere: ac p̄mo sciē-
dum est quecuq̄ oportet esse iuicem coaptata et
pporcionata s̄l recipiūt multitudinē vel vnitateꝝ
vñū qd̄q̄ ex sua cā: si igitur ē vnus depēdat ab
altero: vnitas vel multiplicatio eius etiam ex illo
dependet aliq̄n ex alia cā intrinseca: formā igitur ⁊
materiā sp̄ oportet ē ad iuicē p̄porcionata ⁊ q̄i
naturalit̄ coaptata: quia proprius actus in p̄pria
materia fit: vnde sp̄ oportet q̄ materia ⁊ forma p̄-
sequantur se iuicem in multitudine ⁊ vnitate: si
igitur ē forme depēdet a materia: multiplicatio
ipsius a materia dependet: ⁊ si inter vnitas: si autē
nō erit quidem nccū multiplicari formā secundū
multiplicatiōnē materie. i. s̄l cum materia: ⁊ pro-
porcionē ipsi: nō aut ita q̄ dependeat vnitas vel
multitudo ipsius forme a materia: oñsum est autē
quod anima humana est foia secundum suuz ēē
a materia non dependēs: vnde sequitur q̄ multi-
plicatur quidē anime secundum q̄ multiplicānt
corp⁹a non tm̄ multiplicatio corp⁹oz erit cā mul-
tiplicatiōis aiaz: ⁊ ideo non oportet q̄ destructis

corporibus esset pluralitas aiarū vt p̄ma rō con-
cludebat. Ex quo etiam de facili patet responsio
ad secūdā rationē: nō enī quilibet formarū diuer-
sitas facit diuersitatē secundū species sed solū illa
que ē fm̄ principia formalia vel scdm̄ diuersā ra-
tionē forme: constat enī q̄ alia est essentia forme h̄
ignis 7 illius nec tamen est alius ignis neq; alia s̄o
ma secundū specie: multitudo igit̄ aiarū a corpib⁹
separarū cōsequit̄ quidē diuersitatē formarum se-
cūdū substantiā q; alia est substantia hui⁹ aie 7 illi-
us: nō tñ ista diuersitas p̄cedit ex diuersitate prin-
cipioꝝ essentialiū ipsius aie nec ē secundū diuersaꝝ
rationem ipsius aie: sed ē scdm̄ diuersā cōmensu-
rationē aiarū ad corpora: hec enī aia ē cōmensu-
rata huic corpī 7 nō illi: illa aut̄ alijs: 7 sic de oib⁹:
huiusmōi aut̄ cōmensurationes remanēt in aiab⁹
etiā pereūtib⁹ corporibus: sicut 7 ipse earū sub-
stantie manēt q̄i a corpibus secundū eē nō depēdēt:
sūt. n. aie scdm̄ substantias suas forme corpōꝝ:
alias accidentalr̄ corpōꝝ vniret̄: 7 sic ex aia 7 corpō
nō fieret vnū per se s; vnū per acc̄s: in quātū aut̄
forme sūt oportet eas eē corporibus cōmensuratas
vnde patet q̄ ipse diuersē cōmensurationes manēt
in aiabus sepat̄is 7 per cōsequē pluralitas. **O**c-
cassione aut̄ tertie rationis inducte aliqui eternita-
tem mundi ponētēs in diuersas op̄niones extra-
neas inciderūt. Quidam enim conclusionem sim-
pliciter cōcesserūt dicētēs aias hūanas cū corpib⁹
penit̄ interire. Alij vō dixerūt q̄ de oib⁹ aiab⁹
remanet aliqd̄ vnū sepat̄ qd̄ ē oib⁹ cōe. s. intellect⁹
agens secundū quosdā: vel cū eo intellect⁹ possibil̄
scdm̄ alios. Alij aut̄ posuerūt aias in sua multitu-
dine post corpora remanere: sed ne cogerentur
animarum ponere infinitatem dixerunt animas
easdē diuersas corporibus vniri possidēdēt determinatū
tēpus: 7 hec fuit platonicoꝝ op̄nio de qua. j. age-
tur. Quidā vero oia p̄dicta vitates dixerūt nō eē
icōueniēs aias sepat̄as actu existere infinitas: esse
enī infinitū actu in his que nō h̄nt ad iuicē ordi-
nē est eē infinitū per acc̄s: qd̄ ponere nō reputāt
icōueniēs 7 ē positio Auicēne 7 Algazelis. Quid
aut̄ hoz̄ Ari. senserit ab eo expresse nō inuenit̄ cū
tñ expresse mūdi eternitatē ponat: vltima tamen
predictarum op̄nionū principijs ab eo posit̄is re-
pugnat: nā in. ij. phisicoꝝ 7 in p̄mo celi 7 mundi
pbat̄ infinitū nō esse actu i corporibus naturalib⁹:
nō aut̄ in substantijs imaterialibus: certū tamen ē
circa hoc nullā difficultatē poni catholice fidei p̄-
fessores qui eternitatē mundi non ponentes. **N**ō
est etiā necessariū q̄ si aia manet corpore destruc-
to q̄ fuerit ei accidentaliter vnita vt quarta rō cō-
cludebat: accidēs. n. describit̄ qd̄ pōt̄ ad eē vel ab
esse p̄ter corruptionē subiecti cōpositi ex mā 7 fō-
ma: si autē referat̄ ad principia cōpositi subiecti:
verū non inuenitur: constat. n. materiā primā in

genitā 7 incorruptibilem esse vt p̄bat Ari. in p̄-
mo phisicoꝝ: vnde recedente forma manz in sua
essentia: non tñ forma accidentaliter ei vnietur
sed essentialiter: vnietur enim ei secundū eē vnū
similiter aut̄ aia vnit̄ corpōꝝ scdm̄ esse vnū vt su-
pra ostensum est: vnde licet maneat post corpus:
substantialiter ei vnitur nō accidentaliter: q̄ autē
materia prima remaneat actu post formā nō est
nisi fm̄ actum alterius forme: anima autem hūa-
na manet in actu codeꝝ: 7 ex hoc contingit q̄ aia
humana est forma 7 actus: materia autem p̄ma
potentia ens. **Q** autē q̄nta ratio p̄ponebat nul-
lam operationem posse remanere in anima si a
corpore separetur: dicimus esse falsum: manēt. n.
op̄ationes ille que per organa non exercentur:
huiusmōi aut̄ sunt intelligere 7 velle: que aut̄ per
organā corporea exercentur: sicut sunt operationes
anime nutritiue 7 sensituiue 7 hec non manēt. Sci-
endū tamē est q̄ alio modo intelligit aia sepat̄a a
corpore 7 corpō vnita sicut 7 alio mō est: vnū
quodq; enī secundum hoc agit secundum q̄ ē eē
quidem anime humane dum est corpō vnita 7
si sit absolutū a corpore nō dependēs: tamē stra-
mētum quoddā ipsius 7 subiectū ipsum recipiēs
est corpus: vnde 7 consequenter operatio propria
eius q̄ est intelligere etsi nō dependeat a corpore q̄
si per organum corpore exercita: habet tñ abiectū
in corpore. s. fantasma. vnde q̄ diu est aia in cor-
pore nō pōt̄ intelligere sine fantasmate nec etiam
reminisci nisi per virtutē cogitatiuā 7 memoriā
uam per quā fantasmata preparantur vt ex dicti
patet: 7 propter hoc intelligere q̄ntū ad hunc mo-
dum 7 similiter reminisci destrui corpore destru-
eto: esse vō anime sepat̄e est ipsi soli absq; corpore
vnde nec eius operatio que est intelligere explebi-
tur per respectum ad aliqua obiecta in corpore: o-
rganis existentia que sunt fantasmata: sed intelli-
get per se ipsam per modum substantiarum que
sunt totaliter secundū esse a corporibus sepat̄e: de
quibus infra agetur: a quibus etiā tanq̄ a superi-
oribus vberius influentiam recipere poterit ad p̄-
fectius intelligendum: cuius signū etiam in viuē-
tibus apparet: nā anima quando impeditur ab
occupatione circa corpus propriū: redditur de-
bilior ad intelligendum aliqua altiora: vnde 7 v-
tus temperantie que a corporeis delectationibus
retrahit animā precipue facit homines ad intelli-
gendum aptos: homines etiā dormiētēs qñ corpo-
reis sensibus non vtuntur nec est aliqua perturba-
tio humorū aut fumositatum ipediens: precipiūt
de futuris ex superiorum impressione aliqua que
modum ratiotinatiōis humane excedunt: 7 hoc
multo magis accidit in sincopizantibus 7 extasim
passis: quāto magis fit retractio a corporeis sensi-
bus nec immerito hoc accidit: quia cum anima

humana vt supra ostensum est
potest 7 incorporearum substantia
coris: etiam eternitatis 7
infinito appropinquat ad sum-
totaliter est a corpore (separat
bitur substantia sepat̄is quā
telligendi: 7 habendi intelligendi
eoz̄ recipit: sic igitur tñ intelli-
dum modum profectis vite cor-
rumpat: succedet illi modo ali-
intelligendi aliter reminisci. au-
corporum organum exercitū
moria 7 reminiscencia. **A**ri. p̄
post corpus in anima remane-
uocē sumatur pro intelligendi
prius nouit: quam oportet an-
etiam eorum que uolūt in rati-
ligibiles in intellectu possibili
tur vt dictum est supra: circa
op̄ationes sicut est amare quā
modi est equiuocatio cauendū:
manet vt sunt anime passionē
sensibile appetitus secundum se
subiectum cum aliqua permittit
in anima manēt nō possunt possi-
p̄bat in libro de anima: sum-
deoz̄ pro simplici actu uoluntatis
sione: vnde Ari. in. vii. ethicorū
plici operatione gaudet: 7 in-
ne sapientie est delectatio ad
amorem amicitie ab amatione
singulicam vero uoluntatis
organo sicut nec intelligit: p̄
di secundum q̄ sunt actus uol-
separata remaneret igitur ex
bus concludi non potest animi

Q anime brutorum animi
immortales.

Et bis aut̄
dicitur sicut videtur
rum aia nō ē im-
ostensum est q̄ nulla operatio
sine corpore potest esse aut̄
aliqua operatione superiorē
partis non enim intelligit ne
ex hoc apparet: quia omnia a
c̄i similiter operantur: quāsi
ec arte operantur: oia. n. p̄
dū 7 oia aranea similiter p̄
ratio ē aie brutoz̄ que possit
igitur omnia substantia aliqua

Secundus.

humana ut supra ostensum est sit in confinio corporum et incorporearum substantiarum quasi in orizonte existens eternitatis et temporis recedens ab infimo appropinquat ad sumum: unde et quando totaliter erit a corpore separata perfecte assimilabitur substantiis separatis quantum ad modum intelligendi: et habendi intelligentiam influentiam eorum recipiet: sic igitur et si intelligere nostrum secundum modum presertim vite corrupto corpore corrumpatur: succedet isti modo alius tamen modus intelligendi altior reminisci. autem cum sit actus per corporeum organum exercitus ut in libro de memoria et reminiscencia Ar. probat: non poterit post corpus in anima remanere nisi reminisci eoque sumatur pro intelligentia eorum que quis prius nouit: quam oportet anime separate ad esse etiam eorum que uouit in vita: cum species intelligibiles in intellectu possibili indebiliter recipiantur ut dictum est supra: circa alias vero anime operationes sicut est amare gaudere et alia huiusmodi est equiuocatio cauenda: nam quandoque sumuntur ut sunt anime passiones et sic sunt actus sensibilis appetitus secundum sensibilem vel irascibilem cum aliqua permutatione corporali: sic in anima manere non possunt post mortem ut Ar. probat in libro de anima: sumuntur autem quandoque pro simplici actu voluntatis que est absque passione: unde Ar. in .vij. ethicorum: quod deus una simplici operatione gaudet: et in .x. in contemplatione sapientie est delectatio admirabilis: et in .vij. amorem amicitie ab amatione que est passio distinguit: cum vero voluntas sit potentia non utrumque organo sicut nec intellectus: palam est huiusmodi secundum que sunt actus voluntatis in anima separata remanere: sic igitur ex predictis rationibus concludi non potest animam hominis esse.

Quod anime brutorum animalium non sunt immortales. LXXXII.

Ex his autem que dicta sunt euidenter ostenditur brutorum animas non esse immortales. Nam enim ostensum est quod nulla operatio sensitue partis esse sine corpore potest: in animalibus autem brutorum non est inuenire aliquam operationem superiorem operationibus sensitue partis non enim intelligunt neque ratiocinantur: quod ex hoc apparet: quia omnia animalia eiusdem speciei similiter operantur: quasi a natura mota et non ex arte operantes: omnia enim. Trudo similiter facit nidus et omnia aranea similiter telam: nulla igitur operatio est anime brutorum que possit sine corpore esse: cum igitur omnia substantia aliquam operationem ha-

beat non poterit anima bruti absque corpore esse: ergo peunte corpore perit. **U**nde omnis forma separata a materia est intellecta in actu: sic enim intellectus agens facit species intelligibiles actu in quantum abstrahit eas ut ex supra dictis patet: sed si anima bruti manet corrupto corpore: erit forma a materia separata ergo erit forma intellecta in actu: sed in separata a materia idem est intelligens et intellectum ut Ar. dicit in .ij. de anima: ergo anima bruti si post corpus manet erit intellectualis quod est impossibile. **A**d hoc in qualibet re que potest pertinere ad aliquam perfectionem inuenitur naturalis appetitus illius perfectionis: bonum enim est quod omnia appetunt: ita tamen quod unumquodque proprium bonum: in brutis autem non inuenitur aliquis appetitus ad esse perpetuum nisi ut perpetuentur secundum speciem in quantum in eis inuenitur appetitus generationis per quam species perpetuat quod quidem inuenitur et in plantis et in rebus inanimatis: non autem quantum ad proprium appetitum animalis in quantum est animal qui est appetitus apprehensio consequens: nam cum anima sensitua non apprehendit nisi hic et nunc: impossibile est quod apprehendat esse perpetuum: neque ergo appetit appetitum animalis: non est igitur anima bruti capax perpetui esse. **A**mplius. cum delectationes operationes perficiant ut patet per Ar. in primo ethicorum: ad hoc ordinata operatio cuiuslibet rei sicut in fine in qua sua delectatio consistit: delectationes autem brutorum animalium omnes referunt ad preservationem corporis: non enim delectantur in sonis: odoribus: et a suetibus nisi in quantum sua delectatio consistit in preservatione corporis: circa que est omnis eorum delectatio: tota igitur operatio eorum versatur ad conservationem esse corporis sicut in fine: igitur est eis aliquid esse absque corpore. **H**uius autem sententie doctrina catholice fidei concordat: dicitur enim Sen. viij. de animalibus brutis. Anima illius in sanguine est: quasi dicat: ex sanguinis permanencia esse illius dependet: et in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Solum hominem dicimus animam substantiuam habere per se vitalem: brutorum vero animas cum corporibus interire. **A**mplius. etiam in .ij. de anima dicit quod intellectiua pars anime separatur ab alijs sicut in corruptibile a corruptibili. **P**er hoc autem excluditur positio platonis qui posuit etiam brutorum animas esse immortales. **V**idetur tamen posse probari brutorum animas esse immortales. Cuius enim est aliqua operatio per se separata: et ipsa est per se subsistens: sed anime sensitue in brutis est aliqua operatio per se subsistens in qua non comunicat corpus scilicet se mouere: nam moueri proponitur ex duobus quorum unum est mouens et alterum est motum: unde cum corpus sit motum relinquitur quod anima sola sit mouens: ergo est per se subsistens: non igitur potest per accidens corrumpi corpore corrupto: illa enim solum per

accidens corruptum que per se non hnt e: per se aut non potest corripri cu neqz contrarium heat neqz sit ex contrarijs pposita: reliquit igit q sit oio incorruptibilis. Ad hoc etiam videbat redire platonis ro q pbabat oem animā esse imortales: quia. f. anima ē mouēs seipsū: oēne aut mouēs seipsum oportet esse imortale: corpus enī nō moritur nisi abscedente eo a quo mouebatur idē aut seipso nō pōt discedere: vnde sequit secundum ipsuz q mouēs seipsum non possit mori: 7 sic relinquebatur q aia ois motiua eēt imortalis etiā brutoz. Ideo aut hanc rationē in idē redire diximus: cuz pmissa: quia cum secundum platonis positioēz nihil moueat nisi motum: id qd est seipsū mouēs est per se ipsū motiuū 7 sic h3 aliquā operatioēz per se: Nō solū aut in mouēdo s3 etiā in sentiēdo ponebat Plato animā sensitiuā: ppriāz opatioēz habere: dicebat enim q sentire est motus quidaz ipsius anime sentiētis 7 ipsa sic mota mouebat corpus ad sentiendum: vnde diff. niens sensum dicebat q est motus anime per corpus. Hec autē que dicta sunt p3 esse falsa: nō enim sentire est mouere sed magis moueri: nā ex potētia sentiēte fit aial actu sentiēns per sensibilia a quibus sensu mutantur: non autem potest dici similiter sensuz pati a sensibili sicut patitur intellectus ab intelligibili vt sic sentire possit esse operatio aie absqz corporeo instrumento sicut est intelligere: nā intellectus apprehendit res in abstractione a materia 7 materialibus conditionibus que sunt indiuiduationis principia nō aut sensus: qd exinde apparet quia sensus est pticulariuz intellectus vero vltim vnde patet q sensus patiunt a rebus fm q sunt i materia: nō aut intellectus s3 fm q sunt abstracte passio igitur intellectus est absqz mā corporali nō autē passio sensus. Ad hec diuersi sensus sūt perceptiui diuersoz: sensibiliū: sicut visus colorū auditus sonoz: hec autē diuersitas manifeste ex dispositione organozum diuersa contingit: nā organuz visus oportet esse in potentia ad omnes colores: organum auditus ad oēs sonos: si autē hec receptio fieret absqz organo corporali: eadē potētia esset omnīū sensibiliū susceptia: nā virtus imaterialis se h3 equaliter quātū de se est ad oēs h3 mōi qualitates: vnde intellectus qui nō vtit orgāno corporali oia sensibilia cognoscit: sentire igit nō fit absqz organo corporeo. Preterea sēsus corripitur ab excellētia sensibiliū nō aut intellectus quia qui intelligit alioz itelligibiliū nō min⁹ poterit alia soeculari sed magis: alterius igitur generis est passio sensus a sensibili: 7 intellectus ab intelligibili: intellectus quidez passio fit absqz organo corporali: passio vero sensus cum organo corporali: cuius armonia soluitur per sensibilem excellentiam. Qd aut Plato dixit animā eē mouen-

te seipsam certum esse videt ex hoc qd erga corpā apparet: nullū enī corp⁹ videt mouere nisi sit motū: vnde Plato ponebat oē mouens moueri: 7 qz nō itur in infinitum vt vnūquodqz motū ab alio moueatur: ponebat primū mouens in vnoquoqz ordine mouere seipz 7 ex hoc sequebatur animā que ē pmū mouēs i motibus animalū esse aliqd mouēs seipsum. Hoc aut p3 eē falsū dupliciter: pmo quidē quia probatū est q oēne quod mouet p se ē corpus: vnde cū aia nō sit corpus impossibile ē ipsam moueri nisi per accidens. Scdo qz cū mouens in quātū huiusmōi sit actu: motū aut in qn tū huiusmōi sit i potētia: nihil aut pōt eē fm idēz actu 7 potētia: impossibile erit q idē fm idē sit mouēs 7 motū: s3 o3 si aliquid dicit se ipm mouēs q vna ps eius sit mouēs 7 alia pars sit mota: 7 hoc mō dicitur aial mouere se ipm: qz aial ē mouēs 7 corpus est motū. S3 qz Plato animā nō ponebat esse corpus: licet vteret noie motus qui pprie corporū ē: nō tamē ē hoc motu pprie dicto intelligebat: sed accipiebat motū cōmuniuz p qualibet operatione put etiā Ar. dicit in. iij. de aia q sentire 7 intelligere sunt motus quidam: sic autē motus non est actus existentis in potentia sed actus pfecti. vnde cū dicebat animā mouere se ipsam intendebat p hoc dicere q ipsa operat absqz admīniculo corporeo contrario ei quod accidit in alijs formis que non agunt absqz mā: non enim calor calcfacit separatim sed validum: ex quo volebat concludere omnem animam motiuam esse imortalem: nam quod per se habet operationem: 7 p se existentiaz habere pōt: sed iam ostensum est q operatio anime brutalis que est sentire non pōt esse sine corpore: multo autem magis hoc aparet in operatione eius quod est appetere: nā oia q ad appetitum sensitive partis pertinent manifeste cum transmutatione aliqua corporeis fiunt: vnde et passiones anime dicuntur: ex quibus sequit q nec ipsum mouere sit operatio anime sensitive absqz organo: non enī mouet anima brutalis nisi per sensum 7 appetitum: nam virtus que dicitur exequens motum facit membra esse obedientia imperio appetitus: vnde magis sunt virtutes perficientes corpus ad moueri q virtutes mouētes: sic igitur patet q nulla operatio anime brutalis potest esse absqz corpore: ex quo de necessitate concludi potest q anima brutalis cum corpore intereat.

Anima humana non incipiat cuz corpore sed fuerit ab eterno. LXXXII.

Ed qz eed
 incipit 7 esse incipit
 potest alicui videri q
 mens sine illendi non habet q
 sensu habetur sed fuerit semp
 hieonid' posse poarima id qd m
 by vnde vt sit qz ar h3 vnde nū
 dicere nō esse: quia quātū se exten
 di tantum res durat: esse: eē aut
 esse: et alij vnde dicere non esse:
 definit esse nec esse aliquando inci
 veritas intelligibilis sicut est in co
 tū est de se ē eē eterna: est n. nece
 cessarium est eterna: qz quod necesse
 bile est non esse: ex incorruptibilitate
 tatis intelligibilis ostendit aia (sensu
 ptibilis pari ergo ratione ex eius co
 hant aī eterna: f. An illud nō ē p
 rime: s3 p: partū pncipaliū vnde
 cipalis partes vniuersi esse intellectu
 tas in quāz genere ostendit est sup
 nati igitur quomōdie de nouo totū
 esse incipiant quot hōies nati cū: p3
 vno plurimas pncipalium suarū
 q plurimas a dicitur: igitur
 peritū: quod ē ipso hōie. An
 argumentat ex auctoritate: vnde
 enim hōi hōio q dicitur de seipso
 suuz qd fecerat: 7 requirit ab o
 patrarachoc autem nō esset si q
 oia faceret: nō igit aī hōie eē v
 cipio mudi fuerit: pncipal' hōie aut
 qdā eterna: nō dī ponētis dicitur
 nam sicut est incorruptibilis ita etiā
 fuisse: vi qui posuerit aias hōi ana
 tūne eē imortales. f. platonici po
 ab eterno fuisse: 7 nō: quidē corpore
 tū: 7 corporeas absqz hōie: nō: f. illi
 terminata bonorum curricula obfer
 vo pōnerent aias hōianas eē imortales
 vnde qd vt dicitur hōmōibus manet
 poluaria: hoc ipm vnde ab eterno fuit
 fit in intellectu: agens in vt potest. An
 cum eo etiam vult: possibile vt
 rois: hoc etiā videt sonare 7 dicit
 tellectu loquē: dicit ipm nō habē
 sed etiā perpetua eē. Quādiā vero
 pfūtes platonicep doctrinis imō
 temerit: in n. fm fidei catholica n
 ter oia: hōianas quidē aias eterna
 sed eas cū mudo sine potest ante m
 cretas eē: 7 nō eas de nouo creari
 quidē pōnē pncipal' inter christiane
 Quāgenes posuisset inuicē: 7 pōt

Secundus.

Ad qz eedem res

Sicut enim esse incipit et sine esse hinc potest alicui videri quod ex quo anima humana sine esse non habet quod nec principium esse habuerit sed fuerit semper quod quidem videtur his rationibus posse probari: nam id quod nunquam esse desinet habet virtutem ut sit semper: quod autem habet virtutem nunquam esse deo esse dicitur non esse: quia quantum se extendit virtus essendi tantum res durat in esse: unde autem quod incipit esse: est aliquid verum dicere non esse: quod igitur nunquam desinet esse nec esse aliquando incipiet. **¶** Ad huc veritas intelligibilis sicut est incorruptibilis ita quod tunc est de se et eterna: est enim necessaria: unde autem necessarium est eternum: quod quod necesse est esse impossibile est non esse: ex incorruptibilitate autem veritatis intelligibilis ostendit anima secundum esse incorruptibilis pari ergo ratione ex eius eternitate potest probari aie eternitas. **¶** **A**mplius illud non est perfectum cui plurime suarum partium principia desunt: patet autem principales partes universi esse intellectuales substantias in quarum genere ostensum est supra esse animas humanas: si igitur quotidie de nouo tot animae humane esse incipiant quot homines nascuntur: patet quotidie unum uerbo plurimas principia suarum partium addi perfectum: quod est impossibile. **¶** Ad hoc etiam quidam argumentantur ex auctoritate sacre scripture: dicit enim scriptura primo quod deus die septimo compleuit opus suum: quod fecerat: et requieuit ab omni opere quod pararat: hoc autem non esset si quotidie nouas animas faceret: non igitur animae humane esse incipiunt: sed a principio mundi fuerunt. **¶** Propter has autem et similes rationes quidam eternitatem mundi ponentes dixerunt animas humanas sicut est incorruptibilis ita etiam: et ab eterno fuisse: unde qui posuerunt animas humanas in sui multitudine esse immortales. **¶** Platonici posuerunt eas deum ab eterno fuisse et nunc quidem corporibus uniri: nunc autem a corporibus absoluti hac vicissitudine finem de terminata annorum curricula obseruata. **¶** Qui vero posuerunt animas humanas esse immortales sed aliquid unum quod ex omnibus hominibus manet post mortem posuerunt hoc ipsum unum ab eterno fuisse sive hoc sit intellectus agens tantum ut posuit Alexander: sive cum eo etiam intellectus possibilis ut posuit Averrois: hoc etiam videtur sonare et Aristoteles: ubi dicitur: nam de intellectu loquens dicit ipsum non solum incorruptibilem sed etiam perpetuum esse. **¶** Quidam vero catholicae fidei profuteres platonicoz doctrinis imbuti via media tenuerunt: quod enim secundum fidem catholicam nihil est eternum praeter deum: humanas quidem animas eternas non posuerunt sed eas cum mundo sive potius ante mundum visibiles creatas esse et tamen eas de nouo corporibus alligari: quod quidem ponere primus inter christiane fidei professores Origenes posuisse inuenitur: et post eum plures ip-

sum sequentes: que quidem opinio usque hodie apud hereticos manet: quorum manichei eas etiam eternas asserunt cum Platone et eas de corpore ad corpus transferre. **¶** Sed de facili ostendi potest praemissas ponentes non esse veritati subnixas. **¶** Quod enim non sit unus omnium intellectus possibilis neque agens iam supra est ostensum. **¶** Unde restat contra istas ponentes praecedere quod dicitur plures animas esse hominum et tamen ponit eas ante corpora existisse sive ab eterno sive a mundi constitutione: quod quidem videtur inconueniens his rationibus. **¶** Ostensum est enim supra animam uniri corpori ut formam et actum ipsius: actus autem licet sit naturaliter prior potentia: tamen in uno et eodem tempore est posterior mouetur enim aliquid de potentia in actum: praeter igitur fuit semen quod quidem est potentia unum quod esset anima que est actus vite. **¶** Ad hoc unum cuius forma naturale est proprie materie uniri. alioquin constitutum ex forma et materia esset aliquid preter naturam: prius autem attribuitur unicuique quod conuenit ei secundum naturam quod quod conuenit ei praeter naturam: quod enim conuenit alicui praeter naturam in se ei per accidens: quod autem conuenit ei secundum naturam per se autem per accidens est: semper posterius est eo quod est per se: anima igitur prius conuenit esse unitam corpori quod esse a corpore separatam: non est igitur creata ante corpus cui unitur. **¶** **A**mplius omnia pars a suo toto separata est imperfecta: anima autem cuius sit forma ut probatum est est pars speciei humane: igitur existens per se absque corpore est imperfecta: perfectum autem est prius imperfecto in rerum naturalium ordine: non igitur competit nature ordini quod anima fuerit prius creata a corpore exuta quod corpori unita. **¶** **A**mplius si anime sunt create absque corporibus: querendum est quomodo sint corporibus unite: aut enim hoc fuit violenter: aut per naturam: si autem violenter: omne autem violentum est contra naturam: unio igitur anime ad corpus est preter naturam: homo igitur qui ex utroque compositus est quid in naturale: quod patet esse falsum. **¶** Preterea substantie intellectuales altioris ordinis sunt quod corpora celestia: in corporibus autem celestibus nihil inuenitur violentum neque contra naturam multo igitur minus in substantiis intellectualibus: si autem naturaliter anime sunt corporibus unite naturaliter igitur anime in sui creatione appetunt corporibus uniri: appetitus autem naturalis statim prodit in actum nisi sit aliquid impediens: sicut patet in motu grauium et leuium: natura enim semper uno modo operatur: statim ergo a principio sue creationis fuissent corporibus unite nisi esset aliquid impediens: sed omne impediens executionem naturalis appetitus est violentiam inferens: per violentiam igitur fuit quod anime essent aliquo tempore a corporibus separate: quod est inconueniens: tamen quia in illis substantiis non

Liber

potest esse aliquid violentum ut supra ostensum est: tñ qz violentum 7 qd e cōtra naturā cū sit per accidēs nō pōt esse prius eo qd e fm naturā neqz totā spēz consequens: ¶ Preterea cū vnūquodqz natura liter appetat suā pfectiōez materie e appetere for mā 7 nō ecōuerso: aia aut cōparatur ad corpus sicut forma ad materiā ut supra ostensū est: nō igitur vnio aie ad corpus sit per appetitū aie sed magis per appetitū corporis. Si aut dicat qd vnūqz est aie naturalē. s. vniri corpori 7 esse a corpore se paratam p diuersis epibus: hoc videtur esse iposibile: qz ea que naturalit̄ variant circa subiectū sūt accidētia sicut iuuetus 7 senectus: si igitur vniri corpori 7 separari a corpore naturaliter circa aiam variet: erit accidēs aie corpori vniri: 7 sic ex hac vniōne hō cōstitutus nō erit ens p se sed per accidēs. ¶ Preterea oñe illud cui accidit alteritas aliq̄ secundū diuersitatē tēporis: est subiectum celesti motui quē sequitur totus tēporis cursus: substantiē autē intellectuales 7 incorporeas iter qd sūt aie separte excedūt totū ordinē corporis vñ nō pnt esse subiecte celestibus motibus: impossibile est igitur qd secundū diuersa tēpora nāliter vniant qñqz 7 separēt qñqz: vel naturaliter nūc hoc nūc illud appetāt. Si aut dicat qd neqz per violentiā neqz per naturā corpūs vniant sed spōtanea volūtate: hoc esse nō pōt nullus enī vult in statu peiorē venire nisi deceptus: aia aut separte e altioris status qd corpori vnita: et p̄cipue fm platonicos qui dicūt qd ex vnione corporis patit obliuionē eoz que prius sciūt 7 retardatur a cōtēplatione pura veritatis: nō igitur volēs corpori vniri nisi decepta: deceptiōis aut nulla i eo eā pōt existere cū ponat fm eos sciētia omnium hęc nec posset dici qd iudiciū ex vniuersali cā procedēs in particulari eligibili subuertatur ppter passiones sicut accidit in cōtinentib⁹. qz passioēs huiusmōi nō sūt absqz corporali trāsmutatioē: vñ nō pnt eē in aia separte relinquit igitur qz aia si fuisset añ corpus nō vniret corpori p̄pria volūtate. ¶ Preterea ois effectus pcedens ex cōcursu duarū volūtaturū ad iūicē nō ordinatarū est effectus casualis: sic p̄ cū aliquis intēdēs emere obuiat in foro creditoz illuc nō ex cōdicto veniēt: volūtās aut patris generātis ex q̄ depēdet generatio corporis nō h̄z ordinē cū volūtate aie separte vniri volētis: cū igitur absqz vtraqz volūtate vnio corporis 7 aie fieri nō possit seq̄tur qd sit casualis: 7 ita generatio hois n̄ e a natura s̄z a casu: qd p̄ eē falsū cū sit vt i pluribus. Si aut rursus dicat qd nec ex natura nec ex p̄pria volūtate aia corpori vniri: s̄z ex diuina ordinatione: hoc etiā nō videt cōueniēs si aie añ corpora fuerūt create: vnūquodqz. n. deus instituit secundo cōueniētē modū sue nature. vnde 7 Sen. p̄mo de singulis creatis dī. Vidēs de qd eēt bonū: 7 simul de oibus. Vidit de cūcta q̄ fecerat 7 erāt

valde bona: si igitur aias creauit a corporebus separatas oīz dicere qd hic modus essendi sit cōueniētior nature earū: nō e aut ad ordinatiōez diuine bonitatis p̄tines res ad inferiorē statū reducē s̄z magis ad meliorē p̄mouere: nō igitur ex diuina ordinatione factū fuisset qd aia corpori vniret. ¶ Preterea n̄ p̄tinet ad ordinē diuine sapie cū superiorū detrimēto ea que sūt infima nobilitate: infima aut in rerū ordine sunt corpora generabilia 7 corruptibilia: nō igitur fuisset p̄ueniēs ordini diuine sapie ad nobilitandū hūana corpora aias p̄existētes eis vnire cū hoc sine detrimēto eaz eē nō possit vt ex dictis p̄. Doc aut Origenes cōsiderās euz poneret aias hūanas a principio fuisset creatas dixit qd ordinatione diuina aie corporibus sūt vnite: s̄z in eaz pena: nā añ corpora eas peccasse estimauit 7 pro q̄ntitate peccati corporibus nobilioribus vel min⁹ nobilibus eas vnitas esse quasi quibusdā carcerib⁹ inclusas. ¶ Sed hec positio stare non potest: pena enim bona nature aduerfatur 7 ex hoc dicitur mala: si igitur vnio anime 7 corporis e quoddā penale nō est bonū nature qd e iposibile: est enim intentum per naturam: nam ad hoc naturalis generatio terminat 7 iterū sequeretur qd esse hominem non esset bonum secundum naturam: cum tamē Sen. p̄mo dicat post hominis creatiōez. Vidit deus cūcta que fecerat 7 erāt valde bona. ¶ Preterea ex malo nō p̄uenit bonū nisi per accidēs: si igitur ppter peccatū anime separte hoc constitutū est qd aia corpori vnietur cum hoc sit quoddam bonū per accidens erit: casuale igitur fuit qd homo fieret: quod derogat diuine sapientie de qua dicitur Sapient. xi. qd omnia in numero pondere 7 mēsurā instituit. ¶ Ad hec autē 7 hoc repugnat apostolice doctrine manifeste: dicitur. n. Ro. ix. de Jacob 7 Esau qd cū nondum nati essent aut aliquid boni aut aliquid mali egissent: dictum est qd maior seruiet minori: non igitur anteq̄ hoc verbum diceretur aliquid eorum anime peccauerant: euz tamen hoc post eorum conceptionem dictum fuerit ut patet Sen. xxv. Sunt autem supra cum de distinctione rerum ageretur plura contra Origenis positionem inducta que etiam hic possent assumi: 7 ideo eis pretermisiss ad alia transeūdū est. ¶ Item necesse est dicere qd anima humana aut indigeat sensibus aut non: videtur autē manifeste per id quod experimur qd indigeat sensibus quia qui caret sensu aliquo non habet scientiam de sensibilibus que cognoscuntur per sensum illū sicut cecus natus nullā sciām habet nec aliquid intelligit de coloribus. ¶ Et preterea si non sunt necessarij humane anime sensus ad intelligendū non inueniretur in homine aliquis ordo sentitiue et intellectiue cognitiōis: cuius frū experimur nā ex sensibus sūt in nobis mēorie ex q̄b⁹ exp̄mēta

brebus accipimus per que ad cor
vnterfalia sicut 7 artū p̄cipua
aia hūana ad intelligēdiā sensibilibus
aie nulli dicitur in necessarijs ad p̄
ne op̄tūā sic nullo modo habētibus
7 motus dicit cōueniētia organa
fuisset aia hūana sine necessarijs
sua iūctura: sensus aut nō op̄antur
posset vt ex dictis patet: nō igitur
line corporis organa. Si aut aia
get sensibiles ad intelligendū 7 p̄
abst̄ corpore fuisset creatas: oīz dicit
ret̄ oīz: sicut vnterfalia intelligē
platonici cōtēderūt dicitur ideas
intelligibiles separte fm platonem
vñ aia separte cū nulli ip̄tūmēti
oīz sicut cognitiōe accipitūm
dū corpus nūc cū intētiā igneas
b̄re: sc̄ntē patit qd in platonem
signū eē dicitur qd qualiter quāntū
dicitur interrogat de his q̄ in sc̄ntē
tate respōditur: cū aliq̄s iā obliuio
us sicut seriatim p̄ponit ea que prius
memoria ipsū reducit: nō
dicit qd ab hūc n̄ eēt aliqd qd rem
ex hoc p̄tione de necessitate p̄
poris 7 aie p̄tēs intelligētiā aie i
li aut rei natura ad hūc aliqd p̄
ip̄tūā s̄z magis ea per que fiat
erit vnio corporis 7 aie naturalis:
rea naturalis nec eī generatio nat
tēte eē falsa. ¶ Preterea vñ n̄
est id ad qd res p̄uenit nisi p̄ casu
s̄z p̄ oīs p̄p̄tas ordinatas op̄atione
p̄ueniret in vitāis cōtēplatione
vnio actiū sūt quodā p̄parati
ad vitāis cōtēplationē: sicut igitur
ad vitāis cōtēplationē: ppter hoc
ta utiq̄ est esse hoim: nō igitur p̄
corpū hūcū hōis p̄dit: s̄z magis
tiam accipit. ¶ Ite: si aliq̄s sicut
bis que ad hūc p̄tēs interrogat
bis veritate nūc de vnūquodqz p̄tēs
luis igneas s̄z sūt eo obliuio: nō
cognit: postmodū autē ordinatē
spondēt vitāis de his que sunt p̄
p̄is h̄ ab hō resp̄ta ad p̄ncipiū
quodlibet veritate p̄mo p̄ncipiū
interrogat applicare p̄tēs. ¶ Et
ste apparet 7 p̄ncipiū p̄mo
gat casualit̄ cognitiōis de nouerū
te noticiā remittit. ¶ Preterea si
rellis cognitiō cōtēplatiōis hūc
est sciētia apud oīes de cōtē
tu p̄ncipiū: quia q̄ sūt naturalis

Secundus.

de rebus accipimus: per que ad comprehendēda
vniuersalia sciārū et artū principia puenimus: si igitur
aīa hūana ad intelligēdū sensibus idiget: natura
autē nulli deficit in necessarijs ad proprias operatio-
nē explēda: sic animalibus habētibz aīam sensitīuā
et motīuā dat cōueniētia organa sensus et motū: nō
fuisset aīa hūana sine necessarijs ad ministrandū se
suis istituta: sensus autē nō opant sine organis cor-
porēis: ut ex dictis patet: nō igitur fuit instituta aīa
sine corporeis organis. Si autē aīa hūana nō indi-
get sensibus ad intelligendū et ppter hoc dicitur
absqz corpore fuisse creata: oīz dicit qd atēqz corpi vni-
res oīuz sciārū veritates intelligebat p se ipam qd
platonici cōcesserūt dicētes ideas qd sūt forme rez
intelligibiles sepate sūm platonis scīaz cām scīe eē:
vñ aīa sepata cū nullū impedimētū adessz plenarie
oīuz sciārū cognitiōnē accipiebat: oīz igitur dicere qd
dū corpi vni cū iueniat ignorās obliuionē pha-
bite sciētie patiat qd ēt platonici cōfiterē: huius rei
signū eē dicētes qd quilibet quātūcūqz ignoret or-
dinate interrogat de his qd in sciētīs tradunt: vñ
tatē respōdet: sicut cū aliqz iā obliuio aliquoz qd p-
us sciuit seriatim pponit ea que prius fuerat obli-
tus: in eorū memoriā ipsū reducit: ex quo etiā seq-
batur qd ad discē nō eēt aliud qd reminisci. Sic igitur
ex hac positione de necessitate pcludit qd vniū cor-
poris et aīe pster intelligentie aīe impedimētū: nul-
li autē rei natura adiūgit aliqd p qd sua operatio
ipeditat s; magis ea per que fiat cōueniētiō: nō igitur
erit vniū corporis et aīe naturalis: sic homo nō erit
res naturalis nec ei generatio naturalis: que pa-
tent eē falsa. **P**reterea vltimū f nīs rei cuiuslibet
est id ad qd res puenire nitit p suas operationes:
s; p oēs proprias ordinatas opationes et rectas hō
puenire nitit in vitatis cōtēplationē: nā opatiōes
virtutū actiuarū sūt quedā pparatiōes et dispōnes
ad vitates cōtēplatiuas: finis igitur hōis est puenire
ad vitates cōtēplationē: ppter hoc igitur aīa est vni-
ta corpi qd est esse hōiem: nō igitur per hoc qd vniū
corpi sciam habitā perdit: s; magis ei vniū vt sciē-
tiam acquirat. **I**tem si aliqz sciārū ignarus de
his que ad sciētias pertinet interroget nō respōde-
bit veritatē nisi de vniuersalibz principijs que nul-
lus ignorat s; sūt ab oībus eodē mō et naturaliter
cognita: postmodū autē ordinate interrogatus re-
spōndebit veritatē de his que sunt ppinqua princi-
pijs habito respectu ad principia: et sic deinceps
quousqz veritatē pmoꝝ principioꝝ ad ea de qbz
interrogat applicare potest. **E**t hoc igitur manife-
ste apparet p p principia prima in eo qui interro-
gat causat cognitio de nouo: nō igitur prius habi-
te noticie reminiscit. **P**reterea si ita esset aīe natu-
ralis cognitio cōclusionū sicut principioꝝ: eadez
esset scientia apud oēs de cōclusionibus sicut
de principijs: quia qd sūt naturalia sūt eadē apud

omnes: nō est autē eadē scia apud oēs de cōclusio-
nibus s; solū de principijs: p; igitur qd cognitio princi-
pioꝝ est nobis naturalis nō aut cōclusionū: qd
autē nō ē naturale nobis acquirimus p id qd ē natu-
rale: sicut etiam in exterioribus p manū instruumus
oīa artificialia: nō igitur cōclusionū scia ē in nobis ni-
si ex principijs acquisita. **A**d hec cum natura
semper ordinetur ad vnum vniue virtutis opor-
tebit esse naturaliter vnum obiectum: sicut vi-
sus colorem et auditus sonū intellectus igitur cum sit
vna vis est eius vniū naturale obiectū cuius p se et
naturaliter cognitiōnē habet: hoc autē oīz esse
id sub quo cōphendunt oīa ab intellectu cognita
sicut sub colore pprehendunt oēs colores qui sūt
p se visibiles: qd nō ē aliud qd ens naturaliter igitur
intellectus noster cognoscit ens et ea qd sunt p se en-
tis in qtu huiusmōdi: qd cognitiōe fundat pmoꝝ
principioꝝ noticia vt nō eē simul affirmare et nega-
re et alia huiusmōdi: hec igitur sola principia intellectus
noster naturaliter cognoscit: cōclusiones autē p
ipā: sicut per colozē cognoscit visus oīa sensibilia
tam cōmūia qd sensibilia per accidens. **P**re-
rea id quod per sensum in nobis acquirit non in-
fuit aīe ante corpus: sed ipsorū principioꝝ cog-
nitio in nobis ex sensibilibus causat: nisi enīz aliqd
totum sensu percepissemus non possemus intelli-
gere qd totū esset maius parte: sicut nec cecus na-
tus aliquid percipit de coloribus: ergo nec ipsoꝝ
principioꝝ cognitio affuit anime ante corpus
multo igitur minus alioꝝ: non igitur firma est
platonis ratio qd anima fuit anteqd vniretur cor-
pori. **I**tem si omnes anime prexiterunt cor-
poribus quibus vniuntur: consequens videtur qd
eadē anima secundum vicissitudines temporum
diuersis corporibus vniatur quod quidem aperte
consequitur ponentes eternitatez mundi: si enim
generatio hominū est sempiterna oportet infini-
ta corpora humana generari et consumi secūdū
totum temporis decursum: aut ergo oportebit di-
cere aīas pextitisse actu infinitas si singule anime
singulis corporibus vniuntur: aut oportebit dice-
re si anime sunt finite qd eodem vniantur nūc his
nunc illis corporibus. **I**dem autem videtur se-
qui si ponantur anime pextitisse corporibus: et cū
generatio non sit eterna et si enim ponatur huma-
na generatio non semper fuisse: tamen nulli dubi-
um est quin secundum naturam in infinitum pos-
sit durare: sic enim est vnusquisqz naturaliter isti-
tutus nisi per accidens impediatur vt sicut est ab
alio generatus ita possit alium generare: hoc au-
tem eēt impossibile si animalibz existentibus fini-
tis vna pluribus corporibus vniri non possit: vn-
de et plures ponentium animas ante corpora po-
nunt transitum anime de corpore in corpus: hoc
autē ē impossibile: nō igitur aīe an corpora pextiterūt.

Lib. 1.

Quod aut sit impossibile vna animā diuersis corpōrib⁹ vniri sic patet: anime. n. hūane non differunt spē ab iuicē s; nūero solo: alioquin ⁊ hoies spē differēt: differentia autē fm nūmerz inest fm pncipia mālta: o; igitur diuersitatem animarū hūanarū fm aliquid mālē sumi: nō aut ita q; ipsius aie sit materia pars: ostensum est enī supra q; ē substantia intellectualis ⁊ q; nulla talis substantia materiaz hz: relinquit q; scōm ordinē ad diuersas materiāas quibus aie vniunt diuersitas ⁊ pluralitas aiarū sumat eo mō quo supra dictū est: si igit sunt diuersa corpora necesse ē q; hēant diuersas animas sibi vnitas: non igitur vna pluribus vnitur. **A**d huc ostensū est supra aiam vniri corpi vt formaz formas aut o; ēē p; p; materiāas p; p; n; n; cū se hēant ad iuicē sicut potētia ⁊ actus: p; p; actus p; p; potētie respōdet: nō q; vna aia pluribus corpōrib⁹ vniri. **A**mp virtutē motoris o; esse suo mobili p; p; n; n; n. quecunq; v; mouet quocūq; mobile: aia autē tsi nō sit forma corpōris nō tū pōt dici q; nō sit motor ipsius: aiatum autem ab inaiato distinguim⁹ sensu ⁊ motu o; igit fm diuersitatē corpōz esse diuersitatē aiarū. **I**te in his que generant ⁊ corrūpūnt impossibile est per generationem reiterari idē numero: cuz enī generatio ⁊ corrūptio sit motus in substantiā in his que generantur ⁊ corrūpūnt non manet substantia eadem sicut manet in his que secūduz locū mouentur: sed si vna anima diuersis corpōrib⁹ generatis vnitur successiue: redibit idē numero homo per generationē: qd fm platonē de necitate sequit qui dixit hoiem eē aiam corpe indutā sequitur etiā ⁊ in malis quibuscunq; quia cū vnitas rei sequat formā sicut ⁊ esse: o; q; illa sint idē numero quoz ē forma numero vna: nō igit ē possibile vna animā diuersis corpōrib⁹ vniri: ex q; et sequit q; nec aie fuerūt ante corpora. **H**uc autē ⁊ veritati catholice fidei snia cōcordat. **D**i. n. in ps. **Q**ui finxit sigillatī corda eoz q; .i. vnicuiq; seorsū p; p; deus aiam fecit: nō aut simul oēs creauit nec vna diuersis corpōrib⁹ adiūxit. **H**ic etiā i libro de ecclesiasticis dogmatibus dī. **A**ias hoium dicimus nō esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas nec simul creatas sic **O**rigenes finxit.

Solo rōnū pmissarū.

LXXXIII.

Rationes autē quibus probat aias ab eterno fuisse v; salte corpōrib⁹ p; p; tisse facile ē solue re. **Q**d enī pmo dī aiam hēc vtutē vt sit sp conce di o; s; sciēdū q; vtus ⁊ potentia rei non se extē dit ad id qd fuit s; ad id qd ē vel erit: vnde ⁊ in p; rertis possibilitas locū nō hz: n; igit ex hoc q; aia

h; vtutē vt sit sp pōt cōcludi q; sp fuerit: s; q; sep erit. **P**ropterea ex vtute nō sequit id ad qd ē v; nisi p; p; p; vtute: q;uis igit aia hēat vtutē vt sit sp: nō tū pōt cōcludi q; aia sit sp: nisi postq; hāc vtutē accepit: si aut sumat q; hāc vtutē ab etno habuerit: erit petitiū id qd oportebit p; p; .i. q; fuerit ab eterno. **Q**uod vero q; obijciatur de eternitate v; ritatis quam intelligit aia cōsiderare oportet q; intellectu veritatis eternitas potest intelligi dupliciter: vno modo quantum ad id quo intelligitur: alio modo quantum ad id quo intelligitur: et i; q; dem veritas intellecta sit eterna quantum ad id quo intelligitur: sequetur eternitas rei que intelligitur: non autem intelligentis: si autem veritas intellecta sit eterna quātum ad id quo intelligitur sequeretur intelligentem animam esse eternam: sic autem veritas intellecta non est eterna sed p; p; mo modo. **E**x p; p; p; enim patet q; species intelligibiles quibus anima nostra intelligit veritatem de nouo nobis aduenire ex fantasmatibus p; intellectum agentem: vnde non potest cōcludi q; anima sit eterna sed q; veritates intellecte fundentur in aliquo eterno: fundantur autem in ipsa prima veritate sicut in causa vniuersali contentia omnis veritatis: ad hoc autem eternū cōparatur anima non sicut subiectum ad formam sed sicut res ad proprium finem: nā verum est bonum intellectus ⁊ finis ipsius: ex fine autem argumentuz accipere possumus de rei duratione sicut ⁊ de initio rei argumentari possumus per causam agentem: quod enim est ordinatum ad finem sempiternum: oportet esse capax perpetue durationis: vnde potest probari ex eternitate veritatis intelligibilis i mortalitas anime non autem eius eternitas. **Q**uod vero non possit probari ex eternitate agentis patet ex his que supra dicta sunt cum de eternitate creaturarum quereretur. **Q**d etiam tertio obijciatur de perfectione vniuersi necessitatem non habet: vniuersi enim perfectio attenditur quātū ad species non quātum ad indiuidua cum continue vniuerso plurima indiuidua addantur p; p; tium specierum: anime autem humane non sunt diuersē secundum speciem sed solum numero vt probatum est: vnde nō repugnat perfectioni vniuersi si anime de nouo creentur. **E**x quo etiam patet solutio ad id quod. iij. obijciatur. **S**cilicet enim q; dicitur **S**en. pmo q; deus cōsumauit opera sua ⁊ q; requieuit ab omni opere qd patrarat sicut ergo consumatio siue perfectio creaturarū secundum spēs consideratur ⁊ non fm indiuidua: ita quies dei est intelligenda secundum cessationem a nouis speciebus condendis non autē a nouis indiuiduis quorum similia secundum species p; p; s; s; ⁊ sic cum oēs anime hūane sint vnus spēs sicut ⁊ oēs homines: non repugnat p; p; p;

quod si dicitur quod dicitur noua anima
fuerit dicitur quod dicitur humanum sit
cōtinuatur ius q; si sua opione sp
ipm ē p; p; q; q; d; pōt dici o
si nō imp fuerit. vnde ⁊ in. r.
anima intellectualis a cōditione aia
cōpōret: nō dicit q; hoc forma fuerit
si Plato de idōis dicitur: ⁊ sic vid
maie in qua loq; datur vt aliquid
reft dicit q; manet post corpus.
Quia nō sit de substantia dei.
Ehis etiam
anima nō esse de substantia
sum ē. n. supra dicitur
eternitas nec aliqd eius de nouo aduenire
ne non facit an corpus vt autem cōtinuatur
pōt esse de substantia dei. **A**
supra q; de nulli ⁊ rei foia ē p; p; aia
et forma corpōris vt oēs ē: non igit ē
vna. **P**ropterea oēs illud ex q; sit aliqd
ad id qd sit ex cōsubstantia ar de nō
ad aliqd cū sit purus actus vt supra
stōle et igit q; et substantia dei fiat
que aliqd. **A** hoc. vbi dicit q; sit
mutat: dī aia est ois immōbilis vt
est impossibile i igit q; ex eo aliqd
Amp in anima manente appar
scientia ⁊ vtutē ⁊ corp; opposita
inaiatōū ⁊ p; se ⁊ p; accidēt: n; igit
de diuina substantia. **A** p; p; p; o
actus p; p; in q; nulli p; p; p; p; p; p;
ma aut diuina inuicē ⁊ potētia ⁊ ac
intellec; p; p; p; q; ē potētia ad oia
intellec; agit vt ex supra dicitis p;
vna hūana d nata diuina. **P**ro
vna sit ois inseparabilis pōt aliqd
ē vna nulli sit nota substantia et: sicut
oia nō p; p; p; oēs nō vna vt supra
q; igit q; vidētur: sit vna anima vna q;
lecta: vt hoc supra quod dicitur: n; ē igit
stantia diuina. **Q**uod si hoc corp; ex
p; p; p; . **Q**uod si hoc corp; ex
p; p; p; ē vna nobilitatō corpōz p; p;
ue hoc eēt aer sicut ignis sicut op; p; p;
pōndat ⁊ de nā diuina cōpōz a
nā oēs id q; pōndat p; p; p; aia
p; p; p; . **A**mp in pmo de aia: nō sit loq; datur
stantia diuina: ⁊ ex hoc vidētur
nō ē q; et hūanitas oēs ē quā dicitur
vna spācia oēs ē: quā dicitur p; p;
vna: hoc ē p; p; supra i p; p;
si oēs non esse corp; ⁊ p; p;
et anima hūana in corp; non ē

Secundus.

quieti si deus quotidie nouas animas creat. Sciendum autem est quod ab A. non inuenitur dicitur quod intellectus humanus sit eternus: quod tamen dicitur consuevit in his que sunt sua opione spiritus fuerunt: dicit autem ipsum esse perpetuum: quod quidem potest dici de his que spiritus erunt et si non semper fuerunt. unde in xi. metaphisice cum anima intellectiua a conditione aliarum formarum exciperet: non dixit quod hec forma fuerit ante materiam: quod tamen Plato de ideis dicebat: et sic videbat conueniens materie in qua loquebatur ut aliquid tale de anima diceret: sed dixit quod manet post corpus.

Quia anima non sit de substantia dei. LXXXV.

Et his etiam patet

animam non esse de substantia dei. Ostensum est enim supra diuina substantiam esse eternam nec aliquid eius de nouo incipere: anima autem humana non fuerit ante corpus ut omnium est: non igitur anima potest esse de substantia diuina. Amplius omnibus est supra quod deus nullus rei forma esse potest: anima autem humana est forma corporis ut omnium est: non igitur est de substantia diuina. Preterea deus illud ex quo fit aliquid est in potentia ad id quod fit ex eo: substantia autem dei non est in potentia ad aliquid cum sit purus actus ut supra ostensum est: impossibile est igitur ex substantia dei fieri animam quod cumque aliud. Aliter: illud ex quo fit aliquid: aliquid modo mutat: deus autem est ois immobilis ut supra probatum est impossibile est igitur ex eo aliquid fieri posse.

Amplius in anima manifeste apparet variatio scientie et virtutis et eorum opposita: deus autem est ois inuariabilis et per se et per accidens: non igitur anima potest esse de diuina substantia. Item: supra ostensum est quod deus est actus purus in quo nulla potentialitas inuenitur: in anima autem humana inuenitur et potentia et actus: est enim in ea intellectus possibilis qui est potentia ad oia intelligibilia: et intellectus agens ut ex supra dictis patet: non est igitur anima humana deus nisi sit tota substantia eius: substantia autem diuina sit ois inpartibilis: non potest aliquid substantie eius esse anima nisi sit tota substantia eius: substantia autem diuina est impossibile esse nisi una ut supra ostensum est: seque igitur quod ois hominum sit una anima una quod ad intellectum: et hoc supra improbatum est: non est igitur anima de substantia diuina.

Uides autem hec opinio ex triplici fonte processisse. Quidam enim posuerunt nullam substantiam incorpoream esse nisi nobilissimum corpus deum esse dicebant siue hoc esset aer siue ignis siue quodcumque aliud principium ponebant et de natura huiusmodi corporis animam esse dicebant nam deus id quod ponebant principium anime attribuebant ut patet apud A. in primo de anima: et sic sequebatur anima esse de substantia diuina: et ex hac radice pululauit positio manichei qui estimauit deum esse quadam luce copiam per infinita spatia distensa: quadam particulam humanam animam esse dicebat: hec autem positio supra improbatum est per hoc quod ostensum est deum non esse corpus: et per hoc quod ostensum est animam humanam corpus non esse nec aliquam

intellectuales substantias. Quidam vero posuerunt intellectum diuinum hominum esse unum vel agentem tantum vel agentes et possibilem sicut supra dictum est et quia qualibet substantiam separatam antiqui dicitur esse dicebant: sequebatur animam naturam intellectum quo intelligimus esse diuine nature: unde et a quibusdam naturam spiritus christiane fidei professoribus ponentibus intellectum agentem separatim dicitur esse expresse quod intellectus agens sit deus: hec autem positio de unitate intellectus naturam supra improbatum est. Potuit autem et ex ipsa similitudine anime nature ad deum hec opinio nasci. Intelligitur enim quod maxime estimat proprium dei nulli substantie in mundo inferiori conuenire inuenitur nisi homini propter animam: unde uideri potuit animam ad naturam diuinam pertinere et presertim apud homines quorum opinionibus erat firmatum quod anima hominis esset immortalis.

Ad hoc etiam coadiuuare uidetur quod secundum primo postquam dicitur est: faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: subditur: formauit deus hominem de limo terre: et inspirauit in faciem eius spiraculum uitae: ex quo quidam accipere uoluerunt quod anima sit de natura diuina: qui enim in facie alius spirat: idem numero quod in ipso erat in alium emittit: et sic uidetur scriptura in nuere quod aliquid diuinum a deo in hominem ad ipsum uisificandum immisum sit. Sed similitudo predicta non ostendit animam hominis esse aliquid substantie diuine cum intelligendo defectum multipliciter patiat: quod de deo dici non potest. unde hec similitudo magis est indicatiua cuiusdam imperfecte imaginis quam alicuius substantialitatis: quod etiam scriptura inuit cum dicit ad imaginem dei hominem factum: unde et inspiratio predicta processum uitae a deo in hominem secundum quadam similitudinem demonstrat non secundum unitatem substantie: propter quod et in facie spiritus uitae dicitur inspirari quod cum in hac parte corporis sint plurimum sensuum organa sita in ipsa facie euidentius uita monstratur: sic igitur deus inspirasse in faciem hominis spiraculum uitae dicitur: quod spiritus uitae homini dedit non esse ex sua substantia decidendo: nam qui et corporaliter in suum flat in faciem eius: unde uidetur supra esse metaphora: aerem in faciem eius impellit: non autem aliqua sue substantie parte in ipsum emittit.

Quia anima humana non traducatur cum semine. LXXXVI.

Et premissis autem

ostendi potest quod anima humana non traducatur cum semine quod per coitum seminata. Quorumque principiorum operationes non possunt esse sine corpore nec eorum initium sine corpore esse potest: sic enim res habet esse sic et operatur: cum unumquodque operetur in quantum est ens: econtra ratio uero quantum principiorum operationes sine corpore sunt generatio eorum non est per generationem corporis: operatio autem anime nutritiue et sensituiue non potest esse sine corpore ut ex premissis patet: operatio autem anime intellectiue non fit per organum corporeum ut supra habitum est: igitur anima nutritiua et sensituiua per generationem

corporis generant nō autē aīa intellectiua: sed traductio semis ad corporis generationez ordinat: igit aīa nutritiua 7 sensitiua eē icipiūt p semis traductiōe nō autē intellectiua. ¶ Ad hec si aīa hūana p traductiōe semis esse incipet: hoc non possz eē nisi duplici. Uno mō vt intelligeret eē in semine actu q̄i p accūs diuisa ab aīa generā: sicut semē diuidit a corpe: vt videm⁹ in aīalibus anulosis q̄ decisa viuūt in q̄bus est aīa vna in actu 7 multe i potētia: diuisio autē corpe aīalis p̄dicti in qualibz pte viuēte incipit aīa esse actu. Alio mō vt intelligatur in semie eē v̄tus pductiua aīe intellectiue: vt sic aīa intellectiua ponat eē in semie v̄tute s; n̄ actu. Primū autē horz ē impossibile duplici rōne: p̄ mo qz cū aīa intellectiua sit p̄fectissima aīaz 7 maxime v̄tutis eius ppū p̄fectibile ē corpus hūa magnā diuersitatē in organis p q̄ p̄nt multiplices opationes expleri. vñ n̄ pōt eē q̄ fiat actu i semie deciso: qz nec etiā aīe hūtoz p̄fectoz p̄ decisiōez multiplicanf put contingit in aīalibus anulosis. Scōdo qz cū intellectus q̄ est propria 7 p̄ncipalis v̄tus aīe intellectiue n̄ sit alicuius p̄tis corpis acc⁹: nō pōt diuidi per accūs fm corpis diuisiōe. vnde nec anima intellectiua. Secūdū etiā ē impossibile: v̄tus. n. actiua q̄ est in semie agit ad generationez aīalis trāsmutādo corpus: n. n. aliter agere pōt v̄tus q̄ ē i mā: s; oīs foīa que incipit eē p trāsmutatiōe māe: h; eē a mā dependēs: trāsmutatio. n. māe reducīt cā de potētia i actū: 7 sic determinat ad eē actu māe qd̄ est. per vnionē foīe: vñ si p hoc etiā incipiat esse forme simpliciter: esse forme nō erit nisi in hoc qd̄ ē vniri māe: 7 sic erit fm esse a mā dependēs: si igit aīa hūana pducatur in eē p virtutē actiua que est in semie: sequitur qz eē suū sit dependens a mā sicut eē aliarū formarū materiū cū contrariū supra ostensū est: nullo igit mō aīa intellectiua pducit in esse per semis traductiōnem. ¶ Amp. oīs forma que educitur in esse p materie trāsmutationez est formaeducta de potentia in actu reducīt: aīa autē intellectiua non pōt educi de potētia māe: iam. n. supra ostēdū est qz ipsa aīa intellectiua excedit totū posse māe cū hēat aliā opationē absq; mā vt supra ostēdū ē: nō igit aīa intellectiua in eē educit p trāsmutatiōe māe 7 sic neq; per actionē v̄tutis q̄ est in semie. ¶ Preterea nulla v̄tus actiua agit vltra suū gen⁹: s; aīa intellectiua excedit totū gen⁹ corporū cū habeat opationē sup oīa corpa eleuatā q̄ est intelligere: nulla igit v̄tus corpea pōt pducere animā intellectiua: s; oīs actiō v̄tutis que est i semine est per aliā corpeā v̄tutē: agit. n. v̄tus formatiua medi ante triplici calore. s. ignis celi: 7 calore aīe nō igit pōt pducī in eē aīa intellectiua per virtutem q̄ ē in semie. ¶ Preterea ridiculū est dicere aliquā i

tellectualē substātiā vel per diuisiōe corpis diuidi vel etiā ab aliq̄ v̄tute corpea pducī: s; aīa hūana ē quedā intellectualis substātiā vt supra ostēdū est: nō igit pōt dici qz diuidat p diuisiōe seminis neq; qz pducatur in eē a v̄tute actiua q̄ ē i semine: 7 sic nullo mō p semis traductiōe aīa hūana incipit eē. ¶ Preterea si generatio alic⁹ ē cā qz aliqd̄ sit: corruptio eius erit cā qz illud eē desinat: corruptio autē corporis nō est cā qz aīa hūana eē desinat cuz sit immortalis vt supra ostensū ē: neq; igit generatio corporis est cā qz aīa incipiat esse: sed traductio semis ē cā p̄pria generationis corpis: nō est igit traductio semis causa generatiōis aīe in eē. Per hoc autē excluditur error. Apollinaris 7 sequatiū eius qui dixerunt animas ab animalibus generari sic a corporibus corpea.

¶ Anima humana producat in esse a deo per creationem. LXXXVII.

His autem que dicta sunt ostendū potest qz solus deus aīam humanā in esse pducit. ¶ De enī qd̄ i eē pducit vel generat p se aut p accūs: v̄ creatur: aīa autē hūana n̄ generat p se cū nō sit p̄pōita et mā et foīa vt supra ostēdū ē: neq; generat p accūs: cū enī sit foīa corpis generat p corpis generatiōe q̄ est vt v̄tute actiua semis qd̄ ip̄obatu est: cū q̄ aīa hūana de nouo esse incipiat: nō enī ē etna nec p̄existit corpi vt supra ostensū est: relinquif qz exeat in eē p creatiōe: ostensū ē at supra qz solus de⁹ pōt creare: solius itaq; ipse anima: humanā in esse pducit. ¶ Amp. oīs illud ē substātiā nō ē suū esse: h; sui esse auctozē vt supra ostensū ē: aīa at hūana nō est suū esse: hoc. n. solius dei ē vt supra h; itaq; cām actiua sui eē: sed qd̄ per se h; eē per se etiā agit: qd̄ v̄o nō h; eē p se s; solū cū alio nō p se fit sed alio facto: sicut foīa ignis fit igne generato aīa autē hūana hoc h; p̄pū inf alias formas qz ē in suo eē subsistens 7 eē qd̄ est sibi p̄pū corpi cōmunicat: aīa igit p se h; suū fieri p̄ter modū aliarū formarū que fiunt per accidēs compositis factis: sed cum anima humana non habeat materiā partem sui: non potest fieri ex aliquo sicut ex materia: relinquif ergo qz ex nihilo fiat 7 sic creatur: cum igitur creatio sit opus p̄pūm dei vt supra ostensū est: sequitur qz a solo deo imediate creatur. ¶ Ad hec eorum que sunt vni⁹ generis est idem modus p̄ducendi in esse vt supra probatum est: anima autem est de genere substātiarum intellectiualium que non possunt aliter intelligi p̄dīre in esse nisi per viam creatiōis animā igitur humana erit in esse per creatiōem a deo. ¶ Item quicquid producat in esse ab aliq̄

agente: sequitur ab ipso vel aliquid a
p̄mā ostendū in ali specie vel ipm
anima nō potest sic produci in e
si aliqd̄ qd̄ sit p̄ncipiū eēndi sicut
rebus compositis ex mā 7 forma qz
hoc qz sequitur formā i actu. n. n.
seipsa qd̄ sit sibi p̄ncipiū eēndi cū si
p̄ter ut supra ostēdū ē. relinquif igit
catur in esse ab aliquo agente nisi p
quatur ab ipso eē absolute: ipm at e
uas primi 7 v̄tus agens: s; n. agens
hoc qz imponit illudines suaz: s; fo
factis que sunt forme factoz: aīa i
ducit in esse nisi a p̄mo 7 ali agens
Preterea si sit rei responderi p̄ncipi
res perfecta est cū ad primū p̄ncipiū
vel per similitudinē vel q̄māz mo
aīe hūane 7 anima eius perfectio est
tione 7 amore trāscendat totū ordinē
7 p̄gat ad primū p̄ncipiū quod o
id eo h; p̄pe sue origis p̄ncipiū. Doc
7 sacra scriptura dicit. p̄mo. cū. n. d
alio animā loquens corpe aīa ab
hūtoz cū dicit. ¶ Producat a
animā: s; de alijs ad hominē v
a deo creati ostendū dicitur. loquens
de limo terre 7 inspiravit in facie
uite. ¶ Per hoc autem excluditur
animas ab angelis esse creatas.

¶ Rationes ad probandū qd̄ anima
latur ex latere.

Ant autē
que p̄missa videntur e
n. homo sit aīa in ḡn
telmas nō autē aīalis animoz bo
v̄tus v̄tutis: videt qz aīa intellectiua h
den quere cū v̄tutis aliorum aīalis
sūt v̄tus operis v̄tutis: modū habet
eē: aīa igit intellectiua hominis sicut 7
p̄ v̄tutē que est in hominē esse: p̄ncipiū
fm (substātiā) aīa intellectiua 7 v̄tus
ut supra ostēdū est: videtur igit qz
riua p̄ v̄tutē semis pducatur a
docet. 2. in. li. de generatiōe aīa
est fetus aīa qz homo: sed cū est
mo habet aīam intellectiua nō
quidēz telmas non ē v̄tutem ex
minis pducit sicut 7 i ceteris aīalibz
met aīa intellectiua ē in potentia ut sit
nō illud aīa est in potentia ut sit
nō forte dicatur qz aīa intellectiua
aīa substātiā: qd̄ supra in prob

Tertius

agente: acquirat ab ipso uel aliquid quod est principium essendi in tali specie uel ipsum esse absolutum anima aut non potest sic produci in esse quod acquirat ei aliquid quod sit principium essendi sicut contingit in rebus compositis ex materia et forma que generat per hoc quod acquirat formam in actu. si enim habet anima aliquid in se ipsa quod sit sibi principium essendi cum sit substantia simplex ut supra ostensum est. relinquatur igitur quod non producat in esse ab aliquo agente nisi per hoc quod producat ab ipso esse absolute: ipsum autem esse est proprius effectus primi et ultis agentis: scilicet anima. agentia agunt per hoc quod imprimunt similitudines suas formam in rebus factis que sunt forme factorum. anima igitur non potest produci in esse nisi a primo et ultimo agente quod est deus. Preterea finis rei responderi principio eius: tunc enim res perfecta est cum ad primum principium peruenit uel per similitudinem uel quocumque modo. finis autem anime humane et ultima eius perfectio est quod per cognitionem et amorem transcendat totum ordinem creaturarum et perueniat ad primum principium quod deus est: igitur ab eo habet propriam suam originem principium. Hoc etiam innuere videtur sacra scriptura Gen. primo. cum. n. de institutione aliorum animalium loquens eorum animas alijs carnis ascribat: utpote cum dicit. Producat autem reptile anime uiuentis: sicut de alijs ad hominem ueniens animas eius a deo creati ostendit dicens. formauit deus hominem de limo terre et inspirauit in faciem eius spiraculum uite. Per hoc autem excluditur error ponentium animas ab angelis esse creatas.

**Rationes ad probandum quod anima humana cau-
letur ex semine.** LXXXVIII.

Ante autem quedam que premissis videntur esse aduersa. Cum enim homo sit animal in quantum habet animam sensitiuam non autem animalis uniuersum homini et alijs animalibus perueniat: videtur quod anima sensitiva hominis sit eiusdem generis cum animalibus aliorum animalium que autem sunt unius generis eundem modum habent producendi in esse: anima igitur sensitiva hominis sicut et aliorum animalium per virtutem que est in semine in esse procedit: est autem idem secundum substantiam anima intellectiva et sensitiva in homine ut supra ostensum est: videtur igitur quod etiam anima intellectiva per virtutem seminis producat. Preterea sic docet Aristoteles in libro de generatione animalium prius tempore est fetus animalis quam homo: sed cum est animal et non homo habet animam sensitiuam et non intellectiuam quam quidem sensitiuam non est dubium ex virtute actiua seminis produci sicut et in ceteris animalibus contingit: illa autem anima sensitiva est in potentia ut sit intellectiva: sicut illud animal est in potentia ut sit animal rationale: nisi forte dicatur quod anima intellectiva supueniens sit alia substantia: quod supra in probatum est: videtur

igitur quod substantia anime intellectiue sit ex virtute que est in semine. Item anima cum sit forma corporis uniuersum corpori secundum suum esse: sed ad ea que sunt uniuersum se cum duobus esse terminatur una actio et uniuersum agens: si enim sunt diuersa agentia et per se diuersae actiones: sequitur quod sint facta diuersa secundum esse: quod uniuersum agens uniuersum actionem terminari ad esse anime et corporis: constat autem quod corpus sit pactionem virtutis que est in semine: quod et ab eadem est anima que est forma et non ab agere se parato. **Amp.** homo generat sibi simile secundum speciem per virtutes que est in seie deciso: omne autem agens immobiliter generat sibi simile in specie per hoc quod causat formam generati a qua est eius species: anima igitur humana a qua est species hominis producat ex virtute que est in semine. Item Apollinaris sic argumetur. Quicumque dat complementum operi cooperatur agenti: sed si anima creantur a deo ipse dat complementum generationi puerorum qui quicumque ex adulteris nascuntur: ergo deus cooperatur adulteris: quod sibi inconueniens videtur. Inueniuntur autem in libro qui Gregorius Niseno inscribitur quedam rationes ad hoc idem probandum. Argumetur autem sic. Ex anima et corpore fit uniuersum quod est homo uniuersum: si igitur anima fiat prius quam corpus aut corpus prius quam anima: idem erit prius et posterius se ipso quod videtur impossibile: simul igitur fit corpus et anima sed corpus incipit fieri in decisione seminis: ergo et per decisionem seminis anima in esse producat. **A**dhuc imperfecta videtur esse operatio agentis quod non totam rem in esse producat sed solum eius alteram partem: si igitur deus animam in esse produceret: corpus vero virtute leminis formaretur que duo sunt partes unius. scilicet hominis vtriusque operatio. scilicet dei et seminatue virtutis imperfecta videretur: quod per se esse inconueniens: ab una igitur et eadem causa producat anima et corpus hominis: constat autem corpus hominis produci virtute seminis et anima. **I**tem in omnibus que generantur ex semine omnes partes rei generantur simul comprehenduntur virtute in semine licet actu non appareat sicut videtur in tritico aut in quibuslibet alio semine quod herba et culmus et ininodia et fructus et aristae virtute comprehenduntur in primo semine: et postea per tenditur semine et declaratur quadam convenientia naturali ad perfectionem non assumens aliquid extrinsecum constat autem animam esse partem hominis: in semine igitur hominis virtute peritur anima humana non autem ex aliqua exteriori causa principium sumit. **Amp.** coram quibus inuenitur idem processus et terminus oportet esse idem originis principium: sed in generatione hominis idem processus corporis et anime et idem terminus inuenitur: secundum enim figuratio et quantitas membro procedit et anime operationes magis ac magis manifestantur: nam prius apparet operatio anime sensitive: et tandem corpore completo operatio anime intellectiue: ergo idem est principium anime et corporis: sed principium originis corporis est per decisionem seminis: ergo est et principium originis anime.

Ad huc quod configuratur alicui constituitur ex actio eius cui configuratur: sicut cera quod configuratur sigillo accipit hanc configurationem ex impressione sigilli: constat autem corpus hominis cuiuslibet animalis esse propter aie configuratum. talis est enim organorum dispositio qualis competit ad operationes aie propter eas exercendas. corpus igitur formatur ex actioe aie. unde etiam **Az.** dicit in secundo de anima quod anima est efficiens causa corporis: hoc autem non est nisi anima esset in se: nam corpus propter virtutem que est in se constituitur. est igitur anima humana in semine hominis: et ita ex decisione seminis originatur. **I**tem nihil vivit nisi per animam: semine autem est vivum: quod propter ex tribus: primo quidem quod a vivente deciditur. **S**ecundo quod in se apparet calor vitalis et operatio vite que sunt rei vivantis indicia: tertio quod seia plantarum terre mandata nisi in se vitam haberent: ex terra que est exanimis non possent calefcere ad vivendum. igitur anima in se: et sic ex decisione seie vitam habet et originem capit. **A**mp. si anima non est ante corpus ut ostensum est neque incipit esse cum seie decisione: sequitur quod prius formet corpus et postea ei infundatur anima de novo creata: sed si hoc est verum sequitur ulterius quod anima sit propter corpus: quod enim est propter aliud invenitur eo posterius: sic uesti meta fuit propter hominem: hoc autem est falsum: nam magis est corpus propter animam: finis enim semper nobilior est: oportet igitur dicere quod anima simul cum decisione seminis oriatur.

Solutio rationum premissarum. LXXXIX

Ad faciliores vero premissarum rationum solutionem premitte da sunt quedam ad exponendum ordinem et processum generationis humane et generaliter animalis. **P**rimo itaque sciendum est falsa esse opinioem quod dicitur quod opera vite que apparent in embryone ante ultimum complementum non sunt ex aliqua anima vel virtute anime in eo existente sed ex anima matris: si enim hoc esset verum iam embrio non esset animal cum omnino animal ex anima et corpore propter operationes etiam vite non perveniunt a principio activo extrinseco sed ab intrinseca virtute in quo precipue a non vivente vivencia videntur discerni quorum est proprium movere se ipsa: quod enim nutritur assimilatur sibi nutrimentum. unde in nutrito esse virtutes nutritionis activas: cum agens sibi sile agar: et multo est hoc manifestum in operibus sensus. nam videre et audire convenit alicui pro virtute aliqua in ipso existente non in alio: unde cum embrio invenitur nutritur ante ultimum complementum: et etiam sentire non potest hoc attribui aie matris. **N**ec tamen potest dici quod in seie ab ipso principio sit anima secundum suam essentiam completam: cuius tamen operationes non apparent propter organorum defectum: nam cum anima uniat corpus ut forma: non

venitur nisi corpus cui est proprie actus: est autem anima actus corporis organici: non est igitur ante organizationem corporis in semine anima actus: sed solum potentia sive virtute: unde **Az.** dicit in secundo de anima quod semine et fructus sic sunt potentia vitam habentia que abijciunt animam. id est anima carent cum tamen id cuius anima est actus sit potentia vitam habens non tamen abijciens animam. sequeretur etiam si a principio anima esset in semine quod generatio animalis esset solum per decisionem sicut est in animalibus anulofo quod ex uno fiunt duo: semine enim si statim cum esset decidit animam haberet. iam haberet formam subalem. omnis autem generatio subalis precedit formam subalem non eam sequitur. si que vero transmutationes formam subalem sequuntur. non ordinantur ad eam generantem: sed ad bene esse ipsius: sic igitur generatio animalis compleretur in ipsa decisione seminis: omnes autem transmutationes sequentes essent ad generationem incontinentes. **S**ed adhuc magis est ridiculum. si hoc de anima rationali dicatur: tum quia impossibile est ut dividatur secundum divisionem corporis ad hoc ut in deciso semine esse possit: tum quod sequeretur quod in omnibus pollutionibus ex quibus conceptus non sequitur nihilominus rationales anime multiplicarentur. **N**ec etiam dici potest quod quidem dicitur: et si a principio decisionis in semine non sit anima actus sed virtute propter deficientiam organorum: tamen ipsa met virtute seie quod est corpus organizabile et si non organizatum esse proportionaliter semine animam in potentia sed non actu: et quia vita plene pauciora requirit organa quam vita animal: primo semine sufficienter ad vitam plene organizato ipsa predictam virtute fieri animam vegetabilem: deinde organis magis perfectis et multiplicatis eadem produci ut sit anima sensitiva: ulterius autem forma organorum perfecta eadem animam fieri rationalem: non quidem per actionem virtutis seminis sed ex influxu exterioris agentis: propter quod suspicantur **Az.** dixisse intellectum ab extrinseco esse in libro de generatione animalium. **S**ed enim hanc positionem sequeretur aliqua virtus eadem numero nunc esset anima vegetabilis tantum et postmodum anima sensitiva: et sic ipsa forma subalis continue magis ac magis perficeretur: et ulterius sequeretur quod non simul sed successive educeretur forma subalis de potentia in actu: et ulterius quod generatio esset motus continuus sicut et alitatio: quod omnia sunt impossibilia in natura. **S**equeretur etiam adhuc maius inconueniens. scilicet quod anima rationalis esset mortalitatis. nihil enim formaliter alicui rei corruptibili adveniens facit ipsum esse incorruptibile per naturam: aliter corruptibile mutaretur in incorruptibile quod est impossibile cum differant secundum genus ut dicitur in x. metaph. subale autem anime sensibilis cum ponatur esse per accidens generata a corpore generato in processu predicto: de necessitate est corruptibilis ad corruptionem corporis: si igitur ipsa met sit rationalis quodam lumine intrinseco inducto quod formaliter se habet ad ipsam. est enim sensitivum potentia intellectuum:

de necessitate sequitur quod anima
et corruptio contingit quod
spera probatur est et fides catho
igitur ipse met virtus que cum
et dicitur formatio: est anima
notionis sic anima: sed cum ip
in proprio subiecto in spiritu cu
vntium sicut quoddam spum
mationem corporis proit agit ex
attribuitur generatio sicut prin
non ex vi aie concepti etiam po
conceptum generat se ipsum: le
et hoc patet dicentem per sine
non enim potest attribui aie en
tatis generatio: tum quia vis
suam operationem nisi comple
et augmentatur: que a dicitur
iam profertur: tum quod opus genera
ad perfectionem ipsius individui
formatione: etiam potest attribui
tue cuius opus est assimilare mat
quod hic non apparet: non enim
in processu formationis tribuitur
preexistentia sed perducitur ad
man et viciniam similitudini
augmentatur ad quam non per
formam: sed solum secundum
strua autem et intellectiva pa
quod opus formationi tali ag
quiritur igitur quod formatio corp
ad primas et principales part
nita: nec a virtute formativa ag
agens et a anime generatur: p
est facere simili generationi secund
igitur vis formativa eadem ma
duo a principio formationis v
tatis formati non manet eadem
bit formam semine: postea lan
vis formativa ad ultimum comple
generatio simplicium corporum
cuiusmodi est quod quodlibet
formam immediatam materiam pr
ne tamen corporum aliorum oppo
tionem ostendit propter maiore
oias inter primam formam
formam ad quam generatio
multe generationes et corruptio
tas. **N**ec est inconueniens si al
moratur et statim postmodum
iter media non habet ipsum com
i aia ad speciem: et idem non gen
ant sed ut per ea ad ultimum
atur. **N**ec est mirum si vis genera
ratio non est continua sed hinc m
intermediate: quia hoc etiam acc

Secūdus

de necessitate sequitur quod anima rationalis corpore corrupto corrumpitur quod est impossibile ut supra probatum est et fides catholica docet. Non igitur ipsa met uirtus que cum semine deciditur et dicitur formatiua: est anima neque in processu generationis fit anima: sed cum ipsa fundetur sicut in proprio subiecto in spiritu cuius est semen contentium sicut quoddam spumosum operat formatiōem corporis prout agit ex ui aie patris cui attribuitur generatio sicut principali generanti: non ex ui aie concepti etiam postquam aia inest. n. n. conceptum generat se ipsum: sed generatur a pte et hoc patet discurrenti per singulas uirtutes aie: non enim potest attribui aie embriōis ratione uirtutis generatiue: tum quia uis generatiua non habet suam operationem nisi completo opere nutritiue et augmentatiue que ei deseruiūt: cum generare sit iam perfecti: tum quia opus generatiue non ordinatur ad perfectionem ipsius indiuidui sed ad speciem et seruationem: nec etiam potest attribui uirtuti nutritiue cuius opus est assimilare nutrimentū nutritio quod hic non apparet: non enim nutrimentum in processu formationis trahitur in similitudinē preexistētis sed perducitur ad perfectiorem formam et uiciniorem similitudini patris: simili nec augmentatiue ad quam non pertinet mutatio formam: sed solum secundum quantitatem: de sensitua autem et intellectiua patet quod non habet aliud quod opus formationi tali appropriatum. relinquitur igitur quod formatio corporis precipue ordinatur ad primas et principales partes non est ab anima generata: nec a uirtute formatiua agente ex ui eius. sed agente ex ui anime generatiue patris cuius opus est facere simili generanti secundum speciem: hec igitur uis formatiua eadem manet in spiritu predicto a principio formationis usque in finem: species tamen formati non manet eadem. nam primo habet formam seminis: postea sanguinis: et sic ide quod usque ueniat ad ultimum complementum. licet. n. generatio simplicium corporum non procedat secundum ordinem eo quod quodlibet eorum habet formam immediatam materie prime: generatiōne tamen corporum aliorum oportet esse generationū ordinem propter multas formas intermedias inter primam formam elementi et ultimam formam ad quam generatio ordinatur: et ideo sunt multe generationes et corruptiones sese consequentes. Nec est inconueniens si aliquid intermediorum generatur et statim postmodum interrumpitur: quia iter media non habent speciem completam sed sunt ut in uia ad speciem: et ideo non generantur ut permanant sed ut per ea ad ultimum generatum peruentatur. Nec est mirum si tota generatiōis transmutatio non est cōtinua sed sunt multe generationes intermedie: quia hoc etiam accidit in alteratione et

augmēto: non enim est tota alteratio continua neque totum augmētum sed solum motus localis est uere continuus ut patet in. viij. phisicorū: quanto igitur aliquid forma est nobilior et magis distans a forma elementi. tanto oportet esse plures formas intermedias quibus gradatim ad formas ultimam ueniat et per plures generationes medias. et ideo in generatione animalis et hominis in quibus est forma perfectissima: sunt plurime forme et generationes intermedie et per plures corruptiones: quia generatio unius est corruptio alterius: aia igitur vegetabilis que primo inest cum embriōe uiuit uita plate: corrumpitur et succedit aia perfectior que est nutritiua et sensitua sicut: et tunc embriō uiuit uita animalis. hac autem corrupta succedit anima rationalis ab extrinseco immissa licet precedentes fuerint uirtute seminis. ¶ His igitur uis facile est respondere ad obiecta. Quod. n. primo obijcitur oportere aiam sensitua eadem modum originis in homine et in brutis habere ex eo quod aia de eis uniuoce predicatur: dicimus hoc necesse non esse et si. n. anima sensitua in homine et bruto ueniat secundum generis rationem: differunt tamen specie sicut et ea quorum sunt forme. sicut. n. aia quod est homo ab aliis animalibus specie differt per hoc quod est rationale: ita anima sensitua hominis ab aia sensitua bruti specie differt per hoc quod est etiam intellectiua. anima igitur in bruto habet id quod est sensitua: et per plures nec esse nec eius operatio supra corpus eleuatur. unde oportet quod sicut cum generatione corporis generet et cum corruptione corrumpatur. anima autem sensitua in homine cum habeat supra sensituiam naturam uim intellectiua ex qua oportet quod ipsa sub anima sit forma esse et operatione supra corpus eleuata neque per generationem corporis generatur neque per eius corruptionem corrumpitur: diuersus ergo modus originis in animalibus predictis non est ex parte sensitui ex quo sumitur ratio generis sed ex parte intellectiui ex quo sumitur diuersitas speciei. unde non potest concludi diuersitas generis sed sola diuersitas speciei. ¶ Quod uero secundo obijcitur conceptum prius esse animal quod hominem: non ostendit rationale aiaz cum semine participari. nam anima sensitua per quam animal erat non manet sed ei succedit anima que est simul sensitua et intellectiua ex qua est animal et homo sicut uel ex dictis patet. ¶ Quod uero tertio obijcitur diuersorum agentium actiones non terminari ad unum factum: intelligendum de diuersis agentibus non ordinatis: si. n. ordinata sint ad inuicem oportet eorum esse unum effectum. nam causa agens prima agit in effectum cause secundae de agentis uehementius quod etiam ipsa causa secunda: unde uideamus quod effectus qui per instrumentum agit a principali agente magis proprie attribuitur principali agenti quod instrumentum: contingit autem quod actio principalis agentis pertingat ad aliquid in operato ad quod non pertingat actio instrumenti sicut uis ue

getatiua ad spem carnis pducit ad quam non potest pducere calor ignis qui est eius instrumentum licet operetur disponendo ad eam resoluendo et presumendo: cum igitur omnis virtus nature actiua preparatur ad deum sicut instrumentum ad primum et principale agens: nihil prohibet in vno et eodem generato quod est homo actione nature ad aliquid hominis terminari et non ad totum quod sit actione dei: corpus igitur hominis formatur simul et virtute dei quasi principalis agentis et primi. et etiam virtute seminis quasi agentis secundi: sed actio dei pducit animam humanam quam virtus seminis producere non potest sed disponit ad eam. Unde patet solutio ad quartum. Sic enim homo sibi simile in specie generat in quantum virtus seminis eius dispositiue operatur ad vltimam formam ex qua homo spem sortitur. Deum vero ad alterius cooperari in actione nature nihil est in conueniens: non enim natura adulterorum mala est sed voluntas. actio autem que est ex virtute seminis iporum est naturalis non voluntaria. vnde non est inconueniens si deus illi operationi cooperatur vltimam perfectionem inducendo.

Quod vero. vi. obijciatur patet quod non de necessitate concludit. et si. n. dicitur quod corpus hominis formetur prius quam anima creetur aut e converso. non sequitur quod idem homo sit prior se ipso. non enim homo est suum corpus neque sua anima: sequitur autem quod aliqua pars eius sit altera prior quod non est inconueniens. nam materia tempore est prior forma materia dico secundum quod est in potentia ad formam non secundum quod actu est per formam perfecta: sic. n. est simul cum forma. corpus igitur humanum secundum quod est in potentia ad animam ut pote cum nondum habet animam est prius tempore quam anima. tunc autem non est humanum actu sed potentia tantum. cum vero est humanum actu quasi per animam humanam perfectum non est prius neque posterius anima sed simul cum ea. Neque etiam sequitur si anima ex virtute seminis non pducitur sed solum corpus quod sit imperfecta operatio tam dei quam nature ut septima ratio precebat. virtute. n. dei vtriusque sit et corpus et anima hanc formationem corporis sit ab eo mediante virtute seminis naturali animam autem immediate pducatur: neque etiam sequitur quod actio virtutis seminis sit imperfecta. cum perficiat hoc ad quod est. Sciendum etiam in semine virtute contineri omnia illa que virtutem corpoream non excedunt sicut fenulum culmus internodia: et filia. ex quo concludi non potest quod id hominis quod totam virtutem corpoream excedit in semine virtute continetur vt octava ratio concluderebat. Quod autem operatio animae videtur perficere in processu generationis humane sicut perficiunt corporis partes non ostendit animam humanam et corpus idem principium habere sic nona ratio precebat. sed ostendit quod dispositio prior corporis est necessaria ad anime operationem. Quod autem decimo obijciatur corpus anime figurari et ob hoc animam sibi corpus simile preparare patet quod de

est verum partim autem secundum: si enim intelligatur de anima generantis est verum quod dicitur. secundum autem si intelligatur de anima generati: non enim virtute anime generati formatur corpus quantum ad primas et principales partes sed virtute anime generantis ut supra probatum est: similiter etiam omnis materia sue forme configuratur: non tamen hec configuratio fit ex actione generati sed ex actione forme generantis.

Quod autem vndecimo obijciatur de semine vita in principio decisionis: patet quidem ex dictis non esse viuum nisi in potentia. unde tunc animam actu non habet sed virtute: in processu autem generationis hanc animam vegetabilem et sensibilem ex virtute seminis que non manet sed transeunt anima rationali succedente. Neque etiam si formatio corporis animam humanam precedit: sequitur quod anima sit propter corpus ut duodecima ratio inferebat: est enim aliquid propter alterum dupliciter. vno modo propter eius operationem siue conseruationem vel quicquid huiusmodi est quod sequitur ad esse: et huiusmodi sunt posteriora eo propter quod sunt sicut uestimenta sunt propter hominem et instrumenta propter artifices. Alio modo est aliquid propter alterum. id est propter esse eius: et sic quod est propter alterum est prius tempore: et natura posterius. hoc autem modo corpus est propter animam sicut est omnis materia propter formam. secus autem esset si ex anima et corpore non fieret unum secundum esse sicut dicitur qui ponunt animam non esse corporis formam.

Nulli alij corpori nisi humano unitur substantia intellectualis vel forma

LXXXX

Quia vero ostensum

est substantiam aliquam intellectualem uniti corpori ut forma. scilicet animam humanam: inquirendum restat utrum alicui alij corpori aliqua substantia intellectualis ut forma vnatur: et quidem de corporibus celestibus que sunt animata anima intellectuali superius est ostensum quod de hoc Aristoteles sentit: et Augustinus hoc sub dubio dereliquit. vnde prius inquisitio circa corpora elementaria uersari debet. Quod autem nulli corpori elementari substantia intellectualis vnatur vt forma nisi humano: euidenter apparet: si enim alteri corpori vnatur aut vnatur corpori mixto aut simplici: non autem potest vnari corpori mixto: quia oportet illud corpus maxime esse equalis complexionis secundum suum genus in cetera corpora mixta: cum uideamus corpora mixta tanto nobiliores formas habere quanto magis ad temperamentum compositionis pueniunt: et sic quod hanc formam nobilissimam utpote substantiam intellectualem si sit corpus mixtum: oportet esse temperatissimum: vnde etiam uidemus quod molities carnis et bonitas tactus que equalitatem complexionis demonstrant sunt signa

boni intellectus: complexio autem mar...
et plectio corporis humani: igitur...
na intellectualis vnatur alicui corp...
illud sit eius deus: cum corpore huma...
eius est: eadem nature cum anima huma...
substantia intellectualis: non igitur co...
fm spm inter illud aial et homine...
neque corpus simpliciter pura aeri aut...
aut terre vnari potest: substantia intellectualis...
quodque enim hoc corpus esse in t...
autem enim nature et speciei est pa aer...
etiam eadem motu hanc: sicut de alijs: sicut...
motibus similes forme obertentur...
pe alicuius dicitur: corpus sit aia...
ali puta arietinis aer et oes ptes e...
erit aia: hoc autem malitose apparet...
opatio vite apparet in pibus aeris...
pliciu corpus: non igitur alicui pot...
um corpus: substantia intellectualis vnatur...
Ab hoc si alicui simpliciter corpus vnatur...
substantia intellectualis ut forma aut hanc...
vnatur: aut habet aliam potentiam utpo...
ad ptem sensitiuam aut nutritiuam: sicut...
si autem intellectum non frustra vnatur...
natura corpus habet aliam potentiam...
corpus intellectus aut hanc aliam...
corpus pntem nisi fm quod mouet...
enim ipm non est opatio que p organa...
ceatur: et eadem ratione nec velle dicitur...
sunt a mouentibus naturalibus. a g...
uere se ipsa. vnde non oportet quod p...
sint animata. si autem habet substantiam...
que ponit vnari demerit aut pti dicitur...
cu ptes de for ptes aliquorum org...
tibus in corpore diuinitate vnatur: non...
quod repugnat simplicitati ipsius. non...
ta intellectualis potest vnari ut forma...
aut pti dicitur. Amp. quanto aliquo...
pntem materia pntem tanto est igno...
magis potentia etiam et minus in actu...
demerit aut ipsa sit pntem: magis p...
vnatur: cum et ipsa sit mixto: corpus...
pntem: igitur demeritum corpus igitur...
eodem iam ignem corpus mixto...
nobilitate corpus nobilitate forma: im...
nobilitate forma que est aia intellectu...
corpus dicitur. Item si corpus...
que ptes eorum essent aia nobilitate...
sunt anime intellectualis: demeritum...
corpus esse viciosa demeritum...
ad vitam hoc autem non apparet sed...
planet minus habent de vita: quod...
ppriores terre: et mineralis que...
pntem: nihil hinc de vita: non igitur...
localis vnatur alicui demeritum vel

Secūdus

boni intellectus: complexio autē maxime equalis est complexio corporis humani: igitur si substantia intellectualis uniat alicui corpori mixto quod illud sit eiusdem nature cum corpore humano: forma et eius est eiusdem nature cum anima humana si esset substantia intellectualis: non igitur esset differentia secundum spiritum inter illud animal et hominem. Similiter autem neque corpori simplici puta aeri aut aque aut igni aut terre uniri potest subā intellectualis ut forma unum quodque enim horum corporum est sile in toto et partibus eiusdem nature et speciei est pars aeris et totus aer etenim eundem motum habet: et sicut de alijs: silibus autem motoribus similes forme debentur: si igitur aliquod pars alicuius dictorum corporum sit aiata anima intellectualis puta aeris: totus aer et omnes partes eius eadem ratione erunt aiata. hoc autem manifeste apparet esse simplicem. nam nulla operatio vite apparet in partibus aeris uel aliorum simplicium corporum. non igitur alicui parti aeris uel silium corporum subā intellectualis vnitur ut forma.

Adhuc si alicui simplicium corporum vnitur aliqua subā intellectualis ut forma. aut habebit intellectum tantum. aut habebit alias potentias utpote que pertinent ad partem sensitivam aut nutritivam sicut est in homine si autem habet intellectum tantum. frustra vnitur corpori: omnia enim forma corporis habet aliquam propriam operationem per corpus. intellectus autem habet aliquam operationem ad corpus pertinentem nisi secundum quod movet corpus. intelligere enim ipsum non est operatio que per organum corporis exercetur. et eadem ratione nec uelle eorum etiam motus sunt a mouentibus naturalibus. scilicet a generantibus et non mouent se ipsa. unde non oportet quod propter eorum motum sint animata. si autem habet substantiam intellectuales que ponit uniri elementum aut parti eius alias anime partes cum partes ille sint partes aliquorum organorum oportet in corpore esse inuenire diuersitatem organorum. quod repugnat simpliciter ipsius. non igitur substantia intellectualis potest uniri ut forma alicui elementum aut parti eius. **Amp.** quanto aliquod corpus est propinquius materie prime tanto est ignobilius utpote magis in potentia extrinseca et minus in actu completo. elementa autem ipsa sunt propinquiora materie prime quam corpora mixta cum et ipsa sint mixtorum corporum materia prima: sunt igitur elementorum corpora ignobiliora secundum suam speciem corporibus mixtis. cum igitur nobilioris corporis sit nobilior forma: impossibile est quod nobilissima forma que est anima intellectualis sit vnita corporibus eorum. **Item.** si corpora eorum aut alique partes eorum essent aiata nobilissimis aiabus que sunt anime intellectuales oportet quod quanto aliqua corpora essent viciniora elementis essent propinquiora ad vitam. hoc autem non apparet sed magis contrarium. nam plante minus habent de vita quam animalia cum tamen sit propinquiores terre. et mineralia que sunt adhuc propinquiora nihil habent de vita. non igitur substantia intellectualis vnitur alicui elementum vel parti eius ut for

ma. **A**dhuc omnium mouentium corruptibilium vita per excellentiam contrarietatis corrumpitur: nam animalia et plante mortificantur ab excellenti calido et frigido humido aut sicco. in corporibus autem elementorum sunt precipue excellentie harum contrarietatum. non igitur est possibile quod in eis sit vita. impossibile est igitur quod substantia intellectualis vnatur eis ut forma. **Amp.** elementa et si secundum totum sunt incorruptibilia tamen singule partes sunt corruptibiles utpote contrarietate habentes. si igitur aliquae partes elementorum habent sibi vnitas substantias cognoscentes. maxime videtur quod assignet eis vis discretiua corruptiuium que quidem est sensus tactus que est discretiuius calidi et frigidi et similibus contrarietatum. propter quod etiam quasi necessarius ad preservationem a corruptione omnibus animalibus inest. hunc autem sensum impossibile est in esse corpori simplici cum oporteat organum tactus non habere actu contrarietates sed potentia quod contingit solum in mixtis temperatis: non igitur est possibile aliquas partes elementorum esse aiatas anima cognoscentia. **Item.** omne corpus viuens aliquo modo secundum animam localem mouetur: nam corpora celestia si tamen sunt animata mouentur circulariter: animalia perfecta motu progressiuo. ostrea autem motu dilatationis et restrictionis: plante autem motu augmenti et decrementi que sunt alio modo secundum locum sed in elementis non apparet aliquis motus que sit ab anima sed solum motus naturalis: non sunt igitur corpora uiuentia. **Si** autem dicatur quod substantia intellectualis et si non vnatur corpori esse aut parti eius ut forma. vnatur tamen ei ut motor: primum quidem in aere hoc dici impossibile est: cum enim pars aeris non sit per se separata determinata motum proprium habet propter quem sibi substantia intellectualis uniat. **Preterea** si aliqua substantia intellectualis vnatur alicui corpori naturali sicut motus proprio mobili: oportet virtutem motiui illi substantie limitari ad corpus mobile cui naturali vnatur: nam cuiuslibet motoris proprii virtus non excedit in mouendo proprium mobile: ridiculum autem uidetur dicere quod virtus alicuius substantie intellectualis non excedat in mouendo aliquam determinatam partem alicuius elementum aut aliquod corpus mixtum. non uidetur igitur dicendum quod aliqua substantia intellectualis vnatur alicui corpori esse naturali ut motor nisi sibi etiam vnatur ut forma. **Item** motus corporis claris potest ex alijs principijs cari quam ex substantia intellectuali: superfluum igitur esset propter homini motus naturalis substantias intellectuales corporibus claribus vniri. **Preterea** hoc autem excluditur error et opinio Apulei et quorundam peripateticorum qui dixerunt demonia esse animalia corpore aerea mente rationabili: animo passiuo: tempore eterna: et quorundam gentiliu ponentium esse animata: unde et eis cultum diuinum instituebant. Excluditur etiam opinio dicentium

angelos 7 demones habere co:poza naturaliter sibi unita de na:supioz ul' iferioz elemētoz.

¶ Sunt aliquę substantię intellectuales cōporibus non vnite. LXXXI.

¶ Premissis autēz
Oñdi pōt eē aliquas substantias intel-
lectuales corporibus penitus non vni-
tas: ostensuz est. n. supra corporibus corruptis intel-
lectus subām q̄i perpetuā remanere: 7 si quidem
substantia intellectus que remanet sit vna omniuz
sicut q̄dam dicit. de necessitate psequitur eam eē
scōm suuz esse a corpore sepatam. 7 sic habet p̄o
positum q̄ substantia intellectualis aliqua sine cor-
pore subsistat. si autē plures aīe intellectuue rema-
neant corpibus destructis. pueniet aliquibus sub-
stantiis intellectualibus absq; corpe subsistere. p̄fer-
tim cū ostensū sit q̄ anime nō trāseant de corpore
ad corpus puenit aut animabus eē a corpibus se-
paratas p accōis cū naturaliter sint forme cōporū
eo aut quod ē p accōis oportet prius esse id quod
est p se. sūt igitur aliq; substantię intellectuales aīa
bus fm naturam pōres q̄bus p se inest sine corpi-
bus subsistere. ¶ Amp. omē quod est de rōne ge-
neris oportet de rōne speciei esse: sunt aut quedaz
que sūt de rōne speciei nō aut de ratione generis.
sicut rōnale est de rōne hominis nō aut de ratione
animalis. q̄quid aut est de ratione sp̄i nō aut de
ratione generis nō est nccē oibus speciebus generi
ineffe. multe. n. spēs sunt irrationalium aialium
substantię aut intellectuali fm suū genus puenit q̄
sit p se subsistens cū habeat p se opationē sicut su-
perius est oñsū. de ratione aut rei per se subsistēt
nō est q̄ alteri vniatur. nō ē igitur de rōne substan-
tię intellectualis fm suū genus q̄ sit corpi vnita. 7
si sit hoc de rōe alicuius intellectualis substantię
que ē aīa: sūt igitur aliquę substantię intellectuales
corpibus nō vnite. ¶ Adh. natura superior in suo
in sumo ptingit naturā inferiorē in eō supmo. na-
tura aut intellectualis est superior corporali. ptingit at
eam fm aliquaz partē sui q̄ est aīa intellectua. o3
igitur q̄ sicut corpus pfectum per aīam intellectu-
uam ē supmū in genere corporū. ita aīa intellectu-
ua que vnit corpi sit in sumo in gnē subārum intel-
lectualiū. sūt igitur aliquę substantię intellectuales.
nō vnite corpibus superiores fm nature ordinem
aīa. ¶ Item. si est aliqd in pfectū in aliquo gnē
inuenitur ante illud fm nature ordinem aliqd in
genere illo pfectū. pfectum. n. natura p̄us est in
pfecto. forme aut que sūt in materijs sūt actus i
pfecti quia nō habent esse cōpletum. sūt igit ali-
que forme que sūt actus p̄pleti per se subsistentes
7 spēm cōpletam habētes. oīs aut forma p se sub-

sistens absq; materia ē subā intellectual. imunitas
aut materie p̄fert esse intelligibile ut ex premissis
patet. sūt ergo aliquę substantię intellectuales corpi-
bus nō vnite. omē aut corpus materiā habet. ¶
Amp. subā pōt eē sine quantitate l3 quantitas sine
substantia esse nō possit. substantia. n. aliozū generū
p̄ma est tpe rōne 7 cognitione: sed nulla substantia
corporea ē sine quantitate. possūt igitur q̄dam eē i
gnē substantię oīo absq; corpore. omēs aut nature
possibiles in rerum ordine inueniūt. aliter. n. eēt
vniuersū ip̄fectū. in sēpiternis etiam non differt
esse 7 posse. sunt igitur aliquę substantię absq; cor-
poribus subsistētes p̄ p̄imā substantiaz que oīs
est. que nō ē in genere ut supra ostensuz ē 7 supra
aiam que est corpi vnita. ¶ Adh. si ex aliquibus
duob' inuenit aliqd cōpositū 7 alterū eoz inueni-
tur per se quod ē minus p̄fectū 7 alterū qd ē ma-
ius p̄fectū: 7 min' reliq; idigens p se iuenit: iuenit
at aliqua substantia p̄posita ex substantia intellectua-
li 7 corpore ut ex premissis p3: co: p' at inuenitur
per se sicut p3 in oib' corporib' iaiatie: multo igit
fort' inueniūt substantię intellectuales corpibus
nō vnite. Item subām rei o3 esse proportionataz
sue opationi: q3 opatio est actus 7 bonū substantię
opantis: sed itelligere ē p̄pria opatio substantię in-
tellectualis: o3 igitur subām intellectualē talem eē
que cōpetat p̄dicte opationi. itelligere autē cuz
sit operatio per organū corporeū non exercita n̄
indiget corpore nisi in q̄tum intelligibilia sumūt
a sensibilibus: h autē est ip̄fectus modus intellē-
gendi: p̄fectus. n. modus intelligendi est ut intelli-
gant ea q̄ sunt fm nām suā intelligibilia. ¶ autem
nō itelligat nisi ea que sūt fm se intelligibilia sed fi-
ūt intelligibilia per intellectu ē ip̄fect' modus in-
telligendi: si igit ante oē ip̄fectū o3 eē p̄fectū ali-
quid in genere illo o3 q̄ ante aīas hūanas que in-
telligunt accipiēdo a fantasmatibus: sunt aliquę i-
tellectuales substantię itelligentes ea que sūt f3 se
intelligibilia nō accipientes cognitionē a sensibili-
bus ac per hoc oīo a corpibus fm suā naturā
sepatē. ¶ Preterea Az. argumētā sic in: xi. me-
taph. Motū p̄tinuū regularē 7 q̄tū i se est idēfici-
entē o3 eē a motore qui n̄ mouet neq; p se neq; p
accōis ut supra ē p̄batū. p̄les ē mot' o3 eē a plib'
motorib'. mot' at celi ē p̄tinu' regularis 7 q̄tū in
se ē idēficiēs ē: 7 p̄ter primū motū sūt mlti tales
mot' i celo sic p̄sideratōes astrologoz. p̄bat: o3
igē eē p̄les motores q̄ nō moueāt neq; p se neq; p
accōis. nullū at cor' mouet nisi motū ut p̄batuz
ē: motor at icorpore' unit' cor'pori mouet p accōis
ad motū corporis sic p3 de aīa: o3 igit eē pluz mo-
tores q̄ neq; sunt corpora neq; corpib' uniti mo-
tus at celestes sūt ab aliq; intellectu ut supra p̄batū
ē: sūt igit p̄les substantię intellectuales cor'porib' nō
vnite. His at concordat snia Diony. iiii. ca. de diu.

notus dicitur de angelis q̄ sicut i m...
dicitur ip̄i nō ē: 7 positio antiqui...
q̄ dicitur oīm substantiaz corporez...
q̄ dicitur q̄ oīm q̄ nulla subā p̄...
absq; corpe p̄t subsistē. 7 oīm...
oīs aglos bonos 7 malos hie cor...
sui vnita.

De multiplici substantiarum
separatarum. LXXXI.

¶ Sciendū est
¶ p̄. p̄bat n̄cē nō...
substantias intellectuales...
etiā q̄ sit eūde' nōri' cu' sūt mo...
lo neq; plures neq; p̄tinu' oīs: p̄bat...
aliq; motus i celo q̄ a nobis respō...
p hoc q̄ omīs mot' q̄ est in celo ē p̄...
cu' hie q̄ sūt i celo ē: oīs n. oēs...
tas at celestis ē p̄ter motū oīm...
q̄ nō sūt aliq; substantię sepatē a d...
oīm aliq; mot' in celo: o3 cu' motu...
nōr ad substantias sepatas sicut ad fine...
substantię sepatē q̄ ille oēs nōrāt eē...
eas oēs hū. hie i hōis. alit eēt mo...
his p̄tinu' q̄ nō sūt plures sub...
mot' oēs hū. 7 q̄ possunt oēs hū...
cū nō sūt plura corpa celestia ei...
possunt eē pluz mot' nobis icor...
batio nō ē: n̄cē n̄cē hie n. q̄...
m̄tur n̄cē n̄cē ex hie sicut ip̄m...
sicut n̄cē n̄cē aut eūde' n̄cē hie...
natur in substantias sepatas sicut i hōis...
nō p̄t p̄tinu' n̄cē n̄cē substantię...
ex n̄cē motu. ¶ Post. n. o...
substantię sepatē alior' nature q̄...
sicut motus celestis sicut i hōis...
que boīs q̄ p ea operatur. 7 nihil...
bonis qui p instrumenta hōmō nō...
dicitur hie q̄ p̄tinu' oīs: 7 iō ip̄...
tione in substantias sepatas sicut...
dicitur n. Quia substantię p̄tinu'...
le ē tot oēs n̄cē n̄cē n̄cē n̄cē...
dicitur. restat igit oīs n̄cē n̄cē...
intellectuales a corpibus sepatas...
lectas substantię n. intellectuales...
secundum oīm naturā corporā...
dam in p̄dicte substantię fm dicitur...
p̄a corporea n̄cē. sūt aut oēs...
substantię celestis supra corporea...
nerie n̄cē n̄cē n̄cē n̄cē n̄cē...
ex premissis p3. 7 quia si substantię...
fm suū genus nulla a corpore sepatas...
supra p̄batuz ē. inuenit alior' q̄

Secūndus

noibus dicētis de āgelis q̄ sicut i māles 7 ico:pei i
telligūf. Per hoc autē excludit̄ error saduceorū q̄
dicebāt sp̄m nō eē: 7 positio antiquorū naturalū
q̄ dicebāt oēm substantiāz corp̄az eē. positio etiāz
Origenis q̄ dixit q̄ nulla subā p̄ trinitatez dināz
absq̄ corpe pōt subsistē. 7 oīum aliorū ponētūz
oēs āgelos bonos 7 malos hīc corpa naturaliter
sibi vnita.

**De multitudīne substantiarum
separatarum. LXXXVII.**

Sciendū est autem
q̄ **Az.** pbare nitē nō solū eē aliquas
substantias itellectuales absq̄ corpe s3
etiā q̄ sūt eiusdē nūeri cur̄ sūt mor̄ dephēsi in ce
lo neq̄ plures neq̄ pauciores: pbat. n. q̄ nō sunt
aliq̄ motus i celo q̄ a nobis dephēdi nō possunt
p hoc q̄ omnis mor̄ q̄ est in celo ē ppter motū ali
cui⁹ stelle q̄ sēsibilib⁹ ē: orbes. n. deferūt stellas: mo
tus at̄ deferētis ē ppter modū delati. Itē pbat
q̄ nō sūt aliq̄e substantie sepeate a q̄bus non pue
niant aliq̄ mor̄ in celo: q̄ cuz motus celestes ordi
nētur ad subās sepeatas sicut ad fines. si essent aliē
substantie sepeate q̄ ille q̄s nūerat eēt aliq̄ motus i
eas ordiati sic i fines. alif eēt mor̄ ipsecti. vñd ex
his pcludit̄ q̄ nō sunt plures substantie sepeate q̄
mor̄ dephēsi 7 q̄ possunt dephēdi in celo pfectis
cū nō sint plura corpa celestia eiusdē sp̄i: ut sic ēt
possint eē plūis mor̄ nobis icogniti. Dec autē pro
batio nō h3 nccitatē: in his. n. que sūt ad finem su
mitur nccitas ex fine sicut ipemet docet in. ij. phi
sicozū: nō autē euerfo. vñd si motus celestes ordi
nātur in subās sepeatas sicut i fines ut ipemet dic̄
nō pōt pcludi nccio numer⁹ subārū predictarum
ex nūero motuuz. Potest. n. dici q̄ sūt aliq̄e
substantie sepeate altior nature q̄ ille q̄ sūt. p̄mi
fines motuuz celestiu sicut instrā artificialia sūt. p
pter hoies q̄ p ea operātur. 7 nihil phibz eē alios
homies qui p instrumēta hmōi nō opantur i me
diāte s3 in pant operātib⁹. 7 iō ipse **Az.** hāc ra
tionē nō inducit quasi ncciam sed tanq̄ pbabilē
dicit. n. Quare subās 7 pncipia imobilia rōnabi
le ē tot estimare. necessariuz autē dimitat fortidib⁹
dicē. restat igit̄ oñdendum q̄ sūt multo plēs subē
itellectuales a corpb⁹ separate q̄ sint mor̄ ce
lestes: substantie. n. itellectuales fm suū genus trā
scendunt oēm naturā corporeā. o3 igit̄ accipe gra
dum in p̄dictis substantijs fm eleuationē earum su
pra corporeā nām. sūt autē quedam itellectuales
substantie eleuate supra corporeā subām fm sui ge
neris nām tm̄ que tm̄ corpb⁹ vniūtur ut forme.
vt ex p̄missis p3. 7 quia eē subārū itellectualū
fm suū genus nullā a corpe dependentiam h3. ut
supra pbatuz ē. inuenit̄ altior grad⁹ dictarū sub

stantiarū q̄ rsi nō vniant̄ corpb⁹ ut foze: sūt tm̄
pprj motores aliquoz corpoꝝ determinantorū:
sūt at̄ nā substantie itellectuales non dependet a
mouēdo cū mouere sit p̄ns ad pncipalē corū ope
rationē. que ē itelligere. erit igit̄ 7 aliquis gradus
altior subāz itellectualū: que nō sūt p̄rj mo
tores aliquoz corpoꝝ s3 supiores motoribus
Amp. sicut agens p naturā agit per suā fozeaz
naturalē: ita agens per itellectū agit p formā in
tellectus ut p3 i his q̄ agūt per artē: sicut igit̄ agēs
p naturā ē p̄portionatū patiētī rōe sue foze nālis
ita agens per itellectū ē p̄portionatū patienti 7
facto p formā itellec: ut. s. hmōi sit forma itellec
tiua q̄ possit iduci p actōem agent̄ i matīa recipi
entē: o3 igit̄ p̄rios motores orbū q̄ p itellectuz
mouēt si i hoc opionē **Az.** sustinē uolum⁹ tales i
telligentias hīc q̄les si explicabiles p mor̄ orbūz
7 pducibiles in reb⁹ matialib⁹. s3 supra hmōi cō
ceptiones itelligibiles est accipe aliq̄s uliores. itel
lectus. n. vliuz apphēdit formas rerū q̄ sit eē ea
rū in reb⁹. vñd uidem⁹ q̄ ulior ē forma itellec
speculatiui q̄ practici: 7 inf artes practicas vlior
est pceptio artis iperātis q̄ exccquentis: o3 at̄ sub
stantiarū itellectualū grad⁹ accipe fm graduz
itellectualis opationis q̄ est eis p̄pa: sūt igitur ali
que substantie itellectuales supra illas q̄ sūt p̄rj
7 p̄mi motores determinantoz orbū. Adhuc
ordo uniuersi exigere uidef ut id qd̄ ē i reb⁹ nobi
lius excedat quātitate uel nūero ignobiliora: igbi
liora. n. uidentur eē propf nobiliora. vñd o3 q̄
nobiliora q̄i ppter se exntia mltiplicēt q̄tm̄ possi
bile est: 7 iō uidemus q̄ corpora icarruptibilia. s.
celestia i tm̄ excedūt corporalia. s. clarā ut q̄i hec
nō hēant nobilē quātitatē i cōpatione ad illa: sic
at̄ celestia corpora digniora sūt clarib⁹ ut i corru
ptibilia corruptibilib⁹: ita substantie itellectuales
oib⁹ corpoꝝ ut imobile 7 imāle mobili 7 māli
excedūt igit̄ in nūero itellectuales substantie sepeate
oīum rerū materialū mltitudinē: nō igit̄ p̄prehē
dūt nūero celestiu motuū. Itē spēs rerū matialūz
nō multiplicat̄ p materiam sed per formā. forme
autē que sūt extra matīa hnt eē cōpleti 7 vli⁹ q̄
forme que sūt i mā. nā forme i matīa recipiūt fm
matīe capacitatē: nō uident̄ igit̄ eē mioris multitu
dinis forme q̄ sūt extra matīa q̄s dicim⁹ subās se
peatas q̄ sint spēs materialū rerū. Non at̄ p̄p h
dicimus q̄ substantie sepeate sint spes istoꝝ sensi
biliū sicut p̄nicii senserūt. cū. n. n̄ possint ad p̄e
ditarū subārū notitiā peruenire nisi ex sēsibilib⁹:
apposuerunt istas subās eē eiusdē sp̄i cū istis uel
magis spēs istaz sicut si aliquis nō uidēt solē 7 lu
nā 7 alia astra 7 audiret eē quedā corpa incor
ruptibilia nominaret ea noib⁹ istoꝝ corpoꝝ cor
ruptibiliū extimās ea eē eiusdē sp̄i cū istis: quod
nō eēt possibile. Silt̄ at̄ ipossibile est subās imāi

ales eē eiusdē spēi cū maſialib⁹ l' spēs ipaz cū mā
 ſit de rōe spēi hoꝝ ſenſibilis: lz n̄ hec mā que ē p
 priū principū idiuuidi ſicut de rōe spēi hois ſūt
 cānea ⁊ oſſa: n̄ at hec carnes ⁊ h̄ oſſa q̄ ſi pncipia
 ſortis ⁊ platonis. Sic igit nō dicim⁹ ſubās ſepa
 tas eē spēs iſtoꝝ ſenſibilis: ſed eē alias spēs nobilio
 res iſti q̄to puz ē nobili⁹ p̄mixto: ⁊ tē illas ſubās
 eē plures oꝝ iſtis spēs⁹ rez māliū. Adhuc ma
 gis eſt aliqd̄ multiplicabile fm ſuū eē itelligibile:
 q̄ fm ſuū eē materiale: multa. n. intellectu capim⁹
 q̄ i maſia eē nō pnt̄ ex q̄ cōtigit q̄ cuilibet recte li
 nec ſinite pōt mathematice fieri additio: nō autē
 nālīſ raritas etiā cozpoz uelocitas motuū ⁊ diuē
 ſitas figurarū i infinitū augeri cōphēditur: fm in
 lectū. quāuis ſit ipoffibile i natura ſic eē. ſubſtā
 tie at ſepate ſūt i eē itelligibili fm ſuā naturā: ma
 ior igit multiplicitas i eis eſt poſſibilis: q̄ in rebus
 materialibus h̄ p̄betatē ⁊ rōnem p̄ſatā generis
 utriusq̄: i p̄petuis at nō differt eē ⁊ poſſe: excedit
 igit multitudo ſubāz ſepatarū mltitudinē maſia
 liū cozpoz. ¶ His at atteſtat ſacra ſcriptura. dī
 n. Daniel. viij. Millia miliū mini. ei ⁊ dci. cete mi.
 aſſi. ei. ⁊ Diony. xij. ca. cele. lerar. oicit q̄ nūc⁹ il
 laz ſubāz excedit oēm maſialē mltitudinē. Per
 h̄ at excludit erroꝝ dicētū ſubās ſepatas h̄ nūc⁹
 motuū celeſtiū aut h̄ nūc⁹ ſpaz celeſtiū eē. ⁊ er
 roz rabi moisi q̄ dixit nūc⁹ āgeloz q̄ i ſcriptūa
 pōit n̄ eē nūc⁹ ſepatarū ſubārū h̄ v̄tutū i iſtī ſerū
 oribus: ſicut ſi uis concupiſcibilis dicatur ſpūs ⁊
 cupiſcentie: ⁊ ſic de alijs.

¶ In ſubſtātijs ſeparatis nō ſūt multe uni
 us ſpeciei. LXXXVIII

His autem que
 de iſtis ſubſtātijs p̄miſſa ſūt oñdī pōt
 q̄ n̄ ſūt ples ſubſtātie ſepate unī spēi
 oñſū ē. n. ſupra q̄ ſubſtātie ſepate ſūt q̄dā q̄ddita
 tes ſubſiſtentes: ſpēs at rei eſt quā ſignat diffinitō
 q̄ eſt ſignū quidditatis rei. vñ quidditates ſubſiſtē
 tes ſūt ſpēs ſubſiſtentes: ples q̄ ſubſtātie ſepate eē
 nō pnt̄ niſi ſint plures ſpēs. Adhuc q̄cūq̄ ſūt
 idē spē. dīa at nūc⁹ h̄nt maſiā. dīa at q̄ ex foꝝa
 p̄cedit iducit diuerſitatē spēi: q̄ at ex mā iducit di
 uerſitatē fm nūc⁹: ſubſtātie at ſepate n̄ h̄nt oino
 mām: neq̄ q̄ ſit p̄ earū neq̄ cui uniat ut forme: i
 poſſibile ē igit q̄ ſit ples unī spēi. ¶ Amp. ad h̄
 ſūt pla idiuuidia i una ſpē i rebus corruptibilib⁹:
 ut nā ſpē. que nō pōt p̄petue p̄ſeruari i uno idiu
 uiduo p̄ſeruet i plib⁹: vñ et i cozpozib⁹ icorruptibi
 libus: n̄ niſi unū idiuuidiū i una ſpē. ſubſtātie at
 ſepate natura pōt p̄ſeruari i uno idiuuiduo eo q̄
 ſūt icorruptibiles: ut ſupra oñſū ē: nō igit oꝝ eē pla
 idiuuidia in illis ſubſtātijs eiusdē spēi. ¶ Itē id qd̄ ē
 ſpēi i unoq̄. dignū ē eo qd̄ ē idiuuiduatōis p̄cipiū
 p̄ter rōem ſpēi exiā. multiplicatio igit ſpēi plus

addit nobilitatis ⁊ p̄fectiōis uniuerso q̄ multipli
 catio idiuuiduoz in una ſpē. p̄fectio at uniuersi
 maxie p̄ſiſtit i ſubſtātijs ſepatis: magis igitur com
 petit ad p̄fectionē uniuersi q̄ ſint plures h̄z ſpēz
 diuerſe q̄ q̄ ſint multe fm numez in eadē ſpecie
 ¶ Preterea ſubſtātie ſepate ſūt p̄fectiores quaz
 cozpoz celeſtia. ſed i cozpozibus celeſtibus p̄pter
 eoz p̄fectionē nō inuenit̄ niſi unū idiuuidiū uniuſ
 ſpēi: tū qz unūq̄q̄ eoz p̄ſtat ex tota maſia ſue
 ſpēi. tū qz i uno idiuuiduo ē p̄fecte v̄t⁹ ſpēi ad p̄plē
 dū illud i uniuerso ad qd̄ ſua ſpēs ordiat ſicut p̄ci
 pue p̄z i ſole ⁊ lūa. mltō igit magis i ſubſtātijs ſepa
 tis n̄ inuenit̄ niſi unū idiuuidiū i una ſpecie.

¶ Subſtātia ſeparata ⁊ anima nō ſunt vni
 us ſpeciei. LXXXIX

His autem ulte
 ri⁹ oñdī q̄ aia n̄ ē ei⁹ dē spēi cū ſubſtā
 tijs ſepatis: maior. n. ē dīa aie hūmāe
 a ſubſtātia ſepata q̄ unī ſubſtātie ſepate ab alia:
 h̄z ſubſtātie ſepate oēs adiucē ſpē differūt ut oſtē
 ſū ē. multo igit magis ſubā ſepata ab aia. ¶ Amp.
 unaqueq̄ res h̄z p̄priū eē h̄z rōez ſue ſpēi. q̄z. n. ē
 diſa rō eēndi hoꝝ ē diſa ſpēs: eſſe at aie hūane ⁊
 ſubſtātie ſepate nō ē unī rōis. nā i eē ſubſtātie ſe
 pate nō pōt cōicare corpus: ſicut pōt cōicare i eē
 aie hūane que fm eē unīſ cozpoz i ut forma maſie
 aia igit hūana differt ſpē a ſubſtātijs ſepatis. Ad
 huc qd̄ h̄z fm ſe ipm ſpēm n̄ pōt eē eiusdē spēi cū
 eo qd̄ n̄ h̄z fm ſe ſpēm: h̄z p̄ ſpēi: ſubā at ſepata
 h̄z p̄ ſe ipam ſpēm: aia at nō: h̄z eſt p̄ ſpēi hūmāe:
 ipoffibile eſt igit q̄ aia ſit eiusdē ſpēi cū ſubſtā
 tijs ſepatis: niſi forte hō eēt eiusdē ſpeciei cū ill qd̄
 p̄z eē ipoffibile. ¶ Preterea ex p̄pria opatōe rei
 p̄cipit ſpēs eius. opatio. n. demōſtrat v̄tutē q̄ indī
 cat eētā: p̄pā at opatio ſubſtātie ſepate ⁊ aie in
 tellectiue ē itelligē. ē ā oio ali⁹ modus intelligēdi
 ſubſtātie ſepate ⁊ aie. nā aia intelligit a fantaſma
 tibus accipiēdo. nō at ſubā ſepata cū n̄ hēat orga
 na cozpea i q̄bus oꝝ eē fantaſmata: nō ſunt igitur
 anima hūmana ⁊ ſubſtātia ſeparata unius ſpēi.

¶ Quomodo accipiatur genus ⁊ ſpēs i ſubſtā
 tijs ſepatis. LXXXX

Oportet autē con
 ſiderare fm qd̄ diſſicat ſpēs i ſubſtā
 tijs ſepatis. In rebus. n. maſialibus q̄
 ſūt diuerſaz ſpēz unius generi exiētes. rō generis
 ex p̄ncipio maſiali ſumit̄: dīa ſpēi a p̄ncipio foꝝa
 li: natura. n. ſenſitiua ex qua ſumit̄ rō aial ē māle
 i hōie reſpectu nature intellectiue ex q̄ ſūitur dīa
 ſpecifica hōis. ſ. rōale: ſi igit ſubſtātie ſepate n̄ ſūt
 ex maſia ⁊ forma p̄poſite ut ex p̄miſſis p̄z n̄ ap

pare fm quid in eis ggnus ⁊ differē
 accipi poſſit. ſicut igitur oꝝ q̄ diuerſi
 q̄ ad ſim naturā eris poſſident: hōc q̄
 ma eris diſtione inuenitur: hōc q̄
 ſ. cōp. ſ. r. ois actu: aliud uero imp
 in alio r. ois potentia: ⁊ eodē m
 n̄ p̄ ſingula apparet unam ſpecie
 aliam gradū p̄fectionis ad q̄
 ſia ſuper plantae: et animalia prog
 animalia immobilia: in coloribus
 dies alia p̄fectio: inuenitur locum
 dīa p̄pogio: propter quod
 capti. dicit q̄ diſtinctiones rerū ſū
 i qua unitas laborata uel addita
 uariat: per quom modum in diſt
 diſtincta ſubtrahatur uel addit
 dies inuenitur: ratio igitur dicitur
 ſiſtit in hoc q̄ natura cois in dōm
 entis collocatur ⁊ q̄ in rebus et maſ
 poſſit ſorma eſt quali terminus. id
 natur per eam eſt materia uel mater
 q̄ ratio generis ſumatur et mater
 ta uero ſpecifica et formalis: et ideo
 ta ⁊ genere ſit unum ſicut et mater
 ſicut una ⁊ eodē eſt natura que ex
 ma cōſtituitur: ita differētia non
 quādā natura ſuper gnos ſed eſt
 minatio ipſius nature generi: ut ſi
 animal pedes habens: differētia
 des habens: quam h̄des differētia
 ſuper gnos ad h̄e manūſtū eſt. r
 dicit generi ⁊ oio q̄ determinatio q̄
 rema ipſat et alio p̄ncipio cau
 ra generis et hoc q̄ natura quā ſign
 p̄poſit et materia ⁊ ſola ſicut ex ter
 minatio: ſicut alij natura et ſum
 don q̄ ſi ipſa eſt terminata nec op
 beat duas p̄es quarum una ſit ter
 minata: et ipſa igitur rōne nature ſi
 rōe: terminatōe aut eius fm q̄ eſt i
 oñſū: eſt oia ſpecifica. Et qu
 q̄ h̄ alio natura nō ē terminata ſi in ſim
 ſupra oñſū dōm natura: nō ē in ca
 gen⁹ nec ſpēs: q̄ eſt p̄ncipio h̄des ſi
 ordimur. ¶ Preterea ut p̄miſſis q̄ cū
 i ſubſtātijs ſepatis accipiatur fm q̄
 dus ſenſitiua: una aut ſpē nō ſūt p̄
 q̄ nō ſunt in ſubſtātijs ſepatis: nō
 dīa ſed vna naturalis ē alia ſpēs
 p̄pogio. dicit. ¶ Aliquid notū eſt
 dicit. r. c. eodē. lerar. q̄ ſicut in re
 ordine ē lerarchia ſuperma media
 qualibz lerarchia ē oia ſuperma
 in quolibz oio ſpēs media ⁊ ſi
 ois excluditur. ¶ Preterea p̄miſſo d

Secundus.

paret fm quid in eis genus et differentia specifica accipi possit. scire igitur oportet quod diuersae rerum species gradatim naturam entis possident: statim. n. in prima entis diuisione inuenitur: hoc quidem perfectum s. ens per se et ens actu: aliud uero imperfectum. s. ens in alio et ens in potentia: et eodem modo discurrere per singula apparet unam speciem supra alias aliquem gradum perfectionis adiacere sicut animalia super plantas: et animalia progressiua super animalia immobilia: in coloribus etiam una species alia perfectior inuenitur secundum quod est albedo propinquior: propter quod **Az.** in viij. metaph. dicit quod distinctiones rerum sunt sicut numerus in qua unitas subtracta uel addita speciem numerum uariat: per quem modum in definitionibus si una differentia subtrahatur uel addatur diuersa species inuenitur: ratio igitur determinate speciei consistit in hoc quod natura cuius in determinato gradu entis collocatur et quod in rebus ex materia et forma et positio forma est quasi terminus. id autem quod in natura per eam est materia uel materiale: oportet quod ratio generis sumatur ex materiali differentia uero specifica ex formali: et ideo ex differentia et genere fit unum sicut ex materia et forma: et sicut una et eadem est natura que ex materia et forma constituitur: ita differentia non addit extraneam quandam naturam super genus sed est quedam determinatio ipsius nature generis: ut si genus accipiat animal pedes habens: differentia eius est duos pedes habens: quam quidem differentiam nihil extraneum super genus addere manifestum est. unde patet quod accedit generi et dicitur quod determinatio quaedam quatuor differentia importat ex alio principio causatur quod natura generis ex hoc quod natura quam signat diffinitio est opposita ex materia et forma sicut ex terminante et terminato: si igitur aliquid naturam est simplex ipsa quidem per se ipsam erit terminata nec oportebit quod habeat duas partes quarum una sit terminans et alia terminata: ex ipsa igitur ratione nature sumet ratio generis: ex terminatio autem eius secundum quod est in tali gradu entium sumet eius differentia specifica. Ex quo etiam patet quod si aliquid natura non est terminata sed in finita in se sicut supra ostensum est de natura diuina: non est in ea accipere neque genus neque speciem: quod est personarum hisque supra de deo ostendimus. Patet etiam ex premissis quod cum dicitur species in substantiis separatis accipiatur secundum quod diuersos gradus fortiter: in una autem specie non sunt plura individua quod non sunt in substantiis separatis due equales secundum ordinem sed una naturaliter est altera superior: unde et **Job.** xxxvij. dicit. **N**unquid nosti ordinem celi: et **Boet.** dicit. x. c. cele. iterar. quod sicut in tota angelorum multitudinem est hierarchia suprema media et infima: ita in qualibet hierarchia est ordo supremus medius et infimus et in quolibet ordine supremi medij et infimi. Per hoc autem excluditur **Origenis** positio quod dixit a principio

pro omnes substantias spirituales equales creatas fuisse: inter quas etiam animas numerat: diuersitas autem que in hominibus substantiis inuenitur quod quaedam est unita corpori quaedam non unita: et quaedam altior quaedam uero inferior: puenit ex differentia merito: ostensum est autem hanc diuersam graduum naturam esse: et quod anima non est eiusdem speciei cum substantiis separatis: nec ipse substantie separe ad inuicem: nec etiam secundum ordinem nature equales.

Q substantie separe non accipiunt cognitiones ex sensibilibus. **LXXXXVI.**

Ex premissis ostenditur potest quod substantie separe non accipiunt intellectiua cognitionem ex rebus sensibilibus? Sensibilia. n. secundum suam naturam nata sunt apprehendi per se sicut intelligibilia per intellectum. ois igitur substantia cognoscitiua ex sensibilibus cognitiones accipiens huiusmodi cognitiones sensitiua et per rationem huiusmodi corporis principaliter unita: cum cognitio sensitiua sine organo corporeo esse non possit: substantie autem separe non habent corpora naturaliter sibi unita ut supius est ostensum: non igitur intellectiua cognitionem ex rebus sensibilibus sumunt. **A**mp. altior uirtus oportet esse alteri obiectum: uirtus autem intellectiua substantie separe est altior quam uis intellectiua anime humane: cum intellectus anime humane sit infimus in ordine intellectuum ut ex premissis habetur: intellectus autem humane anime obiectum est fantasma: ut supra dictum est quod est supius in ordine obiectorum quam res sensibilis extra animam extrinsecus sicut ex ordine uirtutum cognoscitiuarum apparet: obiectum igitur substantie separe non potest esse res extrinsecus extra animam: ut ab ea immediate accipiat cognitionem: neque fantasma: relinquatur igitur quod obiectum intellectus substantie separe sit aliquid altius fantasmate: nihil autem est altius fantasmate in ordine obiectorum cognoscibilium nisi id quod est intelligibile actu: substantie igitur separe non accipiunt cognitionem intellectiua a sensibilibus sed intelligunt ea que sunt per se ipsa etiam intelligibilia. **A**d hoc secundum ordinem intellectuum est ordo intelligibilium: sed ea que sunt secundum se ipsa intelligibilia sunt superiora in ordine intelligibilium. his que non sunt intelligibilia nisi quia nos facimus ea intelligibilia: eiusmodi autem oportet esse omnia intelligibilia a sensibilibus accepta. nam sensibilia non sunt secundum se intelligibilia: huiusmodi autem intelligibilia sunt que intelligit intellectus noster intellectus igitur substantie separe cum sit superior intellectu nostro non intelligit intelligibilia a sensibilibus accepta sed que sunt secundum se intelligibilia actu. **A**mp. modus operationis proprie alicuius rei proportionaliter respondet modo substantie et nature ipsius: substantia autem separata est intellectus per se existens non in corpore aliquo ope

rō igit intellectua eius erit intelligibiliū q̄ n̄ sunt
 fūdata in aliq̄ corpore: oīa āt intelligibilia a seſi
 bilib⁹ accepta sūt i aliquib⁹ corpoub⁹ aliqualit̄
 fūdata sic intelligibilia nostra i fatasmatibus q̄ s̄
 in organis corporeis: substantie igit sepate non acci
 piūt cognitionē ex sensibilib⁹. **A**dhuc sic mā p̄
 ma ē infimū i ordine rez: sensibiliū 7 p̄ hoc est in
 potētia tm̄ ad oēs formas sensibiles: ita intellect⁹
 possibilis infim⁹ i ordine intelligibiliū exnē ē i po
 tentia ad oīa intelligibilia ut ex premissis p̄: s̄ ea
 que sunt in ordie sensibiliū supra mām p̄mā hnt i
 actu suā formā per quā p̄stituūt i eē sensibili: sub
 stantie igit sepate q̄ sūt i ordine intelligibiliū supra
 intellectū possibilē hūanū sūt actu i eē intelligibili
 intellectus. n. accipiens cognitionē a sensibilib⁹ nō
 est actu i eē intelligibili sed i potentia: substantia
 igit sepata nō accipit cognitionē a sensibilib⁹.
Adhuc p̄fectio nāe superioris nō depēdet a natura
 inferiori: p̄fectio āt substantie sepate cū sit intellectu
 alis est i intelligēdo: eaz igit intelligē nō dependet a
 reb⁹ sensibilib⁹ sic q̄ ab eis cognitionē accipiat.
Datet āt ex hoc q̄ i substantiis sepatis nō ē itellec
 tus agēs 7 possibil̄ nisi forte equoce: itellec⁹ enī
 possibilis 7 agēs in aīa intellectuā inueniūt p̄ hoc
 q̄ accipit cognitionē intellectuā a sensibilib⁹. nā
 intellectus agens est qui facit spēs a sensibilib⁹
 acceptas eē intelligibiles actu: intellectus āt possibil̄
 est in potentia ad oēs formas sensibiliū cognoscē
 das: cū igit substantie sepate nō accipiat cognitōez
 a sensibilib⁹ nō est i eis intellectus agens 7 possibil̄
 vñ 7. **A**z. i tertio de aīa intellectuā possibilē 7 agen
 tē inducens ducit eos i aīa oportere poni. **R**ez
 manifestū est i eis dē q̄ localis distantia cognitio
 nē aīe sepate impedire nō pōt: localis. n. distantia p̄
 se p̄pat ad sensū. nō autē ad intellectū nisi p̄ accidēs
 in q̄tu a sensu accipit. nā sensibilia fm̄ dēmiatā
 distantia mouent sensū: intelligibilia āt actu fm̄
 q̄ mouēt intellectū nō sūt in loco cū sint a materia
 corporali sepata: cū igit substantie sepate nō accipi
 ant intellectuā cognitionē a sensibilib⁹: in eozuz
 cognitionē distantia localis nihil operat. **P**alā
 est etiā q̄ intellectuāli opationi eoz nō admiscetur
 tpus: sicut. n. intelligibilia actu sūt abqz loco ita ēt
 sūt abqz tpe: nā tpus p̄sequitur motū locale: vñ
 nō mēsurat nisi ea que aliquālr sūt in loco 7 iō i
 telligere substantie sepate est supra tpus: opatiōi
 āt intellectuāli nostre adiacet tpus ex eo q̄ a fan
 tasmantib⁹ cognitionē accipim⁹ q̄ dēmiatū sp̄i
 ciūt tpus: 7 ide est q̄ i p̄pōe 7 diuisione semp n̄ i
 tellect⁹ adūgit tpus p̄teritū uel futurū: nō āt itelli
 gendo q̄ quid est: itelligit. n. qd̄ qd̄ ē abstractēdo
 intelligibilia a sensibiliū conditionib⁹: vñ fm̄ illaz
 opationē neqz sub tpe neqz sub aliqua conditiōe
 sensibiliū rez intelligibile p̄phēdit: p̄pōit āt aut di
 uidit applicādo intelligibilia p̄us abstracta ad res

7 i hac applicatōe nccē ē cointelligi tpus.

Quomodo intellectus substantie separate semper in
 telligit actu. **LXXXXVII.**

Et hoc autē appa
 ret q̄ intellectus substantie sepate ē sem
 per itelligēs actu. **Q**d. n. ē q̄nqz i actu
 q̄nqz i potentia mēsurat tpe: intellectus āt substan
 tie sepate ē supra tps ut p̄batū ē: nō est igit q̄nqz
 itelligens actu 7 q̄nqz nō. **R**ez oīs substantia ui
 uens h̄z aliquā opationē uite i actu ex sua natiūa
 que inest ei semp: s̄ alie q̄nqz infimt ei in potentia
 sicut animalia semper nutriūtur licet non semp
 sentiāt: substantie autem separate sunt substantie
 uiuentes ut ex premissis p̄: nec habent aliāz ope
 rationē uite nisi itelligere: oīz igitur q̄ ex sua na
 tura sint itelligentes actu semper. **I**tem sub
 stantie separate mouent per intellectū corpora ce
 lestia fm̄ phōzum doctrinā: mot⁹ āt corporum ce
 lestiū est temp̄ cōtinuū: itelligere igitur substantia
 z sepataz est continuū 7 semp: hoc āt idez se
 quitur 7 si non ponātur mouentes corpora cele
 stia cū sint altiores corpoub⁹ celestibus: vnde si
 propria opatio corporis celestis que est mot⁹ ip̄i
 ē cōtinua m̄to maḡ p̄pā opatio subārū sepataz
 que est itelligere. **A**mp. omne quod q̄nqz ope
 ratur 7 q̄nqz non operatur mouetur per se uel p̄
 accidēs: vnde 7 hoc q̄ nos q̄nqz itelligimus q̄nqz
 non puenit ex alteratione que est circa p̄tem seſi
 bilem ut dicit i. viij. phicoz: sed substantie sepate
 non mouentur per se quia nō sunt corpora neqz
 mouentur per accidēs qz non sunt unite corpōi
 bus: igitur opatio propria que est itelligere: est i
 eis continua 7 non interſcisa.

Quomodo una substantia separata itelligit
 aliam **LXXXXVIII**

Item autem substan
 tie sepate itelligūt ea q̄ si p̄ se itelligibi
 lia ut oñsū ē: p̄ se āt intelligibilia sunt
 substantie sepate: imūitas. n. a mā fac̄ aliqd̄ eē p̄ se
 itelligibile ut ex superiorib⁹ p̄: seq̄t q̄ substantie sepa
 te itelligāt sic p̄pā obiecta subas sepatas: unaqz
 igit 7 se ip̄am 7 alias coḡscit: se ip̄am qd̄ unaqz
 earū alit̄ coḡscit q̄ intellectus possibilis se ip̄z intel
 lect⁹. n. possibil̄ ē ut potētia exnē i eē intelligibili.
 fit autē actu p̄ spēm itelligibile sic mā p̄ma fit actu
 i eē sensibili p̄ formā nālē nihil āt coḡscit s̄ q̄ ē po
 tentia tm̄: s̄ s̄ q̄ est actu: vnde 7 forma ē p̄ncipiū
 cognitionis rei: que per eā fit actu: similiter autē
 potentia cognoicitua fit actu cognoicens per
 speciem aliquam. intellectus igit possibilis noster

non cognoicit nisi per spēm int
 que fit actu i a intelligibili 7 p̄ter b
 in. tertio de aīa q̄ est cognoicitua sicut
 spēs a substantie uis acceptas sicut p̄
 spēs a substantie autē sepate sūt fm̄
 actu crines in esse intelligibili: vnde
 se ip̄m p̄ sua essentiam cognoicit
 spēs a substantie uis: cū autē omnis cog
 in cognoicitū est sicut cognoicit: vñ
 parat: sicut illis abori fm̄ cōm nam q̄
 rant: ac ab inuicē fm̄ spēm ut ex p̄m
 uidetur sequi q̄ uia eaz alia nō co
 a d̄ propria rōm spēs: sed solū q̄m
 ris rōm. **D**icitur ergo quidam q̄ u
 paratuz: est cā effectiua alioruz: n
 tem cā effectiua: oīz cū similitudine
 sūt in quolibet effectu oīz cū similitudine
 q̄ unū q̄qz agens agit sibi similit. sic
 oīi substantia sepataz est itelligēdo
 in cā est similitudo effectiua: in inferiori
 superioris effectiua: effectus est itelligēdo
 oīs autem non uniuersa itelligēdo effecti
 uinitate: cā ē itelligēdo in effectu in
 tales ac cā: oīz cū substantia sepataz
 cū inferiori: cū n̄ sint uniuersa specia in
 dibus constitutae: cognoicit igitur
 ta inferiori: superiorum fm̄ modum
 gnoscit: non fm̄ modum substantie
 inferiori: mot⁹ superiorum autem inferi
 oīi mot⁹: hoc est qd̄ in li. de cāis
 scit qd̄ est sub se: 7 qd̄ est supra se
 stantie qz alia est cā alioruz: sed cā
 sūt q̄ substantie sepate in dēmiatā
 sicut ex materia et forma nō possūt
 modū creationis: creat autē solū oīi
 sum est: nō potuit igitur una substan
 tia cū alioruz cā. **P**reterea oīz
 quilibet partes uniuersa omēs sunt a
 coactōe: igitur una earū ab alia
 tem substantie sepataz est de princip
 bus uniuersa: multo amplius cū solū
 uniuersa: earū habet propria spēm
 q̄ quā spēs cognoicitua rez: nō igitur
 tū: ab alia: ab omne immediate a d
 fm̄ predicta quilibet substantie sepate
 um naturalū cognitionē fm̄ modū
 p̄ quā sicut sūt dō licet cā: dicitur in
 sicut propria cā earū oīz: se itelligēdo
 āt hoc mō una substantie sepataz
 scire alia cū ma non sit cā alioruz
 est igit qz cā nulla h̄mōi substantie fm̄
 sit sufficiens principū cognitionis
 rez: uniuersa: oīm earū supra p̄pā
 superadē: quādam itelligibile
 quā quilibet earū alia in propria

Secūdis.

non cognoscit se ipm nisi per spem intelligibilem que fit actu i ea intelligibili ⁊ ppter hoc dicitur **Az.** in tertio de aia qd est cognoscibilis sicut ⁊ alia: s. p spem a fantasmatis acceptas sicut per formas p prias: substantie autē sepeate sūt fm suā nām : ut actu exītes in esse intelligibili: vnde unaqz earū se ipam p suā essentiam cognoscit nō per aliquā spem alterius rei: cū autē omnis cognitio sit fm qd in cognoscēte est silitudo cogniti: vna at subāz se parāz: sit silitudo alteri fm cōem nām generis: differant at ab inuicē fm spem ut ex pmissis apparz uidetur sequi qd una eaz aliā nō cognoscit qd tuz ad propriā rōem spem: sed solū qd tuz ad cōez generis rōem. Dicunt ergo quidam qd una subāz se paratarz est cā effectiua alterius. in qualibet autem cā effectiua oꝝ eē silitudine sui effectus: et silitudo in quolibet effectu oꝝ eē silitudine sue cāe. eo qd unūqz agens agit sibi simile. sic igitur in supiori substantiaz se parataz est silitudo inferioris sic in cā est silitudo effectus: in inferiori at silitudo superioris est: sicut i effectu est silitudo sue cāe. in cāis autem non uniuocis silitudo effectus est i cā eminentius: cāe at silitudo in effectu inferiori mō. tales at cās oꝝ eē substantias se paratas superiores ipectu inferiorz cū nō sint unius speciei in diuersis gradibus constitute: cognoscit igitur substantia se parata inferiori superiorē fm modum substantie cognoscens non fm modum substantie cognite: s. inferiori mō: superior autem inferiorē eminentiori mō: ⁊ hoc est qd in li. de cāis dicit qd intelligentia scit qd est sub se: ⁊ qd est supra se p modū sue substantie qd alia est cā alterius. sed cū supius sit ostensū qd substantie se parate intellectuales non sunt ppositae ex materia et forma: nō possūt causari nisi p modū creationis: creare at soli dei ē ut supra ostensum est: nō poterit igitur una substantiaz se paratarum eē alterius cā. Preterea ostensū est qd principales partes uniuersi omēs sunt a deo immediate create: nō ē igitur una earū ab alia: unaqueqz autem subāz se paratarum est de principalibus partibus uniuersi multo amplius cū sol uel luna cum unaqueqz earū habeat propriā spem ⁊ nobilitatē qd quia spem corporalium rez: nō igitur una eaz cātur ab alia sed omnes immediate a deo: sic igitur fm predicta quelibet subāz se paratū cognoscit deum naturali cognitione fm modū sue substantie p quā siles sūt deo sicut cāe: deus at cognoscit eas sicut propria cā earū oīuz i se silitudine hīs: nō at hoc mō una subāz se paratarū poterit cognoscere aliā cū vna non sit cā alterius. Considerādū est igit qd cū nulla hōi subāz fm suam essentia sit sufficiens principū cognitionis omnium aliarū rez. vnicuiqz enim earū supra ppteriam subām oꝝ superaddē quasdam intelligibiles silitudines p quas quelibet earū alia in ppria natura cognoscere

possit. Hoc autē sic manifestū eē potest: est enim p prium obiectum intellectus ens intelligibile qd qdem comprehendit omnes differentias ⁊ species entis possibiles: quicquid enim esse potest intelligi potest: cū autem omnis cognitio fiat per modum similitudinis non potest totaliter suum obiectum intellectus cognoscere nisi habeat in se similitudinem totius entis ⁊ oīum dīarum eius: talis autem similitudo totius entis esse non potest nisi nā in finita que non determinatur ad aliquam speciem uel genus entis sed est vlt principū ⁊ vlt actiua totius entis qualis est sola natura diuina ut in pmo ostensū est: oīs autem alia natura cū sit terminata ad aliquod genus ⁊ speciem entis non potest esse uniuersalis similitudo totius entis: relinquitur igitur qd solus deus per suam essentiam omnia cognoscit: quelibet autem substantiarum se paratarum per suam naturam cognoscit perfecta cognitione suam speciem tm: intellectus autem possibilis neqz sed per speciem intelligibilem sicut supra dictū est. Ex hoc at qd substantia aliqua est intellectualis comprehensua est totius entis: vnde cū substantia se parata per suam naturam non fiat actu cōprehensua totū ens ipa in sua substantia considerata ē quasi potentia ad similitudines intelligibiles quibus totū ens cognoscitur: ⁊ ille similitudines erūt actus eius in qd tuz est intellectualis. Nō at est possibile quin iste similitudines sint plures qd iam ostensum est qd totius entis vlt perfecta similitudo eē non potest nisi infinita: sicut autem natura substantie se parate non est infinita sed terminata: ita silitudo intelligibilis in ea exītes non potest esse infinita sed terminata ad aliquā spem uel genus entis: vñ ad cōprehensionē totius entis requiruntur plures hōi similitudines: qd at aliqua substantia se parata est superior tanto eius natura est diuine naturae silitudo: ⁊ iō est min⁹ contracta utpote ppter acedens ad ens vlt perfectū ⁊ bonū: ⁊ ppter hōi uniuersaliorē boni ⁊ entis picipationē hīs ⁊ iō silitudines intelligibiles in suba superiori exītes sūt minus multiplicata ⁊ magis vlt: ⁊ hoc est quod Diony. xij. ca. cele. ierar. dicit qd angeli superiores habent scientiam magis uniuersalem: ⁊ in libro de causis dicitur qd intelligentie superiores habent formas magis uniuersales: summū autem huius modi uniuersalitatē est in deo qui per unū. s. per essentiam suā omnia cognoscit: infimū autē in intellectu humano qui ad unūqz intelligibile indiget specie intelligibili propria ⁊ ei cōquata: nō est igitur per formas uniuersaliores apud substantias superiores imperfectior cognitio sicut apud nos: per similitudinem enim animalis p quam cognoscimus aliquid in genere tantum imperfectiorem cognitionem habemus qd per similitudine hominis per quā cognoscim⁹ spem ppletaz

cognoscere. n. aliquid fm gen^o tm̄ ē cognoscere i perfecte 7 q̄i in potētia. cognoscē ar in spē est cog scere pfecte 7 in actu: intellectus ar noster qz infimū gradū tenet i substātijs intellectualibus adeo p̄riculatas similitudines requirit q̄ unicuiqz cog scibili p̄po o3 r̄ndere p̄p̄riam similitudinem i ip̄o: vnde p̄ similitudinē aialis nō cognoscit rōnale 7 p̄ ōns nec hominē nisi fm̄ quid: similitudo ar̄ intelligibilis que est i substātia sepata est v̄loris v̄tur ad plura rep̄ntāda sufficiens: 7 iō nō facit imperfectō rē cognitōnē sed p̄fectiorē: est. n. v̄lis v̄tute ad modū forme agentis in cā v̄li: q̄ q̄to fuerit v̄lor tan to ad plura se extendit 7 efficacit^o p̄ducit: p̄ similitudinē igitur unā cognoscit 7 aial 7 ōias aialis: aut etiā v̄lori mō 7 ōtior fm̄ ordinē substāti aruz predictaz. exēpla igitur hui^o ut dictū est in du ob^o extremis accipere possumus. f. i intellectu dī uino 7 hūano de^o. n. p̄ unū quod est sua cēntia cognoscit oia: hō ar̄ ad diuersa cognoscēda difas si similitudines requirit: q̄n etiā q̄to altioris fuerit i lectus tāto ex p̄tiorib^o plura cognoscere potest: unde his qui sunt tardi intellectus o3 exempla particularia adducere ad cognitionem de rebus sumēdam: cū autem substātia sepata in sua natura considerata sit i potētia ad similitudines q̄ bus totū ens cognoscatur: non est estimanduz q̄ sit denudata ab omnibus huiusmodi similitudinibus: hec enim est dispositio intellectus possibilis anteq̄ intelligat ut dicitur in tertio de anima neqz est etiam estimandū q̄ aliquas eaz habeat i actu 7 alias in potētia tm̄: sicut materia prima in coz poribus inferioribus habet unam formam i actu 7 alias in potētia: 7 sic intellectus possibilis noster cū iam sumus scientes est actu fm̄ aliqua intelligibilia: fm̄ alia uero in potētia. cū. n. ille substātie sepate non moueantur neqz per se neqz p̄ accēs ut oñsum est: omne quod est in eis in potētia oportet eē in actu: alias exirent de potētia i actuz: 7 sic mouerentur per se uel per accidēs. est igitur in eis potētia 7 actus q̄tum ad esse intelligibile sicut i corporibus celestibus q̄tum ad esse naturale: materia enim corporis celestis ita p̄fici p̄ suā formā q̄ nō remanet i potētia ad aliq̄s formas: 7 sicut intellectus substātie sepate totalr p̄fici tur p̄ formas intelligibiles q̄tum ad cognitionem naturalē: intellectus ar̄ possibilis noster p̄portio naliter se habz corporib^o corruptibilibus quibus vnū ut foia: sic. n. sit actu hñs q̄sdā foias intelligibiles q̄ remanet in potētia ad ap̄as: 7 p̄pter hoc d̄ in li. de cāis q̄ intelligentia est plena formis: qz. f. tota potētalitas intellectus ei^o p̄pleta est p̄ formas intelligibiles: 7 sic p̄ h̄mōi intelligibiles species vna substātia sepata aliā intelligere p̄t. Forte autē alicui videri p̄t q̄ cū substātia sepata p̄ cēntiaz sit intelligibilis nō o3 ponere q̄ p̄ aliquas species

intelligibiles una ab alia intelligatur s; p̄ cēntia ip̄i us substātie intellecte: hoc enim q̄ substātia ali qua per spēm intelligibilem cognoscatur uidetur accidere substātijs materialibus ex hoc q̄ n̄ sūt per suam cēntiam intelligibiles actu: vnde o3 q̄ p̄ intentiones abstractas intelligantur. Huic etiā videtur consonare dictum phi dicētis in. xi. meth. q̄ in substātijs separatis a materia non differt i lectus intelligere 7 q̄ intelligitur. hoc autem si concedatur habet dubitationes non pauca: primo quidem qz intellectus i actu est intellectum in actu fm̄ doctrinam. Arz. difficile est ar̄ vidē q̄uo una substātia sepata sit unū alteri dū intelligit ip̄am. **A**dhuc omne agens uel operans operatur per suam formam: cui opatio r̄ndet sicut cale factio calori: unde 7 illud videmus: cuius speciei uis informatur: non uidetur autem esse impos sibile q̄ una substātia sepata sit forma alteri^o cuz habeat unaqueqz esse sepatum ab alia: ip̄ossibile igitur uidetur q̄ una uideatur ab alia p̄ cēntia suaz. **A**mp. intellectū est p̄fectio intelligentis: nō potest autē inferior substātia sepata esse p̄fectio superioris: sequeretur etiā q̄ superior inferiorē non intelligeret si per essentiam suam unaqueqz intelligeretur 7 non per speciem aliam. **I**tem intelligibile est intra intellectum q̄tum ad id quo iel ligitur nulla autem substātia illabatur menti nisi si solus deus qui est i oibus per essentiam p̄ntiaz 7 potētiā. ip̄ossibile igitur uidet q̄ substātia sepata p̄ cēntia suā intelligatur ab alia 7 nō per similitudinē eius i ipsa. **E**t hoc quidē o3 uez cē fm̄ sententiam. Arz. q̄ ponit q̄ intelligere contingit p̄ h̄ q̄ intellectū i actu sit unū cū intellectu i actu. vnde substātia sepata q̄uis sit p̄ se intelligibil^o actu: nō tm̄ fm̄ se intelligit nisi ab intellectu cui ē vnū: sic autē subā sepata se ip̄am intelligit p̄ cēntia suā. 7 fm̄ h̄ est idē intellectus 7 intellectū intelligē. **S**ed ar̄ p̄onez p̄lonis intelligē sit p̄ actū intellectus ad rē intelligibile: sic igitur una subā sepata p̄t aliā p̄ ei^o cēntiaz intelligē dū eā spūalr p̄tigit: supior q̄dē inferiorē q̄ eā sua v̄tute p̄cludēs cōtinens: inferior v̄o supior rem quasi eam capiens ut sui perfectionem. unde 7 Diony. dicit. iij. cap. de diuinis nominibus q̄ superiores substātie intelligibiles sunt quasi cibus inferiorum.

Q substātie separate cognoscūt materialia. **LXXXIX.**

Der predictas igitur formas intelligibiles subā sepata non solum cognoscit alias substātijs sepatas: sed etiā species rezz corporaliū. **C**um. n. i lectus earum sit perfectus naturali p̄fectioe ut

potest tunc in actu esse: qz suū ob
intelligibile v̄tur comprehendat: sub
ligibili comprehendit etiā species rerū
eas igitur substātia sepata cognoscit
cū potest rezz distinguat sicut sp̄es
p̄ra habita d̄t o3 q̄ i specie superioris
qualiter quod est i inferiori sicut ma
tior minor: cū igitur substātie sep
substātijs coporales: qz ea que i
tpe coporales p̄ modū malē: sic
sepatis per modū intelligibile: q̄d. n.
eo per modū ei^o i quo est. **I**tem
p̄tate mouē: copora celestia ut phi
uente ex motu copoz celestiu attr
porib^o sicut instrumentis eo q̄ mouē
stātijs ar̄ sepatis mouentibus sicut
agentibus: agit autem 7 mouent po
sunt igitur causantes ea que fiunt per
rem colatū: sicut artes operant per
me igitur coz que generatur i coz
intelligibiliter i substātijs separatis.
tūe in li. de triū. dicit qz forma q̄
materia uenerunt forme que sunt in
gōlūcū igitur substātie sepate non
es separatas. sed etiā sp̄es rezz malē
sc̄m species generatū 7 coporales
tāqz p̄p̄riam effectū: multo m
rum celestium q̄ p̄p̄riaz: intru
p̄o intellectus substātie sepate
oēs similitudines ad quas est in po
uirtutem comprehendit omnes
entis: necesse est q̄ substātia sepata
gnoſcat omnes res naturales 7 corū
Aliam autem intellectus in actu p̄fectio
lectum in actu: potest alicui videri q̄
non intelligat res materiales sit perfectio
videtur qz res materialis sit perfectio
p̄tate. Sed si recte consideretur res
p̄fectio intelligentis fm̄ suam similitu
tūe intelligit nō. n. lapis qui est ex
perfectio uelut p̄fectio noster: **A**
autem res materialis in intellectu substā
est imāli fm̄ modū substātie. sepate
dō substātie materialis: vnde non est
si hoc similitudo dicit ei perfectio in
stātie sepate: sicut propria forma ei

Q substātie sepate cognoscūt figurat

Quia uero
quidam rezz intelligit
re sit v̄loris q̄ uelut
colores ad hoc qz per eis alid
uolunt rezz materialū substātie

Secūdus.

pote totus in actu exiēs: o3 q̄ suū obiectū. s. ens in
telligibile vltiter comprehendat: sub ente at̄ intel
ligibili cōprehēdūt etiā species rerū corporalium
eas igitur substantia separata cognoscit. ¶ Adhuc
cū species rez̄ distinguāt sicut spēs nūerōz̄: ut su
pra habitū est: o3 q̄ i specie superiori cōtineat ali
qualiter quod est i inferiori sicut maior nūer⁹ cō
tinet minōrē: cū igitur substantie sepe sint supra
substantias corporales: o3 q̄ ea que sūt in substan
tijs corporalibus p̄ modū mālē: sicut in substantijs
separatis per modū itelligibile: qd̄. n. est i aliq̄ est in
eo per modū ei⁹ i quo est. ¶ Item si substantie se
pate mouēt corpora celestia ut phi ponūt q̄cqd̄ p̄
uenit ex motu corporū celestiuū attribuitur ip̄is cō
porib⁹ sicut instrumentis eo q̄ mouent mota: sub
stantijs at̄ separatis mouentibus sicut principalib⁹
agentibus: agūt autem 7 mouent per intellectu: s̄
sunt igitur causantes ea que fiūt per motū corpo
rum celestiuū: sicut artifex operat per sua instrūta: s̄
me igitur eoz̄ que generātur 7 corrumpūt sūt in
telligibiliter in substantijs separatis. vnde 7 Boe
tius in li. de trini. dicit q̄ ex formis que sunt sine
materia uenerunt forme que sunt in materia: co
gnoscūt igitur substantie sepeate non solū substanti
as separatas. sed etiā spēs rez̄ mālūm: nā si cog
scūt species generabiliū 7 corruptibiliū corporū:
tāq̄ ppriorum effectūz̄: multo magis spēs cōpo
rum celestiuū q̄i propūoz̄ instrumentoz̄. Quia
vō intellectus substantie sepeate ē i actu habens
oēs similitudines ad quas est in potentia: h3 autē
uirtutem comprehendēdi omnes species 7 dīas
entis: necesse est q̄ substantia separata quelibz̄ co
gnoscat omnes res naturales 7 totū ordinē earū
Cum autem intellectus in actu perfectio sit intel
lectum in actu: potest alicui uideri q̄ subā sepeata
non intelligat res materiales: inconueniens enim
videtur q̄ res materialis sit perfectio substantie se
parate. Sed si recte consideretur res intellecta ē
perfectio intelligentis fm̄ suam similitudinē quā
h3 in intellectu: nō. n. lapis qui est extra aiām est
perfectio intellectus possibilis nostri: similitudo
autem rei materialis in intellectu substantie sepeate
est imālū fm̄ modū substantie sepeate nō fm̄ mo
dū substantie materialis: vnde non est icōueniens
si hec similitudo dicat eē perfectio intellectus sub
stantie sepeate sicut propria forma eius

¶ Substantie sepeate cogscūt singularia

Quia uero simili
tudines rez̄ i intellectu substantie sepe
te sūt vltiores q̄ i intellectu nostro 7 effi
caciores ad hoc q̄ per eas aliqd̄ cognoscatur: p̄ simi
litudines rez̄ materialū substantie sepeate nō sō

lum cognoscūt res materiales fm̄ rōem generis 7
spēi sicut intellectus noster: s3 etiā h3 indiuidua: cū
n. species rez̄ i intellectu exiēs oporteat esse ima
teriales nō poterūt fm̄ q̄ sunt i intellectu nostro cē
pncipiū cognoscēdi singularia que per mām indi
uiduatur eo q̄ spēs intellectus nostri in tm̄ sūt cō
tracte vtutū q̄ una ducit solum in cognitione vni
us: unde sicut similitudo nature generis nō pōt duce
re i cognitionē generis 7 differentie ut per eaz̄ spe
cies cognoscatur: ita similitudo nature speciei n̄ pōt
ducere i cognitionē principiorum speciei 7 indiui
duatūm que sunt principia materialia ut p̄ eam
indiuiduum i sua singularitate cognoscatur: sicut
do uero intellectus substantie sepeate cū sit vltis vtu
tis q̄i que una 7 imaterialis exiēs pōt ducere in co
gnitionē principiorū speciei 7 indiuiduātū q̄ sūt
principia materialia ita q̄ p̄ eā substantia separata
nō solū nām generis 7 spēi: sed etiā indiuidui cog
scere possit p̄ suū intellectū: nec seq̄tur q̄ forma p̄
quā cognoscit sit mālū uel q̄ sint infinite fm̄ nūe
rum indiuiduoz̄. ¶ Adhuc qd̄ pōt inferior vlt⁹
potest 7 superior s3 eminentius vñ vtus inferior opa
tur p̄ multa ubi vlt⁹ superior p̄ unū tm̄ opat: vlt⁹. n.
q̄to est superior tāto magis colligit 7 unū: cōrio vō
vtus inferior diuiditur 7 multiplicatur: unde uide
mus q̄ diuersa genera sensibiliū que quinqz̄ sēsus
exteriores p̄cipiūt una uis sēsus cōis apprehēdit:
aia at̄ hūana est inferior ordie nāe q̄ substantia sepe
ta: ip̄a at̄ cognoscitiua est vltius 7 singularium p̄
duo principia. s. p̄ sensū 7 intellectu: substantia igit̄
sepeata q̄ est altior cognoscit utrūqz̄ altiorū mō p̄
unū pncipiū. s. intellectu. ¶ Itē spēs rez̄ itelligibi
les cōrio ordie pueniūt ad intellectu nīm 7 ad itelle
ctū substantie sepeate. ad intellectu. n. nīm pueniūt p̄
uā resolutionis. s. p̄ abstractionē a cōditionibus
materialibus 7 indiuiduantibus. vnde per eas si
gularia a nobis cognosci nō possūt: ad intellectu
autem substantie sepeate perueniunt species in
telligibiles q̄i per uiam cognitionis: habet enim
species intelligibiles ex assimilatione sui ad p̄mā
intelligibile speciem intellectus diuini: que quidē
non est a rebus abstracta sed rerum factiua: ē au
tem factiua non solū forme sed materie que est i
diuiduationis principium: species igitur intellec
tus substantie sepeate totam rem respiciunt 7 si
solū principia speciei: sed etiam principia indiui
duantia: non est igitur singularium cognitio sub
trahenda substantijs separatis licet intellectus n̄
singularia cognoscere non possit. ¶ Preterea si
corpora celestia mouentur a corporibus sepeate
secundum p̄horum positionē: cū substantie sepe
ate agant 7 moueāt p̄ intellectu: o3 q̄ cognoscāt
mobile q̄ mouēt: quod est quoddam particulare
nā vltia imobilia sunt: situs etiā qui renouantur
p̄ motum sunt quedam singularia que nō possūt

Libert

ignorari a substantia mouete per intellectum: oportet igitur dicere quod substantie separe singularia cognoscant istarum malium rez.

Utrum substantie separe naturali cognitione cognoscant omnia simul. LI

Quia vero intellectus in actu est intellectus in actu sicut sensus in actu est sensibilis in actu: idem autem non potest simul esse multa in actu: impossibile videtur quod intellectus substantie separe habeat species intelligibilium diuersas sicut iam supra dictum est. Sed sciendum est quod non oportet illud esse intellectus in actu cuius species intelligibilis in actu est in intellectu: cum enim substantia intelligent sit etiam uolens ac per hoc sit deus sui actus: in parte ipsius est postquam habet spiritum intelligibilem ut ea utatur ad intelligendum actu: uel si habet plures ut utatur una ipsarum unde etiam quorum sciam habemus non omnia actu plide ram. substantia igitur intellectualis per plures species cognoscens utitur una quaque uult: cum per hoc sit actu cognoscit omnia que per unam spiritum cognoscit. omnia enim sunt ut unum intelligibile in quantum sunt per unum cognita: sicut et intellectus noster simul cognoscit multa ad inuicem composita uel relata ut unum quoddam. ea uero que per diuersas species cognoscit non cognoscit simul: et ideo sicut est intellectus unus ita est intellectus in actu unum. est igitur in intellectu substantie separe quedam intelligentiarum successio: non tamen motus proprie loquendo cum non succedat actus potentie sed actus actus: intellectus autem diuinus quod per unum quod est sua essentia omnia cognoscit et sua actio est sua essentia: omnia simul intelligit. unde in intelligentia eius non cadit aliqua successio sed suum intelligere est totum simul perfectum permanens per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit liber secundus.
Incipit liber tertius. Capitulum I
Prohemium.

Deus magnus dominus et rex magnus super omnes deos. Quoniam non repellit dominus plebem suam: quod in manu eius sunt omnes fines terre et altitudines montium ipse conspiciunt. Quoniam ipse est mare et ipse fecit illud: et sicca manibus eius formauerunt. Unum esse primum entium totius esse perfectionem plenam possidens quod deum dicimus omnibus est superius quod ex sui perfectionis abundantia omnibus entibus esse largitur ut non solum primum entium: sed et primum principium omnium esse probet: esse autem alijs tribuit non necessitate nature sed secundum sue arbitrii uoluntatis ut ex

superioribus est manifestum. unde consequens est ut factorum suorum sit dominus. nam super ea que nostre uoluntati subduntur dominamur: hoc autem dominium super res a se productas perfectum habet utpote quod ad eas producatas non exterioris agentis amiculo indiget nec materie fundamento. cum sit totum esse uis effector. Eorum autem que per uoluntatem producantur agentis unumquodque ab agente in fine aliquem ordinat. bonum enim et finis est obiectum proprium uoluntatis: unde necesse est ut que ex uoluntate procedunt: ad finem aliquem ordinentur: finem autem ultimum unaquodque res per suam consequitur actionem quam ordinat ab eo quod principia rebus debet per que agunt. necesse est igitur ut deus qui est in se naturaliter perfectus et omnibus entibus ex sua potentia esse largitur: omnium entium rector existat a nullo uicium directus nec est aliquid quod ab eius regimine excusetur sicut nec est aliquid quod ab ipso esse non sortiarur. Est igitur sicut perfectus in essendo et causando ita etiam et in regendo perfectus: huius uero regiminis effectus in diuersis apparet diuersimode secundum differentiam naturarum. Quedam namque sic a deo producta sunt ut intellectus habetia eius similitudinem gerat et imaginem repnent. unde ipsa non solum sunt directa sed et se ipsa dirigentia secundum proprias actiones in debitum finem: que si in sua directione regimini diuino subdantur ad ultimum finem consequendum ex diuino regimine admittuntur: repelluntur autem si secus in sua directione peccerint. Alia uero intellectu carentia se ipsa in suum finem non dirigunt: sed ab alio diriguntur: quorum quedam incorruptibilia existuntia sicut in esse naturali pati non possunt defectus ita in proprijs actionibus ab ordine in finem eis prestatum nequaquam exorbitant sed in deficienti regimini primi regentis subdunt sicut sunt corpora celestia quorum motus semper uniformiter procedunt: alia uero corruptibilia existuntia naturalia esse pati possunt defectum qui tamen per alterius profectum completur: nam uno corrupto aliud generatur et sicut in actionibus proprijs a naturali ordine deficientur qui tamen defectus per aliquod bonum inde proueniens compensatur. Ex quo apparet quod nec illa que ab ordine primi regiminis exorbitare uidentur: potestatem primi regentis euadunt. nam et hec corruptibilia corpora sicut ab ipso deo condita sunt ita potestati eius perfecte subduntur. Hoc igitur diuino repletus spiritu psalmista consideras ut nobis diuinum regimen demonstraret. primo describit nobis primi regentis perfectionem: nam quidem in hoc quod dicit: deus. patet in hoc quod dicit: magnus dominus: quasi nullo indigens ad sue potestatis effectum producendum: auctoritatem in hoc quod dicit: rex magnus super omnes deos quia et si sint multi regentes eius tamen regimini omnes subduntur. secundum autem nobis describit regimini modum: et quidem quantum ad intellectualia

que eius regimini sequentia ab ipso
tunc finem dicitur: ideo dicitur: quod
plebe sui. Quoniam uero ad consummationem
excelsior interdu a proprijs actionibus
primi regentis non excludit. unde
tunc sunt omnes fines terre. Quoniam uero
posse que omnem altitudinem terre cecidit
bilis corporum et semper rectum ordinem
seruauit: unde dicitur et altitudines montium
cit. Tertio uero ipse uis regimini rationem
necessaria est ea que a deo sunt condita
regant: et hoc est quod dicit. Quoniam ipse
Quia ergo in primo libro de perfectione
ture plebem suam in fine de perfectione
us finem quod est omnium rector et
hoc tertio libro perfectione de perfectione
dignitate ipse finem quod est omnium rector
Et hoc ordine procedendum ut primo
lo finem quod est omnium finem: secundum de perfectione
us finem quod est omnium rector et gubernat: tunc
ipse regimini prout gubernat: tunc
latum habentes

Quomodo agens agit propter finem.

Stendendum
Quomodo agens agit propter finem. In hoc
dicitur aliquid finem. In hoc
propter finem agit hoc dicitur esse
petus agentis hoc. n. ad perfectionem
deficientis et dicitur deficere a fine in
medico agens ad sanandam et hoc est
finem. Nec differunt ad hoc uerum
ne sit cognoscens uel non. sicut enim
ignitatis ita est finis motus laqueum
tis impoens ad aliquid certum tendit:
quod prout quibus actio procedit: et a
caliditate frigore autem infrigidat
tunc finem dicitur tunc actio: et
actio uero omnes quidem terminatur
facit licet obiecto ad eorum et la
tatem: quod in non licet tollere et finem
dem actio terminat ad aliquid factum: quod
dit in ipsam actionem: quod non cogit
dat finem: quod quibus actio procedit: et a
actione facta. Et hoc est quod dicitur
hoc esse ultimum finem obiectum ultra
aliquid: sicut actio medica est aliquid ad
pfectura non conat ad aliquid ultra
ul. Liber agens est uolens ad aliquid
agens non quart ultra aliquid: tamen
tunc tendent: quod quibus actio est
in finem non sit prout finem: tunc
uolens. n. mouet ad id ad quod impo
tunc: et igitur agens agit propter finem